

ИЗВЕШТАЈ О ПРИМЕНИ ЕВРОПСКЕ ПОВЕЉЕ О РЕГИОНАЛНИМ ИЛИ МАЊИНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

1.1. Географски положај

Република Србија се налази у централном делу Балканског полуострва на најважнијим путним правцима који повезују Европу и Азију и заузима површину од 88.361 км². Северни део Републике Србије претежно је равничарски, док су централни и јужни делови брдовити и планински. Равнице су у Панонској низији и њеним ободним деловима (Мачва, Посавина, Поморавље, Стиг и Неготинска крајина). Република Србија има 55% обрадиве површине, док је 27% под шумама. Дужина границе Републике Србије је 2.619,2 км. На истоку, Република Србија се граничи са Републиком Бугарском, на североистоку са Румунијом, на северу са Републиком Мађарском, на западу са Републиком Хрватском и Босном и Херцеговином, на југозападу са Црном Гором и на југу са Албанијом и Републиком Македонијом.

1.2. Историјски развој

Србија је стара европска држава. Као посебна држава настаје у средњем веку, у борби српског народа против превласти Византије која се окончава крајем 12. века. Србија постаје краљевина 1217, а царевина 1346. Након продора Турака на Балканско полуострво, Србија губи самосталност и пада под турску власт 1459.

Развој модерне Србије започиње 1804. Првим српским устанком који је избио у централној Србији. Први српски устанак био је националноослободилачка борба против Турака и социјална револуција. Након Другог српског устанка 1815, Србија постаје аутономна кнежевина у саставу Турске империје, што се потврђује хатишерифима 1830. и 1833. Независност у односу на Турску империју Србија стиче након српско – турских ратова 1876-1878. што је потврђено на Берлинском конгресу 1878.

Након првог светског рата, Краљевини Србији приступају Црна Гора и Војводина. Уједињењем Краљевине Србије са новоствореном државом Словенаца, Хрвата и Срба, 1. 12. 1918. створена је Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца која је касније названа Краљевина Југославија.

Након Другог светског рата и социјалистичке револуције створена је Демократска Федеративна Република Југославија, касније Социјалистичка Федеративна Република Југославија у чијем је саставу Социјалистичка Република Србија била једна од федералних јединица.

Распад Социјалистичке Федеративне Републике Југославије започиње отцепљењем Републике Словеније и Републике Хрватске 1991. У априлу 1992. створена је Савезна Република Југославија коју су чиниле две федералне јединице – Република Србија и Република Црна Гора. Након уставног преуређења односа између чланица Федерације, 2003. створена је државна заједница Србија и Црна Гора. На референдуму одржаном у мају 2006. житељи Црне Горе одлучили су да

Република Црна Гора постане самостална држава, тако да је престала да постоји државна заједница Србија и Црна Гора. На референдуму одржаном у октобру 2006. грађани Републике Србије усвојили су нови Устав. Република Србија је правни следбеник свих наведених држава које су јој претходиле.

1.3. Демографски подаци

Према резултатима пописа становништва из 2002. у Републици Срби живи 7.498.001 становника. Доња табела пружа податке о полу и старосним групама становништва.

Становништво по полу и великим старосним групама

	Пол	Укупно	0-19	20-39	40-59	60 и више	80 и више	Непознато	Просечна старост	Индекс старења (60+/ 0-19)
Република Србија	С	7498001	1672421	1979451	2113919	1684289	145477	47921	40,25	1,01
	М	3645930	857616	992973	1040717	732306	53320	22318	38,97	0,85
	Ж	3852071	814805	986478	1073202	951983	92157	25603	41,46	1,17
Централна Србија	С	5466009	1212430	1433543	1532085	1248592	106303	39359	40,41	1,03
	М	2660988	621914	716743	752898	551167	40528	18266	39,23	0,89
	Ж	2805021	590516	716800	779187	697425	65775	21093	41,52	1,18
Војводина	С	2031992	459991	545908	581834	435697	39174	8562	39,82	0,95
	М	984942	235702	276230	287819	181139	12792	4052	38,27	0,77
	Ж	1047050	224289	269678	294015	254558	26382	4510	41,27	1,13

Природно кретање становништва показује доња табела:

Природно кретање становништва Републике Србије у периоду 1998 - 2005.

Година	Становништво средином године	Живо- рођени	Умрли		Природни прираштај	Живо- рођени	Умрли	Природни прираштај	Умрла одојчад на 1000 живо- рођених
			укупно	одојчад					

2000.	7661365	73764	104042	785	-30278	9,6	13,6	-4	10,6
2001.	7736362	78435	99008	799	-20573	10,1	12,8	-2,7	10,2
2002.	7500031	78101	102785	790	-24684	10,4	13,7	-3,3	10,1
2003.	7480591	79025	103946	711	-24921	10,6	13,9	-3,3	9
2004.	7463157	78186	104320	633	-26134	10,5	14	-3,5	8,1
2005.	7440769	72180	106771	579	-34591	9,7	14,3	-4,6	8

Просечну старост становништва и индекс старења показује доња табела:

Просечна старост становништва, индекс старења у Републици Србији

Година	Просечна старост становништва			Индекс старења становништва		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
2000.	39,8	38,7	40,8	95,6	83,0	108,2
2001.	39,9	38,8	41,0	97,1	84,1	109,1
2002.	40,2	39,0	41,5	99,1	84,2	114,8
2003.	40,3	39,0	41,5	99,5	84,4	115,3
2004.	40,4	39,1	41,7	100,4	84,9	116,6
2005.	40,6	39,3	41,8	100,6	84,9	117,2

Национални састав становништва према резултатима пописа становништва из 2002. приказује доња табела:

	Република Србија		Централна Србија	АП Војводина
	Број	%		
Срби	6212838	82,86	4891031	1321807
Црногорци	69049	0,9	33536	35513
Албанци	61647	0,8	59952	1695
Ашкалије	584	0,01	413	171
Бошњаци	136087	1,8	135670	417
Бугари	20497	0,3	18839	1658
Буњевци	20012	0,3	246	19766
Власи	40054	0,5	39953	101
Горанци	4581	0,1	3975	606
Грци	572	0,01	352	220
Египћани	814	0,01	685	129
Јевреји	1158	0,02	706	452
Југословени	80721	1,1	30840	49881
Мађари	293299	3,9	3092	290207
Македонци	25847	0,3	14062	11785
Муслимани	19503	0,3	15869	3634
Немци	3901	0,05	747	3154
Роми	108193	1,44	79136	29057

Румуни	34576	0,5	4157	30419
Руси	2588	0,03	1648	940
Русини	15905	0,21	279	15626
Словаци	59021	0,8	2384	56637
Словенци	5104	0,07	3099	2005
Турци	522	0,01	385	137
Украјинци	5354	0,1	719	4635
Хрвати	70602	0,9	14056	56546
Цинцари	293	0,004	248	45
Чеси	2211	0,03	563	1648
Шокци	717	0,01	38	679
Укупан број становника	7498001		5466009	2031992

Податке о школској спреми и писмености садрже доње табеле:

Становништво старо 15 и више година према школској спреми и писмености (основно образовање)

	Без школске спреме		1-3 разреда основне школе		4-7 разреда основне школе	Основно образовање
	свега	неписмени	свега	неписмени		
Република Србија	357552	227039	126127	2863	896847	1509462
Централна Србија	282175	184810	91401	2023	651184	1083898
Војводина	75377	42229	34726	840	245663	425564

Становништво старо 15 и више година према школској спреми и писмености (средње, више и високо образовање)

	Средње образовање						Више образовање	Високо образовање	Непоз.
	свега	Стручне школе у трајању од 2. и 3. год	гимназија	Средње Стручне школе	Средње Усмерено образовање	Школе За специјализацију			
Република Србија	2596348	787028	292204	1408272	72919	35925	285056	411944	137895
Централна Србија	1845166	502797	218484	1032654	60921	30310	211571	323348	122710
Војводина	751182	284231	73720	375618	11998	5615	73485	88596	151851

1.4. Основни економски подаци

Ниво привредног развоја земље показују следећи подаци. У првој табели дати су подаци о бруто домаћем производу.

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
БДП, у текућим ценама - укупно, мил. дин.	397655,6	783896,7	1020116,5	1171563,8	1431313,1	1750000,0
БДП, у текућим ценама - по становнику, дин.	52905	104472	136015	156614	191784	235191
БДП, у сталним ценама, 2002. - укупно, мил. дин	933533,9	978749,8	1020116,5	1045570,4	1133650,6	1204065,3
Стопе раста (%)	4,5	4,8	4,2	2,5	8,4	6,2
БДП - укупно, мил. USD ³⁾	9013,0	10431,1	1217,8	16123,9	20965,5	...
БДП - по становнику, USD ³⁾	1199,1	1390,2	1622,9	2155,4	2809,2	...
Фактор конверзије	44,12	75,15	83,81	72,66	68,27	...
БДП - укупно, мил. EUR ⁴⁾	26431,3	13186,2	16811,8	18008,7	19723,5	21107,9
БДП - по становнику, EUR ⁴⁾	3516,5	1757,4	2241,6	2407,4	2642,8	2836,8
Просечан курс, EUR ⁴⁾	15,0449	59,4482	60,6785	65,0553	72,5689	82,9074

Податке о запослености, односно незапослености садржи доња табела:

Запослени и стопе регистроване незапослености

Стање	Година	ЗАПОСЛЕНИ УКУПНО	Запослени у предузећима установама и организацијама, у свим секторима својине ¹⁾	Приватни предузетници, лица која самостално обављају делатност и код њих запослени ²⁾	Пољо- привредници (извор података Анкета о радној снази)	Лица која траже запослење ³⁾ по подацима Националне службе запошљавања	Незапослена лица ⁴⁾ по подацима Националне службе запошљавања	Стопа регистроване незапослености
март	2001.	2798953	1766266	340958	691729	764965	...	21,5
септембар	2001.	2787858	1738196	357933	691729	777356	...	21,8
март	2002.	2773021	1706805	378381	687835	799499	...	22,4
септембар	2002.	2736087	1646857	401395	687835	885742	...	24,5
март	2003.	2720363	1628067	418425	673871	945960	...	25,8
септембар	2003.	2710161	1595198	441092	673871	954794	...	26,1
март	2004.	2706624	1600696	464208	641720	948837	...	26,0
септембар	2004.	2678509	1559578	477211	641720	946512	842775	23,9 ⁵⁾
март	2005.	2657205	1556871	513626	586708	992147	884111	25,0
септембар	2005.	2654137	1536070	531359	586708	1000652	897724	25,3
март	2006.	2533723	1496202	535584	501937	1012245	920031	26,6
септембар	2006.	2521405	1447298	572170	501937	1007657	914564	26,6

¹⁾ Извор података РЗС –а је редовно Полугодишње истраживање о запосленима и о зарадама запослених. Укључени и запослени у малим предузећима (до 50 запослених) из Анкете за допуну Полугодишњег истраживања о запосленума и о зарадама запослених.
²⁾ Извор података: Републички завод за здравствено осигурање.
³⁾ Према члану 3. Закона о запошљавању.
⁴⁾ Према члану 4. Закона о запошљавању (од јула 2004. "незапослена лица" су издвојена категорија из "лица која траже запослење")
⁵⁾ Од септембра 2004. стопа регистроване незапослености рачуната према незапосленим лицима, а не према лицима која траже запослење.

Податке о зарадама и о кретањима зарада садрже доње табеле:

Година 2006.	Просечна зарада ¹⁾	Просечна зарада без пореза и доприноса
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	31745	21707
Централна Србија	31509	21560
Војводина	32392	22110

Година 2005.	Укупна просечна зарада	Просечна зарада у привреди	Просечна зарада у ванпривреди

¹⁾ Изражено у динарима, 1 еуро= 80 дин; у свим табелама у Извештају подаци су дати у динарским износима.

	бруто	нето	бруто	нето	бруто	нето
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	25514	17443	24072	16472	28754	19623
Централна Србија	25178	17213	23654	16195	28570	19478
Војводина	26440	18076	25212	17229	29275	20033

Година 2004.	Укупна просечна зарада		Просечна зарада у привреди		Просечна зарада у ванпривреди	
	бруто	нето	бруто	нето	бруто	нето
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	20555	14108	19126	13128	23990	16464
Централна Србија	20235	13877	18755	12868	23766	16286
Војводина	21432	14740	20135	13836	24619	16962

1.5. Подаци о друштвеном животу

1.5.1. образовање

Образовање у Републици Србији одвија се на више нивоа. Подаци о одвијању предшколског образовања и васпитања садржани су у доњој табели:

Предшколско образовање

Број васпитно-образовних установа, и број деце - по полу и узрасту

Година	Број установа	Број деце								
		укупно	девојчице	према узрасту						
				до 18 мес.	18 мес. до 2 год.	2-3 год.	3-4 год.	4-5 год.	5-7 год.	3-7 год. мешовите групе
Република Србија										
2004.	1840	162256	78957	4211	7202	13079	20145	22812	78426	16381
2005.	1873	167441	81287	4313	6844	13758	20582	25464	79515	16965
Централна Србија										
2004.	1220	115560	56338	3488	5780	9834	14611	16084	55471	10292
2005.	1243	119648	58242	3457	5523	10685	15011	18085	56898	9989
Војводина										
2004.	620	46696	22619	723	1422	3245	5534	6728	22955	6089
2005.	630	47793	23045	856	1321	3073	5571	7379	22617	6976

Одвијање редовног основног школовања показује доња табела:

Редовно основно образовање

Број школа, одељења и број ученика - по полу и по разредима - Почетак школске године -

Година	Број школа	Број одељења	Број ученика									
			укупно	ученице	по разредима							
					I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Република Србија												
2004.	3579	31032	659543	321119	80219	80286	82416	81992	83813	82473	84840	83504
2005.	3572	30669	641612	312612	71633	79556	79421	81904	82665	82079	81323	83031
Централна Србија												
2004.	3043	22609	481763	234628	58578	58557	59897	60072	61331	60370	61964	60994
2005.	3036	22331	469213	228754	52385	58218	57963	59610	60545	60024	59626	60842
Војводина												
2004.	536	8423	177780	86491	21641	21729	22519	21920	22482	22103	22876	22510
2005.	536	8338	172399	83858	19248	21338	21458	22294	22120	22055	21697	22189

Одвијање редовног средњошколског образовања приказује доња табела:

Редовно средње образовање

Број школа, одељења, и број ученика - по полу и по разредима - Почетак школске године -

Година	Број школа	Број одељења	Број ученика						
			укупно	ученице	по разредима				
					I	II	III	IV	
Република Србија									
2004.	480	10891	297708	150508	84894	82385	79246	51183	
2005.	482	10916	101477	148220	81279	80848	78437	50913	
Централна Србија									
2004.	357	7946	220162	110747	62592	60709	58281	38580	
2005.	359	7963	215509	109065	59895	59563	57678	38373	
Војводина									
2004.	123	2945	77546	39761	22302	21676	20965	12603	
2005.	123	2953	75968	39155	21384	21285	20759	12540	

Одвијање вишег и високог образовања приказује доња табела:

Више и високо образовање

Број уписаних студената, по полу, начину финансирања и годинама студија

Година	Број студената		Начин финансирања		Студенти по годинама студија - укупно				
	укупно	женски	на буџету	самофинансирајући и суфинансирајући	I	II	III	IV	V+VI
Република Србија									
2004.	218508	121760	108220	110288	72846	66657	47648	23459	7898
2005.	229355	127034	110520	118835	76231	66763	52887	25538	7936
Централна Србија									
2004.	172235	96303	83426	88809	57588	52884	38220	17525	6018
2005.	179691	100002	84279	95412	59836	52988	41654	19475	5738
Војводина									
2004.	46273	25457	24794	21479	15258	13773	9428	5934	1880
2005.	49664	27032	26241	23423	16395	13775	11233	6063	2198

1.5.2. Култура

Стање у области културе у Републици Србији приказују подаци о библиотекама, позориштима, биоскопима, архивима, музејима и издатим књигама и брошурама.²

Библиотеке у Републици Србији у 2004. години

Врста библиотеке	Број библиотека	Корисници у хиљадама
Научне и стручне библиотеке	328	2670
Школске библиотеке	2038	-
Народне библиотеке	536	3703

Професионална, аматерска и дечја позоришта у Републици Србији и представе

Година	Врста позоришта		
	професионална позоришта	аматерска позоришта	дечија позоришта

² Подаци се односе на различите године јер се статистички различито прате. Изостанак података за 2005. и 2006. у појединим областима последица је периодичног праћења или су подаци још увек у обради.

	број позоришта	број представа	број позоришта	број представа	број позоришта	број представа
2002/03.	40	3756	44	814	12	1682
2003/04.	39	4437	38	754	10	1645
2004/05.	40	4473	35	880	9	1562

У табели су наведени подаци само за формално регистрована позоришта. Број аматерских позоришта која изводе представе, а делују при домовима културе, културно-уметничким друштвима, културним центрима, итд је далеко већи, тако да на територији АП Војводине, уз 14 професионалних, укупно делује 196 аматерских позоришта.

Број биоскопа у Републици Србији

Година	Број биоскопа
2002.	156
2003.	156
2004.	152
2005.	138

Архиви (трогодишња периодика)

Година	Број	Посетиоци у хиљадама
2002.	36	34
2005.	38	35

Музеји (трогодишња периодика)

Година	Број	Посетиоци у хиљадама
2003.	124	1515

Књиге и брошуре по областима у Републици Србији у 2006. години

Области	Укупан број књига
Општа група	1618
Филозофија, психологија	330

Религија, теологија	411
Друштвене науке (опште)	3396
Природне науке	507
Примењене науке, медицина, техника	1799
Уметност	1147
Лингвистика, филологија, књижевност	4546
Археологија, географија, биографија, историја	1031
Укупно	14785

1.5.3. Медији

Емисије радио програма у Републици Србији у часовима приказује доња табела:

Година	2002.	2003.	2004.	2005.
Република Србија	1030810	1344885	1321611	1384989
Централна Србија	884927	1146303	1123606	1239650
Војводина	145883	198582	198005	145339

Емисије ТВ програма у часовима приказује доња табела:

Година	2002.	2003.	2004.	2005.
Република Србија	395139	428322	425604	550281
Централна Србија	370497	394205	388602	494041
Војводина	24642	34117	37002	56240

1.5.4. Периодичне публикације

Периодичне публикације у Републици Србији у 2006. години приказују доње табеле:

Периодичне публикације

укупно	1425
часописи	842
листови	421
остале периодичне публикације	162

Периодичне публикације по типу публикације и периодици излагања

периодика публикација	укупно	часописи	листови	остале периодичне публикације
	1425	842	421	162
дневна	23		23	
два пута недељно	6	1	5	
недељно	92	21	69	2
двонедељно	37	11	24	2
месечно	354	205	133	16
двомесечно	109	80	22	7
тримесечно	178	146	26	6
два пута годишње	93	86	5	2
годишње	166	81	2	83
није познато	246	145	73	28
повремено	113	66	39	16

Периодичне публикације према областима

тип публикације	укупно
укупно периодичних публикација	1425
часописи	842
општа група	87
филозофија, психологија	14
религија, теологија	22
друштвене науке (опште)	215
природне науке	36
примењене науке, медицина, техника	235
уметност	114
лингвистика, филологија и књижевност	90
археологија, географија, биографија, историја	29
новине	421
општа група	23
филозофија, психологија	2
религија, теологија	9
друштвене науке (опште)	191
природне науке	1
примењене науке, медицина, техника	105
уметност	65
лингвистика, филологија и књижевност	25
остале периодичне публикације	162
општа група	33
религија, теологија	4

друштвене науке (опште)	46
природне науке	3
примењене науке, медицина, техника	29
уметност	21
лингвистика, филологија и књижевност	8
археологија, географија, биографија, историја	18

2. УСТАВНА И УПРАВНА СТРУКТУРА

2.1. Уставно одређење Републике Србије

Устав Републике Србије усвојен је на референдуму одржаном у октобру 2006. године.

У Преамбули Устава истиче се да грађани Србије доносе Устав полазећи од *државне традиције српског народа и равноправности свих грађана и етничких заједница у Србији и чињенице да је Косово и Метохија саставни део Републике Србије који има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије.*

Устав одређује у члану 1. да је Република Србија *држава српског народа и свих грађана који у њој живе, заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима.*

2.2. Људска и мањинска права

Људским и мањинским правима која према члану 1. Устава спадају у вредности на којима је заснована држава, посвећен је читав Други део Устава. У основна начела људских и мањинских права спада непосредна примена зајемчених права, уставно регулисање сврхе уставних јемстава, регулисање ограничења људских и мањинских права, забрана дискриминације и њихова заштита.

Чланом 18. Устава предвиђена је *непосредна примена зајамчених права.* У ставу 2. истог члана, прописује се да се људска и мањинска права *зајамчена општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима јемече Уставом и као таква непосредно примењују. Законом се може прописати начин остваривања људских права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остваривање појединог права због његове природе, при чему закон не сме да утиче на суштину зајамченог права.* Према ставу 3. истог члана Устава, *одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.*

У члану 19. Устав прописује да јемства људских и мањинских права *служе очувању људског достојанства и остварењу пуне слободе и једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, заснованом на начелу владавине права.*

Људска и мањинска права зајамчена Уставом могу, према члану 20. Устава *бити ограничена, ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајамченог права.*

Пред Уставом и законом су сви једнаки, а члан 21. став 3. Устава *изричито забрањује сваку, непосредну или посредну дискриминацију, по било ком основу.*

У уставноправном систему Републике Србије, према члану 22. Устава, *свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајамчено Уставом, а грађани имају право и да се обрате међународним институцијама ради заштите својих слобода и права зајамчених Уставом.*

2.3. Уставне одредбе о употреби и заштити језика

У Републици Србији, према члану 10. став 1. Устава, *у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.*

У ставу 2. истог члана, Устав прописује да се *службена употреба других језика и писама, уређује законом, на основу Устава.*

Изложене одредбе члана 10. нису једине одредбе Устава Републике Србије о употреби и заштити језика.

У члану 21. став 2. Устав забрањује дискриминацију, по било ком основу, наводећи да се дискриминација нарочито забрањује по појединим основама (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, рођење, вероисповест, политичко и друго уверење, култура, итд) у које се изричито убраја и *језик.*

Разликовање на основу језика у уставноправном систему Републике Србије, према члану 202. став 2. Устава, није дозвољено ни у случају мера одступања од људских и мањинских права у доба ванредног стања и ратног стања.

Члан 199. став 1. Устава прописује да *свако има право да користи свој језик у поступку пред судом и другим државним органом или организацијом која врши јавна овлашћења када се решава о његовом праву или обавези док се у ставу 2. предвиђа да незнање језика на коме се поступак води не сме да буде сметња за остваривање и заштиту људских и мањинских права.*

У вези са изложеном одредбом је и члан 32. став 2. Устава према коме се *свакоме јемчи право на бесплатног преводиоца, ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду.*

Употреба језика регулисана је и уставним одредбама о habeas corpus-у. Према члану 27. став 2. Устава, лице које је лишено слободе од стране државних органа, одмах се, *на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима, док према члану 33. став 1. Устава, свако ко је окривљен за кривично дело има право да у најкраћем року, у складу са законом, подробно и на језику који разуме, буде обавештен о природи и разлозима дела за која се терети, као и о доказима прикупљеним против њега.* Изложене одредбе Устава не јамче заштиту и употребу сопственог језика, већ право свакога, дакле и страних држављана, да се *на језику који се разуме обавесте о разлозима лишења слободе и осталим релевантним подацима у преткривичном и кривичном поступку.*

Језик је у уставноправном систему у Републици Србији вредност која је заштићена и посредством института азила. Према члану 57. став 1. Устава, *страница који основано страхује од прогона, између осталог, због свог језика, има право на уточиште у Републици Србији.*

Употреба и заштита мањинских језика посебно је регулисана чланом 79. Устава Републике Србије који је посвећен правима на очување посебности припадника националних мањина. Према том члану Устава, припадници националних мањина, између осталог, имају право:

- *на коришћење свог језика и писма;*
- *да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику;*
- *на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина;*
- *да на своме језику користе своје име и презиме;*
- *да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику;*
- *на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја;*

Исти члан Устава гарантује припадницима националних мањина и право да оснивају приватне образовне установе и сопствена средства јавног обавештавања, не прецизирајући на којем језику ће се изводити настава, односно обављати јавно обавештавање, што оставља слободу припадницима мањина да у приватним образовним институцијама и средствима јавног обавештавања користе мањинске језике.

2.4. Однос међународног и унутрашњег права и положај међународних уговора у хијерархији унутрашњег права

У члану 16. став 2. Устав Републике Србије предвиђа да су *општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка* Републике Србије. Истоветно решење садржано је у члану 194. став 4. Према истом члану и ставу Устава, *потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом.* Према члану 194. став 5. *закони и други општи акти донесени у Републици Србији не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима.* У складу са изложеним одредбама је и надлежност Уставног суда Републике Србије да према члану 167. Устава одлучује о сагласности закона и других општих аката са потврђеним међународним уговорима, као и о сагласности потврђених међународних уговора са Уставом. Изложене уставне одредбе заправо значе да су *потврђени међународни уговори на*

хијерахијској лествици правног поретка Републике Србије изнад закона и других општих аката, али испод Устава.

Ипак, нису сви међународни уговори слабије правне снаге од Устава. Члан 18. став 2. Устава предвиђа да се *Уставом јемче и као таква, непосредно се примењују људска и мањинска права зајамчена, између осталог, и потврђеним међународним уговорима.* Изложена одредба заправо значи да су одредбе међународних уговора којима се гарантују људска и мањинска права у правном поретку Републике Србије исте правне снаге као и одредбе Устава.

2.5. Надлежности и уставни органи Републике Србије

Устав Републике Србије у члану 4. став 1. прописује да је *правни поредак Републике Србије јединствен*, док у члану 8. став 1. предвиђа да је *територија Републике Србије јединствена и недељива.*

Јединство правног поретка и територије Републике Србије није нарушено постојањем покрајинских аутономија и локалних самоуправа. Имајући у виду постојање покрајинских аутономија и локалних самоуправа, може се истаћи да је *Република Србија децентрализована држава.* Устав предвиђа у члану 176. да *грађани имају право на покрајинску аутономију и локалну самоуправу, које остварују непосредно или преко својих слободно изабраних представника.* Према члану 177. Устава, *јединице локалне самоуправе надлежне су у питањима која се, на сврсисходан начин, могу остваривати унутар јединице локалне самоуправе, а аутономне покрајине у питањима која се, на сврсисходан начин, могу остваривати унутар аутономне покрајине, у којима није надлежна Република Србија.*

Надлежност Републике Србије Устав утврђује у члану 97. Према том члану Устава, Република Србија уређује и обезбеђује:

- 1. сувереност, независност, територијалну целовитост и безбедност Републике Србије, њен међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама;*
- 2. остваривање и заштиту слобода и права грађана; уставност и законитост; поступак пред судовима и другим државним органима; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката; амнестије и помиловања за кривична дела;*
- 3. територијалну организацију Републике Србије; систем локалне самоуправе;*
- 4. одбрану и безбедност Републике Србије и њених грађана; мере за случај ванредног стања;*
- 5. систем преласка границе и контроле промета роба, услуга и путничког саобраћаја преко границе; положај странаца и страних правних лица;*
- 6. јединствено тржиште; правни положај привредних субјеката; систем обављања појединих привредних и других делатности;*

робне резерве; монетарни, банкарски, девизни и царински систем; економске односе са иностранством; систем кредитних односа са иностранством; порески систем;

7. *својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине;*
8. *систем у области радних односа, заштите на раду, запошљавања, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности; друге економске и социјалне односе од општег интереса;*
9. *одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света; производњу, промет и превоз оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја;*
10. *систем у областима здравства, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, образовања, културе и заштите културних добара, спорта, јавног информисања; систем јавних служби;*
11. *контролу законитости располагања средствима правних лица; финансијску ревизију јавних средстава; прикупљање статистичких и других података од општег интереса;*
12. *развој Републике Србије, политику и мере за подстицање равномерног развоја појединих делова Републике Србије, укључујући и развој недовољно развијених подручја; организацију и коришћење простора; научно-технолошки развој;*
13. *режим и безбедност у свим врстама саобраћаја;*
14. *празнике и одликовања Републике Србије;*
15. *финансирање остваривања права и дужности Републике Србије, утврђених Уставом и законом;*
16. *организацију, надлежност и рад републичких органа;*
17. *друге односе од интереса за Републику Србију, у складу с Уставом.*

Носилац законодавне власти у Републици Србији је Народна скупштина. Према члану 100. став 1. Устава Републике Србије, Народну скупштину чини 250 народних посланика који се бирају на непосредним изборима, тајним гласањем у складу са законом. *Устав прописује правни основ за учешће представника говорника мањинских језика у законодавној власти Републике Србије. Према ставу 2. истог члана Устава, у Народној скупштини обезбеђује се равноправност и заступљеност представника националних мањина, у складу са законом, а тиме и говорника тих мањинских језика.* Законом о избору народних посланика чланом 81. став 2. и 3. предвиђено је да *политичке странке националних мањина и коалиције политичких странака националних мањина учествују у расподели мандата и кад су добиле мање од Законом предвиђеног цензуса од 5% гласова од укупног броја*

бирача који су гласали и да су политичке странке националних мањина све оне странке чији је основни циљ представљање и заступање интереса националне мањине и заштита и побољшање права припадника националних мањина, у складу с међународноправним стандардима.

Носилац извршне власти у Републици Србији је Влада Републике Србије. Према члану 123. Устава, Влада: 1. утврђује и води политику, 2. извршава законе и друге опште акте Народне скупштине, 3. доноси уредбе и друге опште акте ради извршавања закона, 4. предлаже Народној скупштини законе и друге опште акте и даје о њима мишљење кад их поднесе други предлагач, 5. усмерава и усклађује рад органа државне управе и врши надзор над њиховим радом, 6. врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Државно јединство Републике Србије изражава председник Републике. Према члану 112. Устава Републике Србије, председник Републике: 1. представља Републику Србију у земљи и иностранству, 2. указом проглашава законе, у складу с Уставом, 3. предлаже Народној скупштини кандидата за председника Владе, пошто саслуша мишљење представника изабраних изборних листа, 4. предлаже Народној скупштини носиоце функција, у складу са Уставом и законом, 5. поставља и опозива указом амбасадоре Републике Србије на основу предлога Владе, 6. прима акредитивна и опозивна писма страних дипломатских представника, 7. даје помиловања и одликовања, 8. у складу са законом, командује Војском и поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије, 9. врши и друге послове одређене Уставом.

2.6. Надлежност аутономних покрајина

Аутономне покрајине су према члану 182. став 1. Устава, *аутономне територијалне заједнице основане Уставом, у којима грађани остварују право на покрајинску аутономију.*

Република Србија у свом саставу има две аутономне покрајине – *Аутономну Покрајину Косово и Метохију и Аутономну Покрајину Војводину.* Према члану 182. став 3. Устава, *нове аутономне покрајине могу се оснивати, а већ основане укидати или спајати по поступку предвиђеном за промену Устава.*

Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација бр. 1244 из 1999. на подручију АП Косово и Метохија успостављена је привремена управа УН (УНМИК) која ће остати до обезбеђивања суштинске аутономије Косова и Метохије у саставу Републике Србије. Чланом 182. став 2. Устава Републике Србије предвиђено је да ће се суштинска аутономија Косова и Метохије уредити посебним законом који се доноси по поступку предвиђеном за промену устава. Имајући у виду да је Аутономна Покрајина Косово и Метохија под привременом међународном управом, Извештај о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у Републици Србији се не односи на то подручје територије Републике Србије.

Надлежност аутономних покрајина уређена је члановима 177. и 183. Устава. Према члану 177. *аутономне покрајине су надлежне у питањима која се на сврсисходан начин могу остварити унутар аутономне покрајине, у којима није надлежна Република Србија,* док према члану 183. Устава, *аутономне покрајине, у складу са Уставом и својим статутим, уређују надлежност, избор, организацију и рад*

органа и служби које оснивају, а у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области:

1. просторног планирања и развоја,
2. пољопривреде, водoprивреде, шумарства, лова, риболова, туризма, угоститељства, бања и лечилишта, заштите животне средине, индустрије и занатства, друмског, речног и железничког саобраћаја и уређивања путева, приређивања сајмова и других привредних манифестација,
3. просвете, спорта, културе, здравствене и социјалне заштите и јавног информисања на покрајинском нивоу.

Према ставу 3. истог члана Устава, аутономне покрајине се старају о остваривању људских и мањинских права, у складу са законом, док према ставу 4. аутономне покрајине утврђују симболе покрајине и начин њиховог коришћења.

Аутономне покрајине могу имати шире надлежности од оних које су изричито наведене Уставом. Према члану 178. став 1. Устава, аутономним покрајинама, Република Србија може законом поверити поједина питања из своје надлежности.

Законом о утврђивању одређених надлежности Аутономне Покрајине Војводине из 2002. конкретно и прецизно су утврђене изворне и пренесене надлежности те аутономне покрајине.

Аутономне покрајине управљају покрајинском имовином на начин предвиђен законом.

Аутономне покрајине, према члану 183. став 6. Устава у складу са Уставом и законом, имају изворне приходе, обезбеђују средства јединицама локалне самоуправе за обављање поверених послова, доносе свој буџет и завршни рачун.

Према члану 185. Устава, највиши правни акт аутономне покрајине је статут.

Статут аутономне покрајине доноси њена скупштина, уз претходну сагласност Народне скупштине Републике Србије.

О питањима из своје надлежности аутономна покрајина доноси одлуке и друга општа акта.

Органи Аутономне Покрајине Војводине су Скупштина, Извршно веће и органи управе.

Устав Републике Србије предвиђа правни основ за учешће представника говорника мањинских језика у скупштини аутономне покрајине. Члан 180. став 4. предвиђа да се у аутономним покрајинама у којима живи становништво мешовитог националног састава, омогућује сразмерна заступљеност националних мањина у скупштинама, у складу са законом.

2.7. Надлежности локалних самоуправа

Надлежности јединица локалне самоуправе на уопштени начин су одређене чланом 177. Устава. У том члану, Устав Републике Србије предвиђа да су јединице

локалне самоуправе надлежне у питањима која се на сврсисходан начин могу остварити унутар јединица локалне самоуправе.

Јединице локалне самоуправе у Републици Србији су *општине, градови и град Београд*. У погледу надлежности наведених јединица локалне самоуправе, Устав Републике Србије не чини велико разликовање предевиђајући да *градови обављају надлежности које су поверене општини, уз остављање могућности да се законом градовима могу поверити и друге надлежности.*

Члан 190. Устава садржи прецизније одређење надлежности општине. Према том члану, општина, преко својих органа, у складу са законом:

- 1. уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности;*
- 2. уређује и обезбеђује коришћење грађевинског земљишта и пословног простора;*
- 3. стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја; уређује и обезбеђује локални превоз;*
- 4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;*
- 5. стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине;*
- 6. стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода; заштити културних добара од значаја за општину;*
- 7. заштити, унапређењу и коришћењу пољопривредног земљишта;*
- 8. обавља и друге послове одређене законом.*

Општина самостално, у складу са законом, *доноси свој буџет и завршни рачун, урбанистички план и програм развоја општине, утврђује симболе општине и њихову употребу.*

Општина се *стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, као и о јавном информисању у општини.*

Закон о локалној самоуправи Републике Србије предвиђа да је општина одговорна да, преко својих органа, у складу са Уставом и законом обавља следеће послове из изворног делокруга: 1) доноси програме развоја; 2) доноси урбанистичке планове; 3) доноси буџет и завршни рачун; 4) уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности (пречишћавање и дистрибуција воде, производња и снабдевање паром и топлим водом, линијски градски и приградски превоз путника у друмском саобраћају, одржавање чистоће у градовима и насељима, одржавање депонија, уређивање, одржавање и коришћење пијаца, паркова, зелених, рекреационих и других јавних површина, јавних паркиралишта, јавна расвета, уређивање и одржавање гробалја и сахрањивање и др.), као и организационе, материјалне и друге услове за њихово обављање; 5) стара се о одржавању стамбених зграда и безбедности њиховог коришћења и утврђује висину накнаде за одржавање стамбених зграда; 6) спроводи поступак иселења бесправно

усељених лица у станове и заједничке просторије у стамбеним зградама; 7) доноси програме уређења грађевинског земљишта, уређује и обезбеђује вршење послова уређења и коришћења грађевинског земљишта и утврђује висину накнаде за уређивање и коришћење грађевинског земљишта; 8) уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, утврђује висину накнаде за коришћење пословног простора и врши надзор над коришћењем пословног простора; 9) стара се о заштити животне средине, доноси програме коришћења и заштите природних вредности и програме заштите животне средине, односно локалне акционе и санационе планове, у складу са стратешким документима и својим интересима и специфичностима и утврђује посебну накнаду за заштиту и унапређење животне средине; 10) уређује и обезбеђује обављање послова који се односе на изградњу, рехабилитацију и реконструкцију, одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање локалним и некатегорисаним путевима, као и улицама у насељу; 11) уређује и обезбеђује посебне услове и организацију аутокси превоза путника; 12) уређује и обезбеђује организацију превоза у линијској пловидби који се врши на територији општине, као и одређује делове обале и воденог простора на којима се могу градити хидрограђевински објекти и постављати пловни објекти; 13) оснива робне резерве и утврђује њихов обим и структуру, уз сагласност надлежног министарства, ради задовољавања потреба локалног становништва; 14) оснива установе и организације у области основног образовања, културе, примарне здравствене заштите, физичке културе, спорта, дечје и социјалне заштите и туризма, прати и обезбеђује њихово функционисање; 15) организује вршење послова у вези са заштитом културних добара од значаја за општину, подстиче развој културно-уметничког аматеризма и ствара услове за рад музеја и библиотека и других установа културе чији је оснивач; 16) организује заштиту од елементарних и других већих непогода и заштиту од пожара и ствара услове за њихово отклањање, односно ублажавање њихових последица; 17) доноси основе заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта и стара се о њиховом спровођењу, одређује ерозивна подручја, стара се о коришћењу пашњака и одлучује о привођењу пашњака другој култури; 18) уређује и утврђује начин коришћења и управљања изворима, јавним бунарима и чесмама, утврђује водопривредне услове, издаје водопривредне сагласности и водопривредне дозволе за објекте локалног значаја; 19) стара се и обезбеђује услове за очување, коришћење и унапређење подручја са природним лековитим својствима; 20) подстиче и стара се о развоју туризма на својој територији и утврђује висину боравишне таксе; 21) стара се о развоју и унапређењу угоститељства, занатства и трговине, уређује радно време, места на којима се могу обављати одређене делатности и друге услове за њихов рад; 22) користи средства у државној својини и стара се о њиховом очувању и увећању; 23) уређује и организује вршење послова у вези са држањем и заштитом домаћих и егзотичних животиња; 24) организује вршење послова правне заштите својих права и интереса; 25) образује органе, организације и службе за потребе општине и уређује њихову организацију и рад; 26) подстиче и помаже развој задругарства; 27) организује, по потреби, службу правне помоћи грађанима; 28) стара се о заштити и остваривању личних и колективних права националних мањина и етничких група; 29) утврђује језике и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији општине;

30) обезбеђује јавно информисање од локалног значаја; 31) прописује прекршаје за повреду општинских прописа; 32) образује инспекцијске службе и врши инспекцијски надзор над извршењем прописа и других општих аката из надлежности општине; 33) уређује организацију и рад мировних већа; 34) уређује и обезбеђује употребу имена, грба и другог обележја општине; 35) обавља и друге послове од непосредног интереса за грађане, у складу с Уставом, законом и статутом.

Општина може да има шире надлежности од оних које су утврђене Уставом и Законом о локалној самоуправи. У појединим областима законом су утврђене посебне надлежности локалне самоуправе. Тако је према члану 2. Закона о матичним књигама утврђено да вођење матичних књига обезбеђује општински орган управе надлежан за послове управе. Као што Република може да поједине послове из свог делокруга повери покрајини, тако и аутономна покрајина, према члану 178. став 2. Устава, може одлуком да повери јединицама локалне самоуправе поједина питања из своје надлежности.

Општина самостално управља општинском имовином, у складу са законом.

Општина, у складу са законом, *прописује прекршаје за повреду општинских прописа.*

Највиши правни акт општине је *статут*. Статут доноси скупштина општине.

Скупштина општине *доноси опште акте из своје надлежности, усваја буџет и завршни рачун општине, доноси план развоја и просторни план општине, расписује општински референдум и врши друге послове одређене законом и статутом.*

Органи општине су скупштина општине и други органи одређени статутом, у складу са законом. Према важећем Закону о локалној самоуправи који тек треба да се усклади са новим Уставом Републике Србије, у општини, као извршни органи, постоје председник општине и општинско веће. Општине имају и своју општинску управу која је у Закону означена као служба општине. Осим наведених органа, у национално мешовитим општинама оснивају се савети за међунационалне односе. Општине могу да установе и грађанског браниоца и савет за развој и заштиту локалне самоуправе.

Устав Републике Србије предвиђа правни основ за учешће представника говорника мањинских језика у скупштини јединице локалне самоуправе. Члан 180. став 4. предвиђа да се јединицама локалне самоуправе у којима живи становништво мешовитог националног састава, омогућује сразмерна заступљеност националних мањина у скупштинама, у складу са законом.

2.8. Разграничење надлежности у области регулисања употребе и заштите мањинских језика

Имајући у виду изложене уставне и законске одредбе може се истаћи да је надлежност у области регулисања употребе и заштите мањинских језика подељена између различитих нивоа организовања јавне власти.

Полазећи од уставне одредбе да Република Србија уређује и обезбеђује односе са другим државама и међународним организацијама, Република Србија је надлежна да закључује међународне мултилатералне и билатералне уговоре који су у целини или делимично посвећени употреби и заштити мањинских језика.

Имајући у виду да Устав Републике Србије прописује да се службена употреба других језика и писма, уређује законом, јасно је да Република Србија законом уређује службену употребу језика и писма.

Република Србија је надлежна и да уређује питање употребе језика у поступцима пред судовима и другим државним органима.

Полазећи од уставне одредбе да је Република надлежна да уређује остваривање и заштиту слобода и права грађана, јасно је да је Република надлежна да регулише начин остваривања мањинских права којима се гарантује коришћење матерњег језика, као и обавештавање и школовање на мањинским језицима.

Надлежност Републике је и да уређује одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката, тако да Република својим законом уређује одговорност и санкције за повреду слобода и права на употребу мањинских језика, као и прописа којима се регулише употреба мањинских језика и писма.

Статутом аутономне покрајине одређују се језици и писма који су у службеној употреби на територији аутономне покрајине. Законом о утврђивању одређених надлежности Аутономне Покрајине Војводине поједина питања регулисања употребе и заштите регионалних или мањинских језика поверена су Аутономној Покрајини Војводини. Према члану 18. тог закона, Аутономна Покрајина, преко својих органа, у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писма, ближе уређује службену употребу језика и писма националних мањина на територији Аутономне Покрајине. Истим Законом, чланом 55. предвиђено је да Аутономна Покрајина, преко својих органа, у складу са законом којим се уређује печат државних и других органа, ближе уређује садржину и изглед печата покрајинских органа, органа јединица локлане самоуправе и правних лица која врше управна овлашћења, а имају седиште на територији Аутономне Покрајине.

Статутом јединица локалне самоуправе утврђују се језици и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији јединице локалне самоуправе. Статутом јединица локалне самоуправе на подручју АП Војводине утврђује се и који су мањински језици у службеној употреби и на територији појединих насељених места, или месних заједница (видети објашњење у одељку 3.1.3. Извештаја).

2.9. Послови и организација државне управе

Устав Републике Србије у члану 136. став 1. прописује да је *државна управа самостална, везана Уставом и законом, а да за свој рад одговара Влади.*

Послове државне управе обављају министарства и други органи државне управе одређени законом.

Послови државне управе и број министарстава одређују се законом.

Закон о државној управи Републике Србије одређује да у послове државне управе спадају: *учествовање у обликовању политике Владе, праћење стања у областима из делокруга органа управе, извршавање закона, других прописа и општих аката, инспекцијски надзор, старање о јавним службама, развојни послови и остали стручни послови.*

Државна управа у Републици Србији организована је у форми министарстава, органа управе у саставу министарстава (који постоје у форми управа, инспектората и дирекција) и посебних управних организација (постоје у форми секретаријата и завода). Према Закону о министарствима из 2004. у оквиру државне управе Републике Србије постоје следећа министарства: Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија, Министарство правде, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство привреде, Министарство рударства и енергетике, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство трговине, туризма и услуга, Министарство за економске односе са иностранством, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство науке и заштите животне средине, Министарство просвете и спорта, Министарство културе, Министарство здравља, Министарство вера и Министарство за дијаспору. Након престанка постојања државне заједнице Србија и Црна Гора, у систем државне управе у Републици Србији уврштени су Министарство спољних послова и Министарство одбране. Ради вршења послова државне управе изван седишта органа државне управе образују се управни окрузи.

Према Закону о Влади Републике Србије, *Влада уредбом оснива службе за стручне или техничке послове заједничке за све или више органа државне управе и прописује њихово уређење и делокруг*. Влада Републике Србије образовала је неколико служби које обављају стручне послове, или послове за све или више органа државне управе (нпр. Служба за људска и мањинска права, итд).

2.10. Послови и организација управе Аутономне Покрајине Војводине

Послове покрајинске управе чине: *извршавање закона, других прописа и општих аката Републике Србије које је поверено покрајини, решавање у управним стварима и вршење управног надзора када је то законом поверено покрајини, извршавање одлука и других општих аката које доносе покрајинска Скупштина и Извршно веће, припремање одлука и других општих аката које доносе покрајинска Скупштина и Извршно веће, вршење других Уставом, законом и покрајинским статутом утврђених послова и других стручних послова за потребе Скупштине АП Војводине и Извршног већа АП Војводине*.

Једини постојећи облик покрајинских органа управе су покрајински секретаријати. Осим секретаријата, могу се образовати и покрајинске управне организације, службе и дирекције. Секретаријати у АП Војводини су образовани за поједине управне области – привреда, образовање и култура, информисање, здравство, рад и социјална политика, финансије, управа, прописи и националне мањине, итд. На челу покрајинских секретаријата су секретари који су истовремено чланови Извршног већа АП Војводине.

2.11. Послови и организација управе јединица локалне самоуправе

У правном систему Републике Србије, послове управе општине као основног облика организовања локалне самоуправе, чине: *извршавање одлука и других општих аката скупштине општине и председника општине, решавање у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа,*

установа и других организација из изворног делокруга општине, обављање управног надзора над извршавањем прописа и других општих аката скупштине општине, извршавање закона Републике Србије и других прописа Републике Србије и аутономне покрајине чије је извршавање поверено општини, припремање нацрта прописа и других аката које доноси скупштина општине и председник општине и обављање стручних и других послова које утврди скупштина општине и председник општине.

Одлуку о образовању и организацији општинске управе доноси скупштина општине. Унутрашње уређење и систематизација радних места у општинској управи регулишу се правилником који доноси начелник општинске управе уз сагласност председника општине. Општинска управа може да има и најчешће има унутрашње организационе јединице, као целине за обављање сродних послова. Општинска управа може да оснива своје подручне органе - месне канцеларије. Месне канцеларије се оснивају у сеоским подручјима, оне су облик организовања најближи грађанима, а у њима се обављају одређени управни послови, као што су вођење матичних књига и матична служба, издавање потврда и уверења о чињеницама о којима општинска управа води евиденције, пријем и достављање поднесака, давање обавештења о поступцима за остваривање права и обавеза грађана, итд. Месне канцеларије треба разликовати од месних заједница, које су по Закону о локалној самоуправи облик месне самоуправе који се оснива одлуком скупштине јединице локалне самоуправе за једно, два или више села, или делове градских насеља за самоуправно обављање послова и вршење права и дужности предвиђених одлуком о оснивању и статутом месне заједнице. У пракси, територијална јурисдикција месне канцеларије се у сеоским подручјима најчешће поклапа са територијом месне заједнице.

2.12. Функционална децентрализација – Национални савети националних мањина

Национални савети националних мањина су облик културне аутономије националних мањина и функционалне децентрализације уведен у правни поредак 2002. доношењем Закона о заштити права и слобода националних мањина.

Према члану 19. став 1. тог закона, *припадници националних мањина могу изабрати националне савете ради остваривања права на самоуправу у области службене употребе језика и писма, образовања, информисања и културе.*

Национални савет националне мањине је правно лице и према ставу 7. истог члана Закона *представља националну мањину у области службене употребе језика, образовања, информисања на језику националне мањине и културе, учествује у процесу одлучивања или одлучује о питањима из тих области и оснива установе из ових области.*

Закон предвиђа различите облике учешћа националних савета у процесу одлучивања. Најпре, Закон у ставу 8. предвиђа *обавезу органа државе, територијалне аутономије или јединице локалне самоуправе, да приликом одлучивања о питањима из области службене употребе језика, образовања, информисања на језику националне мањине и културе затраже мишљења савета. Савети националних мањина могу да се обрате органима власти на свим нивоима*

њеног организовања у вези са свим питањима која утичу на права и положај националне мањине. Штавише, јавна овлашћења у области службене употребе језика и писма, образовања, културе и информисања на језицима националних мањина може се поверити саветима, а држава ће обезбедити финансијска средства потребна за вршење ових надлежности. Финансирање националних савета се врши из буџета на различитим нивоима организовања јавне власти и из донација. Националне савете из свог буџета финансира Република Србија и АП Војводина, као и поједине локалне самоуправе.

Право на избор националних савета националних мањина је конституционализовано. Нови Устав Републике Србије из 2006. јамчи у члану 75. *колективна мањинска права* на основу којих припадници националних мањина, *непосредно или преко својих представника учествују у одлучивању или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу, образовање, обавештавање и службену употребу језика и писма, у складу са законом.* Став 3. истог члана Устава предвиђа да *припадници националних мањина, у складу са законом, могу да изаберу своје националне савете ради остварења права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писма.*

До израде Државног извештаја о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, своје националне савете изабрали су припадници бошњачке, буњевачке, бугарске, влашке, грчке, египатске, македонске, мађарске, ромске, румунске, русинске, словачке, украјинске и хрватске националне мањине.

Имајући у виду да Закон о заштити права и слобода националних мањина није прецизно уредио поступак избора националних савета и њихове надлежности, и да Устав Републике Србије предвиђа да припадници националних мањина могу да изаберу националне савете у складу са законом, Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије припремила је Нацрт закона о изборима и овлашћењима националних савета националних мањина.

2.13. Организација судова

Судска власт је јединствена на територији Републике Србије.

Устав Републике Србије предвиђа у члану 143. став 1. да *судска власт припада судовима опште и посебне надлежности*, док у ставу 2. истог члана прописује да се *оснивање, организација, надлежност, уређење и састав судова уређују законом.*

Према важећим законским решењима која до 31. 12. 2008. морају да се ускладе са новим Уставом, у Републици Србији судови опште надлежности су општински и окружни судови, док су судови посебне надлежности привредни судови и Виши привредни суд. Највиши суд у Републици Србији је Врховни суд Републике Србије.

Општински судови према месној надлежности су: 1) Општински суд у Ади, за територију општине Ада; 2) Општински суд у Александровцу, за територију општине Александровац; 3) Општински суд у Алексинцу, за територију општине Алексинац и Ражањ, са одељењем суда у Ражњу; 4) Општински суд у Алибунару,

за територију општине Алибунар; 5) Општински суд у Апатину, за територију општине Апатин; 6) Општински суд у Аранђеловцу за територију општине Аранђеловац; 7) Општински суд у Ариљу, за територију општине Ариље; 8) Општински суд у Бабушници, за територију општине Бабушница; 9) Општински суд у Бајиној Башти, за територију општине Бајина Башта; 10) Општински суд у Баточини, за територију општине Баточина и Лапово; 11) Општински суд у Бачкој Паланци, за територију општине Бачка Паланка и Бач, са одељењем суда у Бачу; 12) Општински суд у Бачкој Тополи, за територију општине Бачка Топола и Мали Иђош; 13) Општински суд у Белој Цркви, за територију општине Бела Црква; 14) Први општински суд у Београду, за територију општине Палилула и Стари град; 15) Други општински суд у Београду, за територију општине Савски венац, Чукарица и Раковица; 16) Трећи општински суд у Београду, за територију општине Врачар и Звездара; 17) Четврти општински суд у Београду, за територију општине Земун и Нови Београд; 18) Пети општински суд у Београду, за територију општине Барајево, Вождовац и Гроцка; 19) Општински суд у Бечеју, за територију општине Бечеј; 20) Општински суд у Богатићу, за територију општине Богатић; 21) Општински суд у Бољевцу, за територију општине Бољевац; 22) Општински суд у Бору, за територију општине Бор; 23) Општински суд у Босилеграду, за територију општине Босилеград; 24) Општински суд у Брусу, за територију општине Брус; 25) Општински суд у Бујановцу, за територију општине Бујановац; 26) Општински суд у Ваљево, за територију општине Ваљево; 27) Општински суд у Варварину, за територију општине Варварин и Ћићевац; 28) Општински суд у Великом Градишту, за територију општине Велико Градиште и Голубац; 29) Општински суд у Великој Плани, за територију општине Велика Плана; 30) Општински суд у Владимирцима, за територију општине Владимирци; 31) Општински суд у Витини, за територију општине Витина; 32) Општински суд у Владичином Хану, за територију општине Владичин Хан; 33) Општински суд у Власотинцу, за територију општине Власотинце и Црна Трава; 34) Општински суд у Врању, за територију општине Врање и Трговиште; 35) Општински суд у Врбасу, за територију општине Врбас и Србобран, са одељењем суда у Србобрану; 36) Општински суд у Вршцу, за територију општине Вршац и Пландиште са одељењем суда у Пландишту; 37) Општински суд у Врњачкој Бањи, за територију општине Врњачка Бања; 38) Општински суд у Вучитрну, за територију општине Вучитрн; 39) Општински суд у Гњилану, за територију општине Гњилане; 40) Општински суд у Горњем Милановцу, за територију општине Горњи Милановац; 41) Општински суд у Гучи, за територију општине Лучани; 42) Општински суд у Деспотовцу, за територију општине Деспотовац; 43) Општински суд у Димитровграду, за територију општине Димитровград; 44) Општински суд у Драгашу, за територију општине Гора и Ополе; 45) Општински суд у Ђаковици, за територију општине Ђаковица; 46) Општински суд у Жабарима, за територију општине Жабари; 47) Општински суд у Жагубици, за територију општине Жагубица; 48) Општински суд у Зајечару, за територију општине Зајечар; 49) Општински суд у Зрењанину, за територију општине Зрењанин, Житиште и Сечањ, са одељењем суда у Сечњу; 50) Општински суд у Ивањици, за територију општине Ивањица; 51) Општински суд у Инђији, за територију општине Инђија; 52) Општински суд у Истоку, за територију општине Исток; 53) Општински суд у

Кањижи, за територију општине Кањижа; 54) Општински суд у Кладову, за територију општине Кладово; 55) Општински суд у Кикинди, за територију општина Кикинда и Нова Црња, са одељењем суда у Новој Црњи; 56) Општински суд у Књажевцу, за територију општине Књажевац; 57) Општински суд у Ковину, за територију општине Ковин; 58) Општински суд у Ковачици, за територију општине Ковачица; 59) Општински суд у Косјерићу, за територију општине Косјерић; 60) Општински суд у Косовској Каменици, за територију општине Косовска Каменица; 61) Општински суд у Косовској Митровици, за територију општина Косовска Митровица, Зубин Поток, Звечан и Србица, са одељењем суда у Зубином Поток; 62) Општински суд у Коцељеви, за територију општине Коцељева; 63) Општински суд у Крагујевцу, за територију општина Крагујевац и Кнић; 64) Општински суд у Краљеву, за територију општине Краљево; 65) Општински суд у Крупњу, за територију општине Крупањ; 66) Општински суд у Крушевцу, за територију општине Крушевац; 67) Општински суд у Кули, за територију општине Кула; 68) Општински суд у Куршумлији, за територију општина Куршумлија и Подујево са одељењем суда у Подујеву; 69) Општински суд у Кучеву, за територију општине Кучево; 70) Општински суд у Клини, за територију општине Клина; 71) Општински суд у Лазаревцу, за територију општине Лазаревац; 72) Општински суд у Лајковцу, за територију општине Лајковац; 73) Општински суд у Лебану, за територију општина Бојник, Лебане и Медвеђа; 74) Општински суд у Лесковцу, за територију општине Лесковац; 75) Општински суд у Липљану, за територију општине Липљан; 76) Општински суд у Лозници, за територију општина Лозница и Мали Зворник; 77) Општински суд у Лепосавићу, за територију општине Лепосавић; 78) Општински суд у Љигу, за територију општине Љиг; 79) Општински суд у Љубовији, за територију општине Љубовија; 80) Општински суд у Мајданпеку, за територију општине Мајданпек; 81) Општински суд у Мионици, за територију општине Мионица; 82) Општински суд у Младеновцу, за територију општине Младеновац; 83) Општински суд у Неготину, за територију општине Неготин; 84) Општински суд у Нишу, за територију општина Гаџин Хан, Дољевац, Ниш и Бела Паланка, са одељењем суда у Белој Паланци; 85) Општински суд у Новој Вароши, за територију општине Нова Варош; 86) Општински суд у Новом Бечеју, за територију општине Нови Бечеј; 87) Општински суд у Новом Кнежевцу, за територију општина Нови Кнежевац и Чока; 88) Општински суд у Новом Саду, за територију општина Бачки Петровац, Беочин, Жабал, Нови Сад и Сремски Карловци, са одељењима суда у Бачком Петровцу, Беочину и Жабљу; 89) Општински суд у Новом Пазару, за територију општине Нови Пазар; 90) Општински суд у Обреновцу, за територију општине Обреновац; 91) Општински суд у Ораховцу, за територију општине Ораховац; 92) Општински суд у Осечини, за територију општине Осечина; 93) Општински суд у Оџацима, за територију општине Оџаци; 94) Општински суд у Панчеву, за територију општина Панчево и Опово; 95) Општински суд у Параћину, за територију општине Параћин; 96) Општински суд у Петровцу, за територију општине Петровац; 97) Општински суд у Пећи, за територију општина Пећ и Дечане; 98) Општински суд у Пироту, за територију општине Пирот; 99) Општински суд у Пожаревцу, за територију општина Мало Црниће и Пожаревац 100) Општински суд у Пожеги, за територију општине Пожега; 101) Општински суд у Прешеву, за територију општине

Прешево; 102) Општински суд у Прибоју, за територију општине Прибој; 103) Општински суд у Призрену, за територију општине Призрен; 104) Општински суд у Пријепољу, за територију општине Пријепоље; 105) Општински суд у Прокупљу, за територију општине Блаце, Житорађа, Меровина и Прокупље, са одељењем суда у Блацу; 106) Општински суд у Приштини, за територију општине Глоговац, Приштина, Обилић, Косово Поље и Ново Брдо; 107) Општински суд у Рачи, за територију општине Рача; 108) Општински суд у Рековцу, за територију општине Рековац; 109) Општински суд у Рашки, за територију општине Рашка; 110) Општински суд у Руми, за територију општине Ириг, Пећинци и Рума, са одељењима суда у Иригу и Пећинцима; 111) Општински суд у Светозарево, за територију општине Светозарево; 112) Општински суд у Свилајнцу, за територију општине Свилајнац; 113) Општински суд у Сврљигу, за територију општине Сврљиг; 114) Општински суд у Сенти, за територију општине Сента; 115) Општински суд у Сјеници, за територију општине Сјеница; 116) Општински суд у Смедереву, за територију општине Смедерево; 117) Општински суд у Смедеревској Паланци, за територију општине Смедеревска Паланка; 118) Општински суд у Сомбору, за територију општине Сомбор; 119) Општински суд у Сопоту, за територију општине Сопот; 120) Општински суд у Сокобањи, за територију општине Сокобања; 121) Општински суд у Сремској Митровици, за територију општине Сремска Митровица; 122) Општински суд у Старој Пазови, за територију општине Стара Пазова; 123) Општински суд у Суботици, за територију општине Суботица; 124) Општински суд у Сувој Реци, за територију општине Сува Река; 125) Општински суд у Сурдулици, за територију општине Сурдулица; 126) Општински суд у Темерину, за територију општине Темерин; 127) Општински суд у Тителу, за територију општине Тител; 128) Општински суд у Ужицу, за територију општине Ужице; 129) Општински суд у Тополи, за територију општине Топола; 130) Општински суд у Трстенику, за територију општине Трстеник; 131) Општински суд у Тутину, за територију општине Тутин; 132) Општински суд у Ћуприји, за територију општине Ћуприја; 133) Општински суд у Убу, за територију општине Уб; 134) Општински суд у Урошевцу, за територију општине Урошевац, Качаник, Штимље и Штрпце, са одељењем суда у Штрпцима; 135) Општински суд у Чачку, за територију општине Чачак; 136) Општински суд у Чајетини, за територију општине Чајетина; 137) Општински суд у Шапцу, за територију општине Шабац; 138) Општински суд у Шиду, за територију општине Шид.

Окружни судови према месној надлежности су: 1) Окружни суд у Београду, за подручја Првог општинског суда, Другог општинског суда, Трећег општинског суда, Четвртог општинског суда и Петог општинског суда у Београду и општинских судова у Обреновцу, Лазаревцу, Сопоту и Младеновцу; 2) Окружни суд у Ваљеву, за подручја општинских судова у Ваљеву, Лајковцу, Љигу, Мионици, Осечини и Убу; 3) Окружни суд у Врању, за подручја општинских судова у Босилеграду, Бујановцу, Владичином Хану, Врању, Прешеву и Сурдулици; 4) Окружни суд у Зајечару, за подручја општинских судова у Бољевцу, Бору, Зајечару, Књажевцу и Сокобањи; 5) Окружни суд у Зрењанину, за подручја општинских судова у Зрењанину, Кикинди, Новом Бечеју и Новом Кнежевцу; 6) Окружни суд у Крагујевцу, за подручја општинских судова у Аранђеловцу, Баточини, Крагујевцу,

Рачи и Тополи; 7) Окружни суд у Краљеву, за подручја општинских судова у Краљеву, Рашки и Врњачкој Бањи; 8) Окружни суд у Крушевцу, за подручја општинских судова у Александровцу, Брусу, Варварину, Крушевцу и Трстенику; 9) Окружни суд у Лесковцу, за подручја општинских судова у Власотинцу, Лебану и Лесковцу; 10) Окружни суд у Неготину, за подручја општинских судова у Кладову, Мајданпеку и Неготину; 11) Окружни суд у Нишу, за подручја општинских судова у Алексинцу, Нишу и Сврљигу; 12) Окружни суд у Новом Саду, за подручја општинских судова у Новом Саду, Бачкој Паланци, Бечеју, Врбасу, Тителу и Темерину; 13) Окружни суд у Новом Пазару, за подручја општинских судова у Новом Пазару, Сјеници и Тутину; 14) Окружни суд у Панчеву, за подручја општинских судова у Алибунару, Белој Цркви, Ковачици, Ковину, Вршцу и Панчеву; 15) Окружни суд у Пећи, за подручја општинских судова у Пећи, Истоку, Клини и Ђаковици; 16) Окружни суд у Пироту, за подручја општинских судова у Бабушници, Димитровграду и Пироту; 17) Окружни суд у Пожаревцу, за подручја општинских судова у Великом Градишту, Жагубици, Жабарима, Кучеву, Петровцу и Пожаревцу; 18) Окружни суд у Призрену, за подручја општинских судова у Драгашу, Ораховцу, Призрену и Сувој Реци; 19) Окружни суд у Приштини, за подручја општинских судова у Липљану, Приштини и Урошевцу; 20) Окружни суд у Прокупљу, за подручја општинских судова у Куршумлији и Прокупљу; 21) Окружни суд у Светозареву, за подручја општинских судова у Деспотовцу, Параћину, Светозареву, Свилајнцу, Рековцу и Ћуприји; 22) Окружни суд у Смедереву, за подручја општинских судова у Великој Плани, Смедереву и Смедеревској Паланци; 23) Окружни суд у Сомбору, за подручја општинских судова у Апатину, Кули, Оџацима и Сомбору; 24) Окружни суд у Сремској Митровици, за подручја општинских судова у Инђији, Руми, Сремској Митровици, Старој Пазови и Шиду; 25) Окружни суд у Суботици, за подручја општинских судова у Ади, Бачкој Тополи, Кањижи, Сенти и Суботици; 26) Окружни суд у Ужицу, за подручја општинских судова у Ариљу, Бајиној Башти, Ивањици, Косјерићу, Новој Вароши, Пожеги, Прибоју, Пријеполу, Ужицу и Чајетини; 27) Окружни суд у Чачку, за подручја општинских судова у Горњем Милановцу, Гучи и Чачку; 28) Окружни суд у Шапцу, за подручја општинских судова у Богатићу, Владимирцима, Коцељеви, Крупњу, Лозници, Љубовији и Шапцу; 29) Окружни суд у Гњилану, за подручја општинских судова у Витини, Гњилану и Косовској Каменици; 30) Окружни суд у Косовској Митровици, за подручја општинских судова у Вучитрну, Косовској Митровици и Лепосавићу.

3. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ПОВЕЉОМ

3.1. Информације о процесу приступања

3.1.1. Опште информације о процесу приступања

Европска повеља о регионалним или мањинским језицима потписана је у име Србије и Црне Горе 22. марта 2005. Скупштина Србије и Црне Горе, на својој седници 21. децембра 2005. донела је Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима. Након ратификације од стране председника Србије и Црне Горе, сагласно члану 18. Повеље, ратификациони инструмент Србије и Црне Горе депонован је код генералног секретара Савета Европе 15. фебруара 2006. Повеља је за Републику Србију као сукцесора државне заједнице Србија и Црна Гора ступила на снагу 1. јуна 2006.

Приступање Европској повељи о регионалним или мањинским језицима део је испуњавања постпријемних обавеза Републике Србије које проистичу из чланства у Савету Европе.

3.1.2. Главни разлози којима се држава руководила у процесу ратификације

Главни разлози којима се држава руководила у процесу ратификације били су: очување мултикултурализма, даљи развој демократије посредством заштите и унапређења употребе језика, једнака заштита свих прецизираних језика за које се преузимају обавезе из Дела III и афирмативне мере у корист ромског језика и ромске заједнице.

Имајући у виду да Повеља у својој Преамбули истиче да заштита историјских регионалних и мањинских језика у Европи доприноси одржању и развоју културног богатства и традиција Европе, основни циљ приступања Повељи био је да Република Србија посредством још једног међународноправног акта посвећеног заштити и унапређењу мањинских језика, допринесе заштити и очувању мултикултурализма у Србији и Европи.

Република Србија је приступањем Повељи изразила спремност да у доброј вери, заједно са осталим чланицама, штити и унапређује мањинске језике на основу одредби Повеље, а тиме и да доприноси демократизацији сопственог друштва и изградњи демократске Европе.

Имајући у виду да Повеља у Делу III садржи алтернативно постављене обавезе, од којих државе, према члану 2. став 2. треба да примене најмање 35 ставова и подставова, у погледу сваког од језика који је прецизиран у време ратификације, *Република Србија је у поступку ратификације, приликом прецизирања језика и обавеза из Дела III била руковођена намером да свим језицима које ће прецизирати обезбеди једнак ниво заштите, односно да за њих преузме истоветне ставове и подставове. Таква намера резултирала је прецизирањем језика за које се у пракси, према националном законодавству, обезбеђује заштита и унапређење у складу са најмање 35 ставова и подставова из Дела III Повеље.* Полазећи од изложене намере, приликом предаје ратификационог

инструмента, Србија и Црна Гора је дала следећу изјаву, у погледу Републике Србије:

«1. У складу са чланом 2. став 2. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, Србија и Црна Гора прихвата да се у Републици Србији за албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик примењују члан 8. став 1. а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), д (iv), е (ii), ф (iii), г; члан 9. став 1. а (ii), а (iii), б (ii), ц (ii), д, став 2. а, б, ц, став 3; члан 10. став 1. а (iv), а (v), ц, став 2. б, ц, д, г, став 3. ц, став 4. ц, став 5; члан 11. став 1. а (iii), б (ii), ц (ii), д, е (i), ф (ii), став 2. став 3; члан 12. став 1. а, б, ц, ф, став 2; члан 13. став 1. ц. члан 14. а, б».

У случају да је Република Србија прецизирала још неки мањински језик не би могла да примени најмање 35 ставова и подставова из Дела III Повеље, а да обезбеди једнаку заштиту за све језике, односно да примени једнаке мере за све прецизиране језике. Представници особа које говоре језицима који нису прецизирани у изложеној изјави, критиковали су такав приступ. Према мишљењу Националног савета македонске националне мањине у Републици Србији, «македонски језик ... треба бити уврштен у групу мањинских или регионалних језика», а према мишљењу Националног савета буњевачке националне мањине, «Република Србија као потписница ... Повеље, према Буњевцима још увек није реализовала обавезе сходно ставу 2. члана 2. Повеље, признавањем или одобравањем буњевачког језика...» Република Србија сматра да је имплементација Европске повеље о регионалним или мањинским језицима *процес*, који треба да обухвати и у имплементацију укључи, све заинтересоване субјекте, нарочито представнике особа које говоре регионалним или мањинским језицима. У том смислу, Република Србија стоји на становишту да тај процес, према члану 3. став 2. Повеље, може да резултира, између осталог, и прецизирањем нових језика на које ће се применити преузети ставови и подставови. Штавише, Република Србија не пориче да македонски језик спада у групу мањинских језика (видети Одељак 3.3.) на које се примењују одредбе Другог дела Повеље (видети део Извештаја посвећен Другом делу Повеље). У погледу буњевачког језика, треба истаћи да тај језик још увек није стандардизован, да држава, и поред тога, има намеру да предузме извесне мере у циљу спровођења члана 7. и да начелно, не пориче могућност да се према њему односи као према регионалном или мањинском језику.

У групу језика прецизираних у ратификационом инструменту наведен је и ромски језик са посебном намером да се у процесу имплементације Повеље, у сарадњи са међународном заједницом, за ромски језик достигне ниво заштите који већ уживају остали прецизирани језици, што је посебан вид предузимања мера афирмативне акције у корист ромског језика и ромске заједнице.

3.1.3. Објашњење интерпретативне изјаве

Република Србија није ставила резерве на Европску повељу о регионалним или мањинским језицима.

Приликом депоновања ратификационог инструмента, Србија и Црна Гора дала је следећу изјаву:

«У вези са чланом 1.б Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, Србија и Црна Гора изјављује да ће се термин "територија у којој су регионални или мањински језици у употреби" односити на подручја у којима су регионални или мањински језици у службеној употреби у складу са националним законодавством.»

Мере за унапређење употребе мањинских језика у јавном животу које предвиђа Део трећи Повеље подразумевају, односно имплементирају се у правном поретку Републике Србије, кроз поједине видове службене и јавне употребе мањинских језика. Различити видови службене и јавне употребе мањинских језика у Републици Србији, у различитим областима друштвеног и јавног живота, према националном законодавству, могу да се односе и примењују на различитим територијама – од територије месне заједнице и појединачног насеља, територије јединице локалне самоуправе, преко територије под јурисдикцијом првостепених и другостепених судова (општинских и окружних) до територије аутономне покрајине, па чак, у појединим случајевима и читаве државе. Тако, примера ради, Одлука о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији АП Војводине, у члану 8. став 3. прописује да ће се језик и писмо националне мањине увести у *службену употребу у насељу или месној заједници у јединици локалне самоуправе у којој тај језик и писмо није у службеној употреби на целој територији*, уколико проценат припадника одређене националне мањине, према резултатима последњег пописа становништва, достиже 25% од укупног броја становника насеља или месне заједнице. Тај вид службене употребе језика и писма везује се само за исписивање јавних натписа и назива и за обављање одређених управних послова од стране месних канцеларија у тим месним заједницама. Према Закону о службеној употреби језика и писма и Закону о заштити права и слобода националних мањина, службена употреба језика и писма везује се за *територију јединице локалне самоуправе* и обухвата службену употребу језика и писма у управном поступку и вођење управног поступка на језику националне мањине, употребу језика националне мањине у комуникацији органа са јавним овлашћењима са грађанима; издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних и података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних, употреба језика на гласачким листићима и бирачком материјалу, употреба језика у раду локалних представничких тела, исписивање назива органа који врше јавна овлашћења, јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и других топонима на језику националне мањине, према њеној традицији и правопису. Службена употреба мањинских језика и писма може да обухвати и *подручја на којима су месно надлежни општински судови*, а која се састоје од две или више јединица локалне самоуправе, ако је макар у једној у службеној употреби мањински језик и писмо. Тај вид службене употребе језика и писма своди се на службену употребу у судским поступцима (управносудски, кривични и парнични), која у одређеним случајевима подразумева и вођење целокупног судског поступка

на неком од мањинских језика који су у службеној употреби. Аналогно је и са подручјима месне надлежности окружних судова - службена употреба мањинских језика и писама може да обухвати и *подручија на којима су месно надлежни окружни судови, а која обухватају подручија на којима су надлежни два или више општинских судова*, ако је макар у једном од општинских судова у службеној употреби мањински језик и писмо. Тај вид службене употребе језика и писама своди се на службену употребу у судским поступцима (управносудски, кривични и парнични), која у одређеним случајевима подразумева и вођење целокупног судског поступка на неком од мањинских језика који су у службеној употреби. Шире подручије за које се везује службена употреба мањинских језика је *аутономна покрајина* која својим статутом ближе одређује језика који су у службеној употреби и поједине видове службене употребе у раду покрајинских органа. Поједини видови службене и јавне употребе мањинских језика везују се за подручија која нису унапред, законом одређена или одредива. Тако, примера ради, службена евиденција у школама у којима се настава изводи на мањинским језицима води се на мањинским језицима на којима се изводи настава. Будући да извођење наставе на мањинским језицима зависи од одлуке родитеља, односно ученика, (видети одељак 5.1. Извештаја), не може се унапред утврдити на којим подручјима ће се службена школска евиденција водити на мањинским језицима. Поједини видови јавне употребе мањинских језика, у вези са којима се *читава територија државе може, у одређеном смислу, сматрати територијом на којој се остварује ти видови јавне и службене употребе мањинских језика и писама*, постоје у случају када су државни органи на подручјима на којима су мањински језици у службеној употреби, у обавези да издају документе на мањинским језицима који важе на читавој територији Републике Србије, (нпр. личне карте чији се обрасци штампају на мањинским језицима, здравствене књижице чији се обрасци штампају на мањинским језицима, дипломе, итд.), односно када су државни органи у обавези да на представке грађана званично одговоре на мањинским језицима, или када се мањински језици службено употребљавају у раду органа централне власти (нпр. у Народној скупштини Републике Србије).

Имајући у виду изложене могућности службене и јавне употребе мањинских језика, закључује се да дата интерпретативна изјава представља једини могући правни израз којим се обухвата и изражава могућност примене различитих видова службене и јавне употребе регионалних или мањинских језика, у различитим областима друштвеног живота, на различитим територијама и од стране органа различитих нивоа организовања јавне власти. *Србија и Црна Гора, приликом давања интерпретативне изјаве, није имала намеру да примену Повеље доведе у зависност од националног законодавства нити да сузи географске области на којима ће се имплементирати преузете обавезе, већ управо супротно, да једном формулацијом, национално законодавство подведе под Повељу и имплементирајућим националним законодавством ближе одреди не само значење израза «територија у којој су регионални или мањински језици у употреби», већ и осталих општинских израза и широких формулација који уговорним странама остављају слободу тумачења као што су «у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике, оправдава ... поменуте мере», «до степена до којег јавне власти директно или индиректно имају надлежност, моћ*

или играју одговарајућу улогу у овој области». Имајући у виду да различити видови службене и јавне употребе регионалних или мањинских језика у Републици Србији, у различитим областима друштвеног и јавног живота, према националном законодавству, могу да се односе и примењују на различитим територијама – од територије месне заједнице и појединачног насеља, територије јединице локалне самоуправе, преко територије под јурисдикцијом првостепених и другостепених судова (општинских и окружних) до територије аутономне покрајине, па чак, у појединим случајевима и читаве државе, дата интерпретативна изјава премошћује јаз између територијалних и нетериторијалних језика у примени Повеље у Републици Србији, односно омогућава да се и за ромски језик предвиди једнак ниво заштите који је предвиђен и за друге, територијалне језике.

Изложени видови јавне и службене употребе мањинских језика и писма, на различитим територијама, изузев употребе у вођењу школских евиденција (видети одељак о 5.1. Извештаја) и јавне употребе на читавој територији државе, представљени су у доњим табелама.

Службена употреба мањинских језика у јединицама локалне самоуправе на територији АП Војводине

Рб	Општине	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски	Сло- вачки	Руму- нски	Руси- нски	Хрва- тски	Че- шки
1	Ада	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
2	Алибунар	Српски ћирилица	Српски латиница		Сло- вачки	Руму- нски			
3	Апатин	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски*				Хрва- тски*	
4	Бач	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски	Сло- вачки				
5	Бачки Петровац	Српски ћирилица	Српски латиница		Сло- вачки				
6	Бачка Паланка	Српски ћирилица			Слова- чки				
7	Бачка Топола	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски	Слов- ачки*		Руси- нски*		
8	Бела Црква	Српски ћирилица		Мађа- рски		Руму- нски			Че- шки
9	Беочин	Српски ћирилица			Слов- ачки*				
10	Бечеј	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
11	Врбас	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски			Руси- нски		
12	Вршац	Српски ћирилица		Мађа- рски*		Руму- нски*			
13	Жабалъ	Српски ћирилица					Руси- нски		
14	Житиште	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски		Руму- нски			
15	Зрењанин	Српски ћирилица		Мађа- рски	Сло- вачки	Руму- нски			

16	Инђија	Српски ћирилица							
17	Ириг	Српски ћирилица							
18	Кањижа	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
19	Кикинда	Српски ћирилица		Мађа- рски*					
20	Ковачица	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски	Сло- вачки	Рум- нски			
21	Ковин	Српски ћирилица		Мађа- рски		Руму- нски			
22	Кула	Српски ћирилица		Мађа- рски			Руси- нски		
23	Мали Иђош	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
24	Нова Црња	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
25	Нови Бечеј	Српски ћирилица		Мађа- рски					
26	Нови Кнежевац	Српски ћирилица		Мађа- рски					
27	Нови Сад	Српски ћирилица		Мађа- рски	Сло- вачки		Руси- нски		
28	Опово	Српски ћирилица							
29	Озаци	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски	Сло- вачки				
30	Панчево	Српски ћирилица							
31	Пећинци	Српски ћирилица	Српски латиница						
32	Пландишт е	Српски ћирилица		Мађа- рски	Сло- вачки	Руму- нски			
33	Рума	Српски ћирилица							
34	Сента	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
35	Сечањ	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски		Руму- нски			
36	Сомбор	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
37	Сремска Митровиц а	Српски ћирилица						Хрва- тски*	
38	Србобран	Српски ћирилица		Мађа- рски					
39	Сремски Карловци	Српски ћирилица	Српски латиница						
40	Стара Пазова	Српски ћирилица			Слов- ачки*				
41	Суботица	Српски ћирилица		Мађа- рски				Хрва- тски	
42	Темерин	Српски		Мађа-					

		ћирилица		рски					
43	Тител	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
44	Чока	Српски ћирилица	Српски латиница	Мађа- рски					
45	Шид	Српски ћирилица	Српски латиница		Сло- вачки		Руси- нски		

* У Општини Апатин у насељеним местима Купусина и Свилојево у службеној употреби је мађарски језик и писмо, а у насељеном месту Сонта хрватски језик и писмо.

* У Општини Бачка Топола у насељеном месту Бајша у службеној употреби је словачки језик и писмо, а у насељеном месту Ново Орахово русински језик и писмо.

* У Општини Беочин у насељеном месту Луг у службеној употреби је и словачки језик и писмо.

* У Општини Вршац у насељеним местима: Војводинци, Марковац, Стража, Мали Жам, Мало Средиште, Месић, Јабланка, Сочица, Ритишево, Орешац и Куштиљ у службеној употреби је и румунски језици писмо, а у насељеним местима Шушара и Ватин у службеној употреби је и мађарски језик и писмо.

* У Општини Стара Пазова у насељеном месту Стара Пазова у службеној употреби је и словачки језик и писмо.

* У Општини Кикинда у насељеним местима: Банатска Топола, Кикинда, Руско Село и Сајан у службеној употреби је и мађарски језик и писмо.

* У Општини Сремска Митровица у насељеном месту Стара Бингула у службеној употреби је хрватски језик и писмо.

У 38 општина и Граду Новом Саду у службеној употреби је језик и писмо припадника националне мањине, од тога у 31 општини и Граду Новом Саду утврђен је један или више језика припадника националних мањина на целој територији, а у 7 општина само у појединим насељеним местима.

У осталом делу Републике Србије, мањински језици су у службеној употреби у следећим јединицама локалне самоуправе:

Општина	Мањински језици у службеној употреби
1. Бујановац	албански
2. Медвеђа	албански
3. Прешево	албански
4. Нови Пазар	босански
5. Сјеница	босански
6. Тутин	босански
7. Босилеград	бугарски
8. Димитровград	бугарски

Мањински језици су у службеној употреби у следећим општинским судовима (подручија на којима су надлежни видети у одељку 2.13.):

Суд	Језици у службеној употреби
1. Ада	мађарски
2. Алибунар	словачки, румунски
3. Апатин	мађарски, хрватски
4. Бачка Паланка	словачки, мађарски
5. Бачка Топола	мађарски,
6. Бела Црква	мађарски, румунски, чешки
7. Бечеј	мађарски
8. Босилеград	бугарски
9. Бујановац	албански
10. Врбас	мађарски, русински
11. Вршац	мађарски, румунски, словачки
12. Димитровград	бугарски
13. Зрењанин	мађарски, словачки, румунски
14. Кањижа	мађарски
15. Кикинда	мађарски
16. Ковин	мађарски, румунски
17. Ковачица	мађарски, словачки, румунски
18. Кула	мађарски, русински
19. Нови Бечеј	мађарски
20. Нови Сад	мађарски, словачки, русински
21. Нови Кнежевац	мађарски
22. Озаци	мађарски, словачки
23. Прешево	албански
24. Сента	мађарски
25. Сомбор	мађарски
26. Сремска Митровица	хрватски
27. Суботица	мађарски, хрватски
28. Стара Пазова	словачки
29. Темерин	мађарски
30. Тител	мађарски
31. Тугин	босански
32. Шид	словачки, русински

Мањински језици су у службеној употреби у следећим окружним судовима (подручија на којима су надлежни видети у одељку 2.13.):

Суд	Мањински језици у службеној употреби
1. Врање	албански; бугарски
2. Панчево	румунски, словачки, мађарски, чешки
3. Сомбор	мађарски, русински, словачки, хрватски
4. Суботица	мађарски, хрватски
5. Нови Сад	мађарски, словачки, русински
6. Сремска Митровица	словачки, русински, хрватски
7. Зрењанин	мађарски, словачки, румунски
8. Пирот	бугарски

Статутом Аутономне Покрајине Војводине, чланом 6. предвиђено је да су у раду органа Аутономне Покрајине Војводине, у службеној употреби, истовремено

са српским и хрватским језиком, још и мађарски, словачки, румунски, русински језик и њихова писма, на начин утврђен законом.

Службена и јавна употреба украјинског и ромског језика остварује се на територији на којој се у образовном процесу користе наведени језици (видети одељак о образовању), као и делимично у сфери информисања, у јавном радиодифузног сервису, на шта ће се указати на одговарајућим местима у Извештају.

3.2. Правни акти којима се спроводи Повеља и који се наводе у Извештају

Имајући у виду разграничење надлежности у области регулисања употребе и заштите регионалних или мањинских језика (видети одељак 2.8), правни акти којима се спроводи Повеља, могу да се поделе према доносиоцу и области друштвеног живота у којима се употребљавају мањински језици.

Република Србија је по основу сукцесије страна уговорница међународних мултилатералних и билатералних уговора којима се, између осталог, регулише и употреба и заштита регионалних или мањинских језика. У њих спадају:

- Међународни пакт о грађанским и политичким правима,
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима
- Оба факултативна протокола уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима
- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
- Оквирна конвенција Савета Европе за заштиту националних мањина

Република Србија је сукцесор билатералних споразума о заштити националних мањина којима се делимично регулише и употреба мањинских језика. То су следећи споразуми:

- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Македоније о заштити српске и црногорске националне мањине у Републици Македонији и македонске националне мањине у Србији и Црној Гори ("*Службени лист СЦГ - Међународни уговори*", бр. 6/2005)
- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Мађарске о заштити права мађарске националне мањине која живи у Србији и Црној Гори и српске националне мањине која живи у Републици Мађарској ("*Службени лист СЦГ - Међународни уговори*", бр. 14/2004)
- Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина ("*Службени лист СЦГ - Међународни уговори*", бр. 14/2004)
- Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Хрватске о заштити права српске и црногорске мањине у републици Хрватској и хрватске мањине у Србији и Црној Гори ("*Службени лист СЦГ - Међународни уговори*", бр. 3/2005)

Република Србија је сукцесор билатералних споразума о културној и просветној сарадњи који су од значаја за мањинске језике:

- Споразум о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе СР Југославије и Владе Украјине (*"Службени лист СРЈ – Међународни уговори"*, бр. 4/96)
- Споразум о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе СР Југославије и Владе Совачке Републике (*"Службени лист СРЈ – Међународни уговори"*, бр. 4/96)
- Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области културе и просвете (*"Службени лист СРЈ – Међународни уговори"*, бр. 12/02)

Република Србија је сукцесор билатералних споразума и у другим областима друштвеног живота који су од значаја за употребу мањинских језика и који су наведени у Извештају:

- Споразум између Савета министара СЦГ и Владе Републике Бугарске о граничној контроли и поступку у железничком саобраћају (*"Службени лист СЦГ – Међународни уговори"*, бр. 13/05)
- Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Хрватске о регулисању граничног железничког саобраћаја (*"Службени лист СРЈ – Међународни уговори"*, бр. 1/98)
- Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Македоније о регулисању граничног железничког саобраћаја (*"Службени лист СРЈ – Међународни уговори"* бр. 5/96)

Национални правни прописи могу да се групишу у следеће категорије:

Уставно право, кривично право, судство, државна и јавна управа

- Устав Републике Србије (*"Службени гласник РС"*, бр. 83/2006 и 98/2006)
- Статут Аутономне Покрајине Војводине (*"Службени лист АПВ"*, бр. 17/91)
- Статути јединица локалне самоуправе у којима су мањински језици у службеној употреби – видети табелу
- Закон о службеној употреби језика и писма (*"Службени гласник РС"*, бр. 45/91)
- Закон о избору народних посланика (*"Службени гласник РС"*, бр. 35/2000 и 18/2004)
- Закон о утврђивању одређених надлежности АП Војводине (*"Службени гласник РС"*, бр. 6/2002)
- Закон о локалној самоуправи (*"Службени гласник РС"*, бр. 9/2002, 33/2004 и 105/2004)
- Кривични законик (*"Службени гласник РС"*, бр. 85/2005, 88/2005 и 107/2005)
- Законик о кривичном поступку (*"Службени гласник РС"*, бр. 46/2006)

- Закон о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр.125/2004)
- Закон о ванпарничном поступку („Службени гласник СРС“, бр. 25/82, 48/88 и „Службени гласник РС“ бр. 46/95 и 18/05)
- Закон о управним споровима („Службени лист СРЈ“, бр. 46/96)
- Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/2001)
- Закон о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/2005)
- Закон о Влади Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 55/2005 и 71/2005)
- Закон о јавним службама („Службени гласник РС“, бр. 42/91, 71/94 и 79/2005)
- Закон о заштити права и слобода националних мањина („Службени лист СРЈ“, бр. 11/2002 (57/2002))
- Закон о печату државних и других органа („Службени гласник РС“, бр. 11/91)
- Закон о личној карти („Службени гласник РС“, бр. 62/2006)
- Закон о матичним књигама („Службени гласник СРС“, бр.15/90, „Службени гласник РС“, бр.57/03 и 101/05)
- Закон о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 63/2001, 42/2002, 27/03, 29/04, 101/05, 46/06)
- Пословник Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 56/05)
- Закон о објављивању закона и других прописа и општих аката и о издавању „Службеног гласника Републике Србије“ („Службени гласник РС“, бр. 72/91)
- Пословник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине („Службени лист АПВ“, бр. 23/2002 и 30/2004)
- Уредба о образовању Савета Републике Србије за националне мањине („Службени гласник РС“, бр. 61/2006)
- Закључак о мерама за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе („Службени гласник РС“, бр. 40/2006)
- Одлука о ближем уређењу појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији Аутономне Покрајинине Војводине („Службени лист АПВ“, бр. 8/2003 и 9/2003)
- Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига („Службени гласник СРС“, бр. 48/90 и „Службени гласник РС“, бр. 22/91)
- Одлука о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и о начину уписа у исте („Службени лист АПВ“, бр. 1/2001)
- Одлука о испиту из страног језика и језика националне мањине за рад у органима управе („Службени лист АПВ“, бр. 14/2003 и 2/2006)

Образовање

- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 62/2003, 62/2003, 58/2004 и 62/2004)

- Закон о основној школи („Службени гласник РС“, бр. 50/92 и 22/2002)
- Закон о средњој школи („Службени гласник РС“, бр.50/92, 24/96, 23/2002 и 25/2002)
- Закон о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/2005)

Култура

- Закон о делатностима од општег интереса у области културе („Службени гласник РС“, бр. 49/92)
- Закон о библиотечкој делатности („Службени гласник РС“, бр. 34/94, 101/2005)

Медији

- Закон о јавном информисању („Службени гласник РС“, бр. 43/2003 и 61/2005)
- Закон о радиодифузији („Службени гласник РС“, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 62/06, 85/06 и 86/06)

Економски и социјални живот

- Породични закон („Службени гласник РС“, бр. 18/2005)

3.3. Мањински језици у Републици Србији

3.3.1. Критеријуми дефинисања појма «говорник мањинског језика»

У Републици Србији нема уставних и законских одредби које одређују појам «говорник регионалног или мањинског језика». Ипак, полазећи од законског одређења националне мањине, могу се извести поједини критеријуми дефинисања појма «говорник мањинског језика». Према члану 2. став 1. Закона о заштити права и слобода националних мањина, национална мањина је свака група држављана која је по бројности довољно репрезентативна, иако представља мањину на територији државе, припада некој од група становништва које су у дуготрајној и чврстој вези са територијом државе и поседује обележја као што су језик, култура, национална или етничка припадност, порекло или вероисповест, по којима се разликује од већине становништва, и чији се припадници одликују бригом да заједно одржавају свој заједнички идентитет, укључујући културу, традицију, језик или религију. На основу изложене одредбе, јасно је да говорници мањинских језика морају да буду држављани Републике Србије и да су групе којима припадају бројчано мање од остатка становништва и да су у дуготрајној вези са територијом државе, што имплицира традиционалну употребу мањинских језика. Такође, на основу изложене одредбе, јасно је да је мањински језик, уколико постоји, различит од званичног језика, односно у случају Републике Србије, различит од српског језика, језика већине становништва који је уједно и званични језик у Републици Србији. Изложени критеријуми су у складу са дефиницијом садржаном у члану 1. став а

подстав (i) и (ii) Повеље. Имајући у виду да поједине одредбе Устава предвиђају право на коришћење *свог* језика и писма, односно коришћење и изучавање свог матерњег језика, може се закључити да је слободна воља, односно одлука сваког појединца, држављанина Републике Србије, шта сматра својим језиком, основ за утврђивање како припадништва појединца групи говорника регионалних или мањинских језика, тако и самог постојања регионалних или мањинских језика, под условом да су различити од српског језика који је службени језик.

Полазећи од изложених одредби Устава Републике Србије и методолошких упутстава из међународних препорука за пописе око 2010. за државе ЕЦЕ региона у погледу одређивања матерњег језика, Методолошко упутство за спровођење пописа становништва у Републици Србији предвиђа да се *под матерњим језиком подразумева језик који је неко лице научило да говори још у раном детињству, односно језик који лице сматра својим матерњим језиком, ако се у домаћинству говорило више језика*. Пописивачи не смеју да утичу, нити да врше било какав притисак на лице које приликом пописа даје одговор на питање о свом матерњем језику. За децу млађу од 15 година, одговор на ово питање даје један од родитеља, усвојитељ, или старатељ. За глува, нема и глувонема лица, матерњи језик је језик којим се у њиховој кући претежно говори.

3.3.2. Мањински језици, број говорника и територијални распоред

Полазећи од члана 1. став а подставова (i) и (ii) Повеље, изложених одредби домаћих прописа, као и резултата пописа становништва 2002. мањински језици у Републици Србији су: албански, босански, бугарски, влашки, мађарски, македонски, немачки, ромски, румунски, русински, словачки, украјински, хрватски и чешки. Наведени језици су мањински језици који су на основу традиционалне употребе и регистрације у претходним пописима, односно на основу слободног изјашњавања грађана, сврстани у класификацију матерњих језика за потребе пописа становништва. У регионалне или мањинске језике у Републици Србији, иако је на попису становништва регистрован изванредан број њихових говорника, не спадају језици који нису традиционално у употреби, као што су: дански, енглески, италијански, кинески, норвешки, пољски, руски, словеначки, француски, холандски и шведски. Посебно питање у вези са мањинским језицима у Републици Србији настаје у погледу буњевачког језика. Буњевачки језик није наведен у класификацији матерњих језика за потребе пописа становништва 2002. иако се изванредан број припадника буњевачке националне мањине изјаснио да говори буњевачким језиком. Услед изостанка буњевачког језика из класификације матерњих језика, припадници буњевачке мањине који су се на попису становништва изјаснили да говоре тим језиком, сврстани су у категорију «остали језици». Иако Национални савет буњевачке националне мањине, због свега наведеног, стоји на становишту да «у Републици Србији, Буњевци још увек немају званично признат свој буњевачки матерњи језик, чак ни по питању тачке 1. члана 7. Повеље», изостанак буњевачког језика из класификације матерњих језика за потребе пописа становништва не значи да држава пориче могућност да се према њему односи као према регионалном или мањинском језику, све докле стандардизација није услов за примену појединих мера, већ за последицу има

изостанак могућности да Република Србија у свом Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима назначи тачан број говорника буњевачког језика и њихов територијални распоред. Од 20.012 особа које припадају буњевачкој националној мањини, према попису становништва 2002. године 59,11% говори српским језиком, 2,31% се изјаснило да говори мађарским, 3,56% хрватским, неопредељених је 0,52%, док се 34,5% изјаснило да говори језицима који нису садржани у класификацији матерњих језика, у првом реду буњевачким језиком.

Територијални распоред говорника мањинских језика по општинама приказује табела 1. у прилогу овог Извештаја.

Учешће говорника појединих мањинских језика у популацији припадника мањинских заједница садрже доње табеле.

Припадници албанске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснило и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Албанци	100,00	1,03	98,73	0,08	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,11

Међу Албанцима је присутна скоро апсолутна подударност етничке припадности и матерњег језика. Наиме, близу 99% Албанаца наводи албански језик као матерњи.

Припадници бошњачке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснило и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Бошњаци	100,00	2,59	0,00	97,30	0,00	0,02	0,07							

Припадници бугарске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснило и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Бугари	100,00	23,40	0,00	0,01	74,44	0,00	0,12	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	1,34	0,64

Бугари имају веома висок степен алтерофоније, (неподударност етничке припадности и матерњег језика) 74,4% Бугара као матерњи језик наводи бугарски. Скоро сваки четврти Бугарин (23,4%) српски језик сматра матерњим. Појава алтерофоније је иначе најчешћа код етничких заједница с мањим бројем припадника, код којих је други језик, и то претежно српски, значајније заступљен.

Припадници буњевачке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Буњевци	100,00	59,11	0,00	0,00	0,00	0,00	2,31	0,00	0,00	0,00	0,00	3,56	34,50	0,52

Већина Буњеваца се декларисала за српски језик као матерњи (59,1%). Међутим, једна трећина припадника ове националне мањине је као матерњи језик навела буњевачки, али, због изостанка одговарајуће шифарске ознаке, односно изостанка из класификације у пописној класификацији матерњих језика, није постојала могућност да се буњевачки језик посебно исказе, па је уврштен у модалитет "остали језици". Поред поменутих језика, 3,56% Буњеваца се определило за хрватски језик и 2,31% за мађарски.

Припадници влашке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Власи	100,00	7,71	0,00	0,00	0,00	91,89	0,00	0,00	0,00	0,30	0,00	0,00	0,01	0,08

Матерњи језик Влаха се, добрим делом, поклапа с њиховом националном припадношћу, тј. око 92% Влаха је, у попису 2002, изјавило да им је матерњи језик влашки. За српски, као матерњи језик, определило се 7,7%, односно 3.088 припадника влашке етничке заједнице.

Међутим, од укупно 54.818 лица, која су у попису изјавила да им је матерњи језик влашки, њих 15.190 (27,7%) определило се за српску националну припадност.

На основу тога, могло би се закључити да је код пописаних лица која су се определила за влашку етничку припадност далеко израженија и припадност одговарајућем матерњем језику, него приврженост пописаних лица влашког матерњег језика адекватној, односно влашкој етничкој групи.

Припадници горанске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио
--	--------	--------	----------	----------	----------	--------	----------	------------	--------	----------	----------	----------	---------------	------------------

								ски						и непо- знато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Горанци	100,00	89,30	1,05	0,15	0,00	0,00	0,00	1,38	0,00	0,00	0,00	0,00	7,03	1,09

Матерњи језик убедљиве већине Горанаца је српски (89,3%). Међу осталим припадницима ове етничке групе најбројнији су били они који су изјавили да им је матерњи језик македонски (око 1,4%) и албански (1%). Такође, око 7% Горанаца се определило за неки од језика који нису били предвиђени у пописној класификацији, па су, стога, сврстани у модалитет "остали језици".

Припадници јеврејске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албан- ски	Босан- ски	Бугар- ски	Вла- шки	Мађар- ски	Маке- дон- ски	Ром- ски	Румун- ски	Слова- чки	Хрват- ски	Остали језици	Није се изјаснио и непо- знато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Јевреји	100,00	83,68	0,00	0,00	0,00	0,00	10,62	0,17	0,00	0,09	0,35	0,78	3,54	0,78

Што се матерњег језика тиче, 83,68% Јевреја се изјаснило да им је матерњи језик српски и 10,62% мађарски, док је учешће осталих језика било маргиналног карактера.

Југословени према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албан- ски	Босан- ски	Бугар- ски	Вла- шки	Мађар- ски	Маке- дон- ски	Ром- ски	Румун- ски	Слова- чки	Хрват- ски	Остали језици	Није се изјаснио и непо- знато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Југословени	100,00	87,76	0,38	0,05	0,30	0,27	5,56	0,51	0,26	0,64	0,76	0,71	1,87	0,94

Што се матерњег језика тиче, 87,76% Југословена се изјаснило да им је матерњи језик српски, 5,56% да им је матерњи језик мађарски, док је учешће других језика маргинално.

Припадници мађарске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албан- ски	Босан- ски	Бугар- ски	Вла- шки	Мађар- ски	Маке- дон- ски	Ром- ски	Румун- ски	Слова- чки	Хрват- ски	Остали језици	Није се изјаснио и непо- знато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85

Мађари	100,00	6,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	93,52	0,00	0,01	0,01	0,02	0,04	0,22	0,12
---------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	--------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Припадници македонске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Македонци	100,00	50,75	0,05	0,00	0,01	0,01	0,03	48,48	0,07	0,01	0,00	0,01	0,23	0,34

Међу Македонцима, 50,8% се декларисало да им је матерњи језик српски, а 48,5% Македонаца је изјавило да им је македонски матерњи језик. Учешће осталих језика било је маргиналног карактера. Изнесени подаци речито говоре о томе да је феномен алтерофоније широко распрострањен међу Македонцима у Србији.

Припадници муслиманске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Муслимани	100,00	82,88	3,20	10,44	0,01	0,00	0,02	0,30	0,42	0,00	0,00	0,02	1,64	1,06

Припадници немачке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Немачки	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,03	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Немци	100,00	47,60	43,30	0,03	0,03	0,18	6,28	0,00	0,03	0,08	0,10	0,31	1,50	1,00

Припадници ромске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Роми	100,00	24,45	0,50	0,00	0,00	0,13	0,47	0,06	72,99	0,75	0,01	0,00	0,22	0,43

Припадници румунске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Румуни	100,00	7,33	0,00	0,00	0,00	0,15	0,05	0,00	0,09	92,01	0,00	0,01	0,12	0,22

Припадници русинске према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Русински	Мађарски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,18	3,82	0,46	0,77	0,37	5,25	0,85
Русини	100,00	17,13	82,16	0,26	0,1	0,2	0,01	0,00	0,24

Припадници словачке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Словаци	100,00	5,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,22	0,00	0,00	0,00	94,36	0,02	0,09	0,15

Припадници украјинске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Украјински	Мађарски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,04	3,82	0,77	0,37	5,85	0,85
Украјинци	100,00	47,25	47,81	0,11	0,04	0,02	4,47	0,30

Припадници хрватске националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Албански	Босански	Бугарски	Влашки	Мађарски	Македонски	Ромски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непознато
Република Србија	100,00	88,30	0,85	1,80	0,22	0,73	3,82	0,19	1,10	0,46	0,77	0,37	0,54	0,85
Хрвати	100,00	63,45	0,00	0,04	0,00	0,00	0,89	0,00	0,00	0,01	0,05	33,99	1,12	0,45

Код припадника хрватске етничке заједнице изузетно је наглашено неслагање матерњег језика и националне припадности. Наиме, само трећина

припадника ове националне групе се изјаснила да јој је хрватски матерњи језик, док је за 63% матерњи језик српски.

Припадници чешке националне мањине према матерњем језику, 2002. (у %)

	Укупно	Српски	Чешки	Мађарски	Румунски	Словачки	Хрватски	Остали језици	Није се изјаснио и непо-знато
Република Србија	100,00	88,30	0,02	3,82	0,46	0,77	0,37	5,41	0,85
Чеси	100,00	43,69	53,9	0,45	0,09	0,41	0,27	0,92	0,27

Код Чеха је изразита неподударност етничке припадности и матерњег језика, 43,7% изјаснило да им је матерњи језик српски, а 53,9% навело је чешки језик као матерњи.

3.3.3. Нетериторијални језици

У националном законодавству нема одредби које чине разликовање између територијалних и нетериторијалних језика. Србија и Црна Гора у свом инструменту ратификације није навела ромски језик као нетериторијални језик, иако он испуњава услове садржане у члану 1. ц. Повеље руковођена разлозима који су наведени у одељку 3.1.3 Извештаја, тако да су према изјави датој у доба ратификације сви наведени језици у Републици Србији мањински језици.

3.4. Правна заштита употребе и права на употребу мањинских језика

Имајући у виду да је право на употребу мањинских језика зајамчено Уставом, оно се у уставноправном систему Републике Србије може штитити уставном жалбом Уставном суду Републике. Према члану 170. Устава, уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

Право на употребу мањинских језика ужива кривичноправну заштиту. *Кривични законик* Републике Србије у члану 129. предвиђа кривично дело *Повреда права употребе језика и писма*, којим прописује да ће се новчаном казном, или казном затвора до једне године, казнити свако ко супротно прописима о употреби језика и писма припадника националних мањина које живе у Републици Србији ускрати или органици грађанину да при остваривању својих права или при обраћању органима или организацијама употреби језик или писмо којим се служи. У члану 128. *Кривични законик* предвиђа кривично дело *Повреде равноправности*, односно предвиђа да ће се казном затвора до три године казнити свако ко, између осталог, због разлика у језику, другоме ускрати или ограничи права човека и грађанина утврђена Уставом, законима или другим прописима или општим актима или потврђеним међународним уговорима. У ставу 2. истог члана, прописан је

тежи облик тог кривичног дела који постоји у случају да дело из става 1. тог члана учини службено лице у вршењу службе, при чему је предвиђена казна затвора од три месеца до пет година.

Повреда права на употребу мањинских језика у појединим видовима судских поступака сматра се битном повредом поступка. *Законик о кривичном поступку* у члану 392. предвиђа да битна повреда одредаба кривичног поступка постоји ако је оптуженом, браниоцу, оштећеном као тужиоцу или приватном тужиоцу, противно његовом захтеву, ускраћено да на главном претресу употребљава свој језик и да на свом језику прати ток главног претреса. Битне повреде одредаба кривичног поступка су по *Законику о кривичном поступку* основ за изјављивање жалбе на првостепену пресуду, али и суд по службеној дужности у другостепену поступку мора да испитује да ли је дошло до битних повреда поступка, независно од тога да ли су оне наведене у жалби. Другостепени суд у кривичном поступку ће уважавајући жалбу, или по службеној дужности решењем укинути првостепену пресуду и вратити предмет на поновно суђење ако утврди да постоји битна повреда одредаба кривичног поступка у погледу употребе језика и писма.

Закон о парничном поступку такође предвиђа у члану 361. да је повреда права на употребу језика битна повреда одредаба парничног поступка, а у члану 376. прописује да ће другостепени суд, у поступку по жалби, решењем укинути првостепену пресуду ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка (члан 361) и вратиће предмет истом првостепену суду или ће га уступити надлежном првостепену суду ради одржавања нове главне расправе.

Закон о општем управном поступку у члану 16. предвиђа, као једно од основних начела поступка, употребу мањинских језика. Повреда основних начела чини битну повреду правила општег управног поступка и може да у поступку по жалби доведе до допуне поступка пред првостепеним или другостепеним органом, односно и до поништавања управног акта донесеног у првом степену. *Закон о општем управном поступку*, штавише предвиђа у члану 239. т. 11 да ће се поступак окончан решењем против кога нема редовног правног лека поновити, ако лицу које је учествовало у поступку није била дата могућност да се, под условима из члана 16. тог закона, служи својим језиком и писмом.

Поједини видови заштите права на употребу језика и писма су прекршајне природе. Тако, примера ради, *Закон о основама система образовања и васпитања* предвиђа у члану 145. да ће се новчно казнити основна или средња школа која угрожава, омаловажава или дискриминише групе и појединце, између осталог, на основу језичке припадности. Прекршајне природе су и казне предвиђене *Законом о службеној употреби језика и писма*. Према том закону, новчано ће бити кажњена организација и одговорно лице у организацији овлашћеној за постављање саобраћајних знакова и назива места која супротно одредбама закона не истакне те знакове на мањинским језицима. Такође, новчано ће бити кажњено предузеће, установа или друго правно лице које истакне, односно испише фирму противно одредбама наведеног закона, којим је предвиђено исписивање фирме на мањинским језицима. Новчано ће се казнити и власник радње која нема својство правног лица ако испише, односно истакне фирму супротно одредбама *Закона о службеној употреби језика и писма* о исписивању назива фирме на мањинским

језицима. Закон предвиђа да ће се новчано казнити и одговорно лице у органу, односно организацији која врши јавна овлашћења ако назив органа односно организације испише супротно одредбама наведеног закона којима се предвиђа исписивање назива на мањинским језицима.

У сфери радиодифузије, употреба језика заштићена је посредством института одузимања дозволе емитеру. Емитеру који због повреде обавеза или због непоштовања услова предвиђених дозволом за емитовање програма, од којих је један и језик емитовања програма, Радиодифузна агенција може да одузме дозволу за емитовање програма.

Одлуком о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији АП Војводине, предвиђено је да ће се новчаном казном за прекршај казнити правно лице и одговорно лице у правном лицу за повреду одредби ове одлуке којима се предвиђа обавеза вођења евиденција на мањинским језицима, издавања јавних исправа на мањинским језицима, штампање образаца јавних исправа на мањинским језицима као и одредби којима се предвиђа обавеза органа који пружају и наплаћују услуге грађанима у области електропривреде, продаје природног гаса, комуналних услуга, поште и телеграфа, да обезбеђују корисницима њихових услуга и производа, обрасце рачуна, разне потврде и обавештења у вези са њиховим услугама и на мањинским језицима. Истом Одлуком, предвиђено је да ће се новчано казнити одговорно лице у органу које повреди одредбе Одлуке о праву на усмено и писмено обраћање органима на мањинском језику и писму који су у службеној употреби, као и о праву да се лично име и лично име деце упишу у матичне евиденције у изворном облику, на мањинском језику и по његовом правопису.

3.5. Тела и организације које унапређују заштиту и развој мањинских језика

3.5.1. Управни органи и савети који унапређују заштиту и развој мањинских језика

Унапређење заштите и развоја мањинских језика у Републици Србији део је шире заштите националних мањина који се обезбеђује на различитим нивоима организовања јавне власти.

На нивоу државе, унапређење заштите и развоја мањинских језика спада у надлежност различитих органа државне управе који су надлежни за различите области друштвеног живота у којима се остварује употреба мањинских језика (нпр. *Министарство просвете, Министарство културе, Министарство правде*, итд). Централну, координирајућу улогу има *Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије* која обавља стручне послове који се односе на: заштиту и унапређење људских и мањинских права; учешће у припреми прописа о људским и мањинским правима; праћење усаглашености домаћих прописа с међународним уговорима и другим међународноправним актима о људским и мањинским правима и иницирање измена домаћих прописа; подношење извештаја о спровођењу међународних уговора о људским и мањинским правима ако је то њима предвиђено; положај националних мањина које живе на територији Републике Србије и остваривање мањинских права; успостављање веза националних мањина с

матичним државама; положај и остваривање надлежности националних савета националних мањина; предлагање Министарству финансија да одобри потребна буџетска средства која су потребна за текуће трошкове рада националних савета националних мањина, као и средства која су потребна за спровођење пројеката националних савета националних мањина. На нивоу државе делују и *национални савети националних мањина* (видети 2.12.) који према члану 19. став 7. Закона о заштити права и слобода националних мањина представљају националне мањине у области службене употребе језика, образовања, информисања на језику националне мањине и културе, учествује у процесу одлучивања или одлучује о питањима из тих области и оснива установе из ових области. Сарадња државе са националним саветима националних мањина остварује се посредством *Савета Републике Србије за националне мањине* који чине министри просвете, културе и медија, унутрашњих послова, државне управе и локалне самоуправе, правде и вера и председници свих изабраних националних савета националних мањина, а чији је председник председник Владе Републике Србије. Савет Републике Србије за националне мањине је надлежан да потврђује националне симболе, знамења и празнике националних мањина, на предлог националних савета националних мањина (у даљем тексту: национални савети); разматра нацрте закона и других прописа значајних за остваривање права националних мањина и о томе даје мишљење Влади; прати и разматра стање остваривања права националних мањина у Републици Србији и стање међународних односа у Републици Србији; предлаже мере за унапређење пуне и делотворне равноправности припадника националних мањина и разматра мере које у те сврхе предложе други органи и тела; прати остваривање сарадње националних савета са надлежним органима Републике Србије, аутономних покрајина и општина, градова и града Београда; разматра услове за рад националних савета; разматра остваривање међународних обавеза у погледу остваривања права припадника националних мањина у Републици Србији и међународну сарадњу националних савета; врши и друге послове одређене законом.

На нивоу Аутономне Покрајине Војводине, унапређење заштите и развоја мањинских језика спада у надлежност различитих органа покрајинске управе који су надлежни за различите области друштвеног живота у којима се остварује употреба мањинских језика – нпр. *Покрајински секретаријат за образовање и културу*, *Покрајински секретаријат за информисање*, итд. Најважнију улогу има *Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине* који обавља послове који се, између осталог, односе на: остваривање Уставом, Статутом АП Војводине, законом и другим прописима утврђених права припадника националних мањина; заштиту и унапређење колективних и индивидуалних права националних мањина у Покрајини; праћење, аналитичко сагледавање стања и предлагање доношења прописа и предузимање других мера из области заштите и остваривања права националних мањина, сагласно домаћим прописима и међународно-правним актима у тој области; сарадњу и помоћ друштвеним организацијама, удружењима грађана припадницима националних мањина; сарадњу са другим органима управе и невладиним организацијама, као и друге послове утврђене законом и другим прописима из ове области; обезбеђује превођење прописа и општих аката на језике националних мањина и врши друге послове превођења за потребе покрајинских и

других органа; припремање предлога акта за Скупштину и Извршно веће који се односе на образовање покрајинских органа управе, покрајинских организација и служби; организацију и рад покрајинских органа управе, организација и служби; ближе уређивање садржине и изгледа печата покрајинских органа, органа јединица локалне самоуправе и правних лица која врше управна овлашћења, а имају седиште на територији Покрајине; предлагање мреже судова на територији Покрајине; прописивање прекршаја и прекршајних казни за повреде прописа које доноси у оквиру своје надлежности; уређивање службене употребе језика и писама националних мањина на територији Покрајине; установљавање функције покрајинског грађанског браниоца (Омбудсман) као и његова овлашћења и начин њиховог остваривања; припрема акте које не припремају други органи управе; прати усаглашеност прописа и општих аката у правном систему у поступку њиховог доношења и стара се о њиховој нормативно-техничкој и језичкој исправности; стара се о објављивању прописа и других аката Скупштине и Извршног већа и покрајинског органа управе и врши друге послове одређене одлуком и другим актом. У саставу Покрајинског секретаријата, између осталог, постоје Служба за права националних мањина и Служба за преводилачке послове која се састоји од посебних одсека који се баве појединим језицима (нпр. Одсек за мађарски, Одсек за словачки, Одсек за румунски, Одсек за русински).

На локалном нивоу, према Закону о локалној самоуправи, могу да делују савети за међунационалне односе. Према члану 63. став 4. Закона о локалној самоуправи Савет разматра питања остваривања, заштите и унапређивања националне равноправности, у складу са законом и статутом јединице локалне самоуправе, што може да обухвати и питања заштите и развоја мањинских језика.

3.5.2. Надзор над службеном употребом мањинских језика

Закон о службеној употреби језика и писма у члану 22. предвиђа да *надзор над спровођењем одредаба тог закона врше, у оквиру свог делокруга, министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства.*

За територију АП Војводине, надзор над службеном употребом језика и писма другачије је одређен. У члану 18. Закона о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине, утврђено је да Аутономна Покрајина, преко својих органа, у складу са законом којим се утврђује службена употреба језика и писма ближе уређује службену употребу језика и писма националних мањина на територији аутономне покрајине и *врши надзор над применом прописа којима уређује та питања и да врши надзор над применом закона.* Надзор над применом закона из ове области Покрајина врши као поверени посао. На основу Одлуке о покрајинској управи («Службени лист АП Војводине» бр. 21/02) ови послови спадају у делокруг *Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине.*

3.5.3. Академска тела и организације

Академска тела и организације које унапређују заштиту и развој регионалних или мањинских језика су Међуодељенски одбор за проучавање мањина и људских права и Комисија за проучавање живота и обичаја Рома који делују при Српској академији наука и уметности и катедре и групе за мањинске језике при Филолошком факултету у Београду (Катедра за романистику – Група за румунски језик и књижевност, Катедра за албанологију – Група за албански језик и књижевност, Катедра за хунгарологију – Група за мађарски језик и књижевност, Катедра за славистику – групе за словачки, украјински и чешки језик, Катедра за германистику – Група за немачки језик и књижевност, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима – Група за бугарски језик и књижевност) и Филозофском факултету у Новом Саду (Одсек за германистику – Студијска група за немачки језик, Одсек за хунгарологију – Студијска група за мађарски језик, Одсек за словакистику – Студијска група за словачки, Одсек за румунистику – Студијска група за румунски, Одсек за русинистику – Студијска група за русински).

3.6. Мере за унапређење свести о Повељи

Пре потписивања и парламентарне ратификације Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, држава је организовала поједине округле столове о садржини и обавезама које проистичу из Повеље. Примера ради, у Београду је 11. и 12. јуна 2001. у организацији Савезног министарства националних и етничких заједница СР Југославије и Савета Европе, одржана међународна консултативна конференција посвећена Повељи. Скупу су присуствовали експерти Савета Европе, представници органа власти, стручњаци за међународно право, лингвисти, остали експерти, као и представници невладиних организација. Основна намера овог семинара била је да омогући размену мишљења и информација између представника свих нивоа власти и невладиних организација које се на различите начине баве питањима и проблемима националних мањина.

Након парламентарне ратификације, текст Повеље је објављен у «Службеном листу Србије и Црне Горе - Међународни уговори» бр. 18/05 од 23. 12. 2005.

Непосредно пре ступања на снагу Повеље за Србију и Црну Гору, Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе, у сарадњи са Канцеларијом Савета Европе у Београду, организовало је 4. априла 2006. информативни семинар о Европској повељи о регионалним или мањинским језицима. Учесници семинара били су представници националних савета националних мањина, НВО, државних органа и локалних самоуправа, медија, итд.

Након ступања на снагу Повеље за Републику Србију, Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије, у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Републици Србији и Канцеларијом Савета Европе у Београду, организовала је серију семинара посвећених Повељи и припреми Државног извештаја о спровођењу Повеље. Сваки семинар, имао је и сесије посвећене употреби мањинских језика у региону у којем се одржавао семинар, као и о испуњавању

обавеза које су преузете из Трећег дела Повеље у различитим областима друштвеног живота. Семинари су одржани у: Суботици 3. новембра 2006. (посвећен употреби језика у образовању), Бујановцу 17. новембра 2006. (посвећен употреби језика у средствима јавног информисања), Вршцу 24. новембра 2006. (посвећен употреби језика у раду судова и у управним властима и јавним службама) и у Новом Пазару 12. децембра 2006. (посвећен употреби језика у економском и друштвеном животу). Учесници семинара били су представници националних савета националних мањина, НВО, државних органа и локалних самоуправа, медија, итд.

3.7. Консултације са релевантним телима

На семинарима које је у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Републици Србији и Канцеларијом Савета Европе у Београду организовала Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије (видети 3.6.) свим учесницима понуђено је да узму учешћа у припреми Државног извештаја о спровођењу Повеље.³ У том

³ Поред учесника семинара који су учествовали у изради извештаја, учешће је понуђено и Националном савету ромске националне мањине, Националном савету словачке националне мањине, Националном савету мађарске националне мањине, Националном савету хрватске националне мањине, Националном савету бугарске националне мањине, Националном савету влашке националне мањине, Општинама у Алибунару, Малом Иђошу, Темерину, Тителу, Фонду за хуманитарно право, Фонду за отворено друштво, Хелсиншком одбору за људска права, Војвођанском центру за људска права, Београдском центру за људска права, Фонду за етничке односе, Грађанској иницијативи, Иницијативи младих за људска права, Младим правницим Србије, Центру за регионализам, Културно-информативним центру бугарске мањине "Цариброд", Бугарском културном друштву "Традафер", Друштву за украјински језик, књижевност и културу "Просвита", Савезу мађарских ученика Војводине, Друштву за мађарску културу, Удружењу Македонаца Средњебанатског округа "Свети Климент охридски", Друштву словакиста Војводине, Матици словачкој у Југославији, Савезу Русина и Украјинаца Србије, Матици русинској, Хрватском-академском друштву, Друштву за румунски језик у Војводини, Румунском друштву (фондацији) за етнографију и фолклор из Војводине, Књижевно-уметничком друштву "Тибикус", Центру за методiku, Мултикултурном центру "Нарајан", Ромском хуманитарном центру, Омладинском форуму за едукацију Рома, Ромском демократском центру, "Женској иницијативи", Грађанској акцији за људска права, "Центру за истраживања у политици – Аргумент", Центру за грађанску акцију "Интегра", Друштву Словенаца "Кредарица", Немачком удружењу Бела Црква, Културном центру Рома, Јеврејској општини Суботица, Удружењу грађана "Кров", "Новој визији", Удружењу грађана "Флорес", Европском покрету - локалном већу Нови Пазар, "Импулсу", Урбан – ину, Санџачком интелектуалном кругу, Матици Бошњака - друштву за културу, знаност и умјетност Санџака, Културном центру "Дамад", Грађанском форуму, Центру за мир и помирење, Центру за мултиетнички дијалог, Бошњачкој заједници културе Санџака "Препород", Центру за грађанске иницијативе и акције "Вижн", Центру за мултикултурално образовање, Одбору за људска права, Покрајинском заводу за заштиту споменика културе, Заводу за заштиту споменика културе Зрењанин, Завичајној збирци Сремски Карловци, Уметничкој колонији Бачка Топола, Народном музеју Нови Пазар, Завичајној музејској збирци Димитровград, Градској галерији Димитровград, Галерији Ликовни сурет, Галерији Меандер, Галерији Дома културе Врбас, Галерији савремене ликовне уметности Нови Сад, Галерији "Лазар Возаревић", Музеју Срема, Галерији Бабка, Историјском архиву "Рас", Историјском архиву Бела Црква, Историјском архиву Панчево, Историјском архиву Пирот, Историјском архиву Кикинда, Санџачком удружењу ликовних уметника, Центру за бошњачке студије, Удружењу писаца Санџака, Русинском КПД, Друштву Русина "Петро Кузмјак" Ново Орахово, Асоцијацији словачких педагога, СКПД "Шафарик", КПД "Једнота", СКПД "Ердевик", Хор "Музика вива", Литерарној дружини "Матеј Амборзи", КПД

смислу, треба истаћи да су *консултације обављене пре израде Извештаја*. У изради Извештаја учествовали су, односно консултовани су, органи државне управе, судови, национални савети националних мањина, покрајински органи управе, органи локалне самоуправе, НВО, средства јавног информисања, библиотеке, музеји, архиви, итд.

Релевантни органи државне управе који су узели учешће у припреми Државног извештаја о спровођењу Повеље су: Министарство културе и медија, Министарство просвете и спорта, Министарство правде, Министарство спољних послова, Завод за статистику Републике Србије и Завод за заштиту споменика културе Републике Србије.

У изради Извештаја учествовали су, односно консултовани су, и окружни судови у Суботици, Панчеву, Врању, Зрењанину, Сремској Митровици, Сомбору и Новом Саду, који су доставили податке и о општинским судовима на подручјима на којима су месно надлежни, као и општински судови у Босилеграду, Бујановцу, Димитровграду и Прешеву.

Национални савети националних мањина који су прихватили понуду да узму учешћа у изради Државног извештаја о спровођењу Повеље су: Национални савет буњевачке националне мањине, Национални савет бошњачке националне мањине, Национални савет македонске националне мањине, Национални савет русинске националне мањине, Национални савет румунске националне мањине и Национални савет украјинске националне мањине.

У изради Извештаја учествовали су, односно консултовани су: Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине, Покрајински секретаријат за информације и Покрајински секретаријат за образовање и културу.

Локалне самоуправе које су учествовале, односно које су консултоване у изради Извештаја су општине, односно градови: Ада, Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бела Црква, Беоцин, Бечеј, Врбас, Вршац, Жабаљ, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Кула, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Озаци, Пландиште, Сента, Сечањ, Сомбор, Србобран, Сремска Митровица, Стара Пазова, Суботица, Шид, Чока, Бујановац, Медвеђа, Прешево, Босилеград, Димитровград, Нови Пазар, Пријеполје, Сјеница и Тутин.

Невладине организације које су послале своје прилоге за израду Извештаја су: Одбор за заштиту људских права и хуманитарну дјелатност из Прибоја, Центар за људска права из Прибоја, Друштво за русински језик и културу из Новог Сада, Санџачки одбор за заштиту људских права и слобода, Нови Пазар, Заједница

"Карпати", Музичкој омладини, ХКПД "Јелачић", Матици хрватској Суботица, ХКПД "Матија Губец", ХКПД "Силвије Страхимир Крањчевић", ХКПД "Томислав", ХКПД "Стјепан Радић", Хрватском културном центру "Буњевачко коло", Хрватском информатичком центру, Хрватском културном центру "Сријем", РТВ Војводина, Радију Нови Сад, "Мађар соу", НИУ "Руске слово", Радију Тренд, Радију Бачка Топола, Бечејском мозаику, Радију Бечеј, Радију Врбас, Радију Зрењанин, "Uj kanizsai ujsag", Кикиндским новинама, Радију Кикинда, Ковинским новинама, Радију Ковин, Радију 021, Радију Панчево, ТВ Панчево, Дунагај-у, Суботичким новинама, Радију Суботици, Буњевачким новинама, РТВ ЈУ ЕКО, Радију 90, Радију Алфа, ТВ Суботици, ТВ Патрији, ТВ Алфу, Радију Темерин, СРЗ КТВ, Радију Шид, Сремској ТВ, Телевизији Спектри, Радију Ема, РТВ Нишава, Радију Подврце, ТВ Шабац, Радију Бор и Радију Бела Паланка.

Румуна у Србији из Новог Села, Друштво за мађарску културу у Југославији из Новог Сада, Савез друштава Рома Пчињско – Јабланичког округа из Сурдулице, Матица чешка, Чеси Јужног Баната, Удружење грађана македонске националне заједнице јужнобанатског округа «Вардар» из Панчева, Немачки народни савез, Културно-просветна заједница Хрвата «Шокадија», Културно-просветно друштво «Ђура Киш» из Шида.

Средства јавног информисања и издавачке куће који су доставила своје прилоге за израду Извештаја су РТВ Војводина (редакције, односно програми на мађарском, ромском, словачком, украјинском, русинском, хрватском и македонском језику), Радио Нови Сад (редакције, односно програми на ромском, румунском, русинском и словачком језику), Јавно предузеће «Форум», Јавно предузеће «Мађар со», Јавно предузеће «Хет нап», НИУ «Либертатеа», НИУ «Хлас људу», НИУ «Хрватска ријеч», НИУ «Тхем», НИУ «Руске слово», Радио Ада, Радио Фар, Радио Апатин, Радио Средња Бачка, Редакција новине «Кошеги хирлап», ТВ Екс прес-канал, Радио Видра, Радио Бела Црква, Радио «Вршачка кула» Радио «Патак», Радио «Панда», Инфо ТВ, РТВ Ковачица, Радио «Бус», Редакција новина «Кулска комуна», Редакција новина «Со бесед», Редакција Новокнежевачких новина, ТВ Инфо-канал, Радио Кисач, Радио Сечањ, Радио Сомбор, Радио Сити, Радио Палић, Редакција новина «Темерини ујшаг», Радио Стара Пазова, РТВ Бујановац, РТВ Прешево, Радио Медвеђа, Редакција новина «Перспектива», Регионална РТВ Нови Пазар, ТВ Тутин, Радио «Ас», Радио «100 плус», Редакција «Бошњачка ријеч», РТВ «Цариброд», НИУ «Братство», Радио Босилеград, Радио Београд – Први програм, програм на ромском језику, РТВ «Крло е Роменго», Радио «Лео», Радио «Романо вило», Радио «Амаро», Радио Трстеник, АД Штампарија «Култура», «Агапе».

У изради Извештаја учествовале су и консултоване су и установе културе. Народне библиотеке, односно библиотеке које су дале допринос за израду Извештаја су: Народна библиотека Нови Бечеј, Народна библиотека Апатин, Народна библиотека Бечеј, Народна библиотека Кула, Народна библиотека «Христо Ботев» из Босилеграда, Народна библиотека Мали Иђош, Народна библиотека «Вељко Петровић» из Бачке Паланке, Народна библиотека «Др Ејуп Мушовић» из Тутина, Народна библиотека «Др Ђорђе Натошевић» из Инђије, Народна библиотека «Данило Киш» из Врбаса, Народна библиотека «Детко Петров» из Димитровграда, Народна библиотека Бела Црква, Народна библиотека «Симеон Пишчевић» из Шида, Народна библиотека «Доситеј Обрадовић» из Старе Пазове, Народна библиотека «14. новембар» из Бујановца, Народна библиотека «Бранислав Нушић» из Новог Кнежевца, Народна библиотека «Стојан Трумић» из Титела, Народна библиотека «Бранко Радичевић» из Оцака, Народна библиотека Пландиште, Народна библиотека «Јован Поповић» из Кикинде, Народна библиотека Опово, Народна библиотека Србобран, Народна библиотека «Жарко Зрењанин» из Зрењанина, Народна библиотека «Вук Караџић» из Бача, Народна библиотека «Доситеј Обрадовић» из Новог Пазара, Народна библиотека Бачка Топола, Народна библиотека «Вељко Петровић» из Жабља, Народна библиотека «Сарваш Габор» из Аде, Народна библиотека «Јован Дучић» из Сечња, Библиотека «Јован Грчић Миленко» из Беочина, Општинска библиотека из Ковачице, Градска библиотека «Карло Бијелички» из Сомбора, Српска читаоница из Ирига,

Библиотека «Јожеф Атила» из Кањиже, Општинска библиотека «Петар Петровић Његош» из Медвеђе, Библиотека «Мухамед Абдагић» из Сјенице, Градска библиотека Вршац, Библиотека «Глигорије Возаревић» из Сремске Митровице, Градска библиотека из Суботице, Градска библиотека у Новом Саду, Библиотека «Вука Караџић» из Ковина, Библиотека «Бранко Радичевић» из Житишта, Библиотека «Стефан Хомола» из Бачког Петровца, Општинска библиотека «Вук Караџић» из Алибунара, Дом културе и библиотека Прешево, Културно-просветна заједница општине Сечањ.

Архиви који су дали допринос у изради Извештаја су: Историјски архив града Новог Сада, Архив Србије, Архив Војводине, Историјски Архив Зрењанина, Историјски архив Лесковца, Историјски архив Сенте, Историјски архив Сомбор, Историјски архив «31. јануар» Врање, Историјски архив Суботица, Историјски архив Срема из Сремске Митровице.

Музеји, галерије и регионални и локални заводи за заштиту споменика културе који су дали допринос у изради Извештаја су: Градски музеј Бечеј, Градски музеј Суботица, Градски музеј Сента, Народни музеј Кикинда, Савремена галерија уметничке колоније Ечка из Зрењанина, Позоришни музеј Војводине из Новог Сада, Музеј наивне уметности «Илијанум» из Шида, Музеј Војводине из Новог Сада, Народни музеј из Вршца, народни музеј из Зрењанина, Музеј града Новог Сада, Градски музеј Сомбор, Завод за заштиту споменика културе града Новог Сада, Завод за заштиту споменика културе Сремска Митровица, Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, Завод за заштиту споменика културе Панчево.

3.8. Општи показатељи језичке ситуације у држави

Осим података о броју, територијалном распореду и учешћу говорника појединих мањинских језика у популацији припадника мањинских заједница, у Републици Србији доступни су и подаци који приказују општу језичку ситуацију у земљи.

3.8.1. Општи подаци о говорницима мањинских језика

Податке о активностима и завршеној школи у оквиру популације говорника појединих мањинских језика садржи друга табела у прилогу Извештаја.

3.8.2. Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима власти

3.8.2.1. Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима судске власти

Податке о матерњим језицима судија општинских судова (који су се приликом анкете изјаснили за предложене језике) садржи доња табела:

Број	Матерњи језик
------	---------------

Назив органа	судија	Матерњи језик							
		српски	мађарски	словачки	румунски	русински	хрватск.	албанск.	бугарс.
Општински суд Ада	3		3						
Општински суд Алибунар	6	2		1	2				
Општински суд Апатин	5	5							
Општински суд Бачка Паланка	14	13	1						
Општински суд Бачка Топола	9	6	3						
Општински суд Бечеј	8	6	2						
Општински суд Бела Црква	6	6							
Општински суд Инђија	10	10							
Општински суд Кањижа	5	1	4						
Општински суд Кикинда	14	14							
Општински суд Ковин	7	7							
Општински суд Ковачица	6	1		3	2				
Општински суд Кула	6								
Општински суд Нови Бечеј	6	6							
Општински суд Нови Кнежевац	5	4	1						
Општински суд Нови Сад	87	67	1	1	1				
Општински суд Озаци	5	4		1					
Општински суд Панчево	30	26	1	2	1				
Општински суд Рума	18	18							
Општински суд Сента	7	3	4						
Општински суд Шид	7	7							
Општински суд Сомбор	22	10	1			1			
Општински суд Сремска Митровица	18	18							
Општински суд Стара Пазова	8	8							
Општински суд Суботица	34	24	5						

Општински суд Темерин	4	3	1						
Општински суд Тител	4	3	1						
Општински суд Вршац	14	13			1				
Општински суд Врбас	10	9	1						
Општински суд Зрењанин	33	28	5						
Општински суд Босилеград	5	-							5
Општински суд Бујановац	9	8						1	
Општински суд Димитровград	4	1							3
Општински суд Прешево	5	2						3	
УКУПНО	434	333	34	8	7	1	0	4	8

Податке о броју судија који познају мањинске језике међу судијама општинских судова (који су се приликом анкете изјаснили за предложене језике) садржи доња табела:

Назив органа	Познавање мањинских језика					
	мађарски	словачки	румунски	русински	хрватски	чешки
Општински суд Ада	3					
Општински суд Алибунар		1	3		1	
Општински суд Апатин	1					
Општински суд Бачка Паланка	1				1	1
Општински суд Бачка Топола	1					
Општински суд Бечеј	2				8	
Општински суд Бела Црква						
Општински суд Инђија						
Општински суд Кањижа	1					
Општински суд Кикинда	1					
Општински суд Ковин			1			
Општински суд Ковачица		4	2			
Општински суд Кула	1					
Општински суд Нови Бечеј	3					
Општински суд Нови Кнежевац	3					
Општински суд Нови Сад	2	3	1			
Општински суд Оџаци						1
Општински суд	1	2	4		3	2

Панчево						
Општински суд Рума					18	
Општински суд Сента	6				2	
Општински суд Шид					2	
Општински суд Сомбор	1			1	4	
Општински суд Сремска Митровица	1				3	
Општински суд Стара Пазова						
Општински суд Суботица	16				12	
Општински суд Темерин	1					
Општински суд Тител	1					
Општински суд Вршац			2		3	
Општински суд Врбас	1					
Општински суд Зрењанин	4				3	
Општински суд Босилеград						
Општински суд Бујановац						
Општински суд Димитровград						
Општински суд Прешево						
УКУПНО	51	10	13	1	60	4

Податке о матерњим језицима судија окружних судова на територији АП Војводине (који су се приликом анкете изјаснили за предложене језике) садржи доња табела:

Назив органа	Број судија	Матерњи језик						
		српски	мађарски	словачки	румунски	русински	хрватски	други
Окружни суд Нови Сад	27	26				1		
Окружни суд Панчево	13	13						
Окружни суд Сомбор	9							
Окружни суд Сремска Митровица	15	15						
Окружни суд Суботица	12	4	3					
Окружни суд Зрењанин	13	12	1					
Укупно	89	70	4	0	0	1	0	0
%		78,7	4,5	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0

Податке о броју судија који познају мањинске језике међу судијама окружних судова на територији АП Војводине (који су се приликом анкете изјаснили за предложене језике) садржи доња табела:

Назив органа	Број судија	Познавање мањинских језика					
		мађарски	словачки	румунски	русински	хрватски	чешки
Окружни суд Нови Сад	27		1		1	9	
Окружни суд Панчево	13	1				4	
Окружни суд Сомбор	9						
Окружни суд Сремска Митровица	15					2	
Окружни суд Суботица	12	3				4	
Окружни суд Зрењанин	13	3					
Укупно	89	7	1	0	1	19	0
%		7,9	1,1	0,0	1,1	21,3	0,0

3.8.2.2. Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима извршне власти

Доња табела садржи податке о познавању мањинских језика међу запосленима у појединим органима државне управе и службама Владе Републике Србије. Недостају подаци за Министарство одбране, Министарство унутрашњих и спољних послова, као и за Секретаријат за законодавство.

Број запослених у институцијама извршне власти са познавањем мањинских језика			
Редни број	Институција	мањински језик	Укупан број запослених са познавањем овог језика
1	Министарство здравља		
	Укупан број запослених		353
		албански	1
		бугарски	1
		немачки	5
2	Министарство финансија		
	Укупан број запослених		214
		бугарски	1
		мађарски	1
		македонски	2
		немачки	27
		словачки	1
		хрватски	1
3	Министарство за капиталне инвестиције		
	Укупан број запослених		301
		албански	3

		бугарски	4
		мађарски	5
		македонски	6
		немачки	39
		румунски	5
		словачки	1
		хрватски	2
4	Министарство пољопривреде		
	Укупан број запослених		1000
		албански	9
		бугарски	10
		мађарски	26
		македонски	16
		немачки	89
		румунски	10
		словачки	3
5	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике		
	Укупан број запослених		548
		албански	4
		бугарски	3
		мађарски	4
		македонски	8
		немачки	68
		румунски	2
		русински	1
		словачки	2
		украјински	2
		чешки	1
6	Министарство трговине, туризма и услуга		
	Укупан број запослених		797
		албански	4
		бугарски	8
		мађарски	10
		македонски	7
		немачки	64
		румунски	5
		словачки	1
		украјински	1
		хрватски	1

7	Министарство рударства и енергетике		
	Укупан број запослених		55
		албански	1
		немачки	14
8	Министарство вера		
	Укупан број запослених		6
		немачки	1
9	Министарство за државну управу и локалну самоуправу		
	Укупан број запослених		67
		немачки	8
10	Министарство за економске односе са иностранством		
	Укупан број запослених		108
		мађарски	1
		немачки	7
11	Министарство културе		
	Укупан број запослених		58
		немачки	7
		чешки	1
12	Министарство за дијаспору		
	Укупан број запослених		38
		албански	2
		мађарски	1
		немачки	5
13	Управа за заједничке послове		
	Укупан број запослених		1014
		албански	2
		бугарски	2
		мађарски	1
		македонски	5
		немачки	46
		румунски	2
		словачки	2
		чешки	1

У анкети су службеницима Службе за људска и мањинска права били посебно понуђени одговори за босански и хрватски језик, тако да је број службеника који познаје ове језике далеко већи него у другим органима.

14	Служба за људска и мањинска права		
----	--	--	--

Укупан број стално запослених и сарадника по уговору			55
		албански	3
		босански	55
		бугарски	4
		влашки	1
		македонски	15
		немачки	5
		ромски	6
		словачки	2
		украјински	3
		хрватски	55
		чешки	2

Податке о броју говорника мањинских језика међу запосленима у подручним јединицама републичких органа на територији АП Војводине садрже доње табеле:

Републички геодетски завод

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки
Служба за катастар непокретности ⁴													
	262	37	9	-	7	1	3	49	26	1	8	110	2
%	82,9	11,7	2,8	0	2,2	0,3	0,9	15,5	8,2	0,3	2,5	34,8	0,6

Министарства финансија – Управа царина на територији АП Војводине

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки
Царине и царинске испоставе													
	534	17	4	3	-	-	1	77	18	74	4	165	5
%	65,3	2,1	0,5	0,4	0	0	0,1	9,4	2,2	9	0,5	20,2	0,6

Републичком заводу за здравствено осигурање – Покрајински завод

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки

⁴ Жабал, Бачки Петровац, Сомбор, Ириг, Озаци, Пећинци, Рума, Стара Пазова, Нови Сад, Шид, Сремска Митровица, Тител, Темерин, Суботица, Србобран, Бачка Паланка, Бач, Бечеј, Врбас, Инђија, Кула, Апатин, Мали Иђош, Бачка Топола

Завод за здравствено осигурање														
	434	36	9	7	5	-	1	44	6	-	5	48	-	
%	88,0	7,3	1,8	1,4	1	0	0,2	8,9	1,2	0	1	9,7	0	

**Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање запослених –
Филијала Нови Сад**

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки
Фонд за пензијско и инвалидско осигурање													
	118	2	1	-	-	-	5	8	6	-	-	-	-
%	93,6	1,6	0,8	0	0	0	4,0	6,3	4,8	0	0	0	0

**Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање самосталних
делатности – Покрајински фонд**

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки
Фонд за пензијско и инвалидско осигурање													
	45	1	-	-	-	1	-	1	2	-	-	1	-
%	95,7	2,1	0	0	0	2,1	0	2,1	4,3	0	0	2,1	0

**Национална служба за запошљавање – подручне јединице на територији АП
Војводине**

Назив органа	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине					
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрват.	други	мађарски	словач.	румун.	русин.	хрватс.	чешки
Служба за запошљавање													
	403	27	11	6	6	3	-	39	13	9	7	136	-
%	88,4	5,9	2,4	1,3	1,3	0,7	0	8,6	2,9	2	1,5	29,8	0

Установе за извршење заводских санкција на територији АП Војводине

	Матерњи језик							Познавање језика националне мањине						
	српски	мађарски	словачки	румун.	русин.	хрватс.	други	мађарск.	словач.	румунс.	русин.	хрватс.	чешк.	други
Казнено-поправни завод Сремска Митровица	606	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Казнено-поправни завод Сомбор	57	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Окружни затвор Суботица	26	6	-	-	-	-	-	12	-	-	-	18	-	-
Окружни затвор Нови САД	91	-	1	-	3	-	-	-	1	-	3	-	-	-
Окружни затвор Зрењанин	42	8	-	1	-	-	-	8	2	1	-	11	-	1
Окружни затвор Панчево	65	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-
Укупно	887	15	1	1	3	0	0	25	3	4	3	29	0	1
%	97,5	1,6	0,1	0,1	0,3	0	0	2,7	0,3	0,4	0,3	3,2	0	0,1

3.8.2.3. Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима покрајинске управе

Податке о говорницима и знању мањинских језика међу запосленима у органима покрајинске управе показује доња табела.

Структура запослених у покрајинским органима на основу знања мањинских језика, јануар 2006. године

РБ	ОРГАН	ПАСИВНО	%	АКТИВНО	%	НЕМА	%	НЕПОЗНАТО	%	УКУПНО
1.	ПС за архитектуру, урбанизам и градитељство					19	100,00			19
2.	ПС за демографију, породицу и друштвену бригу о деци	1	6,67	3	20,00	11	73,33			15
3.	ПС за енергетику и минералне сировине			2	8,70	20	86,96	1	4,35	23
4.	ПС за финансије			6	7,14	75	89,29	3	3,57	84
5.	ПС за информације			5	17,86	23	82,14			28
6.	ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу			3	13,64	18	81,82	1	4,55	22
7.	ПС за науку и технолошки развој	1	7,69			12	92,31			13

8.	ПС за образовање и культуру	1	1,22	17	20,73	63	76,83	1	1,22	82
9.	ПС за пољопривреду, водопривреду и шумарство			5	17,24	24	82,76			29
10.	ПС за приватизацију, предузетништво, мала и средња предузећа			2	28,57	5	71,43			7
11.	ПС за привреду	1	3,03	4	12,12	28	84,85			33
12.	ПС за прописе, управу и националне мањине			33	53,23	29	46,77			62
13.	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова			2	10,53	17	89,47			19
14.	ПС за спорт и омладину			1	5,26	16	84,21	2	10,53	19
15.	ПС за заштиту животне средине и одрживи развој	4	12,12	1	3,03	26	78,79	2	6,06	33
16.	ПС за здравство и социјалну полтику	4	3,64	10	9,09	94	85,45	2	1,82	110
17.	Секретаријат Извршног већа АПВ	1	2,94	5	14,71	27	79,41	1	2,94	34
18.	Секретаријат за регионалну и међународну сарадњу			4	33,33	8	66,67			12
19.	Служба за опште и заједничке полове покрајинских органа	10	3,22	22	7,07	275	88,42	4	1,29	311
20.	Стручна служба за реализацију програма привредног развоја АПВ					4	100,00			4
21.	Дирекција за робне резерве АПВ					10	76,92	3	23,08	13
	УКУПНО	23	2,37	125	12,86	804	82,72	20	2,06	972

3.8.2.4. Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима локалне самоуправе

Подаци о говорницима и познавању мањинских језика у органима локалне самоуправе доступни су само за територију АП Војводине. Подаци су из децембра 2004. године.

Структура запослених на основу матерњег језика у јединицама локалне самоуправа АП Војводине, децембар 2004. године

ОПШТИНА	бугарски	хрватски	хрватско-српски	мађарски и хрватски	мађарски и немачки	мађарски и српски	мађарски	македонски	немачки	нема података	остали	ромски	румунски и српски	румунски	руски	словачки и српски	словачки	српско-хрватски	украјински	УКУПНО
Град Нови Сад							28			1	1	1			3		8	3		673
Општина Ада							41													50
Општина Алибунар	1						2							31			2			94
Општина Апатин							7													70
Општина Бач							1										5			47
Општина Бачка Паланка							1										5			135
Општина Бачка Топола							54													80
Општина Бачки Петровац																	33			43
Општина Бечеј							41											2		90
Општина Бела Црква				1				1						1						39
Општина Беочин		1															2			63
Општина Чока							40													60
Општина Инђија						1	1										1			101
Општина Ириг							5													49
Општина Кањижа						1	71													74
Општина Кикинда						1	7		1								1			136
Општина Ковачица							8							9			37			82
Општина Ковин						1	8							5						110
Општина Кула							8			1					15				2	92
Општина Мали Иђош						1	20													30
Општина Нова Црња							7													34
Општина Нови Бечеј							11	1												61
Општина Нови Кнежевац							1													23
Општина Озаци						1	5								2		4			78
Општина Опово																				13
Општина Панчево							9	4		1			1	2			6			298
Општина Пећинци										2										66
Општина Пландиште							5	1						2	1		2			50
Општина Рума							1			1										119
Општина Сечањ							4													72
Општина Сента							77													87
Општина Сомбор							20	1						1				1		117
Општина Србобран						2	6													46
Општина Сремска Митровица		2							1									1		180
Општина Сремски																				37

Румунски	730			
Русински			40	40
Ромски	6222	22287	3488	3349
Словачки				
Украјински				
Језици осталих мањина	223		1440	250
Остали језици	8757	5732	512	7649
ВОЈВОДИНА				
Укупно	145883	198582	198005	145339
Српски	102941	150208	151627	106149
Албански				
Бугарски			104	
Мађарски	25843	33727	36962	28419
Румунски	2270	3754	2283	2300
Русински	1883	48	1932	1885
Ромски	1210	1526	1123	982
Словачки	6660	8643	3300	4234
Украјински	130	130	128	208
Језици осталих мањина	720	546	520	416
Остали језици	4226		26	746

**Емисије ТВ програма према језику емитовања
(у сатима)**

Језик емитовања	Година			
	2002	2003	2004	2005
РЕПУБЛИКА СРБИЈА				
Укупно	395139	428322	425604	550281
Српски	358090	403280	388424	508880
Албански				
Бугарски	26			
Мађарски	794	1062	601	1332
Румунски	1246	935	303	814
Русински	268	353	299	212
Ромски	768	432	537	494
Словачки	259	366	306	218
Украјински	27	24	15	13
Језици осталих мањина	14	413	782	42
Остали језици	33647	21457	34337	38276

ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА				
Укупно	370497	394205	388602	494041
Српски	340535	374055	355165	457042
Албански				
Бугарски	26			
Мађарски				
Румунски	961	596	2	596
Русински				
Ромски	487	83	177	185
Словачки				
Украјински				
Језици осталих мањина		365	750	
Остали језици	28488	19106	32508	36218
ВОЈВОДИНА				
Укупно	24642	34117	37002	56240
Српски	17555	29225	33259	51838
Албански				
Бугарски				
Мађарски	794	1062	601	1332
Румунски	285	339	301	218
Русински	268	353	299	212
Ромски	281	349	360	302
Словачки	259	366	306	218
Украјински	27	24	15	13
Језици осталих мањина	14	48	32	42
Остали језици	5159	2351	1829	2058

3.8.4. Подаци о мањинским језицима у области културе

Књиге и брошуре по језику издања, у Републици Србији у 2006. години

Језик	Укупан број књига
српски	13886
српски ћирилица	7084
српски латиница	6802
албански	11

мађарски	187
бугарски	6
босански	18
грчки	2
енглески	364
италијански	12
македонски	14
немачки	29
ромски	13
румунски	52
руски	16
словачки	48
хрватски	37
словеначки	2
турски	1
русински	34
француски	24
холандски	1
чешки	2
На више језика	5
Остали језици	21
Укупно	14785

**Професионална позоришта која имају представе на језицима националних
мањина у Републици Србији**

2003/04. година		2004/05. година	
Језик	Број позоришта	Језик	Број позоришта
Српски/мађарски	1	Српски/мађарски	1
Српски/румунски	1	Српски/румунски	1
Српски/ромски	1	Српски/ромски	1
Српски/остали језици	1	Мађарски	3
Мађарски	3		

Аматерска позоришта⁵ која имају представе на језицима националних мањина у Републици Србији

2003/04. година		2004/05. година	
Језик	Број позоришта	Језик	Број позоришта
Српски/бугарски	1	Српски/бугарски	1
Српски/мађарски	1	Српски/мађарски	1
Српски/русински	1	Мађарски	1
Српски/словачки	1	Русински	1
Румунски	1	Словачки	4

3.8.5. Мањински језици у периодичним публикацијама у 2006. години

Периодичне публикације према типу публикације и језику излажења⁶

тип публикације	језик	укупно
	укупно периодичних публикација	1425
часописи		842
	албански	1
	босански	3
	бугарски	1
	енглески	62
	француски	1
	мађарски	10
	на више језика	59
	ромски	1
	румунски	5
	русински	3
	руски	1
	словачки	8
	српски	685
	турски	1
хрватски	1	
новине		421
	албански	1
	босански	1
	бугарски	2
	енглески	2
	мађарски	9
	на више језика	7
	ромски	1
	румунски	6
	русински	3
	словачки	3
српски	384	

⁵ Само регистована аматерска позоришта, њихов стварни број је далеко већи

⁶ Без локалних периодичних публикација

остале периодичне публикације	украјински	1
	хрватски	1
		162
	енглески	4
	мађарски	4
	на више језика	13
	румунски	1
	словачки	2
српски	138	

Периодичне публикације по писму и језику излажења

језик	тип публикације						укупно
	часописи		новине		остале периодичне публикације		
	ћирилица	латиница	ћирилица	латиница	ћирилица	латиница	
албански		1		1			2
босански		3		1			4
бугарски	1		2				3
енглески		62		2		4	70
француски		1					1
мађарски		10		9		4	23
ромски		1		1			2
румунски		5		6		1	12
русински	2	1	3				6
руски	1						1
словачки		8		3		2	13
српски	299	386	232	152	81	57	1207
турски		1					1
украјински			1				1
хрватски		1		1			2
на више језика	15	44	4	3	8	5	79
укупно	318	524	242	179	89	73	
	842		421		162		1425

4. ПРИМЕНА ДЕЛА II – ЧЛАН 7. ПОВЕЉЕ

4.1. Информације о политици, законодавству и пракси примене Дела II – члан 7. Повеље

У Републици Србији формулисање и вођење политике, као и доношење закона спада у надлежност централне власти.

Члан 7.

Циљеви и начела

- 1. По питању регионалних или мањинских језика, у оквиру територија на којима су ти језици у употреби и у складу са ситуацијом сваког од тих језика, државе чланице граде своју политику, законодавство и праксу на следећим циљевима и начелима:*
 - а) признање регионалних или мањинских језика као израз културног богатства;*
 - б) поштовање географске области сваког регионалног или мањинског језика како би се обезбедило да постојећа или нова управна подела не представља препреку унапређењу регионалног или мањинског језика о коме се ради;*
 - ц) потреба за одлучном акцијом како би се унапредили регионални или мањински језици и на тај начин сачували;*
 - д) стварање услова за олакшање и/или охрабривање употребе регионалних или мањинских језика у говору и писању, у јавном и приватном животу;*
 - е) одржавање и развијање веза, у областима које покрива ова повеља, између група које користе регионалне или мањинске језике и осталих група у држави које употребљавају језик у идентичној или сличној форми, као и успостављање културних односа са осталим групама у држави које користе различите језике;*
 - ф) доношење одредаба путем којих би се на одговарајући начин и одговарајућим средствима, обезбедило проучавање регионалних или мањинских језика на свим одговарајућим ступњевима;*
 - г) олакшавање да и они који не говоре регионалне или мањинске језике, а живе у области где се они говоре, могу да их науче уколико то желе;*
 - х) унапређење проучавања и истраживања регионалних или мањинских језика на универзитетима или сличним установама;*

- и) унапређење одговарајућих облика транснационалне размене, у оним областима о којима говори ова повеља, за регионалне или мањинске језике који се користе у идентичном или сличном облику у две или више држава.*
- 2. Државе чланице преузимају обавезу да уклоне, ако већ то до сада нису учиниле, било које неоправдано угрожавање, искључивање, ограничавање или неповољан третман који би се односио на употребу регионалног или мањинског језика и који би имао циљ да обесхрабри или доведе у питање његово одржавање и развој. Усвајање посебних мера у корист регионалних или мањинских језика, које би имале за циљ унапређење једнакости између оних који користе ове језике и остатка становништва или које узимају у обзир њихове специфичне услове, не може се сматрати актом дискриминације против оних који користе језике који су у већој употреби од мањинских.*
 - 3. Државе чланице преузимају обавезу да на одговарајући начин унапреде међусобно разумевање између свих језичких група унутар земље и да ту посебно укључе поштовање, разумевање и трпељивост у односу на регионалне или мањинске језике у оквиру процеса образовања, као и да охрабре средства јавног информисања да следе исти циљ.*
 - 4. У одређивању своје политике у односу на регионалне или мањинске језике, државе чланице узимају у обзир потребе и жеље оних група становништва које користе те језике. Треба их охрабрити да установе, уколико је то неопходно, одговарајућа тела која би се бавила саветовањем власти о свим питањима која се тичу регионалних или мањинских језика.*
 - 5. Државе чланице преузимају обавезу да, мутатис мутандис, примене иста ова начела која су набројана у ставовима 1. до 4. и на нетериторијалне језике. Међутим, што се тиче ових језика, природа и обим мера које треба предузети да би се остварили ефекти предвиђени овом повељом треба да буду одређени на еластичан начин, имајући на уму потребе и жеље, као и поштујући традиције и карактеристике оних група које те језике користе.*

4.1.1. Признање мањинских језика као израза културног богатства

4.1.1.1. Политика

Након демократских промена 2000. у земљи је формулисана и вођена нова мањинака политика. Основа нове мањинске политике је пуна интеграција националних мањина у друштвени живот уз даље очување и развијање њихове националне и културне посебности. То се остварује сталном комуникацијом државних органа са представницима свих мањинских заједница и партнерским односом са релевантним међународним организацијама и институцијама (нарочито ОЕБС и Савет Европе).

Темеље нове мањинске политике чине:

1. развој демократских институција и поштовање владавине права,

2. изградња свеобухватне правне регулативе у домену права мањина,
3. стварање друштвеног амбијента у коме ће се неговати дух толеранције и уважавања различитости,
4. бржи темпо економског раста и развоја земље.⁷

4.1.1.2. Законодавство

Устав Републике Србије донесен 2006. у члану 48. изричито предвиђа да Република Србија у образовању, култури и јавном обавештавању подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због језичког идентитета њених грађана. Остале уставне одредбе којима се признају мањински језици наведене су у одељку 2.3. Извештаја.

Закон о делатностима од општег интереса у области културе у члану 2. т. 20. предвиђа да у *опште интересе у области културе* спадају и програми из области културе националних мањина и старање о заштити њихове културне баштине.

Према члану 10. Закона о библиотечној делатности, у *општи интерес у области библиотечке делатности* спада и израда текуће, ретроспективне и друге библиографије српског народа и националних мањина које живе у Републици Србији.

Закон о заштити права и слобода националних мањина у члану 12. предвиђа да је изражавање, чување, неговање, развијање, преношење и јавно испољавање језичке посебности као дела традиције грађана, националних мањина и њихових припадника неотуђиво индивидуално и колективно право.

Закон о радиодифузији предвиђа у члану 78. да су носиоци јавног радиодифузног сервиса, у *циљу остваривања општег интереса* у области јавног радиодифузног сервиса, између осталог, дужни да обезбеде задовољавање потреба грађана за програмским садржајима који изражавају културни идентитет, како народа, тако и националних мањина, односно етничких група, кроз могућност да одређене програме или програмске целине, на подручјима на којима живе и раде, прате и на свом матерњем језику и писму.

4.1.1.3. Пракса

Најзначајније практичне мера којима се признаје да су мањински језици израз културног богатства у Републици Србији имају за циљ очување мањинских језика и састоје се у изучавању мањинских језика, као и у финансијској помоћи и другим видовима подршке стваралаштву и информисању на мањинским језицима. Такве мере изложене су у одељцима 4.2. и 5. Извештаја.

У Републици Србији постоје посебне манифестације којима се мањински језици изричито приказују као израз културног богатства. Тако се у насељу Ковачица, уз делимичну финансијску помоћ надлежних државних органа, сваке године одржава прослава Међународног дана матерњег језика. Прослава је израз и потврда признања матерњих мањинских језика као израза културног богатства.

⁷ Видети Први извештај СР Југославије о остваривању Оквирне конвенције за заштиту националних мањина Савета Европе

4.1.2. Поштовање географске области мањинских језика

4.1.2.1. Политика

У Републици Србији нема политике која за циљ има стварање препрека унапређењу мањинских језика. Напротив, поштовање географске области сваког мањинског језика, како би се обезбедило да постојећа или нова управна подела не представља препреку унапређењу мањинских језика, загарантовано је националним законодавством.

4.1.2.2. Законодавство

Устав Републике Србије забрањује асимилацију припадника националних мањина, а у члану 78. став 3. изричито предвиђа да је забрањено предузимање мера које би проузроковале вештачко мењање националног састава становништва на подручјима на којима живе припадници националних мањина. Устав предвиђа посебне поступке за промену територије и граница аутономних покрајина и локалних самоуправа. Према члану 182. став 4. Устава, територија аутономних покрајина и услови под којима се може променити граница између аутономних покрајина одређује се законом, али територија аутономних покрајина не може да се мења без сагласности њених грађана изражене на референдуму, у складу са законом. Према члану 188. став 3. Устава, оснивању, укидању и промени територије јединице локалне самоуправе претходи референдум на територији те јединице локалне самоуправе.

Закон о заштити права и слобода националних мањина у члану 21. предвиђа да се забрањују мере које мењају однос становништва у областима насељеним националним мањинама и које отежавају уживање и остваривање права припадника националних мањина.

Поштовање географских области појединих мањинских језика, како би се обезбедило да постојећа или нова управна подела не представља препреку унапређењу мањинских језика, гарантовано је и појединим билатералним споразумима о заштити националних мањина. Примера ради, члан 2. т. 6. Споразума између Републике Србије и Републике Мађарске о заштити мађарске националне мањине у Републици Србији и српске националне мањине у Републици Мађарској, предвиђа да се уговорне стране обавезују да неће мењати управне и изборне јединице на нивоу државе и локалне самоуправе са намером да националне мањине доведу у неповољан положај.

4.1.2.3. Пракса

У пракси у Републици Србији постојећа управна подела не представља препреку унапређењу мањинских језика.

4.1.3. Одлучна акција унапређивања мањинских језика

4.1.3.1. Политика

Акција унапређења мањинских језика у циљу њихове заштите обухвата планирање и примену мера за унапређење пуне и ефективне равноправности на основу уставних и законских одредби које су наведене у образложењу примене члана 7. став 2. Повеље и треба да буду осмишљене и примењене у сарадњи са одговарајућим телима чије су надлежности и формирање образложене у одељку 2.12. Извештаја и у образложењу примене члана 7. став 4. Повеље.

4.1.3.2. Законодавство

Законодавство које чини правни основ за предузимање одлучне акције за унапређење и очување мањинских језика истоветно је као и за усвајање посебних мера у корист регионалних или мањинских језика, које би имале за циљ унапређење једнакости између оних који користе ове језике и остатка становништва или које узимају у обзир њихове специфичне услове (видети коментар уз став 2. овог члана).

4.1.3.3. Пракса

Најзначајнији вид практичних мера које представљају одлучну акцију за унапређивање и очување мањинских језика предузет је у корист ромског језика. Имајући у виду да међу лицима која говоре ромски језик, као и међу лингвистима, постоје различита виђења стандардизације ромског књижевног језика, Национални савет ромске националне мањине предложио је наставни план за предмет Ромски језик са елементима националне културе који је Министарство просвете усвојило, а којим се значајно унапређује ромски језик и могућност његовог изучавања. Јединственим акционим планом за образовање Рома који је усвојила Влада Републике Србије предвиђена је израда програма и курсева ромологије и помоћ у формирању катедре за ромолошке студије на Филолошком факултету.

4.1.4. Стварање услова за олакшање и охрабривање употребе мањинских језика

4.1.4.1. Политика

Стварање услова за олакшање и/или охрабривање употребе регионалних или мањинских језика саставни је део интеграције националних мањина у друштвени живот уз даље очување и развијање њихове националне и културне посебности, што је приоритет нове мањинске политике.

4.1.4.2. Законодавство

Устав Републике Србије јамчи у члану 79. право на употребу и коришћење мањинских језика у приватном и јавном животу. Низом системских закона уређен је начин остваривања уставом гарантованог права на употребу мањинских језика што се образлаже у одговарајућим деловима Извештаја.

4.1.4.3. Пракса

У делу 3.8. Извештаја садржани су општи подаци о остваривању права на употребу мањинских језика.

4.1.5. Успостављање културних односа између група које говоре мањинске језике

Успостављање културних односа између група које говоре мањинске језике образложено је у коментару спровођења става 1. подстава г) и става 3.

4.1.6. Одредбе којима се обезбеђује проучавање мањинских језика

4.1.6.1. Законодавство

Осим Закона о основној школи и Закона о средњој школи који садрже одредбе којима се обезбеђује проучавање мањинских језика (видети одељак 4.1.7.1.), Закон о високом образовању у члану 80. став 2. предвиђа да високошколска установа може да организује и изводи студије, односно поједине делове студија, и да организује израду и одбрану докторске дисертације на језику националне мањине и на страном језику, у складу са својим статутом. Према ставу 3. истог члана, високошколска установа може остваривати студијски програм на језику националне мањине и страном језику уколико је такав програм одобрен, односно акредитован.

4.1.6.2. Пракса

Подаци о пракси проучавања регионалних или мањинских језика на одговарајућим ступњевима садржани су у делу Извештаја који је посвећен Трећем делу Повеље. Подаци о академским телима која обезбеђују проучавање мањинских језика на нивоу високог образовања садржани су у одељку 3.5.3. Извештаја.

4.1.7. Олакшавање учења мањинских језика

4.1.7.1. Законодавство

Чланом 5. Закона о основној школи предвиђено је да школа остварује наставни план и програм на мањинском језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда, а када се наставни план и програм остварује на

српском језику, обезбеђује се савлађивање наставног плана и програма матерњег језика са елементима националне културе. Истоветно решење садржано је и у Закону о средњој школи. Имајући у виду да целокупна настава може да се одвија на мањинском језику уколико се за такав вид наставе изјасни 15. ученика и да је предмет матерњи (мањински) језик са елементима националне културе факултативног карактера чије похађање зависи од слободног изјашњавања ученика, јасно је да су створене могућности да и они који не говоре мањинске језике, а живе у области где се они говоре, могу да их науче, уколико то желе. Члан 13. став 7. Закона о заштити права и слобода националних мањина предвиђа да на територијама где је језик националне мањине у службеној употреби план и програм у образовним установама и школама са српским наставним језиком треба да садрже могућност учења језика националне мањине.

4.1.7.2. Пракса

Податке о учењу мањинских језика садржи део пети Извештаја. Важно је истаћи да се број ученика који изучавају мањинске језике не подудара са националном структуром и да постоје случајеви да мањинске језике уче и они којима ти језици нису матерњи, односно који њима не говоре. Примера ради, у школској 2005. укупан број ученика мађарске националности био је 17.687, док је укупан број ученика који су похађали неки вид наставе на мађарском језику износио 18.286, што значи да је 599 ученика који нису мађарске националности искористило могућност учења мађарског језика. Према подацима Покрајинског секретаријата за образовање и културу, на основу спроведене анкете, могуће је, на територији АП Војводине, пратити остваривање права лица која не говоре одређене мањинске језике, да их науче, уколико то желе. Могућност учења мањинских језика постоји већ на нивоу предшколског васпитања и следеће табеле садрже податке о националној припадности деце која предшколско васпитање похађају на појединим мањинским језицима.

Национална припадност деце у предшколским установама у години пред полазак у основну школу, према језицима васпитно-образовног рада

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
6	0	1988	0	0	0	0	2	2	0	66	3	0	0	0	0	0	0	6	2073

РУМУНСКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
0	0	0	0	135	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	141

РУСИНСКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
4	1	4	0	0	72	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	83

СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
23	0	0	358	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	386

ХРВАТСКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10

СРПСКИ И МАЂАРСКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
68	0	96	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	167

СРПСКИ И РУМУНСКИ ЈЕЗИК

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
44	0	0	0	16	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	61

СРПСКИ И СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
22	0	0	20	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	44

СРПСКИ И ХРВАТСКИ ЈЕЗИК																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Остали	УКУПНО
0	0	0	0	0	0	53	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	53

Могућност учења мањинских језика постоји и на нивоу основне школе и следеће табеле садрже податке о националној припадности деце која основну школу у целини похађају на појединим мањинским језицима.

НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА НАСТАВА НА МАЂАРСКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
88	5	16442	8	0	2	31	57	17	1	290	3	1	1	0	2	1	1	0	178

УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ	17128
-------------------------------	--------------

<i>НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА НАСТАВА НА РУМУНСКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА</i>																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
21	0	8	0	1234	0	0	0	0	0	177	0	0	2	0	0	0	0	0	2
УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ																	1444		

<i>НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА НАСТАВА НА РУСИНСКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА</i>																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
18	5	13	1	0	539	4	0	0	0	10	0	1	1	0	0	0	0	0	15
УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ																	607		

<i>НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА НАСТАВА НА СЛОВАЧКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА</i>																			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
41	2	0	3147	4	2	5	17	0	0	21	0	1	0	0	0	0	0	0	35
УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ																	3275		

<i>НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА НАСТАВА НА ХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА</i>																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
2	0	6	0	0	0	181	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ																	197		

<i>НАЦИОНАЛНИ САСТАВ УЧЕНИКА ДВОЈЕЗИЧНА НАСТАВА НА СРПСКОМ И СЛОВАЧКОМ ЈЕЗИКУ ШКОЛСКА 2006/2007. ГОДИНА</i>																			
Срби	Црногорци	Мађари	Словаци	Румуни	Русини	Хрвати	Југословени	Буњевци	Шокци	Роми	Албанци	Украјинци	Македонци	Словенци	Немци	Чеси	Бошњаци	Бугари	Остали
23	0	0	24	0	1	0	5	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0

УКУПНО ЗА АП ВОЈВОДИНУ	57
-------------------------------	-----------

Ученици основних школа према националној припадности и језику васпитно-образовног рада у школској 2006/2007. години

	Број школа	Укупно ученика Мађара	Број ученика Мађара који наставу похађају на:						Укупан број ученика који наставу похађају на мађарском језику	Број ученика који наставу похађају на мађарском језику а нису се изјаснили као Мађари
			мађарском језику	српском језику	словачком језику	румунском језику	русинском језику	хрватском језику		
УКУПНО	277	20770	16442	4301	0	8	13	6	17128	686

	Број школа	Укупно ученика Румуна	Број ученика Румуна који наставу похађају на:				Укупан број ученика који наставу похађају на румунском језику	Број ученика који наставу похађају на румунском језику а нису се изјаснили као Румуни
			румунском језику	српском језику	словачком језику	русинском језику		
УКУПНО	103	2379	1234	1141	4	0	1444	210

	Број школа	Укупно ученика Русина	Број ученика Русина који наставу похађају на:				Укупан број ученика који наставу похађају на русинском језику	Број ученика који наставу похађају на русинском језику а нису се изјаснили као Русини
			русинском језику	српском језику	мађарском језику	словачком језику		
УКУПНО	73	1132	539	589	2	2	607	68

	Број школа	Укупно ученика Словака	Број ученика Словака који наставу похађају на:				Укупан број ученика који наставу похађају на словачком језику	Број ученика који наставу похађају на словачком језику а нису се изјаснили као Словаци
			словачком језику	српском језику	мађарском језику	русинском језику		
УКУПНО	145	4426	3147	1270	8	1	3275	128

	Број школа	Укупно ученика Хрвата	Број ученика Хрвата који наставу похађају на:					Укупан број ученика који наставу похађају на хрватском језику	Број ученика који наставу похађају на хрватском језику а нису се изјаснили као Хрвати
			хрватском језику	српском језику	мађарском језику	словачком језику	русинском језику		

УКУПНО	189	3646	181	3425	31	5	4	197	16
---------------	------------	-------------	------------	-------------	-----------	----------	----------	------------	-----------

У основној школи је могуће изучавање и матерњег језика са елементима националне културе, што такође представља посебан вид учења мањинских језика.

Учење језика са елементима националне културе у основним школама, према националној припадности, у школској 2006/2007. години

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ		
	Број ученика који нису Мађари а уче мађарски језик са елементима националне културе	Укупан број ученика који уче мађарски језик са елементима националне културе
УКУПНО	1327	2088

РУМУНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ		
	Број ученика који нису Румуни а уче румунски језик са елементима националне културе	Укупан број ученика који уче румунски језик са елементима националне културе
УКУПНО	261	469

РУСИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ		
	Број ученика који нису Русини а уче	Укупан број ученика који уче

	русински језик са елементима националне културе	русински језик са елементима националне културе
УКУПНО	134	278

СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ		
	Број ученика који нису Словаци а уче словачки језик са елементима националне културе	Укупан број ученика који уче словачки језик са елементима националне културе
УКУПНО	251	622

ХРВАТСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ		
	Број ученика који нису Хрвати а уче хрватски језик са елементима националне културе	Укупан број ученика који уче хрватски језик са елементима националне културе
УКУПНО	8	362

Разлоге које су ученици, говорници других језика навели као мотив за изучавање мањинског језика са елементима националне културе у школској 2006/2007, према анкети која је спроведена, садрже доње табеле.

Језик са елементима националне културе
 Основне школе у АП Војводина
 (језици за које је спроведена анкета у школама)

Школска 2006/2007. година

БУГАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
2	21	1	1	0	0	0

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
306	2088	55	21	793	404	130

МАКЕДОНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
0	0	0	0	0	0	0

РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
137	723	27	14	2	0	26

РУМУНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
56	469	12	10	110	140	11

РУСИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
31	278	22	7	106	4	24

СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
61	622	40	11	191	51	19

УКРАЈИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
4	118	8	4	35	5	0

ХРВАТСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ						
				Разлози због којих уче језик		
I разред	Укупан број ученика	Број школа	Број општина	Мешовити брак	Језик средине	Други разлози
49	362	10	3	5	3	0

Могућност учења мањинских језика постоји и на нивоу средње школе и следеће табеле садрже податке о националној припадности деце која средњу школу у целини похађају на појединим мањинским језицима.

МАЂАРСКИ НАСТАВНИ ЈЕЗИК																			
<i>Срби</i>	<i>Црногорци</i>	<i>Мађари</i>	<i>Словаци</i>	<i>Румуни</i>	<i>Русини</i>	<i>Хрвати</i>	<i>Југословени</i>	<i>Буњевци</i>	<i>Шокци</i>	<i>Роми</i>	<i>Албанци</i>	<i>Украјинци</i>	<i>Македонци</i>	<i>Словенци</i>	<i>Немци</i>	<i>Чеси</i>	<i>Бошњаци/ Муслимани</i>	<i>Остали</i>	
37	0	6487	0	0	2	28	50	8	0	6	2	0	0	1	2	0	0	25	

СЛОВАЧКИ НАСТАВНИ ЈЕЗИК																		
<i>Срби</i>	<i>Црногорци</i>	<i>Мађари</i>	<i>Словаци</i>	<i>Румуни</i>	<i>Русини</i>	<i>Хрвати</i>	<i>Југословени</i>	<i>Буњевци</i>	<i>Шокци</i>	<i>Роми</i>	<i>Албанци</i>	<i>Украјинци</i>	<i>Македонци</i>	<i>Словенци</i>	<i>Немци</i>	<i>Чеси</i>	<i>Бошњаци/ Муслимани</i>	<i>Остали</i>
0	0	0	369	0	1	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

РУМУНСКИ НАСТАВНИ ЈЕЗИК																		
<i>Срби</i>	<i>Црногорци</i>	<i>Мађари</i>	<i>Словаци</i>	<i>Румуни</i>	<i>Русини</i>	<i>Хрвати</i>	<i>Југословени</i>	<i>Буњевци</i>	<i>Шокци</i>	<i>Роми</i>	<i>Албанци</i>	<i>Украјинци</i>	<i>Македонци</i>	<i>Словенци</i>	<i>Немци</i>	<i>Чеси</i>	<i>Бошњаци/ Муслимани</i>	<i>Остали</i>
0	0	0	0	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

РУСИНСКИ НАСТАВНИ ЈЕЗИК																		
<i>Срби</i>	<i>Црногорци</i>	<i>Мађари</i>	<i>Словаци</i>	<i>Румуни</i>	<i>Русини</i>	<i>Хрвати</i>	<i>Југословени</i>	<i>Буњевци</i>	<i>Шокци</i>	<i>Роми</i>	<i>Албанци</i>	<i>Украјинци</i>	<i>Македонци</i>	<i>Словенци</i>	<i>Немци</i>	<i>Чеси</i>	<i>Бошњаци/ Муслимани</i>	<i>Остали</i>
3	2	0	0	0	69	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

4.1.8. Унапређење проучавања и истраживања мањинских језика на универзитетима

4.1.8.1. Законодавство

Према члану 6. Закона о високом образовању, аутономија универзитета и других самосталних високошколских установа подразумева, између осталог и право на утврђивање студијских програма.

4.1.8.2. Пракса

Подаци о пракси проучавања и истраживања мањинских језика на универзитетима садржани су у одељку 3.5.3. и одељку 5.1 Извештаја.

4.1.9. Унапређење транснационалне размене

4.1.9.1. Законодавство

Унапређење одговарајућих облика транснационалне размене у областима друштвеног живота о којима говори Повеља за мањинске језике регулисано је одредбама Устава Републике Србије и одредбама међународних уговора који регулишу заштиту националних мањина, као и области културне и просветне сарадње.

Устав Републике Србије у члану 80. став 3. гарантује припадницима националних мањина право на несметане везе и сарадњу са сународницима изван територије Републике Србије.

Република Србија је као сукцесор СР Југославије и Србије и Црне Горе страна уговорница у неколико билатералних споразума о заштити националних мањина који садрже одредбе које су од значаја за транснационалну сарадњу у областима друштвеног живота у којима се употребљавају мањински језици.

Члан 3. Споразума између Србије и Црне Горе и Републике Македоније о заштити српске и црногорске националне мањине у Републици Македонији и македонске националне мањине у Републици Србији предвиђа да уговорне стране признају припадницима националних мањина право да усмено и писмено користе матерњи језик у приватном и јавном животу, као и право да им се лична имена уписују у јавним исправама и званичним документима и на матерњем језику и писму. Чланом 4. Споразума предвиђено је да ће уговорне стране *подстицати просветну сарадњу и размену у вези са образовањем националних мањина - посебно путем размене стручњака, школских програма, уџбеника и другог наставног материјала, додељивањем стипендија и учешћем наставника и учитеља на семинарима посвећеним стручном усавршавању, као и сарадњу школа и узајамне посете ученика и учитеља.*

Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина у члану 3. предвиђа да стране уговорнице признају припадницима националних мањина право да усмено и писмено користе матерњи језик у јавном и приватном животу, као и право да им се лична имена и презимена уписују у јавне исправе и званична документа на матерњем језику. Члан 4. прописује да ће стране уговорнице одговарајућим законима обезбедити припадницима националних мањина могућности да уче свој матерњи језик или да се школују на свом матерњем језику на свим нивоима образовања, када је то потребно, као и да ће *унапређивати размену искустава у образовању стварајући услове наставницима који живе на територији једне од Страна уговорница да учествују у професионалној обуци која се организује на територији друге стране уговорнице и одобраваће стипендије и остале погодности за све нивое образовања.*

Споразумом између Србије и Црне Горе и Републике Хрватске о заштити права српске и црногорске мањине у Републици Хрватској и хрватске мањине у Србији и Црној Гори, чланом 3. предвиђено је да ће стране уговорнице законима разрадити подручје васпитања и образовања на језику и писму мањина и омогућити школовање припадника мањина према посебним програмима за које се пре доношења прибавља мишљење удружења националних мањина. Споразум прецизира да посебни програми на језику и писму националних мањина уз општи део обавезно садрже део чији је садржај у вези с посебношћу националне мањине (матерњи језик, књижевност, историја, географија и културно стваралаштво националне мањине). На подручју на којем је према националним прописима утврђена службена употреба језика и писма националних мањина, Споразум предвиђа да ће се ученицима школске установе с наставом на језику и писму већине омогућити учење језика и писма националне мањине. Гарантовано је и да ће се педагошка документација у установама с наставом на језику и писму националних мањина водити и на мањинском језику.

Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Мађарске о заштити права мађарске националне мањине која живи у Србији и Црној Гори и српске националне мањине која живи у Републици Мађарској предвиђа у члану 4. да уговорне стране обезбеђују припадницима националних мањина институционализовано образовање на матерњем језику и наставу матерњег језика националних мањина на свим образовним нивоима. Уговорне стране обезбеђују рад предшколских установа, основних и средњих школа и институција високог образовања у којима се предаје на матерњем језику националних мањина и пружају подршку оснивању таквих институција. Према ставу 5. истог члана уговорнице ће мањинама омогућити коришћење државних стипендија и стипендија фондација за образовање, професионалну обуку и постдипломско школовање, нарочито за обуку наставника и теолога. Оне ће омогућити организацију курсева за професионалну обуку за наставно особље националних мањина у обе земље. Посебно је важно да се истакне да Споразум предвиђа да ће уговорне стране *подржавати међусобну размену студената и предавача и обезбеђивати услове за њихову професионалну обуку, односно последипломско школовање, као и да ће омогућавати да се у случају недовољног броја предавача на матерњем језику националне мањине, просветни радници ангажују из матичне земље*. Услове њиховог ангажовања ће уговорне стране заједнички утврдити. Став 8. истог члана предвиђа да уговорне стране пружају подршку, на свим нивоима мањинског образовања, настави језика, културе и историје националне мањине и њене матичне државе и *помажу у набављању књига и наставног материјала за ове сврхе*. Уговорне стране су се обавезале да подстичу ширење знања и подучавање о историји и култури националних мањина међу већинским становништвом.

Споразумом о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе СР Југославије и Владе Украјине предвиђено је да ће стране уговорнице подстицати изучавање српског језика у Украјини и украјинског језика у Савезној Републици Југославији. Став 2. члана 3. прописује да ће у том циљу *уговорне стране подстицати размену лектора, предавача, стручњака за српски, односно украјински језик и књижевност, размену уџбеника и наставних*

материјала, као и организовање курсева и семинара у области језика и културе народа две земље.

Споразум о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе СР Југославије и Владе Словачке Републике предвиђа у члану 3. да ће стране уговорнице подстицати изучавање српског језика у Словачкој и словачког језика у Савезној Републици Југославији. Став 2. истог члана прописује да ће у том циљу оне подстицати размену лектора, предавача, стручњака за српски, односно словачки језик и књижевност, размену уџбеника и наставних материјала, као и организовање курсева и семинара у области језика и културе народа две земље.

Споразум између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области културе и просвете у члану 1. предвиђа да ће стране уговорнице развијати узајамну сарадњу у области културе и просвете кроз: 1) размену професора, истраживача, студената и стручњака из области просвете; 2) размену посета уметника и стручњака из области ликовних уметности, музике, позоришне и плесне уметности, књижевности и филмске уметности; 3) размену и дистрибуцију филмова, књига, уџбеника, часописа и других публикација; 4) подстицање сарадње у области музике и позоришта; 5) подстицање објављивања уметничких, књижевних и научних дела; 6) подстицање одржавања уметничких изложби и ликовних догађања, као и друге облике сарадње договорене између страна уговорница, док у члану 4. предвиђа да ће стране уговорнице подстицати сарадњу и размену у области просвете, као и стварати одговарајуће услове за непосредне контакте између школа и других образовних установа, посебно кроз размену просветних стручњака, школских програма, уџбеника и других материјала о системима образовања двеју земаља.

4.1.9.2. Пракса

Транснационална размена за регионалне или мањинске језике у различитим областима друштвеног живота одвија се несметано. Примера ради, у области образовања велика је размена уџбеника и учила са земљама које говорници појединих мањинских језика сматрају матичним. Савет Републике Србије за националне мањине на неколико својих седница препоручио је Министарству просвете да одобри, односно несметано увезе уџбенике на мањинским језицима. Тако се сваке године обнавља увоз уџбеника који су се користили и у претходној години школовања. Посебно је важно да се укаже да је на својој првој конститутивној седници (8. 10. 2004.) Савет препоручио увоз из Републике Хрватске до тада дефицитарних уџбеника за прва три разреда основне школе за ученике који наставу похађају на хрватском језику. Савет је препоручио и увоз техничких уџбеника на мађарском језику, као и уџбенике веронауке на словачком језику. За основну школу одобрен је увоз уџбеника и из Бугарске.

4.1.10. Уклањање неповољног третмана употребе мањинских језика и усвајање посебних мера у корист мањинских језика

4.1.10.1. Законодавство

Стварање правног основа за уклањање неоправданог угрожавања, искључивања, ограничавања или неповољног третмана који би се односио на употребу регионалног или мањинског језика и који би имао циљ да обесхрабри или доведе у питање његово одржавање и развој садржано је у уставним одредбама о једнакости, као и у одредбама закона којима се правно штити употреба и право на употребу мањинских језика (видети одељак 3.4. Извештаја). Члан 21. Устава Републике Србије предвиђа да су пред Уставом и законом сви једнаки и да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације. У истом члану Устав Републике Србије предвиђа и да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. У члану 76. став 3. Устав Републике Србије је предвидео посебан правни основ за предузимање мера за унапређење једнакости у корист припадника националних мањина. Према тој одредби Устава, не сматрају се дискриминацијом посебни прописи и привремене мере које Република Србија може увести у економском, социјалном, културном и политичком животу, ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини, ако су усмерене на уклањање изразито неповољних услова живота који их посебно погађају. Устав је предвидео и олакшано учешће припадника мањина у скупштинама на различитим нивоима организовања јавне власти (видети одељке 2.5; 2.6. и 2.7. Извештаја). Појединим законима предвиђене су посебне мере у корист припадника националних мањина и говорника мањинских језика. Примера ради, према члану 4. Закона о заштити права и слобода националних мањина предвиђено је да органи власти могу у складу са Уставом и законом да доносе прописе, појединачне правне акте и да предузимају мере у циљу обезбеђења пуне и ефективне равноправности између припадника националних мањина и припадника већинске нације, док су према ставу 2. истог члана у обавези да такве мере предузму у циљу поправљања положаја лица која припадају ромској националној мањини. Истим Законом је предвиђено да се за одвијање целокупне наставе на мањинским језицима, као и двојезичне наставе може прописати одређени минималан број ученика, с тим да тај број може да буде мањи од минималног броја ученика који је законом прописан за обезбеђење одговарајућих облика наставе и образовања, на српском језику. Законом о избору народних посланика предвиђено је укидање изборног цензуса за странке националних мањина (видети одељак 2.5. Извештаја), а у члану 60. став 6. и да ће се у општинама где су у службеној употреби језици националних мањина гласачки листићи штампати и на тим језицима. Поједине мере за унапређење пуне и ефективне равноправности говорника мањинских језика предвиђене су и подзаконским актима. Закључком о мерама за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе предвиђено је да ће приликом попуњавања слободних радних места јавним конкурсом, Служба за управљање кадровима јавни конкурс у дневном гласилу

објавити и на језицима националних мањина, нарочито када се оглашава попуна слободног радног места у подручној јединици органа државне управе која је образована за територију на којој претежно и традиционално живе припадници националних мањина; да ће органи државне управе код којих је предвиђено да више од 1/3 укупног броја систематизованих извршилаца ради у подручним јединицама које су образоване за територију на којој је, у складу са одлукама надлежних органа јединица локалне самоуправе, у службеној употреби и језик једне или више националних мањина, предузети мере да се у Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места предвиди одређени број радних места код којих је као услов за обављање послова радног места за поједине извршиоце потребно и знање бар неког од језика и писама националне мањине који су у службеној употреби на територији за коју је образована подручна јединица, а према одлукама јединица локалне самоуправе са те територије; када је у току спровођења изборног поступка по јавном конкурс за попуну слободног радног места у подручним јединицама предвиђена писмена провера стручне оспособљености, знања и вештина кандидата, кандидатима ће се тестови или други видови писмене провере учинити доступним и на одговарајућем језику националне мањине. Тачка 14. Закључка предвиђа да уколико је као услов за заснивање радног односа у органу државне управе, због специфичности послова органа предвиђена завршена одређена уско специјализована школа, приликом полагања пријемног, односно квалификационог испита за ту школу у писаном облику, обезбедиће се да тестови, односно други облици путем којих се испит полаже буду доступни и на језицима националних мањина, за кандидате који су целокупну наставу током претходног школовања похађали на језику националне мањине.

4.1.10.2. Политика и пракса

Министарство унутрашњих послова Републике Србије организовало је за полицајце, у сарадњи са Мисијом ОЕБС, више курсева двојезичног типа (за припаднике албанске националне мањине) и објављивало је конкурсе за пријем у радни однос у средствима јавног информисања на мањинским језицима. Имајући у виду да је таква пракса наишла на добар пријем, и да је у складу са Закључком Владе Републике Србије о повећању учешћа припадника националних мањина у органима државне управе, План Владе Републике Србије за спровођење приоритета из Европског партнерства предвиђа да треба наставити са реализацијом планираних курсева за полицајце који би се спроводили на двојезичном принципу, као и да треба текст конкурса за заснивање радног односа објављивати на мањинским језицима, што би било праћено и преко локалних медија.

Посебан пример усвајања мера у корист мањинских језика, које би имале за циљ унапређење једнакости између оних који користе ове језике и остатка становништва или које узимају у обзир њихове специфичне услове, представљају мере увођења тзв. ромских асистената у наставни процес. Министарство просвете и спорта Владе Републике Србије одобрило је учешће ромских асистенста у 20 школа. Основни задатак ромских асистената је помоћ у превладавању језичких баријера деци ромске националности која су се определила да похађају наставу на српском језику који не познају довољно и успостављању комуникације и спровођење

заједничких иницијатива у циљу подстицања боље међусобне сарадње између родитеља деце ромске националности и предшколских и школских установа. Јединственим акционим планом Владе Републике Србије за образовање Рома предвиђено је даље увођење ромских асистената у образовни процес.

4.1.11. Унапређивање међусобног разумевања између свих језичких група

4.1.11.1. Законодавство

Устав Републике Србије у члану 81. предвиђа да у области образовања, културе и информисања Србија подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога и предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њеној територији, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет. Закон о заштити права и слобода националних мањина у члану 13. став 7. предвиђа да план и програм рада у образовним установама и школама са наставом на српском језику, са циљем поспешивања толеранције према националним мањинама, треба да садржи градиво које садржи сазнања о историји, култури и положају националних мањина, те друге садржаје који поспешују међусобну толеранцију и суживот. Члан 3. т. 11. Закона о основама система образовања и васпитања предвиђа да у циљеве образовања и васпитања у Републици Србији спада и развијање код деце и ученика етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост. Члан 77. став 3. Закона о радиодифузији предвиђа да програмима који се производе и емитују у оквиру јавног радиодифузног сервиса морају се обезбедити разноврсност и избалансираност (међусобна усклађеност или усаглашеност) садржаја којима се подржавају демократске вредности савременог друштва, а нарочито поштовање људских права и културног, националног, етничког и политичког плурализма идеја и мишљења.

4.1.12. Саветодавна тела

4.1.12.1. Законодавство

Према уставним и законским решењима, у Републици Србији постоје посебна тела која су надлежна да саветују власти у погледу мањинских језика. То су национални савети националних мањина (видети 2.12.). Представници националних савета националних мањина чланови су Савета Републике Србије за националне мањине (видети 3.5.1.).

4.2. Информације о примени Повеље на мањинске језике за које нису преузете обавезе из Дела III

У одељку 3.3.2. Извештаја прецизирано је да су мањински језици у Републици Србији: албански, босански, бугарски, влашки, мађарски, македонски, немачки, ромски, румунски, русински, словачки, украјински, хрватски и чешки, као

и да држава не пориче могућност да се према буњевачком језику односи као према мањинском језику, све док стандардизација није услов за примену појединих мера. Имајући у виду да је Република Србија преузела из Дела III обавезе у погледу албанског, босанског, бугарског, мађарског, ромског, румунског, русинског, словачког, украјински и хрватског језика, неопходно је сагледати податке о стању осталих мањинских језика у Републици Србији.

4.2.1. Чешки језик

Чешки језик је више деценија у службеној употреби у општини Бела Црква, иако нису испуњени неопходни законски услови у погледу бројности говорника за увођење у службену употребу. Чешки језик се такође користи у општини Вршац (насељено место Велико Средиште) и општини Ковин (насељено место Гај). Говорнике чешког језика окупљају организације као што су Матица чешка и Културно просветно удружење «Чеси јужног Баната». Наведене организације «чврсто стоје на становишту да је приликом предаје ратификационог инструмента Србија морала да да изјаву о примени члана 8. и 11. за чешки језик Повеље о регионалним или мањинским језицима» и захтевале су «да се у Извештају то и напише.» У одељку 3.1.2. Извештаја наведено је да међу главне разлоге којима се држава руководила у процесу ратификације спада једнака заштити свих прецизираних језика због чега нису прихваћене поједине одредбе Дела III за чешки језик. Република Србија стоји на становишту да је примена Повеље процес који може да резултира прецизирањем нових језика на које ће се применити преузети ставови и подставови. У том смислу, Република Србија прати тренутну ситуацију чешког језика и указује на примену Повеље у погледу чешког језика.

У Републици Србији, према расположивим подацима, нема образовања на чешком језику у основним и средњим школама. Чешки језик се изучава на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду. Према мишљењу наведених организација које окупљају говорнике чешког језика «чешки језик се у школама учио до 1972. а без очувања и учења матерњег језика култура, традиција и обичаја нема очувања ни националног идентитета». У Републици Србији су створене правне основе за учење чешког језика, али услед малог броја ученика чешке националности у почетним разредима у пракси нема наставе на чешком језику, нити наставе предмета Чешки језик са елементима националне културе која се иначе организује по разредима. Према расположивим подацима, у општини Бела Црква у школској 2006/2007. години 80 ученика основних школа се изјаснило да припада чешкој националној мањини, од чега је само 6 ученика у првом разреду. Ипак, постоји интересовање за учење чешког језика ученика говорника чешког језика, као и ученика других националности. Према анкети која је делимично спроведена у школама на територији општине Бела Црква интересовање је различито. Примера ради, у насељу Крушчица, 44 ученика различитих разреда, од којих је 24 чешке националности, имају жељу да изучавју Чешки језик са елементима националне културе. У школској 2006/2007. години у том насељеном месту, у просторијама школе, организован је курс учења чешког језика (два пута недељно, сваке друге недеље) који води наставник из Чешке Републике и који финансира Чешка Република. Курс похађа 30 ученика. У насељу Бела Црква, у

основној школи «Доситеј Обрадовић» има 23 ученика чешке националности који су у различитим разредима, а приликом анкете, свега неколико ученика је изразило намеру да изучава Чешки језик са елементима националне културе.

У сфери јавног информисања, чешки језик је заступљен у електронским и писаним медијима и органи јавне власти предузимају извесне мере за очување и унапређивање тог језика у сфери јавног информисања. Следеће табеле приказују ситуацију и мере помоћи за чешки језик у сфери јавног информисања.

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Бела Црква, Бела Црква	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 216.730 динара за ТТО ⁸ . Емитовање на чешком језику оснажено је кроз суфинансирање од стране Јужноморавског региона из Чешке републике и Покрајинског секретаријата за управу, прописе и националне мањине АП Војводине.
Вишејезични приватни емитери		
„Радио сунце –Глас јужног Баната“, Бела Црква	1 сат дневно	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 120.000 динара за програм на чешком језику у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара за пројекат «Мултикултуралност 2007»

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудиовизуелних радова
		суфинансирање

⁸ Скраћенице у колони 3:

РЕД. ДОТ. – током 2002. и 2003. РТВ Нови Сад је добијао редовне дотације
ОПР. – током 2003. и 2004. обезбеђена су средства за опремање РТВ Нови Сад
за аудио-визуелно покривање рада Извршног већа и Скупштине АП
Војводине, а регионалним електронским медијима обезбеђена су
средства за оснивање и почетак рада

ТТО – од 2005. додељивана су регионалним и општинским медијима средства
на основу конкурса за техничко технолошко унапређење рада

ИНФ – заклучени су уговори о информисању јавности о раду Извршног већа и
Скупштине АП Војводине

УНП – од 2006. додељују се средства унапређење програма

„Радио сунце – Глас јужног Баната“ Бела Црква	издавање ЦД	Министарства културе и Покрајинског секретаријата за информације
--	-------------	--

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на чешком језику				
«Bilten», Бела Црква		тримесечник	300	Помаже локална власт кроз једнократну годишњу помоћ

У Републици Србији у 2006. објављене су 2 књиге на чешком језику.

4.2.2. Немачки језик

Немачки језик није у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе у Републици Србији јер нису испуњени законски услови за увођење у службену употребу. Организације које окупљају припаднике немачке националне мањине и говорнике немачког језика, као што је Немачки народни савез, изостанак службене употребе немачког језика «не сматрају никаквом дискриминацијом немачког језика, јер ни остале бројчано мале мањине немају своје матерње језике у службеној употреби Сви припадници немачке националне мањине говоре српски језик као службени језик државе у којој живе и немају никаквих језичких баријера да пред државним органима остваре своја права».

У основним и средњим школама у образовном систему Републике Србије не изводи се целокупна настава на немачком језику, нити се одвија настава предмета Немачки језик са елементима националне културе. Ипак, као што истиче Немачки народни савез «због сретне околности да је немачки један од светских језика, он је присутан као један од страних језика у школама и на факултетима у Србији. То представља добру могућност за децу немачке националности да и у школи уче и усавршавају свој матерњи језик на часовима немачког језика као страног језика». Према расположивим подацима, постоје планови да се у школској 2007/2008. години у предшколској установи «Наша радост» у Суботици, уколико постоји интересовање родитеља, организује настава у двојезичним српско-немачким групама.

Немачки језик је у сфери јавног информисања у Републици Србији заступљен у радио програму. Доња табела приказује емитере емисија на немачком језику, дужину трајања програма, учесталост и мере охрабривања и олакшавања програма које су предузеле јавне власти.

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање		

програма		
Радио Оџаци, Оџаци	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 370.000 динара за ТТО
Радио Суботица, Суботица	0,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је Радио Суботици средства у износу од 2.107.000 динара за ТТО и ИНФ Служба за људска и мањинска права је у 2007. доделило средства у износу 160.000 динара
Вишејезични приватни емитери		
Радио Федра, Зрењанин	1 сат недељно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио – информативни програм, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио

Емисија на немачком језику на Радио Суботици «Unsere Stimme» може се чути и преко интернета тако да према подацима Немачког народног савеза, «многи Немци и ван граница Србије слушају емисију.» Емисију припремају сами припадници немачке националне мањине, а Немачки народни савез истиче да емисију «дакле не припрема неко други за Немце, већ унутар Немачког народног савеза ради редакција на немачком језику ... За пуних осам година емитовања ове емисије није било никаквог притиска на уређивачку политику редакције.» Емисија «Die Banater Deutsche Sendung» на Радио Федри реализује се у сарадњи са «Немачким културним центром Банат» из Зрењанина и уз подршку «Удружења подунавских Шваба» из Улма. Емисија обрађује културну баштину банатских Немаца и има информативне блокове. Штавише, редакција је посредовала у доласку различитих делегација из Аустрије и Немачке у Зрењанин.

У сфери културе, немачка заједница може несметано да негује свој језик. Према подацима Немачког народног савеза, унутар те организације «делују културне секције које негују немачки језик на приредбама, културним манифестацијама и то јавно, ван седишта организације. Хор «Logelei» наступа под тим именом и са немачким песмама на многим јавним приредбама. За неговање језика унутар Савеза организовани су бесплатни курсеви немачког језика за све заинтересоване и то се већ десет година одвија без икаквих сметњи. Млади, осим на ... курсевима, негују немачки језик и унутар драмске секције Немачког народног савеза «Junge Nibelungen». Прва позоришна представа на немачком језику у Србији након Другог светског рата коју је сопственим снагама поставила немачка заједница у Србији имала је своју премијеру 23. јуна 2006. у Дечијем позоришту у Суботици. Представа је била на немачком језику и тако је најављена у свим медијима. Библиотека у седишту Савеза са 4.000 књига, часописа и новина на

немачком језику пружа такође добру прилику за усавршавање језика». У 2006. у Републици Србији објављено је 29 књига на немачком језику.

4.2.3. Македонски језик

Македонски језик није у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе у Републици Србији јер нису испуњени законски услови за увођење у службену употребу. Национални савет македонске националне мањине стоји на становишту да, иако не постоји законска обавеза, постоје законске могућности да се македонски језик уведе у службену употребу у општини Панчево и сматра «да је део закона који говори о увођењу неког језика у службену употребу неадекватан ... По закону да би неки језик могао бити уведен у службену употребу ... број припадника националне мањине чији је то матерњи језик мора бити 15%. Тамо где је број припадника мањине испод 15% о увођењу језика те мањине у службену употребу одлучује локална самоуправа, тако да има примера захваљујући доброј вољи или разумевању локалне самоуправе да у службеној употреби буде језик неке националне мањине иако је број припадника те мањине ... 0,56%. Постоје и други слични примери ... а на које би требало да се угледа и општина Панчево». Национални савет је дао препоруку да «држава Србија помогне у разговору између представника локалне самоуправе и представника Националног савета македонске националне мањине око увођења македонског језика у службену употребу тамо где је проценат припадника ове мањине мањи од законом предвиђеног».

У образовном систему Републике Србије, у основним и средњим школама нема наставе на македонском језику, ни изучавања предмета матерњи језик са елементима националне културе. Македонски језик се проучава на Филолошком факултету у Београду и Филозофском факултету у Новом Саду. Према подацима добијеним од Националног савета македонске националне мањине «тренутно се врше припреме за увођење у наставни процес (предмета) Македонски језик са елементима националне културе у насељеним местима где је већа концентрација македонске националне заједнице». У општини Панчево, према анкети која је спроведена у школама, 321 ученик основних школа изјаснио се да припада македонској националној мањини, од чега су 34 ученика првог разреда. У месту Јабука, у општини Панчево, у којем живи велики број припадника македонске мањине, 196 ученика основне школе је македонске националности, од чега је 22 ученика у првом разреду. Од укупно 53 ученика првог разреда, различитих националности, у месту Јабука, само 3 ученика је у анкети истакло да би похађали предмет Македонски језик са елементима националне културе. Полазећи од схватања изложеног у одељку 3.1.2. Извештаја да је имплементација Повеље процес који треба да обухвати и у имплементацију укључи све заинтересоване субјекте, као и да тај процес, између осталог, може да резултира прецизирањем нових језика на које ће се применити ставови и подставови Дела III Повеље, Република Србија је спремна да након увођења македонског језика у образовни процес на основу слободно изражене воље ученика, односно њихових родитеља, (што ће означити и један вид службене употребе македонског језика), а уважавајући резултате на унапређењу македонског језика у сфери јавног

информисања, размотри могућност проширивања листе језика на које се примењују мере из Дела III Повеље.

Македонски језик је у сфери јавног информисања у Републици Србији заступљен у електронским и штампаним медијима. Према мишљењу Националног савета македонске националне мањине у овој области је направљен помак «захваљујући пре свега Покрајинском извршном већу АП Војводине и Министарству културе Републике Србије» уз чију помоћ је Национални савет успео да покрене две емисије на РТВ Панчево и РТВ Нови Сад. Национални савет македонске националне мањине «поздравља и позитивно оцењује сваки напор државе да помогне у настојању да остваре своја права». Доње табеле садрже податке о емитеру, дужини трајања, учесталости и мерама којима су јавне власти охраниле или олакшале емитовање програма на македонском језику.

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад –програм на македонском језику, Нови Сад	0,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Војводина –програм на македонском језику, Нови Сад	1 сат месечно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Регионална РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара за покретање емисије на македонском језику, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.830.000 динара за ТТО

Захваљујући помоћи наведених покрајинских и државних органа установљена је Новинско-издавачка установа «Македонски информативни и издавачки центар» која је започела месечно издавање македонске информативне ревије «Македонска виделина». На македонском језику је у Републици Србији 2006. објављено 14 књига.

4.2.4. Влашки језик

Влашки језик није стандардизован и међу говорницима влашког језика нема сагласности о стандардизацији влашког језика. Ипак, и поред помањкања стандардизације, у сфери информисања, постоје извесне мере охрабривања или олакшавања програма на влашком језику. Доња табела садржи те податке.

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Зајечар Радио Зајечар, Зајечар		финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 405.000 динара за оснивање редакције на влашком језику «Aici Radio- Zaiceri»

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
СТВ Неготин, Неготин	вести на влашком језику	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 387.600 динара за оснивање редакције на влашком језику «Aici Radio- Zaiceri»

5. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРЕУЗЕТИХ МЕРА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПОТРЕБЕ МАЊИНСКИХ ЈЕЗИКА У ЈАВНОМ ЖИВОТУ У СКЛАДУ СА ОБАВЕЗАМА САДРЖАНИМ У ЧЛАНУ 2. СТАВ 2.

5.1.

Члан 8.

Образовање

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Изабрани ставови и подставови:

а)

(iii) примене једну од ових мера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним; или

(iv) ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања, да стимулишу или охрабре примену мера које су поменуте;

б)

(iv) примене једну од ове три мере макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним;

ц)

(iv) примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;

д)

(iv) примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним;

е)

(ii) омогуће услове за студирање ових језика као предмета на универзитетима или вишим школама;

ф)

(iii) ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих

г) начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

5.1.1. Предшколско образовање и васпитање

5.1.1.1. Предшколско образовање и васпитање – релевантне законске одредбе

Закон о основама система образовања и васпитања предвиђа у члану 7. да се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, док се за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује и на матерњем језику. Према члану 31. став 1. Закона, установу у којој се остварује предшколско образовање може да оснује Република, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе, друго правно или физичко лице.

Предлогом закона о предшколском васпитању и образовању уређено је остваривање права на васпитање и образовање деце предшколског узраста, односно деце до поласка у школу. Према предложеној одредби члана 5. за припаднике националних мањина, васпитно-образовни рад остварује се на матерњем језику или двојезично, ако се за то определи најмање 50% од броја деце у васпитној групи, односно мешовитој васпитној групи из чл. 33. и 34. тог предлога закона којим се предвиђа да број деце која се уписују у васпитну групу, зависи од узраста и износи:

- од 6 месеци до 1 године	7
- од 1 до 2 године	12
- од 2 до 3 године	16
- од 3 до 4 године	20
- од 4 до 5,5 година	22
- од 5,5 година до поласка у школу (припремна група)	26

5.1.1.2. Предшколско образовање васпитање – пракса

На територији Републике Србије постоје предшколске установе у којима се васпитање одвија на српском језику и на језицима националних мањина. Програм предшколског васпитања и образовања за децу од три до седам година организује се и изводи, за полазнике чији су родитељи то захтевали, на следећим мањинским језицима: албанском, бугарском, босанском, мађарском, ромском, румунском, русинском, словачком и хрватском језику. Програм васпитно-образовног рада остварује се и двојезично у национално мешовитим срединама.

Евиденцију о броју деце која похађају наставу на мањинским језицима појединачно, по језицима, по годиштима и по броју васпитних група на подручју

Аутономне Покрајине Војводина води Покрајински секретаријат за образовање и културу.

5.1.1.2.1. Језик васпитно-образовног рада - м а ђ а р с к и

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	дече
1	АДА	54	80	120	123	19	377
2	АПАТИН	0	7	24	21	3	52
3	БАЧКА ТОПОЛА	1	48	116	143	13	308
4	БЕЧЕЈ	37	87	160	182	24	466
5	ЖИТИШТЕ	0	4	24	27	3	55
6	ЗРЕЊАНИН	20	26	36	54	6	136
7	КАЊИЖА	25	95	182	200	29	502
8	КИКИНДА	0	13	31	36	5	80
9	КОВАЧИЦА	0	0	3	25	1	28
10	КОВИН	0	7	16	29	2	52
11	КУЛА	0	3	10	9	1	22
12	Н.ЦРЊА-Нова Црња	0	0	14	21	3	35
13	МАЛИ ИЂОШ	8	45	63	77	10	193
14	НОВИ БЕЧЕЈ	0	8	30	27	4	65
15	НОВИ КНЕЖЕВАЦ	2	17	14	25	4	58
16	ГРАД НОВИ САД	25	50	50	87	11	212
17	ОЦАЦИ	0	0	8	10	1	18
18	ПЛАНДИШТЕ	3	7	8	9	1	27
19	СЕНТА	62	135	146	199	28	542
20	СОМБОР	0	0	29	30	3	59

21	СРБОБРАН	7	12	27	34	4	80
22	СУБОТИЦА	81	137	224	283	34	725
23	ТЕМЕРИН	0	0	46	56	4	102
24	ЧОКА	29	30	59	43	11	161
АП ВОЈВОДИНА		354	811	1440	1750	224	4355

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	АДА	43	91	114	116	23	364
2	АПАТИН	0	4	22	21	3	47
3	БАЧКА ТОПОЛА	30	71	158	157	20	416
4	БЕЧЕЈ	30	111	149	161	22	451
5	ЖИТИШТЕ	0	8	21	29	3	58
6	ЗРЕЊАНИН	18	33	38	57	6	146
7	КАЊИЖА	50	111	204	193	30	558
8	КИКИНДА	1	12	36	33	5	82
9	КОВАЧИЦА	0	0	11	14	1	25
10	КОВИН	0	1	22	24	2	47
11	КУЛА	0	0	12	12	1	24
12	НОВА ЦРЊА						
	Нова Црња	0	8	17	14	3	39
	Тоба	0	0	0	7	1	7
13	МАЛИ ИЂОШ	10	29	78	91	10	208
14	НОВИ БЕЧЕЈ	1	10	15	24	3	50
15	НОВИ КНЕЖЕВАЦ	8	8	22	17	4	55
16	ГРАД НОВИ САД	42	69	40	47	11	198

17	ОЦАЦИ	0	0	5	8	1	13
18	ПЛАНДИШТЕ	3	8	9	7	1	27
19	СЕНТА	63	107	177	194	28	541
20	СОМБОР	0	0	20	32	3	52
21	СРБОБРАН	8	9	26	32	4	75
22	СУБОТИЦА	91	150	230	234	34	705
23	ТЕМЕРИН	0	10	44	53	4	107
24	ЧОКА	17	41	47	51	10	156
АП ВОЈВОДИНА		415	891	1517	1628	233	4451

За школску 2006/2007. годину постоје само збирни подаци:

Редни број	Општина	Број деце
1.	Нови Сад	217
2.	Ада	415
3.	Апатин	51
4.	Бачка Топола	362
5.	Бечеј	510
6.	Чока	171
7.	Кањижа	595
8.	Киkinда	84
9.	Ковачица	17
10.	Ковин	29
11.	Кула	21
12.	Нови Бечеј	50
13.	Нови Кнежевац	57
14.	Озаци	14
15.	Пландиште	30
16.	Сента	578
17.	Сомбор	49
18.	Србобран	77
19.	Житиште	60
20.	Зрењанин	186
21.	Суботица	749
22.	Нова Црња	42
23.	Мали Иђош	222
24.	Темерин	94
	УКУПНО:	4.680

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и мађарски

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	АДА	7	0	0	0	1	7
2	БАЧКА ТОПОЛА	45	48	91	116	14	300
3	БЕЧЕЈ	46	29	30	24	5	129
4	ЖИТИШТЕ	0	7	4	11	2	22
5	КИКИНДА	0	3	6	4	1	13
6	КОВАЧИЦА	0	22	5	0	1	27
7	НОВИ КНЕЖЕВАЦ	15	0	0	0	1	15
8	ПАНЧЕВО	0	0	6	12	1	18
9	СОМБОР	0	0	15	28	2	43
10	СРБОБРАН	6	11	5	0	1	22
11	СУБОТИЦА	32	12	17	18	3	79
12	ТЕМЕРИН	79	0	0	0	3	79
	АП ВОЈВОДИНА	230	132	179	213	35	754

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	АДА	11	0	0	0	1	11
2	БАЧКА ТОПОЛА	38	63	103	96	14	300
3	БЕЧЕЈ	51	42	32	30	7	155
4	ЖИТИШТЕ	1	2	11	10	2	24
5	КИКИНДА	0	2	4	5	1	11
6	КОВАЧИЦА	13	11	3	0	1	27
7	НОВИ КНЕЖЕВАЦ	0	23	0	0	1	23
8	ПАНЧЕВО	0	0	10	15	1	25

9	СОМБОР	0	0	10	42	2	52
10	СРБОБРАН	1	15	5	1	1	22
11	СУБОТИЦА	41	26	5	4	3	76
13	ЧОКА	6	13	0	0	2	19
	АП ВОЈВОДИНА	162	197	183	203	36	745

За школску 2006/2007. годину постоје само збирни подаци о двојезичној настави на српском и мађарском:

Редни број	Општина	Број деце
1.	Бачка Топола	254
2.	Кикинда	7
3.	Нови Кнежевац	22
4.	Сента	50
5.	Сомбор	39
6.	Житиште	22
7.	Суботица	100
8.	Панчево	16
	УКУПНО:	510

5.1.1.2.2. Језик васпитно-образовног рада – р о м с к и

У оквиру Предшколске установе «Вера Гуцуња» из Сомбора, одељење у Бачком Моноштору, **30 деце** узраста од 3 до 6 година похађа наставу на ромском језику.

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и ромски

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	СОМБОР	0	0	8	10	2	18
	АП ВОЈВОДИНА	0	0	8	10	2	18

Школска 2006/2007. година

У Општини Зрењанин, у оквиру Предшколске установе «Зрењанин», ради се на српском, али по 15 минута дневно се ради и на ромском језику.

У Општини Суботица ромска деца која су у припремној групи пред полазак у школу, у Предшколској установи «Наша радост», уче на српском језику, али им у савладавању градива помажу сарадници Роми.

5.1.1.2.3. Језик васпитно-образовног рада – р у м у н с к и

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	0	5	30	40	5	75
2	БЕЛА ЦРКВА	0	0	10	0	1	10
3	Вршац - Куштиљ	0	0	10	5	2	15
	Вршац - Стража	1	3	3	5	2	12
	Вршац- Војводинци	0	0	7	1	2	8
	Вршац-Марковац	0	4	2	3	1	9
4	ЖИТИШТЕ	0	0	6	16	1	22
5	КОВАЧИЦА	0	0	16	24	2	40
6	ПЛАНДИШТЕ	1	1	4	4	1	10
	АП ВОЈВОДИНА	2	13	88	98	17	201

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	1	3	25	42	5	71
2	БЕЛА ЦРКВА	0	0	5	7	1	12
3	Вршац - Куштиљ	1	4	9	6	1	20
	Вршац - Стража	0	2	6	3	2	11
	Вршац- Војводинци	0	2	7	2	1	11
	Вршац-Марковац	0	2	4	3	1	9
4	ЖИТИШТЕ	0	4	7	9	1	20
5	КОВАЧИЦА	0	0	19	25	2	44
6	ПЛАНДИШТЕ	0	0	3	4	1	7
	АП ВОЈВОДИНА	2	17	85	101	15	205

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Бела Црква	10
2.	Ковачица	16
3.	Пландиште	6
4.	Вршац	72
5.	Житиште	21
6.	Зрењанин	13
7.	Алибунар	51
	УКУПНО:	189

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и румунски

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	8	9	14	11	2	42
2	ВРШАЦ	0	0	4	7	1	11
3	ВРШАЦ- Влајковац	0	0	0	15	1	15
	АП ВОЈВОДИНА	8	9	18	33	4	68

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	0	4	9	6	1	19
2	ВРШАЦ	0	0	10	13	1	23
3	Вршац- Влајковац	0	0	7	8	1	15
4	ПЛАНДИШТЕ	0	0	3	9	1	12
	АП ВОЈВОДИНА	0	4	29	36	4	69

Школска 2006/2007. година

- У Општини Алибунар двојезични васпитно-образовни рад изводи се у три групе са **57 деце**.

5.1.1.2.4. Језик васпитно-образовног рада – р у с и н с к и

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	ВРБАС	0	0	0	24	1	24
2	ЖАБАЉ	0	3	11	7	1	21
3	КУЛА	26	35	44	35	6	140
	АП ВОЈВОДИНА	26	38	55	66	8	185

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	ВРБАС	0	2	7	11	1	20
2	ЖАБАЉ	0	0	7	9	1	16
3	КУЛА	14	23	45	38	6	120
	АП ВОЈВОДИНА	14	25	59	58	8	156

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Кула	154
2.	Врбас	16
3.	Нови Сад	14
4.	Жабалј	14
	УКУПНО:	198

Језик васпитно-образовног рада с р п с к и , русински се изучава факултативно

Школска 2006/2007. година

Место	Установа	Број деце
Нови Сад	«Радосно детињство»	10 + 10
Врбас	«Бошко Буха»	20
Кула	«Бамби»	15
Шид, са местима Бачинци, Беркасово и Бикић Дол (у припреми)	«Јелица Станивуковић»	15
	УКУПНО:	4
		70

5.1.1.2.5. Језик васпитно-образовног рада – с л о в а ч к и

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	0	0	1	11	1	12
2	БАЧ	0	0	6	30	2	36
3	Б.ПАЛАНКА-Пивнице	0	0	1	17	1	18
	Б.ПАЛАНКА-Силбаш	0	0	2	12	1	14
4	БАЧКИ ПЕТРОВАЦ	35	36	105	86	12	262
5	БЕОЧИН	0	0	7	11	1	18
6	КОВАЧИЦА	13	20	68	98	8	199
7	ГРАД НОВИ САД	27	40	38	38	7	143
8	СТАРА ПАЗОВА	22	27	30	44	5	123
	АП ВОЈВОДИНА	97	123	258	347	38	825

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	АЛИБУНАР	0	0	3	12	1	15
2	БАЧ	0	2	10	25	2	37
3	Б.ПАЛАНКА-Пивнице	0	0	3	12	1	15
	Б.ПАЛАНКА-Силбаш	0	0	0	10	1	10
4	БАЧКИ ПЕТРОВАЦ	23	53	99	102	12	277
5	БЕОЧИН	0	0	2	9	1	11
6	КОВАЧИЦА	27	18	76	110	9	231
7	ГРАД НОВИ САД	25	35	46	33	5	139
8	СТАРА ПАЗОВА	25	27	28	51	5	131
	АП ВОЈВОДИНА	100	135	267	364	37	866

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Алибунар	11
2.	Бач	29
3.	Бачка Паланка	21
4.	Бачки Петровац	274
5.	Беочин	8
6.	Ковачица	130
7.	Нови Сад	195
8.	Стара Пазова	126
9.	Зрењанин	12
	УКУПНО:	806

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и словачки

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	Б.ПАЛАНКА - Пивнице	0	0	2	15	1	17
2	ОЏАЦИ	0	0	3	14	1	17
3	ПАНЧЕВО	0	0	4	9	1	13
	АП ВОЈВОДИНА	0	0	9	38	3	47

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	Б.ПАЛАНКА-Пивнице	0	0	2	14	1	16
2	ОЏАЦИ	0	0	6	8	1	14
3	ПЛАНДИШТЕ	7	5	4	11	2	27
4	ПАНЧЕВО	0	0	9	14	1	23
	АП ВОЈВОДИНА	7	5	21	47	5	80

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Бачка Паланка - Пивнице	16
2.	Оџаци - Лалић	13
3.	Панчево	14
	УКУПНО:	43

У Општини Зрењанин у месту Бело Блато постоји при Основној школи «Братство – јединство» једна мешовита група коју похађа **14 деце**.а у којој се васпитно-образовни рад изводи на српском, мађарском и словачком језику.

5.1.1.2.6. Језик васпитно-образовног рада – х р в а т с к и

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	СУБОТИЦА	19	8	23	6	3	56
	АП ВОЈВОДИНА	19	8	23	6	3	56

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	СУБОТИЦА	11	13	10	15	2	49
	АП ВОЈВОДИНА	11	13	10	15	2	49

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Суботица	10

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и хрватски

Школска 2004/2005. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2001.год.	2000.год.	1999.год.	1998.год.	група	деце
1	СУБОТИЦА	0	4	18	36	4	60
	АП ВОЈВОДИНА	0	4	18	36	4	60

--	--	--	--	--	--	--	--

Школска 2005/2006. година

Р. бр.	О П Ш Т И Н А	БРОЈ ДЕЦЕ КОЈА СУ РОЂЕНА				Укупан број	
		2002.год.	2001.год.	2000.год.	1999.год.	група	деце
1	СУБОТИЦА	1	5	43	59	7	108
	АП ВОЈВОДИНА	1	5	43	59	7	108

Школска 2006/2007. година

Редни број	Општина	Број деце
1.	Суботица	53

За централну Србију подаци се воде збирно, и односе се на 2006/2007. школску годину.

5.1.1.2.7. Језик васпитно-образовног рада – а л б а н с к и

Образовно-васпитни рад на албанском језику одвија се у три предшколске установе, у 17 објеката, на територији три општине:

Редни број	Општина	Број деце
1.	Бујановац	303
2.	Медвеђа	57
3.	Прешево	624
	УКУПНО:	984

5.1.1.2.8. Језик васпитно-образовног рада – б о с а н с к и

При Мешихату Исламске заједнице у Новом Пазару постоји вртић у коме се васпитно-образовни рад одвија на *босанском језику*, а похађа га између 650 и 700 деце.

5.1.1.2.9. Језик васпитно-образовног рада - б у г а р с к и

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и бугарски

За децу бугарске националности васпитно-образовни рад се изводи двојезично на територији две општине:

Редни број	Општина	Број деце
1.	Босилеград	82
2.	Димитровград	250
	УКУПНО:	332

5.1.1.2.10. Језик васпитно-образовног рада – р о м с к и

На територији централне Србије васпитно-образовни рад на ромском језику изводи се у следећим местима и на следећи начин:

- У Обреновцу, при невладиној организацији Развојни центар «Ром», седамдесеторо деце узраста од три до пет година припрема се за похађање предшколске наставе, свакога дана по четири сата на ромском језику.

- Сектор за предшколско и основно образовање и васпитање Министарства просвете Републике Србије у сарадњи са Националним саветом ромске националне мањине реализује пројекат **«Проширење приступа ромске деце предшколском васпитању и образовању»**. Пројектом руководи Савет пројекта који чине: представници Националног савета ромске националне заједнице, Министарства просвете и спорта, Службе за људска и мањинска права, Мисије ОЕБС-а у Србији, Фонда за отворено друштво, Светске банке и две ромске невладине организације (Дечји ромски центар и Форум ромске иницијативе). Специфични циљеви пројекта су: повећање доступности квалитетног предшколског васпитања и образовања ромској деци; повећање обухвата ромске деце квалитетним основним образовањем, побољшање школског успеха и смањење стопе осипања; активније учешће родитеља ромске деце у образовном процесу; успостављање боље комуникације између локалних ромских заједница и локалних институција; повећање мотивације, осетљивости и професионалне компетенције просветног кадра за рад са ромском децом; превазилажење стереотипа и предрасуда; развијање окружења које уважава различитости. У првој фази пројектом је обухваћено **24** васпитно-образовне институције, а укупан планиран обухват у пилот фази је **600 деце**. Основни услови за учешће у пројекту су реализација припремног предшколског програма у предшколској установи или основној школи и заступљеност ромске деце у васпитној групи од 40%. У школској 2006/2007. години пројекта је проширен па су њиме обухваћене укупно **42** образовне институције у Србији и још **700 деце** узраста од 5,5 до 6,5 година.

- Црвени крст Републике Србије води пројекат „Отворени вртићи за ромску децу“. Основни циљ пројекта је подстицање и укључивање ромске деце у формални образовни систем, као и подстицање континуитета њиховог образовања. Пројекат реализује 30 организација Црвеног крста Србије, а пет од њих у континуитету организује активности у вези са обичајима и културом Ромске популације. Захваљујући реализацији овог пројекта, волонтерски ресурси извесног броја организација Црвеног крста обogaћени су волонтерима ромске националности који у оквиру пројекта имају улогу «ромских асистената» и представљају драгоцену везу Црвеног крста и локалне ромске заједнице која је од суштинске важности за

успешну реализацију пројекта. Улога «ромских асистената» поверена је партнерима из локалних ромских невладиних организација и родитељима деце која су корисници пројекта, или ромској деци која похађају средњу школу. На реализацији пројекта ангажовано је укупно **36** сарадника припадника ромске националности, од којих је 26 ромских асистената, 9 ромских сарадника и 1 васпитач ромске националности. Иако се у оквиру овог пројекта васпитно-образовни рад не изводи у целости на ромском језику, посредством ромских асистената, ромски језик чини значајну компоненту у васпитно-образовном раду.

Црвени крст	Број деце која похађају «Отворени ромски вртић»
Смедерево	72
Чукарица	18
Ириг	16
Зајечар	26
Алексинац	34
УКУПНО:	166

Двојезични васпитно-образовни рад: српски и ромски

Место	Број деце
Прешево	10
Сурдулица	83
Врањска Бања	25
УКУПНО:	118

5.1.2. Основно образовање

5.1.2.1. Основно образовање - релевантне законске одредбе

Закон о основној школи у члану 5. став 1. предвиђа да се за припаднике националних мањина наставни план и програм, осим на српском језику, остварује и на матерњем језику, или двојезично, ако се за упис у први разред пријави најмање 15 ученика. Школа, према ставу 2. истог члана, може да остварује наставни план и програм и на мањинском језику, односно двојезично и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министра просвете. Министар просвете прописује начин двојезичног остваривања наставног плана и програма. Исти члан Закона ставом 5. предвиђа да у случају да се наставни план и програм остварује на српском језику, ученицима припадницима националних мањина обезбеђује се савлађивање наставног плана и програма матерњег (мањинског) језика са елементима националне културе. Чланом 12. Закона о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине, између осталог, предвиђено је да сагласност на остваривање наставног плана и програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика, на територији Аутономне Покрајине Војводине дају покрајински органи. Имајући у виду изложене одредбе, јасно је да се њима омогућава

целокупно основно образовање на мањинским језицима, да се, посредством могућности двојезичне наставе, обезбеђује значајан део основног образовања на мањинским језицима, односно да се, посредством савладавања наставног плана и програма матерњег (мањинског) језика са елементима националне културе, обезбеђује да учење мањинског језика постане интегрални део наставног плана. Примена изложених законских могућности остварују се за полазнике чије породице захтевају примену тих мера, уколико је њихов број довољан (15 ученика, или мањи број по одобрењу министра просвете, односно покрајинског секретара).

5.1.2.2. Основно образовање - пракса

На територији АП Војводине постоји целокупно основно образовање, односно изучавање матерњег језика са елементима националне културе, на следећим мањинским језицима:

- мађарском
- румунском
- русинском
- словачком
- хрватском
- бугарском
- ромском
- украјинском

5.1.2.2.1. Настава на мађарском језику

Целокупна настава на мађарском језику

У школској 2006/2007. години на територији АП Војводине целокупна настава на мађарском језику изводи се у двадесет и седам општина, у седамдесет и девет основних школа.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА - ШКОЛА	РАЗРЕД									број школа
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	СВЕГА	
1) АДА										
"Чех Карољ"	94	100	116	99	114	107	97	83	810	1
"Н. Радоњић"	28	35	35	46	44	42	28	38	296	1
УКУПНО	122	135	151	145	158	149	125	121	1106	2
2) АПАТИН										
"Ј. Атила"	12	14	16	18	17	13	19	20	129	1
"К. Ференц"	5	6	4	7	9	6	7	3	47	1
УКУПНО	17	20	20	25	26	19	26	23	176	2
3) БАЧКА ТОПОЛА										
"Братство - јединство"	20	15	26	22	23	19	17	18	160	1
"Д. Ђерђ"	21	19	22	28	17	19	20	23	169	1

"Ч. Лајош"	41	58	58	66	67	69	51	46	456	1
"М. Пијаде"	16	14	20	15	18	24	17	11	135	1
"Н. Тесла"	26	24	38	39	24	36	29	32	248	1
*"С. К. Була"	38	40	54	48	39	41	34	35	329	1
*"18. октобар"	14	17	20	26	22	19	14	15	147	1
УКУПНО	176	187	238	244	210	227	182	180	1644	7
4) БЕЛА ЦРКВА										
"Ђ. Малетић"	1		4	1					6	1
УКУПНО	1	0	4	1	0	0	0	0	6	1
5) БЕЧЕЈ										
"Ш. Михаљ"	57	54	58	62	64	58	50	50	453	1
"П. Шандор"	34	34	52	42	38	35	44	25	304	1
"С. Ђуркић"	17	8	9	10	12	8	15	11	90	1
"З. Гложански"	11	14	15	13	25	18	19	16	131	1
"С. Марковић"	28	19	35	27	32	30	21	23	215	1
"Ш. Михаљ" БПС	44	60	52	46	64	50	48	37	401	1
УКУПНО	191	189	221	200	235	199	197	162	1594	6
6) ЖИТИШТЕ										
"Св. Сава"	3		3						6	1
"М. Црњански"	8	12	13	13	18	14	9	15	102	1
"Н. Тесла"	20	18	20	27	23	19	23	23	173	1
УКУПНО	31	30	36	40	41	33	32	38	281	3
7) ЗРЕЊАНИН										
"Братство - јединство"	4		5	3					12	1
"С. Маринковић"	25	27	32	22	27	29	25	28	215	1
"С. Михаљ"	39	46	71	55	41	51	54	38	395	1
УКУПНО	68	73	108	80	68	80	79	66	622	3
8) КАЊИЖА										
"10. октобар"	86	89	87	86	82	74	73	81	658	1
"Ј. Ј. Змај"	97	97	111	147	143	133	104	92	924	1
*"К. Ференц"	37	47	57	49	53	56	47	61	407	1
УКУПНО	220	233	255	282	278	263	224	234	1989	3
9) КИКИНДА										
"Г. Попов"	8	10	10	6	17	10	13	12	86	1
*"М. Карољ"	5	12	12	14	9	18	16	14	100	1
"Св. Сава"	11	7	9	14	14	15	11	13	94	1
"Ф. Клара"	13	11	6	9	8	9	11	8	75	1
УКУПНО	37	40	37	43	48	52	51	47	355	4
10) КОВАЧИЦА										
"М. Пијаде"	23	27	14	22	27	15	18	21	167	1
УКУПНО	23	27	14	22	27	15	18	21	167	1
11) КОВИН										
*"Ж. Зрењанин"	13	27	19	30	35	26	33	31	214	1
УКУПНО	13	27	19	30	35	26	33	31	214	1
12) КУЛА										
"Вељко Влаховић"		1	1						2	1
"Петефи бригада"	14	9	15	12	14	18	14	17	113	1
УКУПНО	14	10	16	12	14	18	14	17	115	2

13) МАЛИ ИЂОШ										
"Н. Ђурковић"	20	18	32	35	22	30	25	33	215	1
"А. Ендре"	50	44	62	57	49	41	52	54	409	1
УКУПНО	70	62	94	92	71	71	77	87	624	2
14) НОВА ЦРЊА										
"П. Шандор"	14	21	20	24	19	20	37	18	173	1
УКУПНО	14	21	20	24	19	20	37	18	173	1
15) НОВИ БЕЧЕЈ										
"Ђ. Јоановић"	5	1	10	8					24	1
"М. Чиплић"	22	25	32	29	31	31	34	24	228	1
УКУПНО	27	26	42	37	31	31	34	24	252	2
16) НОВИ КНЕЖЕВАЦ										
"Ј. Ј. Змај"	19	24	30	24	28	22	30	29	206	1
УКУПНО	19	24	30	24	28	22	30	29	206	1
17) НОВИ САД										
"Н. Тесла"	7	3	8	7	6	7	11	7	56	1
"П. Шандор"	7	9	6	5	9	7	7	12	62	1
"С. Маринковић"	4	11	7	14	7	7	8	8	66	1
"Ј. Атила"	12	10	12	13	13	19	13	13	105	1
"И. Андрић"	8	9	9	10	15	6	9	15	81	1
"Св. Сава"	6	3	2	6	7	4	6	3	37	1
УКУПНО	44	45	44	55	57	50	54	58	407	6
18) ОЦАЦИ										
"Ј. Атила"	7	10	6	12	5	7	11	5	63	1
УКУПНО	7	10	6	12	5	7	11	5	63	1
19) ПАНЧЕВО										
"Братство - јединство"		1	7	2			8		18	1
УКУПНО	0	1	7	2	0	0	8	0	18	1
20) ПЛАНДИШТЕ										
"Доситеј Обрадовић"	7	7	5	6	10	9	11	5	60	1
УКУПНО	7	7	5	6	10	9	11	5	60	1
21) СЕНТА										
"Стеван Сремац"	167	178	247	234	261	231	224	212	1754	1
УКУПНО	167	178	247	234	261	231	224	212	1754	1
22) СЕЧАЊ										
"Ђ. Стефановић"		4		8					12	1
УКУПНО	0	4	0	8	0	0	0	0	12	1
23) СОМБОР										
"Братство - јединство" Сомбор	11	6	5	11	6	8	12	10	69	1
"Братство - јединство" СМ	9	10	7	8	18	9	8	12	81	1
"К. Ференц"	18	10	17	10	15	18	4	20	112	1
"Братство - јединство" Бездан	17	20	18	15	15	21	21	13	140	1
"П. Шандор"	12	5	8	6	3	5	4	3	46	1
УКУПНО	67	51	55	50	57	61	49	58	448	5
24) СРБОБРАН										
"Ј. Ј. Змај"	29	30	30	35	33	33	42	18	250	1
УКУПНО	29	30	30	35	33	33	42	18	250	1
25) СУБОТИЦА										

"М. Антић"	46	56	59	67	68	62	50	58	466	1
"М. Црњански"	8	9	9	10	7	16	15	15	89	1
"В. Карацић"	7	26	18	19	18	17	12	15	132	1
"Б. Салај"	10	7	4	10	14	8	6	14	73	1
"И. Г. Ковачић"	16	12	13	13	23	22	23	16	138	1
"С. Иштван"	62	76	70	86	72	67	55	63	551	1
"Ј. Ј. Змај"	18	22	23	14	14	24	16	19	150	1
"Ј. Микић"	21	12	24	18	18	23	15	11	142	1
"К. Иштван"	21	18	23	25	20	21	26	21	175	1
"М. Вуковић"		2	7						9	1
"С. Маринковић"		5	11	9	11	6	5	7	54	1
"10. октобар"	7	11	8	9	9	7	8	12	71	1
"Мајшански пут"	45	54	49	49	44	48	47	40	376	1
"Св. Сава"		3	4	2				6	15	1
*"Петефи Шандор"	28	47	45	42	42	44	46	37	331	1
"Народни хероји"	80	50	82	102	103	93	101	88	699	1
УКУПНО	369	410	449	475	463	458	425	422	3471	16
26) ТЕМЕРИН										
*"Кокал Имре"	54	46	61	59	81	58	57	54	470	1
"П. Кочић"	13	12	23	22	25	19	27	15	156	1
УКУПНО	67	58	84	81	106	77	84	69	626	2
27) ЧОКА										
"Др Тихомир Остојић"	13	11	16	11	16	14	13	14	108	1
"Ј. Поповић"	30	24	45	35	33	32	32	30	261	1
"С. Михаљ"	12	12	12	12	14	25	19	20	126	1
УКУПНО	55	47	73	58	63	71	64	64	495	3
УКУПНО	1855	1945	2305	2317	2344	2222	2131	2009	17128	79

Упоредни подаци

школска година	број ученика	број школа	број општина	Разлика у броју ученика исказана у процентима (%)
2002/2003.	18.732	79	27	
2003/2004.	18.525	78	27	-1,11
2004/2005.	18.286	78	27	-1,29
2005/2006.	17.778	78	27	-2,78
2006/2007.	17.128	79	27	-3,66

Мађарски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Ада	37	1
2. Бачка Топола	193	1
3. Бечеј	93	2
4. Врбас	124	5

5. Вршац	41	2
6. Зрењанин	104	3
7. Инђија	67	1
8. Кикинда	95	4
9. Ковачица	90	1
10. Кула	74	1
11. Нови Бечеј	62	2
12. Нови Сад	287	11
13. Панчево	82	2
14. Пландиште	5	1
15. Сечањ	77	2
16. Сента	83	1
17. Сомбор	143	6
18. Србобран	20	1
19. Суботица	370	6
20. Темерин	26	1
21. Чока	15	1
УКУПНО:	2.088	55

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	2101	
2003/2004.	2228	6,04
2004/2005.	2494	11,94
2005/2006.	2175	-12,79
2006/2007.	2088	-4,00

5.1.2.2.2. Настава на румунском језику

Целокупна настава на румунском језику

У школској 2006/2007. години на територији АП Војводине целокупна настава на румунском језику изводи се у девет општина, у осамнаест основних школа.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА - ШКОЛА	РАЗРЕД									број школа
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	СВЕГА	
1) АЛИБУНАР										
"Братство - јединство"	11	7	3	15	12	13	13	13	87	1
*"2. октобар"	17	12	11	15	12	11	8	11	97	1
"1. мај"	13	21	15	20	16	14	16	12	127	1
*"3. октобар"	20	21	17	33	20	24	22	14	171	1
УКУПНО	61	61	46	83	60	62	59	50	482	4
2) БЕЛА ЦРКВА										
*"М. Садовенау"	13	5	16	11	7	9	5	12	78	1
УКУПНО	13	5	16	11	7	9	5	12	78	1

3) ВРШАЦ										
"Бранко Радичевић" Уљма	15	10	13	6					44	1
"Бранко Радичевић"	1	3		4					8	1
*"Кориолан Добан"	16	12	8	13	13	19	17	15	113	1
"Олга Петров Радишић"	16	23	19	20	26	34	31	35	204	1
"Моша Пијаде"	4	1	4	2					11	1
УКУПНО	52	49	44	45	39	53	48	50	380	5
4) ЖИТИШТЕ										
"Свети Сава"	9	11	14	26	24	12	13	14	123	1
УКУПНО	9	11	14	26	24	12	13	14	123	1
5) ЗРЕЊАНИН										
"Др Александар Сабовљев"	9	7	6	9	7	6	7	5	56	1
"Ђ. Јакшић"	1	1	2	3					7	1
УКУПНО	10	8	8	12	7	6	7	5	63	2
6) КОВАЧИЦА										
"Свети Георгије"	23	21	24	12	16	13	19	13	141	1
УКУПНО	23	21	24	12	16	13	19	13	141	1
7) ПАНЧЕВО										
"Аксентије Максимовић"	7	2	4	8					21	1
"Жарко Зрењанин" БНС	13	10	9	14	15	8	14	14	97	1
УКУПНО	20	12	13	22	15	8	14	14	118	2
8) ПЛАНДИШТЕ										
"Доситеј Обрадовић"	5	5	5	7	5	7	8	12	54	1
УКУПНО	5	5	5	7	5	7	8	12	54	1
9) СЕЧАЊ										
"Иво Лола Рибар"			3	2					5	1
УКУПНО	0	0	3	2	0	0	0	0	5	1
УКУПНО	193	172	173	220	173	170	173	170	1444	18

Упоредни подаци

школска година	број ученика	број школа	број општина	Разлика у броју ученика исказана у процентима (%)
2002/2003.	1.499	18	9	
2003/2004.	1.523	18	9	1,60
2004/2005.	1.527	18	9	0,26
2005/2006.	1.480	18	9	-3,08
2006/2007.	1.444	18	9	-2,43

Румунски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Алибунар	212	1
2. Бач	40	1
3. Вршац	10	1
4. Зрењанин	5	1

5. Ковачица	44	1
6. Ковин	106	2
7. Нови Сад	13	1
8. Панчево	16	2
9. Пландиште	8	1
10. Сечањ	15	1
УКУПНО:	469	12

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	220	
2003/2004.	204	-7.27
2004/2005.	270	32.35
2005/2006.	362	34.07
2006/2007.	469	29.56

Према мишљењу Националног савета румунске националне мањине о спровођењу Повеље у области образовања, «један од највећих проблема јесте смањење броја становника, па самим тим и броја ученика» који наставу похађају на румунском. «Многи родитељи уписују своју децу (нарочито из мешовитих бракова) у одељења где се настава изводи на српском језику, многи су се преселили у иностранство а и дисперзија је учинила своје», тако да «само око 60% деце румунске националности похађа осмогодишњу школу на свом матерњем језику». Национални савет румунске националне мањине указује да «школе имају дефицит кадрова из следећих предмета: историја, географија, математика, хемија, физика, биологија, енглески», а «да би се решио овај проблем, Национални савет је доделио 23 стипендије...» Највећи проблеми у образовању на румунском, према мишљењу Националног савета румунске националне мањине су следећи: «уџбеници, дневници, матичне књиге, сведочанства, ђачке књижице и тестови за такмичења и семинари за стручно усавршавање учитеља, наставника и професора». За предмет матерњи језик са елементима националне културе, Национални савет румунске националне мањине указује да је «предлог свих националних савета да се овај предмет уведе као обавезни, а не као изборни».

5.1.2.2.3. Настава на русинском језику

Целокупна настава на русинском језику

У школској 2006/2007. години на територији АП Војводине целокупна настава на русинском језику изводи се у три општине у три основне школе.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА - ШКОЛА	РАЗРЕД								СВЕГА
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
ВРБАС									

"Братство - јединство" Куцура	12	18	11	13	16	20	22	15	127
УКУПНО	12	18	11	13	16	20	22	15	127
ЖАБАЉ									
"Ј.Ј.Змај" Бурђево	9	11	6	9	12	10	11	8	76
УКУПНО	9	11	6	9	12	10	11	8	76
КУЛА									
*"Петро Кузмјак" Руски Крстур	41	38	58	46	55	63	52	51	404
УКУПНО	41	38	58	46	55	63	52	51	404
УКУПНО	62	67	75	68	83	93	85	74	607

Упоредни подаци

школска година	број ученика	број школа	број општина	Разлика у броју ученика исказана у процентима (%)
2002/2003.	722	3	3	
2003/2004.	693	3	3	-4,02
2004/2005.	669	3	3	-3,46
2005/2006.	663	3	3	-0,90
2006/2007.	607	3	3	-8,45

Русински језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Бачка Топола	48	2
2. Врбас	87	5
3. Жабаљ	6	1
4. Кула	24	2
5. Нови Сад	61	9
6. Сремска Митровица	7	1
7. Шид	45	2
УКУПНО:	278	22

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	269	
2003/2004.	326	21,19
2004/2005.	283	-13,19
2005/2006.	290	2,47
2006/2007.	278	-4,14

Национални савет русинске националне мањине у свом мишљењу о спровођењу Повеље у области образовања, указује да «за организовање наставе на русинском језику постоје уџбеници, приручници, литература и друга наставна средства, а и школска (педагошка) документација се води на русинском језику...» Савет оцењује да су «услови за наставу и рад на завидној висини јер су такорећи у свим срединама школе новије градње са савременим училима, кабинетима, библиотеком, компјутерском опремом итд». Указујући на то да је «број ученика који негују русински језик задњих година знатно повећан ... иако ни то није оптималан број», Савет истиче да је «потребно изучавање русинског језика као изборног предмета укључити у обавезну наставу ... а анкетирању родитеља на почетку школске године ... придавати већи значај ... Поред тога, потребно је да се ... ангажује школски надзорник, односно саветник за Русински језик и књижевност, имајући у виду да је његова улога у педагошком раду школа са наставом и неговањем русинског језика веома значајна.» Истоветне ставове у свом извештају о спровођењу Повеље у области образовања истиче и Друштво за русински језик, књижевност и културу.

5.1.2.2.4. Настава на словачком језику

Целокупна настава на словачком језику

У школској 2006/2007. години на територији АП Војводине целокупна настава на словачком језику изводи се у дванаест општина, у седамнаест основних школа.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА - ШКОЛА	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	СВЕГА	
1) АЛИБУНАР										
*"Т. Г. Масарик"	11	10	11	16	6	12	11	14	91	1
УКУПНО	11	10		16	6	12	11	14	91	1
2) БАЧ										
*"Ј. Колар"	31	33	43	36	42	34	33	39	291	1
УКУПНО	31	33	43	36	42	34	33	39	291	1
3) БАЧКА ПАЛАНКА										
"15. октобар"	21	22	31	25	29	27	22	34	211	1
"Браћа Новаков"	7	2	8	7					24	1
УКУПНО	28	24	39	32	29	27	22	34	235	2
4) БАЧКИ ПЕТРОВАЦ										
"Ј. Чајак"	68	42	62	55	59	57	78	61	482	1
"Ј. А. Коменски"	20	26	20	19	24	21	21	21	172	1
*"Ј. Марчок"	17	15	30	22	18	30	20	15	167	1
УКУПНО	105	83	112	96	101	108	119	97	821	3
5) БЕОЧИН										

"Ј. Поповић"	9	15	5	9					38	1
УКУПНО	9	15	5	9	0	0	0	0	38	1
6) ЗРЕЊАНИН										
"Братство"	5	8	12	6	10	11	6	7	65	1
"Братство - јединство"			5	4					9	1
УКУПНО	5	8	17	10	10	11	6	7	74	2
7) КОВАЧИЦА										
*"М. Тито"	78	68	95	73	70	73	74	72	603	1
"Млада поколења"	50	41	60	46	47	50	44	64	402	1
УКУПНО	128	109	155	119	117	123	118	136	1005	2
8) ИНЂИЈА										
"22. јул"		5	2						7	1
УКУПНО	0	5	2	0	0	0	0	0	7	1
9) НОВИ САД										
"Људовит Штур"	33	41	53	54	46	41	50	28	346	1
УКУПНО	33	41	53	54	46	41	50	28	346	1
10) ОЦАЦИ										
"Нестор Жучни"	6		5	3					14	1
УКУПНО	6	0	5	3	0	0	0	0	14	1
11) СТАРА ПАЗОВА										
*"Херој Јанко Челик"	41	40	39	31	39	52	42	51	335	1
УКУПНО	41	40	39	31	39	52	42	51	335	1
12) ШИД										
"Сава Шумановић"	6	3	3	6					18	1
УКУПНО	6	3	3	6	0	0	0	0	18	1
УКУПНО	403	371	473	412	390	408	401	406	3275	17

Упоредни подаци

школска година	редовна настава		двојезична настава	
	број ученика	Разлика у броју ученика исказана у процентима (%)	број ученика	% смањења броја ученика у односу на предходну школску годину
2002/2003.	3496		57	
2003/2004.	3382	-3,26	34	-40,35
2004/2005.	3428	1,36	16	-52,94
2005/2006.	3347	-2,36		
2006/2007.	3275	-2,15		

Словачки језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Бачка Паланка	113	5
2. Бачка Топола	7	1
3. Бачки Петровац	12	1
4. Беочин	57	1
5. Врбас	10	1
6. Зрењанин	33	2
7. Ковачица	45	1
8. Нови Сад	152	23
9. Панчево	58	1
10. Пландиште	40	1
11. Шид	95	3
УКУПНО:	622	40

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	741	
2003/2004.	677	-8,64
2004/2005.	672	-0,74
2005/2006.	768	14,29
2006/2007.	622	-19,01

5.1.2.2.5. Настава на хрватском језику

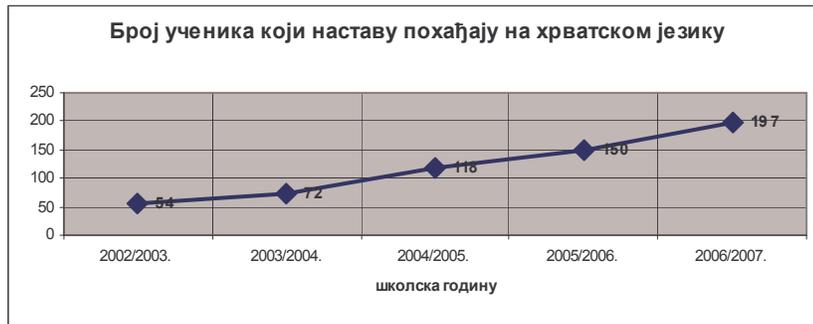
Целокупна настава на хрватском језику

Целокупна настава на хрватском језику изводи се у једној општини (Суботица), у пет основних школа.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА - ШКОЛА	РАЗРЕД								СВЕГА
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
СУБОТИЦА									
"В. Назор"	2	4		1	13				20
"И. Милутиновић"	13	8	16	6	11				54
"М. Губец"	9		7		14				30
"Свети Сава"		7	5						12
"М. Вуковић"	22	9	19	10	21				81
УКУПНО	46	28	47	17	59	0	0	0	197

Упоредни подаци



Хрватски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Апатин	48	1
2. Сомбор	100	2
3. Суботица	214	7
УКУПНО:	362	10

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	8	
2003/2004.	131	1.537,50
2004/2005.	314	139,69
2005/2006.	351	11,78
2006/2007.	362	3,13

5.1.2.2.6. Настава на бугарском језику

Бугарски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Панчево	21	1
УКУПНО:	21	1

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	-	
2003/2004.	-	
2004/2005.	-	
2005/2006.	7	
2006/2007.	21	200,00

5.1.2.2.7. Настава на ромском језику

Ромски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА	БРОЈ ШКОЛА
1. Ада	39	1
2. Бач	8	1
3. Бачка Паланка	76	2
4. Жабалъ	93	3
5. Зрењанин	30	2
6. Кањижа	78	1
7. Кикинда	49	3
8. Нови Бечеј	46	2
9. Нови Сад	105	3
10. Озаци	35	1
11. Сомбор	35	4
12. Сремска Митровица	79	2
13. Суботица	38	1
14. Тител	12	1
УКУПНО:	723	27

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	352	
2003/2004.	425	20,74
2004/2005.	493	16,00
2005/2006.	661	34,08
2006/2007.	723	9,38

5.1.2.2.8. Настава на украјинском језику

Украјински језик са елементима националне културе

Општина	Број ученика	Број школа
1. Врбас	35	3
2. Кула	47	2
3. Нови сад	19	2
4. Сремска митровица	17	1
Укупно:	118	8

Упоредни подаци

Школска година	Број ученика	Разлика у процентима
2002/2003.	62	
2003/2004.	99	59,68
2004/2005.	97	-2,02
2005/2006.	121	24,74

2006/2007.	118	-2,48
------------	-----	-------

Национални савет украјинске националне мањине у свом мишљењу о спровођењу Повеље у области образовања истиче: «Једини институционални облик образовања на украјинском језику је факултативно учење Матерњег језика са елементима националне културе. Настава се одржава једном недељно, по два часа, ученици су различитог узраста и са неуједначеним знањем језика, разреди су груписани у једно одељење из различитих школа, настава није обавезна итд. Поред тога, треба нагласити да је веома тешко ускладити термине одржавања наставе (деца иду у школу пре и после подне), родитељи морају доводити децу из удаљених делова града, чак и из других места и томе слично. У таквим условима поставља се питање какве су могућности за постизање добрих резултата. Ипак, оцењује се да овај облик образовања треба неговати и даље дограђивати. Један од облика образовања малобројних националних мањина на матерњем језику су и летње школе. Предност летњих школа је у томе да се могу организовати за полазнике из свих средина, с тим да предност имају деца из оних места где нема никаквог облика учења матерњег језика.» За летње школе украјинистике «Просвита» Национални савет истиче да је «направљен план и програм (за старију и млађу групу), васпитачи су домаћи кадрови али и наставници из Украјине, у допунској настави ангажовани су посебни предавачи из разних области (веронаука, историја краја, цртање, књижевност и позориште), сачињен је и програм активности у «слободном времену». Летње школе се организују сваке године почев од 1998. године. За протеклих неколико година кроз ове школе и овакав начин образовања прошло је око 600 ученика. Из предходног се може заључити да украјинска национална мањина у Војводини има позитивна искуства у учењу матерњег језика са елементима националне културе путем Летњих школа. Међутим ове школе још увек нису добиле институционални облик.»

На територији централне Србије целокупно основно образовање, односно изучавање матерњег језика са елементима националне културе, постоји на следећим мањинским језицима:

- албанском
- босанском
- бугарском
- ромском
- русинском
- словачком

Подаци се воде збирно, и односе се на 2006/2007. школску годину.

5.1.2.2.9. Настава на албанском језику

Целокупна настава на албанском језику

Целокупно основно образовање на албанском језику постоји у три општине на југу Србије.

У Општини Бујановац настава се одвија у шест основних школа.

ШКОЛА	БРОЈ УЧЕНИКА
О.Ш. «Наим Фрашери»	543
О.Ш. «Сами Фрашери»	560
О.Ш. «Мухарем Кадриу»	1179
О.Ш. «Десанка Максимовић»	549
О.Ш. «Миђени»	292
О.Ш. «Али Бектаси»	484
УКУПНО:	3.607

У Општини Прешево настава се одвија у седам основних школа.

ШКОЛА	БРОЈ УЧЕНИКА
О.Ш. «15. новембар» Прешево	2452
О.Ш. «А. Красница» Миратовац	688
О.Ш. «С. Халачи» Ораовица	757
О.Ш. «З. Хајдини» Раинци	352
О.Ш. «Дитуриа» Црнотинац	492
О.Ш. «Миђени» Церевајка	114
О.Ш. «9. мај» Рељан	619
УКУПНО:	5.474

У Општини Медвеђа се у три основне школе реализује настава на албанском језику.

РАЗРЕД	БРОЈ УЧЕНИКА
Први	12
Други	7
Трећи	9
Четврти	12
Пети	13
Шести	17
Седми	14
Осми	8
УКУПНО:	92

Укупан број ученика који наставу у основној школи слушају на албанском језику је **9.173 ученика**.

5.1.2.2.10. Настава на босанском језику

Босански језик са елементима националне културе

Изборни наставни предмет Босански језик са елементима националне културе уврштен је у наставни план и програм школске 2003/2004. године, те га стога у овој школској години похађају ученици од првог до четвртог разреда (следеће школске године учиће га и ученици петог разреда).

ОПШТИНА	БРОЈ УЧЕНИКА
Нови Пазар	3639
Пријепоље	33
Сјеница	1200
Тутин	1825
УКУПНО:	6.697

Према информацијама Националног савета бошњачке националне мањине у вези са остваривањем права на изучавање матерњег језика са елементима националне културе, тај савет «је неколико пута покушао да се активно укључи у процес остваривања овог мањинског права кроз државни школски систем и у општинама Пријепоље, Прибој и Нова Варош, али у поменутим општинама није дошло до имплементације наставног предмета Босански језик са елементима националне културе». Одбор за људска права и хуманитарну дјелатност из Прибоја истиче да «на територији Општина Прибој ... није забиљежено да је било која бошњачка породица захтијевала основно образовање на босанском језику за полазнике који то желе. Највећи дио бошњачке заједнице није упознат са правом на образовање нити о механизму помоћу којег је могуће примијенити ово право».

5.1.2.2.11. Настава на бугарском језику

Целокупна настава на бугарском језику

У школској 2006/2007. години у Основној школи «Георги Димитров» у Босилеграду отворено је једно одељење у којем се целокупна настава одвија на бугарском језику, а похађа је **11 ученика**.

Бугарски језик са елементима националне културе

Бугарски језик са елементима националне културе на територији централне Србије учи се у две општине: Босилеград и Димитровград.

У Општини Босилеград у Основној школи «Георги Димитров» настава се изводи на српском језику, а **711 ученика** похађа предмет Бугарски језик са елементима националне културе, који је у овој школи обавезан предмет.

У Општини Димитровград у Основној школи «Моша Пијаде» настава се изводи на српском језику, а **728 ученика** похађа предмет Бугарски језик са елементима националне културе, који је у овој школи изборни предмет.

Дакле, на територији централне Србије **укупно 1.439 ученика** учи Бугарски језик са елементима националне културе.

5.1.2.2.12. Настава на ромском језику

У Сурдулици у четири основне школе и два истурена одељења укупно 244 ученика од првог до четвртог разреда похађа двојезичну наставу - наставник држи наставу на српском, а ромски асистент им помаже у савладавању градива на ромском.

Ромски језик са елементима националне културе

У Обреновцу невладина организација Развојни центар «Ром» Обреновац, два пута недељно држи часове Ромског језика са елементима националне културе за осамдесеторо деце узраста од првог до осмог разреда основне школе.

У школама у Републици Србији од другог полугодишта школске 2006/2007. године ангажовани су асистенти за подршку образовању ромске деце, у оквиру активности везаних за Декаду Рома 2005/2015. године. Улога «ромских асистената» је да комуницирају са ученицима, њиховим родитељима и школом, да пружају подршку деци ромске националности у савладавању градива, превазилажењу проблема у комуникацији са васпитачима, наставницима и другом децом, али и да подстичу ђаке на даље школовање. Укупно је изабрано педесет асистената који говоре ромски језик, имају потребну стручну спрему, као и искуство у раду са ромском децом и у реализацији пројеката у образовању. Министарство просвете и спорта, ОЕБС и Центар за интерактивну педагогију, уз подршку Европске агенције за реконструкцију и развој организовали су низ додатних тренинга и семинара за асистенте, тако да је коначно двадесет асистената и осам ментора ушло у двадесет школа на целој територији Србије.

5.1.2.2.13. Настава на русинском језику

Русински језик са елементима националне културе

Русински језик са елементима националне културе учи се као изборни предмет у Београду у Основној школи «Ћирило и Методије», а похађа га 15 ученика.

5.1.2.2.14. Настава на словачком језику

Словачки језик са елементима националне културе

Словачки језик са елементима националне културе учи се као изборни предмет у Основној школи «Бранко Радичевић» у Бољевцу, а слуша га 39 ученика.

5.1.3. Средње образовање

5.1.3.1. Средње образовање - релевантне законске одредбе

Закон о средњој школи у члану 5. став 2. предвиђа да се наставни план и програм, остварује на мањинском језику, или двојезично, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Школа, према ставу 3. истог члана, може да остварује наставни план и програм на мањинском језику, односно двојезично и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министра просвете. Исти члан Закона ставом 5. предвиђа да у случају да се школовање остварује на српском језику, ученици припадници националних мањина имају право да уче матерњи (мањински) језик са елементима националне културе. Чланом 12. Закона о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине, између осталог, предвиђено је да сагласност на остваривање наставног плана и програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика, на територији Аутономне Покрајине Војводине дају покрајински органи. Имајући у виду изложене одредбе, јасно је да се њима омогућава целокупно средње образовање на мањинским језицима, да се, посредством могућности двојезичне наставе, обезбеђује значајан део средњег образовања на мањинским језицима, односно да се, посредством савладавања наставног плана и програма матерњег (мањинског) језика са елементима националне културе, обезбеђује да учење мањинског језика постане интегрални део наставног плана. Примена изложених законских могућности остварују се за полазнике чије породице захтевају примену тих мера, уколико је њихов број довољан (15 ученика, или мањи број по одобрењу министра просвете, односно покрајинског секретара).

5.1.3.2. Средње образовање - пракса

Образовно-васпитни рад се у средњим школама на територији АП Војводине остварује у целости или изучавањем предмета матерњи језик са елементима националне културе, на следећим језицима: мађарском, румунском, русинском и словачком.

5.1.3.2.1. Настава на мађарском језику

Целокупна настава на мађарском језику

Школска 2004/2005. година

Целокупна настава на мађарском језику се остваривала у **10 гимназија** (од којих су две за талентоване ученике математичког и филолошког усмерења) а похађало ју је **1.203 ученика**:

1. Гимназија у Новом Кнежевцу (41 ученик)
2. Гимназија у Сенти (284 ученика)
3. Гимназија са домом ученика за талентоване ученике «Бољаи» у Сенти (35 ученика)
4. Зрењанинска гимназија у Зрењанину (84 ученика)
5. Гимназија «Доситеј Обрадовић» у Бачкој Тополи (163 ученика)
6. Гимназија «Светозар Марковић» у Суботици (285 ученика)
7. Филолошка гимназија «Деже Костолањи» у Суботици (60 ученика)
8. Гимназија «Вељко Петровић» у Сомбору (40 ученика)
9. Гимназија у Бечеју (125 ученика)
10. Гимназија «Светозар Марковић» у Новом Саду (86 ученика)

Школска 2005/2006. година

Целокупна настава на мађарском језику остваривала се у у **9 гимназија** (од којих су две за талентоване ученике математичког и филолошког усмерења) а похађало је **1.102 ученика**:

1. Гимназија у Новом Кнежевцу (41 ученик)
2. Гимназија у Сенти (313 ученика)
3. Гимназија са домом ученика за талентоване ученике «Бољаи» у Сенти (56 ученика)
4. Зрењанинска гимназија у Зрењанину (92 ученика)
5. Гимназија «Светозар Марковић» у Суботици (261 ученик)
6. Филолошка гимназија «Деже Костолањи» у Суботици (96 ученика)
7. Гимназија «Вељко Петровић» у Сомбору (39 ученика)
8. Гимназија у Бечеју (120 ученика)
9. Гимназија «Светозар Марковић» у Новом Саду (84 ученика)

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
НОВИ КНЕЖЕВАЦ		
1. Гимназија	4	43
СЕНТА		
2. Гимназија	12	303
3. Гимназија за талентоване	4	71

ученике природно-математичког усмерења са домом ученика		
ЗРЕЊАНИН		
4. Зрењанинска гимназија	4	101
СУБОТИЦА		
5. Гимназија «Светозар Марковић»	12	270
6. Филолошка гимназија «Деже Костолањи»	7	122
СОМБОР		
7. Гимназија «Вељко Петровић»	3	30
БЕЧЕЈ		
8. Гимназија	4	103
НОВИ САД		
9. Гимназија «Светозар Марковић»	4	76
УКУПНО:	54	1119

5.1.3.2.2. Настава на румунском језику

Школска 2004/2005. година

Целокупна настава на румунском језику

Целокупна настава на румунском језику у школској 2004/2005. години организована је у Гимназији «Борислав Петров Браца» у Вршцу (општи тип гимназије за **69 ученика**).

Румунски језик са елементима националне културе

Учење наставног предмета Румунски језик са елементима националне културе, за ученике који наставу похађају на српском језику, организовано је у Гимназији «Борислав Петров Браца» у Вршцу за **13 ученика**.

Школска 2005/2006. година

Целокупна настава на румунском језику

Целокупна настава на румунском језику у школској 2005/2006. години организована је у Гимназији «Борислав Петров Браца» у Вршцу (општи тип гимназије за **74 ученика**).

Румунски језик са елементима националне културе

Учење наставног предмета Румунски језик са елементима националне културе, за ученике који наставу похађају на српском језику, организовано је у

Гимназији «Борислав Петров Браца» у Вршцу за **9 ученика** и у Гимназији «Михајло Пупин» у Ковачици за **18 ученика**.

Школска 2006/2007. Година

Целокупна настава на румунском језику

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
ВРШАЦ		
1. Гимназија «Борислав Петров – Браца»	4	93
УКУПНО:	4	93

Румунски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број ученика по разредима				Укупан број ученика
	I	II	III	IV	
КОВАЧИЦА					
1. Гимназија «Михајло Пупин»	7	5	3	3	18
ВРШАЦ					
2. Гимназија «Борислав Петров – Браца»	3	3	1	2	9
УКУПНО:					27

5.1.3.2.3. Настава на русинском језику

Целокупна настава на русинском језику

Школска 2004/2005. година

Настава на русинском језику у школској 2004/2005. години организована је у Гимназији «Петро Кузмјак» у Руском Крстуру (гимназија општег типа) у општини Кула, за **75 ученика**.

Школска 2005/2006. година

Настава на русинском језику у школској 2005/2006. години организована је у Гимназији «Петро Кузмјак» у Руском Крстуру (гимназија општег типа) у општини Кула, за **78 ученика**.

Школска 2006/2007. година

Целокупна настава на русинском језику

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
КУЛА		
1. Гимназија «Петро Кузмјак» у Руском Крстуру	4	75

УКУПНО:	4	75

Факултативна настава русинског језика

Нови Сад	Техничка школа «Јован Вукановић» (ту долазе и ученици других школа)	21
Укупно:		21

5.1.3.2.4. Настава на словачком језику

Школска 2004/2005. година

Целокупна настава на словачком језику

Целокупна настава на словачком језику у школској 2004/2005. години организована је у две гимназије општег типа за **346 ученика**:

1. Гимназија са домом ученика «Јан Колар» у Бачком Петровцу (233 ученика)
2. Гимназија «Михајло Пупин» у Ковачици (113 ученика)

Словачки језик са елементима националне културе

Учење наставног предмета Словачки језика са елементима националне културе у школској 2004/2005. години организовано је за **63 ученика** који наставу похађају на српском језику и изводи се у: Гимназији «Бранко Радичевић» у Старој Пазови за 28 ученика, Гимназији «20. октобар» у Бачкој Паланци за 14 ученика и у Гимназији у Ковачици за 21 ученика.

Школска 2005/2006. година

Целокупна настава на словачком језику

Целокупна настава на словачком језику у школској 2005/2006. години организована је у две гимназије општег типа за **367 ученика**:

1. Гимназија са домом ученика «Јан Колар» у Бачком Петровцу (248 ученика)
2. Гимназија «Михајло Пупин» у Ковачици (119 ученика)

Словачки језик са елементима националне културе

Учење наставног предмета Словачки језика са елементима националне културе у школској 2005/2006. години организовано је за **34 ученика** који наставу

похађају на српском језику и изводи се у: Гимназији «Бранко Радичевић» у Старој Пазови за 22 ученика и за 12 ученика у Гимназији у Ковачици.

Школска 2006/2007. година

Целокупна настава на словачком језику

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
КОВАЧИЦА		
1. Гимназија «Михајло Пупин»	4	121
БАЧКИ ПЕТРОВАЦ		
2. Гимназија «Јан Колар» са домом ученика	10	258
УКУПНО:	14	379

Словачки језик са елементима националне културе

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број ученика по разредима				Укупан број ученика
	I	II	III	IV	
КОВАЧИЦА					
1. Гимназија «Мијало Пупин»	12				12
СТАРА ПАЗОВА	I	II	III	IV	
2. Гимназија «Бранко Радичевић»	4	5	9	4	22
УКУПНО:					34

Средњошколско образовање у централној Србији изводи се, у целини или изучавањем предмета матерњи језик са елементима националне културе, на албанском и бугарском језику. Подаци се односе се на школску 2006/2007. годину.

5.1.3.2.5. Настава на албанском језику

У Општини Прешево **1.041 ученик** похађа наставу на албанском језику у Гимназији «Скендербег».

5.1.3.2.6. Настава на бугарском језику

Бугарски језик са елементима националне културе

У Гимназији у Босилеграду постоји општи смер, а при Гимназији постоје и издвојена одељења Економско-трговинске школе из Врања (смер – трговац) и Техничке школе из Врања (смер – електромеханичар). Школу похађа **219 ученика**, настава се изводи на српском језику, а учи се Бугарски језик са елементима националне културе као обавезан предмет.

У Гимназији «Свети Кирило и Методије» у Димитровграду настава се изводи на српском језику, а предмет Бугарски језик са елементима националне културе слуша **330 ученика**. У Гимназији постоје 3 смера:

- Општи
- Туристички техничар
- Трговац

Значи, **укупно 549 ученика** у Србији слуша предмет Бугарски језик са елементима националне културе.

5.1.4. Техничко или специјалистичко образовање

5.1.4.1. Техничко или специјалистичко образовање - релевантне законске одредбе

У образовном систему Републике Србије техничко или специјалистичко образовање спада у средњошколско образовање и у погледу језика на којем се одвија регулисано је Законом о средњој школи.

5.1.4.2. Техничко или специјалистичко образовање – пракса

5.1.4.2.1. Настава на мађарском језику

Школска 2004/2005. година

Целокупна настава на мађарском језику

Целокупна настава на мађарском језику у школској 2004/2005. години организована је у **23 стручне школе** за **5.534 ученика**:

1. Техничка школа у Ади (473 ученика)
2. Пољопривредно-технички средњошколски центар «Беседеш Јожеф» у Кањижи (617 ученика)
3. Средња школа «Доситеј Обрадовић» у Новом Кнежевцу (86 ученика)
4. Економско-трговинска школа у Сенти (331 ученик)
5. Средња медицинска школа у Сенти (276 ученика)
6. Хемијско-прехрамбена средња школа у Чоки (219 ученика)
7. Медицинска школа у Зрењанину (112 ученика)
8. Средња пољопривредна школа у Зрењанину (17 ученика)
9. Електротехничка и грађевинска школа «Никола Тесла» у Зрењанину (120 ученика)
10. Пољопривредна школа у Бачкој Тополи (369 ученика)
11. Техничка школа «Шинковић Јожеф» У Бачкој Тополи (175 ученика)
12. Економска средња школа «Боса Милићевић» у Суботици (324 ученика)

13. Средња медицинска школа у Суботици (237 ученика)
14. Политехничка школа у Суботици (337 ученика)
15. Хемијско-технолошка средња школа «Лазар Нешић» у Суботици (370 ученика)
16. Техничка школа у Суботици (622 ученика)
17. Средња медицинска школа «Др Ружица Рип» у Сомбору (96 ученика)
18. Средња техничка школа у Сомбору (75 ученика)
19. Економско-трговинска школа у Бечеју (235 ученика)
20. Техничка школа у Бечеју (156 ученика)
21. Медицинска школа «7. април» у Новом Саду (78 ученика)
22. Електротехничка школа «Михајло Пупин» у Новом Саду (77 ученика)
23. Техничка школа у Темерину (64 ученика)

Настава на мађарском језику се остварује у једној уметничкој школи – Музичка школа у Суботици (**68 ученика**).

Мађарски језик са елементима националне културе

Учење Мађарског језика са елементима националне културе организовано је на захтев ученика који наставу похађају на српском језику за **12 ученика** у Техничкој школи у Темерину.

Школска 2005/2006. година

Целокупна настава на мађарском језику

Целокупна настава на мађарском језику у школској 2005/2006. години организована је у **24 стручне школе** за **5.629 ученика**:

1. Техничка школа у Ади (446 ученика)
2. Пољопривредно-технички средњошколски центар «Беседеш Јожеф» у Кањижи (603 ученика)
3. Средња школа «Доситеј Обрадовић» у Новом Кнежевцу (90 ученика)
4. Економско-трговинска школа у Сенти (321 ученик)
5. Средња медицинска школа у Сенти (280 ученика)
6. Хемијско-прехрамбена средња школа у Чоки (207 ученика)
7. Медицинска школа у Зрењанину (117 ученика)
8. Средња пољопривредна школа у Зрењанину (14 ученика)
9. Електротехничка и грађевинска школа «Никола Тесла» у Зрењанину (138 ученика)
10. Пољопривредна школа у Бачкој Тополи (328 ученика)
11. Техничка школа «Шинковић Јожеф» У Бачкој Тополи (151 ученик)
12. Економска средња школа «Боса Милићевић» у Суботици (321 ученик)
13. Средња медицинска школа у Суботици (240 ученика)
14. Политехничка школа у Суботици (342 ученика)
15. Хемијско-технолошка средња школа «Лазар Нешић» у Суботици (340 ученика)

16. Техничка школа у Суботици (613 ученика)
17. Средња медицинска школа «Др Ружица Рип» у Сомбору (96 ученика)
18. Средња техничка школа у Сомбору (81 ученик)
19. Економско-трговинска школа у Бечеју (250 ученика)
20. Техничка школа у Бечеју (141 ученик)
21. Медицинска школа «7. април» у Новом Саду (108 ученика)
22. Пољопривредна школа са домом ученика у Футогу (10 ученика)
23. Електротехничка школа «Михајло Пупин» у Новом Саду (72 ученика)
24. Техничка школа у Темерину (79 ученика)

Настава на мађарском језику се остварује у једној мешовитој школи - Гимназија и економска школа «Доситеј Обрадовић» у Бачкој Тополи (**178 ученика**), и у једној уметничкој школи – Музичка школа у Суботици (**63 ученика**).

Мађарски језик са елементима националне културе

Учење Мађарског језика са елементима националне културе организовано је на захтев ученика који наставу похађају на српском језику за **12 ученика** у Техничкој школи у Темерину.

Школска 2006/2007. година

Целокупна настава на мађарском језику

Средње стручне школе		
ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
АДА		
1. Техничка школа	22	433
КАЊИЖА		
2. Пољопривредно-технички средњошколски центар «Беседеш Јожеф»	28	538
НОВИ КНЕЖЕВАЦ		
3. Средња школа «Доситеј Обрадовић»	6	96
СЕНТА		
4. Економско-трговинска школа	11	314
5. Средња медицинска школа	9	290
ЧОКА		
6. Хемијско-прехрамбена средња школа	10	185
ЗРЕЊАНИН		
7. Медицинска школа	4	115
8. Средња пољопривредна школа	2	24
9. Електротехничка и грађевинска школа «Никола Тесла»	5	107
БАЧКА ТОПОЛА		

10. Пољопривредна школа	21	313
11. Техничка школа «Шинковић Јожеф»	10	179
СУБОТИЦА		
12. Економска средња школа «Боса Милићевић»	11	315
13. Средња медицинска школа	10	246
14. Политехничка школа	15	313
15. Хемијско-технолошка средња школа «Лазар Нешић»	16	305
16. Техничка школа	26	627
СОМБОР		
17. Средња медицинска школа «Др Ружица Рип»	4	89
18. Средња техничка школа	6	75
БЕЧЕЈ		
19. Економско-трговинска школа	10	238
20. Техничка школа	7	148
НОВИ САД		
21. Медицинска школа «7. април»	4	114
22. Пољопривредна школа са домом ученика	2	18
23. Електротехничка школа «Михајло Пупин»	4	74
ТЕМЕРИН		
24. Техничка школа	6	70
УКУПНО:	249	5226

Остале школе		
ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
БАЧКА ТОПОЛА		
1. Гимназија и економска школа «Доситеј Обрадовић»	8	185
СУБОТИЦА		
2. Музичка школа	4	73
УКУПНО:	12	258

Мађарски језик са елементима националне културе

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број ученика по разредима				Укупан број ученика
	I	II	III	IV	
ТЕМЕРИН					
1. Техничка школа		6	6		12
УКУПНО:					12

5.1.4.2.2. Настава на румунском језику

Целокупна настава на румунском језику

Школска 2004/2005. година

Целокупна настава на румунском језику у школској 2004/2005. години организована је у Економско-трговинској школи «Доситеј Обрадовић» у Алибунару за **103 ученика**.

Школска 2005/2006. година

Целокупна настава на румунском језику у школској 2005/2006. години организована је у Економско-трговинској школи «Доситеј Обрадовић» у Алибунару за **98 ученика**.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број одељења	Број ученика
АЛИБУНАР		
1. Економско-трговинска школа «Доситеј Обрадовић»	4	107
УКУПНО:	4	107

5.1.4.2.3. Настава на словачком језику

Словачки језик са елементима националне културе

Школска 2004/2005. година

Учење наставног предмета Словачки језика са елементима националне културе у школској 2004/2005. години организовано је за **111 ученика** који наставу похађају на српском језику и изводи се у: Економско-трговинској школи «Вук Карацић» у Старој Пазови за 40 ученика, Техничкој школи у Старој Пазови за 53 ученика и Техничкој школи «9. мај» у Бачкој Паланци за 18 ученика.

Школска 2005/2006. година

Учење наставног предмета Словачки језика са елементима националне културе у школској 2005/2006. години организовано је за **93 ученика** који наставу похађају на српском језику и изводи се у: Економско-трговинској школи «Вук Карацић» у Старој Пазови за 33 ученика, Техничкој школи у Старој Пазови за 56 ученика и у Техничкој школи «9. мај» у Бачкој Паланци за 4 ученика.

Школска 2006/2007. година

ОПШТИНА – ШКОЛА	Број ученика по разредима				Укупан број ученика
	I	II	III	IV	
БАЧКА ПАЛАНКА					
1. Техничка школа «9. мај»		3	1		4
СТАРА ПАЗОВА					
2. Економско-трговинска школа «Вук Караџић»	7	5	8	13	33
3. Техничка школа	27	12	11	6	56
УКУПНО:					93

Средњошколско техничко или специјалистичко образовање у централној Србији изводи се на албанском језику. Подаци се односе на школску 2006/2007. годину.

5.1.4.2.4. Настава на албанском језику

Целокупна настава на албанском језику

ШКОЛА	БРОЈ УЧЕНИКА
Средња техничка школа «Сезаи Сурои» Бујановац	986
Техничка школа Медвеђа	18
Средњој техничкој школи «Прешево»	827
	1.831

5.1.5. Високо образовање

5.1.5.1. Високо образовање – релевантне законске одредбе

Област високог образовања у Републици Србији регулисана је Законом о високом образовању. Члан 40. Закона предвиђа да самосталну високошколску установу могу основати држава, или правно и физичко лице, у складу са законом. Када је оснивач самосталне високошколске установе држава, одлуку о оснивању доноси Влада. Чланом 6. Закона предвиђено је да аутономија универзитета и других самосталних високошколских установа подразумева, између осталог, право на утврђивање студијских програма. Високошколска установа може почети са радом и обављати делатност по добијању дозволе за рад. Према члану 41. Закона, дозволу за рад издаје Министарство просвете, на захтев високошколске установе. Уз захтев за добијање дозволе, високошколска установа доставља оснивачки акт и доказе о испуњености услова за добијање дозволе за рад и акредитацију студијских програма. Министарство издаје дозволу за рад високошколској установи ако Комисија за акредитацију и проверу квалитета коју образује Национални савет за високо образовање да позитивно мишљење о: 1) садржају, квалитету и обиму студијских програма за академске, односно струковне студије; 2) потребном броју

наставног и другог особља с одговарајућим научним и стручним квалификацијама; 3) осигураном одговарајућем простору и опреми, у складу с бројем студената које високошколска установа намерава да упише и потребним квалитетом студирања. Према члану 80. Закона, високошколска установа може организовати и изводити студије, односно поједине делове студија, као и организовати израду и одбрану докторске дисертације, на језику националне мањине и на страном језику, у складу са својим статутом. Високошколска установа може остваривати студијски програм на језику националне мањине и страном језику уколико је такав програм одобрен, односно акредитован.

5.1.5.2. Високо образовање - пракса

5.1.5.2.1. Албански језик

На Филолошком факултету у Београду постоји Катедра за албанологију, а у оквиру ње Студијска група за албански језик и књижевост.

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	20	19
2003/2004.	20	19
2004/2005.	20	14
2005/2006.	20	20
2006/2007.	20	12

5.1.5.2.2. Босански језик

На Интернационалном факултету у Новом Пазару на Одсеку за филологију постоји Смер за *српски/босански језик и књижевност*.

5.1.5.2.3. Бугарски језик

Бугарски језик се изучава на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима, у оквиру Студијске групе за бугарски језик и књижевност Филолошког факултета у Београду.

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	20	23
2003/2004.	20	14
2004/2005.	20	18
2005/2006.	20	16
2006/2007.	20	8

5.1.5.2.4. Мађарски језик

Мађарски језик се учи на Филозофском факултету у Новом Саду - Одсек за хунгарологију, Студијска група за мађарски језик и књижевност и на Филолошком

факултету у Београду - Катедра за хунгарологију, Студијска група за мађарски језик и књижевност.

Филозофски факултет у Новом Саду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	30	26
2003/2004.	30	30
2004/2005.	31	32
2005/2006.	30	27
2006/2007.	30	26

Филолошки факултет у Београду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	20	15
2003/2004.	20	17
2004/2005.	20	11
2005/2006.	20	15
2006/2007.	20	14

5.1.5.2.5. Ромски језик

На Филозофском факултету у Новом Саду већ трећу годину одржава се и **Школа ромологије**, као део ACIMSI универзитетских студија Центра за родне студије (Женске студије и истраживања).

Школа ромологије се организује у облику четири модула, укупно 32 часа: језик, књижевност, историја, култура, а изводе је професори са разних универзитета у земљи и иностранству.

У школској 2004-2005. години у Школу ромологије се уписало 48 студената, а 36 их је дипломирало.

У школској 2005-2006. години у Школу ромологије се уписало 25 студената, а 16 их је дипломирало.

У школској 2006-2007. години, у зимском семесту, на Одсеку за медијске студије, Увод у ромологију је био изборни предмет. Наставу је слушало укупно 50 студената, а за курс се определило 46 студената.

5.1.5.2.6. Румунски језик

Румунски језик се може студирати на Филозофском факултету у Новом Саду - Одсек за румунистику, Студијска група за румунски језик и књижевност и на Филолошком факултету у Београду - Катедра за романистику, Студијска група за румунски језик и књижевност.

Филозофски факултет у Новом Саду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	15	7
2003/2004.	30	13
2004/2005.	31	4
2005/2006.	30	3
2006/2007.	30	5

Филолошки факултет у Београду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	20	20
2003/2004.	20	19
2004/2005.	20	12
2005/2006.	20	17
2006/2007.	20	18

5.1.5.2.7. Русински језик

Русински језик се изучава на Одсеку за русинистику, Студијска група за русински језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду.

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	15	4
2003/2004.	15	4
2004/2005.	15	7
2005/2006.	15	6
2006/2007.	15	6

5.1.5.2.8. Словачки језик

Словачки језик изучава се на Филозофском факултету у Новом Саду - Одсек за словакистику, Студијска група за словачки језик и књижевност и на Филолошком факултету у Београду - Катедра за славистику, Студијска група за словачки језик и књижевност.

Филозофски факултет у Новом Саду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	15	3
2003/2004.	15	7
2004/2005.	15	6
2005/2006.	15	9
2006/2007.	15	1

Филолошки факултет у Београду

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	20	16
2003/2004.	20	13
2004/2005.	20	14
2005/2006.	20	15
2006/2007.	20	10

5.1.5.2.9. Украјински језик

На Филозофском факултету у Новом Саду, на Одсеку за русинистику студира се и украјински језик као обавезни двосеместрални предмет на II години студија за све студенте овог одсека. Ове школске године (2006/2007) украјински језик је слушало 8 студената.

На Филолошком факултету у Београду на Катедри за славистику постоји Студијска група за украјински језик и књижевност.

Школска година	Предвиђени број студената за упис на прву годину студија	Број уписаних студената
2002/2003.	10	6
2003/2004.	20	11
2004/2005.	20	15
2005/2006.	20	15
2006/2007.	20	16

5.1.5.2.10. Хрватски језик

За сада ни на једном факултету у Србији не постоји студијска група за хрватски језик, али се хрватски језик изучава на Катедри за јужнословенску филологију Филолошког факултета у Београду на другој, трећој и четвртој години студија у предмету **Савремени српски и хрватски језик**.

5.1.6. образовање одраслих

5.1.6.1. образовање одраслих – релевантне законске одредбе

Законом о основној школи уређено је образовање одраслих у систему основног образовања које је у Републици Србији обавезно. Закон предвиђа у члану 94. да лица старија од 15 година живота, која редовно не похађају школу, које закон сматра одраслим, стичу основно образовање и васпитање према посебном наставном плану и програму за одрасле. Одредбе Закона о основној школи које регулишу употребу мањинских језика у образовном процесу односе се и на основно образовање одраслих. Јавне власти немају директног овлашћења у осталим видовима образовања одраслих, али посредством наставних планова и програма

који су усвојени за изучавање мањинских језика у средњој школи, или посредством одобрених уџбеника који су доступни, стимулишу проучавање тих језика.

5.1.6.2. Образовање одраслих – пракса

5.1.6.2.1. Основно образовање одраслих на мађарском језику

На територији АП Војводине, у оквиру система основног образовања, постоје само установе за основно образовање одраслих на мађарском језику.

Општина / школа	Број полазника
Сомбор	
издвојено одељење – Бездан	23
Суботица	45
УКУПНО	68

Школска година	Број полазника	Разлика у броју ученика исказана у процентима (%)
2002/2003.	93	
2003/2004.	71	-23.66
2004/2005.	60	-15.49
2005/2006.	67	11.67
2006/2007.	68	1.49

5.1.6.2.2. Основно образовање одраслих на ромском језику

У организацији Министарства просвете и спорта, Фонда за образовање Рома и Института за педагогију и андрагогију реализује се пројекат **Функционално основно образовање одраслих Рома**. Пројекат обухвата Роме старости од 15 до 35 година са територије читаве Србије, који савладавањем програма овог пројекта стичу основно образовање и додатно радно оспособљавање. Настава се реализује на српском језику, а у наставном плану и програму постоји и предмет Ромски језик са елементима националне културе, за који су се изјаснили ученици 3 школе у Војводини (Сомбор, Ада и Мол), док се у осталих 8 школа (централна Србија) још увек не изучава.

5.1.7. Аранжмани који обезбеђују учење историје и културе која се тиче мањинских језика

Најважнији аранжман којим се обезбеђује учење историје и културе која је у вези са мањинским језицима у образовном систему Републике Србије представља предмет матерњи језик са елементима националне културе. Поред те могућности, Закон о заштити права и слобода националних мањина у члану 13. став 7. предвиђа да план и програм рада у образовним установама и школама са наставом на српском језику, са циљем поспешивања толеранције према националним мањинама, треба да садржи градиво које садржи сазнања о историји, култури и положају националних мањина.

Судска овлашћења

1. Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

Изабрани ставови и подставови:**а)****у кривичном поступку:**

(ii) да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик; и-или

(iii) да обезбеде да захтев и доказ, без обзира на то да ли је у писаној или усменој форми, не буде сматран неприхватљивим само због тога што је формулисан на регионалном или мањинском језику

б)**у грађанским парницама:**

(ii) да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова;

ц)**у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:**

(ii) да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова

д) да предузме мере како би обезбедиле да примена поменутих подставова и било које неопходно коришћење преводиоца не изазива додатне трошкове заинтересованим лицима.

2) Државе чланице се обавезују:

а) да не доводе у питање ваљаност правних докумената само због тога што су донети на регионалном или мањинском језику; или

б) да не доводе у питање ваљаност правних докумената који су донети у оквиру државе само због тога што су начињени на регионалном или мањинском језику, или да обезбеде да се они могу употребити против заинтересованих трећих лица, која иначе не користе ове језике, под условом да им је садржај ових докумената стављен на увид од стране особа које се на њега позивају; или

ц) да не поричу ваљаност правних докумената донетих између различитих страна само због тога што су начињени на регионалном или мањинском језику.

3) Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

Судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава преузете мере су наведене у одељку 3.1.3 а у вези са одељком 2.1.3. Извештаја.

5.2.1. Законодавство релевантно за примену члана 9.

Устав Републике Србије припадницима националних мањина јамчи право на коришћење свог језика и писма, као и право да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику.

Такође, према члану 199. Устава, свако *има право да користи свој језик у поступку пред судом, другим државним органом или организацијом која врши јавна овлашћења, када се решава о његовом праву или обавези. Незнање језика на коме се поступак води не сме бити сметња за остваривање и заштиту људских и мањинских права. У вези са овим чланом је и члан 32. став 2 Устава који се односи на право на правично суђење којим се сваком јемчи право на бесплатног преводиоца, ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду. Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору (члан 27), односно лице које је окривљено за кривично дело има право да у најкраћем року, у складу са законом, буде обавештено о природи и разлозима дела којим се терети и о доказима прикупљеним против њега на језику који разуме (члан 33).*

Закон о службеној употреби језика и писма у члану 3. наводи да се под службеном употребом језика и писма сматра нарочито употреба језика у усменом и писменом општењу органа међусобно, као и општењу са странкама односно грађанима, као и вођење поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана. Према Закону о заштити права и слобода националних мањина на територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној

службеној употреби, што нарочито подразумева коришћење мањинских језика у судском поступку и вођење судског поступка на мањинским језицима (члан 11. ст. 1 и 4). Закон о службеној употреби језика и писма, садржи решења којима се прецизно утврђује у којим случајевима ће доћи до службене употребе мањинских језика у раду судова. Тако се првостепени судски поступци у којима се решава о правима и дужностима грађана воде на српском језику, али се могу водити и на мањинском језику који је у службеној употреби у суду који води поступак. Уколико је суд образован за подручје више општина, поступак се може водити на мањинским језицима који су у службеној употреби у општинама обухваћеним подручјем тог суда, и то за странку у поступку која има пребивалиште у општини у којој је у службеној употреби мањински језик. У случају да у поступку учествује само једна странка, уколико она то захтева, поступак се води на мањинском језику који је у службеној употреби у суду који води поступак. Када у поступку учествују више странака чији језици нису исти, Закон о службеној употреби језика и писма предвиђа да се поступак води на једном од језика који су у службеној употреби у суду који води поступак, а о коме се странке споразумеју. Ако се странке не споразумеју о томе на ком ће се језику водити поступак, језик поступка одређује суд пред којим се води поступак, осим ако једна странка захтева да се поступак води на српском језику, па ће се у том случају поступак и водити на том језику (члан 12).

Утврђивање језика на коме ће се водити поступак је претходно питање о коме, у складу са одредбама тог закона, одлучује лице које води поступак. Суд, пред којим се води поступак, је дужан да упозна странку који су језици у службеној употреби на подручју суда и да затражи од странке да се изјасни на ком ће се језику водити поступак. Док се не утврди језик поступка, у суду ће се поступак водити на српском језику. Начин утврђивања језика поступка и утврђени језик поступка назначује се у записнику, што је предвиђено чланом 13. Закона о службеној употреби језика и писма. Записник и одлуке у првостепеном поступку и у вези с тим поступком израђују се, као аутентични текстови, на српском језику и на мањинском језику, ако је на мањинском језику вођен поступак (члан 14).

Када је у питању остваривање права на употребу мањинских језика у судовима у чијем раду није предвиђена њихова службена употреба, Закон о службеној употреби језика и писма предвиђа да је суд који води поступак, дужан да обезбеди употребу мањинског језика у поступку, да се на том језику подносе молбе, жалбе, тужбе, предлози, представке и други поднесци, и да се уколико се то захтева, на мањинском језику достављају отправци решења, пресуда и других аката којима се решава о правима и обавезама. Сматраће се да такав захтев и постоји уколико је поднесак и поднет на неком од мањинских језика (члан 16).

Када су у питању изјаве странака, сведока, вештака и других лица која учествују у поступку пред судом, у чијем раду није предвиђена службена употреба мањинских језика, а које су дате на мањинским језицима, уносе се у записник на српском језику. На захтев учесника у поступку, записник или поједини његови делови превешће се на његов матерњи језик, односно мањински језик. Такође ће се на исти начин поступити и ако су изјаве дате на српском језику а учесник поступка тражи да се преведу на мањински језик. Ако службено лице које води поступак не познаје или не познаје у довољној мери мањински језик на коме се води поступак,

поступак ће се водити уз помоћ тумача. Трошкове превођења, према Закону о службеној употреби језика и писма, сноси суд пред којим се води поступак (члан 18).

Одредбе о службеној употреби језика у раду судова налазе се и у законима којима су регулисани кривични, грађански и управносудски поступци.

5.2.2. Кривични поступак

5.2.2.1. Законодавство релевантно за примену изабраних ставова и подставова у кривичном поступку

*Законик о кривичном поступку*⁹ чланом 7. који се односи на службену употребу језика у кривичном поступку и право на употребу језика, прописује да у судовима на чијим подручјима живе припадници националних мањина, у службеној употреби у кривичном поступку су и њихови језици и писма, у складу са законом. Члан 8. став 1. Законика одређује да се тужбе, жалбе и други поднесци упућују суду на језику који је у службеној употреби у суду.

Чланом 9. се наводи да се кривични поступак води на језику који је у службеној употреби у суду, да странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да у поступку и употребљавају свој језик, а ако се поступак не води на језику тог лица, обезбедиће се усмено превођење онога што оно, односно други износи, као и исправа и другог писаног доказног материјала. О овом праву на превођење поучиће се странке, сведоци и друга лица, који се могу и одрећи овог права уколико знају језик на коме се води поступак. Ова поука као и изјава учесника у поступку унеће се у записник. Превођење се поверава тумачу.

Ако је у суду у службеној употреби и мањински језик, суд ће на том језику достављати позиве, одлуке и друга судска писмена лицима која су се у поступку служила мањинским језиком. Уколико поступак није вођен на њиховом мањинском језику, та лица могу захтевати да им се писмена достављају на језику на коме се

⁹ Нови Законик о кривичном поступку "Службени Гласник РС", бр. 46/2006-3, ступио је на снагу 10. 6. 2006. године, а примењиваће се од 1.6.2007. године. Даном примене престају да важе наведене одредбе Законика о кривичном поступку. Будући да се извештај односи на период до 1. 6. 2007. године у Извештају су наведене одредбе старог Законика. Нови Законик предвиђа чланом 8, који се односи на службену употребу језика у кривичном поступку и право на употребу свог језика следеће: у судовима на чијим подручјима живе припадници националних мањина, у службеној употреби у кривичном поступку су и њихови језици и писма, у складу са законом. Судови саобраћају међусобно и указују једни другима правну помоћ на језику који је у службеној употреби у суду. Странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да у поступку употребљавају свој језик. Тужбе, жалбе и друга писмена упућују се суду на језику који је у службеној употреби у суду. Суд упућује позиве, одлуке и друга писмена и на језику националне мањине који је у складу са законом у службеној употреби у суду, а ако лице коме се врши упућивање не зна српски језик, њему се позиви, одлуке и друга писмена упућују преведена на језик који, разуму, говори и чита. Ако се поступак не води на језику странке, сведока и других лица који учествују у поступку, обезбедиће се усмено превођење онога што оно, односно други износи, као и писмено превођење исправа и другог писаног доказног материјала. Превођење се поверава тумачу. О праву на превођење поучиће се та/то лице, које се може одрећи тог права ако говори и разуме језик на коме се води поступак. У записнику ће се забележити да је дата поука и изјава учесника.

води поступак, ако разумеју и говоре тај језик. Окривљеном који је у притвору, на издржавању казне или на извршењу мере безбедности у здравственој установи доставиће се и превод писмена на језику којим се служио у поступку (члан 10).

Судови саобраћају међусобно и указују једни другима правну помоћ на језику који је у службеној употреби у суду. Ако је писмено састављено на мањинском језику, а упућује се суду у коме тај језик није у службеној употреби, приложиће се превод на српском језику (члан 11).

Како Законик о кривичном поступку одређује, лице које је лишено слободе мора одмах на језику који говори или разуме, а тиме и на мањинским језицима, бити обавештено о разлозима лишења слободе као и о свему што му се ставља на терет, као и својим правима да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ против њега, да може узети браниоца по свом избору, да може неометано да општи са браниоцем, о праву да бранилац присуствује његовом саслушању, да захтева да се о времену, месту и свакој промени места лишења слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору, да захтева у свако доба да га без одлагања прегледа лекар по његовом избору, а ако он није доступан, по избору органа лишења слободе, да покрене поступак пред судом ради испитивања законитости лишења слободе као и да захтева накнаду штете због неоснованог лишења слободе (члан 5).

Уколико се укаже потреба, саслушање окривљеног као и сведока обавиће се уз помоћ тумача у случајевима које предвиђа Законик о кривичном поступку. При том ће тумач, ако није раније то учинио, положити заклетву да ће верно пренети питања која се окривљеном упућују као и његове изјаве које он том приликом даје (члан 95).

О свакој радњи предузетој у току кривичног поступка саставиће се записник истовремено са предузимањем радње, а ако то није могуће, онда непосредно после тога. Саслушано лице, лица која обавезно присуствују радњама у поступку, као и странке, бранилац и оштећени ако су присутни, имају право да прочитају записник или да захтевају да им се прочита, а уколико су коришћене услуге тумача, он се обавезно потписује на крају записника (члан 177).

Како је чланом 19. Законика о кривичном поступку одређено, из средстава органа који води кривични поступак, исплаћују се средства за трошкове кривичног поступка, под којим се подразумевају и трошкови превоза односно трошкови за тумаче.

5.2.2.2. Подаци о коришћењу мањинских језика у кривичним поступцима у периоду од 2002-2006. године¹⁰

- **мађарски /румунски/ словачки/хрватски/русински језик/**

Окружни суд у Суботици и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски и хрватски језик/

¹⁰ На основу извештаја окружних судова и подручних општинских судова, извештаја судија и писарница судова

- Укупно у 617 кривичних предмета окривљени су употребљавали неки од мањинских језика, и то: у Општинском суду у Ади у 184 предмета, у Општинском суду у Бачкој Тополи у 58 предмета, у Општинском суду у Кањижи у 22 предмета, у Општинском суду у Суботици у 148 предмета и у Окружном суду у Суботици у 205 предмета.
- Укупно 112 поступака је вођено на неком од мањинских језика у службеној употреби, и то: у Општинском суду у Кањижи 6, у Општинском суду у Сенти 9 и у Општинском суду у Суботици 97.
- У 301 поступку који је вођен на српском језику било је сведочења или писаних доказа на мањинским језицима, и то: у Општинском суду у Ади 32, у Општинском суду у Бачкој Тополи 58, у Општинском суду у Кањижи 6, у Окружном суду у Суботици 205.
- У 423 поступка, који су вођени на српском језику, коришћени су мањински језици: у Општинском суду у Ади у 151 поступку, у Општинском суду у Бачкој Тополи у 256 поступака и у Општинском суду у Кањижи 16.

Окружни суд у Новим Саду и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски, словачки и русински/

-У 341 предмету окривљени су користли мађарски језик, од тога: у Окружном суду у Новом Саду у 3 предмета, у Општинском суду у Бечеју у 320 предмета и у Општинском суду у Темерину у 18 предмета.

- У целости је 7 кривичних поступака вођено на мађарском језику, и то у Општинском суду у Бечеју 6 поступака и у Темерину 1 поступак.

- У 18 предмета код Општинског суда у Темерину учесници у поступку вођеном на српском језику употребљавали су мањинске језике.

Сведоци се саслушавају на мањинским језицима али Окружни суд у Новом Саду, као и општински судови на територији његове месне надлежности о томе немају прецизну евиденцију.

Окружни суд у Зрењанину и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски, словачки и румунски/

- У 8 предмета окривљени су користили мањински језик.
- Укупно 6 поступака је у целини вођено на мањинским језицима.
- Укупно 7 поступака је вођено на српском језику, а сведочење или писани докази су дати на неком од мањинских језика.
- У 373 поступка, који су вођени на српском језику, учесници су могли да користе неки од мањинских језика и у тим поступцима је суд сносио трошкове превођења за учеснике.

Окружни суд у Панчеву и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски, словачки и румунски/

- У Окружном суду у једном кривичном првостепеном предмету саслушање сведока је обављено на мађарском језику и тумач није тражио трошкове који би се, иначе, исплатили из средстава суда.
- У Општинском суду у Ковину у једном кривичном предмету окривљени је свој исказ дао на мађарском језику уз помоћ тумача.
- У Општинском суду у Белој Цркви један кривични поступак се води у целости на румунском језику (судија и судије поротници су припадници националних мањина). Такође пред истим судом један кривични поступак вођен је уз помоћ судског тумача за румунски језик.
- У Општинском суду у Ковачици у 2 кривична предмета окривљени су употребљавали румунски језик, а у једном кривичном предмету окривљени је употребљавао словачки језик.
- У Општинском суду у Ковачици у 831 кривичном поступку, који су се водили на српском језику, други учесници су могли да користе неки од мањинских језика који су у службеној употреби.

Пуномоћници у појединим предметима нису захтевали коришћење тумача за језик националне мањине којој припадају. Било је поступака који су вођени на српском језику у којима је било сведочења или писаних доказа који су дати, односно поднесени на мањинском језику који су у службеној употреби, али сведоци су саслушавани посредством тумача и писани докази су превођени на српски језик на трошак суда.

- **албански језик**

Окружни суд у Врању и општински судови на подручју његове месне надлежности /албански и бугарски језик/

- У 10 кривичних предмета одбране су изнете на албанском језику уз помоћ овлашћеног судског тумача. Пресуде које су донете у овим предметима нису превођене на албански језик јер такав захтев није постављен од стране окривљених нити њихових бранилаца (падаци се односе само на 2006. годину).

Општински суд у Прешеву и Бујановцу /албански/

У овим општинским судовима има кривичних предмета у којима је поступак у целини вођен на албанском језику. Постоје сведочења и писани докази

који су поднесени на том мањинском језику. Тужбе се примају на том језику и странкама достављају пресуде на албанском језику. Примљена су пуномоћја за заступање која су написана на албанском. Када странке захтевају увек се прихвата њихов захтев да дају одбране или исказе на свом матерњем језику, а такође се прихвата да са судом поднесцима комуницирају на свом језику. Уколико Комитет захтева могу се накнадно доставити подаци о примени члана 9 у раду општинских судова у Прешеву и Бујановцу.

- **бугарски језик**

Општински суд у Босилеграду /бугарски језик/

- У 5 кривичних предмета поступак је вођен на српском језику, а на тражење окривљених вршено је превођење поступка и писмених доказа на бугарски језик уз помоћ судског тумача.

У предметима који су вођени на српском језику, на тражење окривљеног, односно тужиоца или туженог вршено је превођење на њихов матерњи бугарски језик, а трошкове превођења, тумача, сносио је суд. Такође није било сведочења или писмених доказа који су дати или поднесени на бугарском језику већ је вршено превођење од стране судског тумача.

Општински суд у Димитровграду /бугарски језик/

- У 4 кривична предмета окривљени су користили бугарски језик

- **ромски језик**

Окружни суд у Врању и општински судови на подручју његове месне надлежности

- У једном предмету окривљени су одбрану износили на ромском језику. У том предмету ангажован је судски тумач. Од стране окривљеног или његовог браниоца није тражено превођење исправака судских писмена, тиме ни пресуде на ромски језик.

5.2.3. Грађански поступци

5.2.3.1. Законодавство релевантно за примену изабраних ставова и подставова у грађанским поступцима

Законом о парничном поступку уређују се правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује приликом решавања грађанскоправних спорова из личних, породичних, радних, трговачких, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом предвиђена друга врста поступка (члан 1). На подручјима на

којима је, у складу са законом у службеној употреби неки од мањинских језика, парнични поступак се води и на мањинском језику. Странке и други учесници у поступку имају право да се служе својим језиком и писмом, у складу са одредбама тог Закона (члан 6).

Према одредбама члана 96. Закона о парничном поступку, који се односи на употребу језика у поступку, странке и други учесници у поступку имају право да на рочиштима и приликом усменог предузимања процесних радњи пред судом употребљавају свој језик. Ако се поступак не води на језику странке односно других учесника у поступку, обезбедиће им се на њихов захтев усмено превођење на њихов језик онога што се износи на рочишту, као и усмено превођење исправа које се на рочишту користе ради доказивања.

Странке и други учесници у поступку поучиће се о праву да усмени поступак пред судом прате на свом језику посредством тумача. У записнику ће се забележити да им је дата поука, као и изјаве странака, односно учесника. Превођење обављају тумачи.

Позиви, одлуке и друга судска писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на српском језику. Ако је у суду у службеној употреби и неки од мањинских језика, суд ће на том језику достављати судска писмена оним странкама и учесницима у поступку који се у поступку служе тим језиком (члан 97. Закона о парничном поступку).

Према члану 98. Закона о парничном поступку, странке и други учесници у поступку упућују суду своје тужбе, жалбе и друге поднеске на језику који је у службеној употреби у суду, као и на мањинском језику који није у службеној употреби у суду, ако је то у складу са законом. Трошкови превођења на језик националних мањина падају на терет средстава суда (члан 99. Закона о парничном поступку).

Суд ће, у складу са својом законском обавезом, увек упозорити странке, сведоке и друга лица да имају право да у поступку употребљавају свој језик.

Законом о ванпарничном поступку одређују се правила по којима редовни судови поступају и одлучују о личним, породичним, имовинским и другим правним стварима које се по овоме или другом закону решавају у ванпарничном поступку (члан 1. став 1). Према члану 30. став 2. Закона о ванпарничном поступку, у ванпарничном поступку сходно се примењују одредбе Закона о парничном поступку, ако тим или другим законом није друкчије одређено, што се односи и на службену употребу језика односно употребу мањинских језика у поступку.

5.2.3.2. Подаци о коришћењу мањинских језика у грађанским поступцима у периоду од 2002-2006. године ¹¹

- мађарски /румунски/словачки/хрватски/русински језик

Окружни суд у Суботици и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски и хрватски језик/

¹¹ На основу извештаја окружних судова и подручних општинских судова, извештаја судија и писарница судова

- Укупно у 1.179 оставинских расправа, које су вођене на српском језику, било је докумената сачињених на неком од мањинских језика у службеној употреби, и то: у Општинском суду у Ади 197, у Општинском суду у Бачкој Тополи 40, у Општинском суду у Кањижи 224, у Општинском суду у Сенти 354 и Општинском суду у Суботици 364.

- Укупно 181 пуномоћје је дато на неком од мањинских језика у службеној употреби: у Општинском суду у Ади 78, Општинском суду у Бачкој Тополи 5, Општинском суду у Кањижи 41, Општинском суду у Сенти 57.

- Укупно је у суду оверено 4.702 уговора сачињених на неком од мањинских језика у службеној употреби: у Општинском суду у Ади 1.784, Општинском суду у Бачкој Тополи 1.208, Општинском суду у Кањижи 48, Општинском суду у Сенти 1.148 и Општинском суду у Суботици 514.

- Укупно 82 парнична поступка вођена су на неком од мањинских језика у службеној употреби: у Општинском суду у Ади 7, Општинском суду у Бачкој Тополи 3, Општинском суду у Кањижи 11, Општинском суду у Сенти 22 и Општинском суду у Суботици 39.

- Укупно 120 ванпарнична поступка је вођено на неком од мањинских језика у службеној употреби: у Општинском суду у Ади 6, Општинском суду у Сенти 114.

- Било је укупно 219 сведочења, или писаних доказа на мањинским језицима у парничним поступцима који су вођени на српском језику: у општинском суду у Ади 205, Општинском суду у Бачкој Тополи 3 и Општинском суду у Кањижи 11.

- Било је укупно 476 сведочења или писаних доказа на мањинским језицима у ванпарничним поступцима који су вођени на српском језику, и то сви у Општинском суду у Ади.

- У 1.146 парничних поступака, који су се водили на српском језику коришћен је мањински језик: у Општинском суду у Ади 639, Општинском суду у Бачкој Тополи 272 и Општинском суду у Кањижи 235.

- Укупно у 904 ванпарнична поступка који су се водили на српском језику коришћени су мањински језици, и то сви у Општинском суду у Ади.

Окружни суд у Новом Саду и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски, словачки и русински/

- Укупно 17 грађанских поступака је у целости вођено на мађарском језику: у Општинском суду у Новом Саду 3, у Општинском суду у Бечеју 10 и Општинском суду у Темерину 4.

- У једном грађанском (жалбеном) предмету који је пред Окружним судом вођен на српском језику, писмена су била сачињена на мађинском језику.
- У 35 грађанских предмета код Општинског суда у Темерину, учесници у поступку вођеном на српском језику употребљавали су и мађинске језике.
- У 627 оставинских предмета вођених на српском језику било је докумената сачињених на мађинским језицима, и то код Општинског суда у Бечеју у 600 предмета и Општинског суда у Темерину у 27 предмета.
- Код Општинског суда у Темерину у два предмета, вођена на српском језику пуномоћје је издато на мађинским језицима.
- Код општинских судова оверен је 121 уговор на мађинским језицима и то код Општинског суда у Бечеју 80 уговора и код Општинског суда у Темерину 41 уговор.

Сведоци се у грађанским поступцима саслушавају на мађинским језицима, али судови за сада о њиховом броју не воде прецизну евиденцију.

Окружни суд у Зрењанину и општински судови на подручју његове месне надлежности /мађарски, словачки и румунски/

- Укупно 15 грађанских поступака је у целини вођено на неком од мађинских језика.
- У 81 грађанском поступаку, који су вођени на српском језику, сведочења или писани докази дати су су на мађинским језицима.
- Укупно у 5.589 поступака, који су вођени на српском језику, учесници поступка користили су неки од мађинских језика.
- Укупно у 5.589 поступака суд је сносио трошкове превођења за учеснике поступка.
- У 741 оставинској расправи било је докумената сачињених на неком од мађинских језика.

Окружни суд у Панчеву и општински судови на подручју његове месне надлежности /румунски, словачки, мађарски/

- Укупно у 8 парнична поступка, који су вођени на српском језику саслушани су сведоци на мађинским језицима. У Општинском суду у Ковину у три парнична предмета саслушани су сведоци на мађарском и румунском језику а у

Општинском суду у Ковачици у пет предмета је било сведочења на румунском језику . У истом суду у 3 предмета дати су писани докази на мађарском језику.

- У Општинском суду у Панчеву у поступцима који су вођени на српском језику, у једном парничном предмету тужени је, на свој захтев, исказ дао на мађарском језику и у једном предмету на захтев тужиоца обезбеђен је тумач за румунски језик.

- У Општинском суду у Ковачици у 1.191 парничном поступку и у 9 ванпарничних поступака, који су се водили на српском језику, учесници у поступцима су користили мањинске језике.

- У 1.814 оставинских поступака који су се водили на српском језику, у Општинском суду у Ковачици, учесници у поступцима су користили неки од мањинских језика.

Пуномоћници у појединим предметима нису захтевали коришћење тумача за језик националне мањине којој припадају. У Општинском суду у Белој Цркви, и ако румунски језик није у службеној употреби, трошкове превођења за учеснике поступка који су говорили румунским језиком, сносио је суд, као и за потребе закључења уговора.

Окружни суд у Сремској Митровици и општински судови на територији његове месне надлежности /словачки, русински и хрватски/

- Пред општинским судом у Старој Пазови, вођена су два грађанска поступка у целини на мањинском језику.

- У истом суду у једном предмету који се водио на српском језику поднет је поднесак на мањинском језику. Трошкове превођења у целости је сносио овај суд.

• **бугарски језик**

Окружни суд у Врању и општински судови на територији његове месне надлежности /албански и бугарски/

- У Општинском суду у Босилегладу у три грађанска поступка који су се водили на српском језику ток поступка и писмена су превођени на бугарски језик на тражење странака и трошкове превођења је сносио суд.

У суду је било сведочења и писаних доказа који су дати, односно поднешени на бугарском језику током поступка и превођени од стране судског тумача, али о томе још увек није сређена документација.

Општински суд у Димитровграду /бугарски/

- У једном парничном предмету окривљени су користили бугарски језик.
- Издата су 57 уверења и 20 пуномоћја на бугарском језику.
- У 7 оставинска предмета послате су замолнице замољеним судовима у Републици Бугарској на мањинском језику.
- У једном оставинском предмету завештање је било сачињено на бугарском језику.

Трошкове превођења на језик националне мањине и у овим случајевима је сносио суд.

5.2.4. Управни спорови

5.2.4.1. Законодавство релевантно за примену изабраних ставова и подставова у управним споровима

Према члану 1. Закона о управним споровима у управним споровима судови одлучују о законитости аката којима државни органи и предузећа или друге организације које врше јавна овлашћења решавају о правима или обавезама физичких лица, правних лица или других странака у појединачним управним стварима. Према члану 32. Закона о управним споровима, суд решава у нејавној седници, међутим суд може решити да због сложености спорне ствари или ако нађе да је то потребно ради бољег разјашњења стања ствари, да се одржи усмена расправа. Из истих разлога и странка може предложити да се одржи усмена расправа (члан 33). Како тим законом није регулисана употреба језика у поступку, али је чланом 59. одређено да ће се на питања поступка у управним споровима која нису уређена тим законом сходно примењивати одредбе закона којим се уређује парнични поступак, упућујемо на одељак о употреби мањинских језика у парници (одељак 5.2.3.1. Извештаја).

5.2.4.2. Подаци о коришћењу мањинских језика у поступцима у судовима који се тичу управних ствари у периоду 2002-2006. године¹²

Окружни суд у Новом Саду и општински судови на територији његове месне надлежности / мађарски, словачки и русински/

- У поступцима вођеним на српском језику, писмена на мањинским језицима код Окружног суда у Новом Саду коришћена су у 8 управних предмета.

Окружни суд у Врању и општински судови на територији његове месне надлежности /албански и бугарски/

¹² На основу извештаја окружних судова и подручних општинских судова, извештаја судија и писарница судова

- У Окружном суду у Врању током 2006. године било је 6 предмета где су тужиоци припадници националне мањине и у та два предмета документација је на албанском језику.

У управним споровима веће Окружног суда у Врању је одлучивало на нејавним седницама, што значи да странке нису позиване, тако да није ни било случајева да се користи мањински језик. Одлуке суда су достављане на српском језику и није било случајева да се захтева превод на албански језик.

5.2.5. Активности на побољшању праксе примене члана 9. Повеље у судским поступцима

Могућности за вођење судских поступака на мањинским језицима у Републици Србији постоје, али је број таквих поступака последњих година у паду. Томе доприноси помањкање младог стручног кадра са знањем мањинских језика, постојећи материјални проблеми, као и неке друге околности. Једна од можда мање уочљивих околности, а која утиче на употребу мањинских језика у поступку, јесте и чињеница да су судије обавезне да записник и одлуке преведу на српски језик уколико је поступак вођен на мањинском језику. Тако се у пракси дешава да се током целог поступка користи мањински језик, али се записник и остала акта сачињавају на српском језику. Мора се истаћи и чињеница да, осим постојања кадровских проблема, и припадници мањина ретко инсистирају на употреби свог језика нарочито на подручјима где не представљају већинско становништво из разлога билингвалности.

Право говорника мањинских језика на употребу њиховог мањинског, матерњег језика уз помоћ судског тумача и преводиоца, када се поступак не води на њиховом језику пред судовима, се доследно поштује. С обзиром на то да закон предвиђа да трошкови превођења падају на терет поступајућег органа, проблем настаје због недостатка материјалних средстава. Да би се обезбедило адекватније учешће говорника мањинских језика у раду правосудних органа, Министарство правде Републике Србије је у сарадњи са покрајинским органима и председницима судова, иницирало да се у правилницима о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места појединих судова предвиде и радна места судског преводиоца и да се услов за обављање послова на одређеним радним местима, као што су судијски сарадник, приправник, прималац поште, уписничар, записничар, телефониста и друго, одреди знање одређеног мањинског језика.

Полазећи од чињеница да је пракса вођења судских поступака на мањинским језицима у опадању, дошло се до сазнања да је неопходна нова генерација стручњака који би били способни да у раду правосудних органа у већој мери уведу вишејезичност. И међу самим припадницима националних мањина, многи од њих не говоре свој матерњи језик у оној мери да би били способни за стручни рад и на том језику. Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је 2003. године организовао први семинар о службеној употреби мађарског језика у органима управе и правосуђу, који је имао за циљ стручно усавршавање правника са знањем мађарског језика који раде у органима управе, у адвокатури и правосуђу, али и других запослених који у оквиру свог

делокруга обављају правне послове. Услед великог интересовања као и указане потребе такви семинари се организују сваке године за мађарски језик, а од 2004. године и за румунски језик, а у плану је и организовање сличних семинара и за друге мањинске језике. Као један од проблема издваја се и употреба ромског језика у поступцима пред судом. У циљу обезбеђивања и остваривања права припадника ромске националне мањине да користе свој језик у поступцима пред судом предузимају се мере како би се повећао број судских тумача за ромски језик и повећао број Рома судија поротника како би се у поротничком саставу судова широм Србије било и припадника ове националне мањине. У том смислу, Министарство правде Републике Србије објавило је оглас за сталне судске тумаче за ромски језик за подручје централне Србије. Оглас је заснован на претходно утврђеним потребама окружних и општинских судова у централној Србији. Будући да се на првобитно објављеном огласу који је предвиђао високу стручну спрему није јавио довољан број кандидата, у поновљеном конкурсном поступку на иницијативу Службе за људска и мањинска права Владе Републике Србије, предвиђен је критеријум средње стручне спреме. Министарство правде, Служба за људска и мањинска права и Мисија ОЕБС-а у Србији, организоваће семинар за обуку судских тумача за ромски језик из области права.

5.2.6. Најзначајнији законски текстови на мањинским језицима

Закон о објављивању закона и других прописа и општих аката и о издавању "Службеног гласника Републике Србије" не предвиђа могућност да се на нивоу Републике Србије закони и општи акти објављују на мањинским језицима, али је ранијим савезним законом, којим је регулисано објављивање савезних прописа и међународних уговора било предвиђено њихово објављивање на албанском и мађарском језику. На тај начин, на албанском и мађарском језику доступни су многи бивши савезни закони који су још увек у употреби у Републици Србији као што су нпр. Закон о облигационим односима, Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља, итд. Члан 46. став 3. Статута АП Војводине предвиђа да се Статут, одлуке и општи акти Скупштине, Извршног већа АП Војводине и покрајинског органа управе објављују у "Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине" истовремено са српским језиком и на мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику, односно на језицима који су у службеној употреби на територији АП Војводине. На нивоу Аутономне Покрајине Војводине, Покрајински секретеријат за прописе, управу и националне мањине врши превођење закона који су од интереса за Аутономну Покрајину Војводину и покрајинских одлука на мањински језике. У саставу Покрајинског секретеријата, Служба за преводилачке послове преводи прописе, опште акте и друге материјале за потребе Скупштине и њених радних тела са српског на мађарски, словачки, румунски, русински и хрватски језик и обрнуто. Преводе се и прописи, општи акти и други материјали за потребе Извршног већа и других покрајинских органа управе, са српског на мањинске језике који су у службеној употреби у Покрајини и обрнуто. Преводе се и акти који се објављују у Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине, преводе се билтени и публикације Скупштине и Извршног већа, преводе се и прописи и општи акти и други материјали за потребе

Секретаријата, преводе се на српски језик и текстови из дневних и недељних новина, периодичних часописа и других публикација на мањинским језицима који су у службеној употреби у Покрајини.

Након усвајања новог Устава Републике Србије, текст Устава је преведен на мађарски језик, а ускоро се очекује превођење и на друге мањинске језике. Закон о заштити права и слобода националних мањина преведен је на све мањинске језике. На иницијативу Управе за извршење заводских санкција Министарства правде Републике Србије, Закон о извршењу кривичних санкција преведен је на мађарски, румунски и албански језик, као и следећи подзаконски акти из области извршења кривичних санкција: Правилник о кућном реду у казнено-поправним заводима и окружним затворима, Правилник о дисциплинским преступима, мерама и поступку према осуђеним лицима и Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење заводских санкција.

Имајући у виду да многи повратници на основу споразума о реадмисији, који су закључени са низом држава, немају решена основна статусна питања, Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије, издала је Водич за повратнике на албанском, мађарском, ромском и немачком језику који садржи преводе најзначајнијих одредби Закона о личној карти, Закона о основној школи и Закона о средњој школи.

Управне власти и јавне службе**Изабрани ставови и подставови:**

1. У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваким од тих језика, државе чланице колико је то год разумно могуће предузимају следеће обавезе:

a)

(iv) да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима

(v) да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу пуноважно да подносе документе на овим језицима

ц) да се омогући управним властима да израђују нацрте документа на регионалним или мањинским језицима

2. По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице предузимају обавезу да одобре или охрабре:

б) могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима

ц) да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима

д) да локалне власти објављују свој званични документ на одговарајућим регионалним или мањинским језицима

г) употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима

3) Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају у оквиру територије на којој се регионални и мањински језици користе у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц) да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима

4. У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2 и 3 државе чланице предузимају једну или више од следећих обавеза:

ц) удовољавање уколико је то могуће захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални и мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе

5. Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима на захтев оних који су заинтересовани.

5.3.1. Подношење представки на мањинским језицима органима државне управе

У правном систему Републике Србије писмено и усмено обраћање управним властима регулисано је Уставом, Законом о заштити права и слобода националних мањина, Законом о службеној употреби језика и писма, Законом о општем управном поступку и Одлуком о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији АП Војводине. У вези са подношењем представки на мањинским језицима треба разликовати подношење петиција и предлога (petition) од усменог и писменог обраћања посредством молби, захтева и других видова представки (application).

Устав Републике Србије у члану 56. јамчи да свако има право да, сам или заједно са другима, упућује петиције и друге предлоге државним органима, организацијама којима су поверена јавна овлашћења, органима аутономне покрајине и органима јединица локалне самоуправе и да од њих добије одговор када га затражи. Уколико то право остварују припадници националних мањина, чији број у укупном становништву достиже најмање 2% према последњем попису становништва, утолико према члану 11. став 7. Закона о заштити права и слобода националних мањина, могу да се обрате државним органима на свом језику и имају право да добију одговор на том језику.

У вези са усменим и писменим обраћањем посредством молби, захтева и других видова представки (application) треба истаћи да Устав Републике Србије у члану 199. предвиђа да свако има право да користи свој језик у поступку пред државним (управним) органом или организацијом која врши јавна овлашћења, када се решава о његовом праву или обавези. Према ставу 2. истог члана Устава, незнање језика на коме се поступак води не сме бити сметња за остваривање и заштиту људских и мањинских права. Закон о општем управном поступку предвиђа у члановима 1. и 2. да су по том закону дужни да поступају државни органи кад у управним стварима, непосредно примењујући прописе, решавају о правима, обавезама или правним интересима физичког лица, правног лица или друге странке, као и кад обављају друге послове утврђене тим законом, као и предузећа и друге организације кад у вршењу јавних овлашћења која су им поверена законом, решавају о правима,

обавезама или правним интересима физичког лица, правног лица или друге странке, односно када обављају друге послове утврђене законом.

Закон о општем управном поступку у члану 16. прописује да се на подручјима на којима је, у складу са законом, у службеној употреби неки од мањинских језика управни поступак води и на том мањинском језику. Ако се управни поступак не води на језику странке, односно других учесника у поступку, који су домаћи држављани, обезбедиће им се преко тумача превођење тока поступка на њихов језик, као и достављање позива и других писмена на њиховом језику и писму. Подручија на којима су у складу са законом мањински језици у службеној употреби наведена су у одељку 3.1.3. Извештаја.

Закон о службеној употреби језика и писма у члану 3. одређује службену употребу језика и писма, под којом се, између осталог, подразумева усмено и писмено општење између органа и организација и странака, односно грађана. Изложени члан Закона о службеној употреби језика и писма одређује заправо могућност подношења представки на мањинским језицима у поступцима који се воде на мањинским језицима који су у службеној употреби. Штавише, Закон о службеној употреби језика и писма у члану 16. предвиђа да су и на подручјима на којима мањински језици нису у службеној употреби, органи, односно организације које воде поступак дужни да обезбеде остваривање права да се на мањинским језицима подносе молбе, жалбе, тужбе, предлози, представке и други поднесци.

Закон о општем управном поступку у члану 54. прецизира да се у управном поступку поднесцима сматрају захтеви, обрасци који се користе за аутоматску обраду података, предлози, пријаве, молбе, жалбе, приговори и друга саопштења којима се странке обраћају органима. Став 2. истог члана Закона, предвиђа да се поднесци, по правилу, предају непосредно или шаљу поштом писмено, или се усмено саопштавају у записник, а могу се, ако није друкчије прописано, изјављивати и телеграфски, односно телефаксом. Кратка и хитна саопштења могу се давати и телефоном, ако је то, по природи ствари, могуће.

Закон о општем управном поступку у члану 39. одређује странку као лице по чијем је захтеву покренут поступак или против кога се води поступак или које, ради заштите својих права или правних интереса, има право да учествује у поступку. Према члану 40. Закона, странка у поступку може бити свако физичко и правно лице, а државни орган, организација, насеље, група лица и др. који немају својство правног лица, могу бити странке ако могу бити носиоци права и обавеза или правних интереса о којима се решава у поступку. Члан 41. Закона о општем управном поступку предвиђа да странка може бити и синдикална организација ако се поступак односи на неко право или правни интерес члана те организације. Изложени чланови Закона о општем управном поступку дозвољавају да се државним управним органима, представкама на мањинским језицима не обраћају само физичка лица, већ и сви остали субјекти којима Закон допушта могућност да буду странка у поступку.

Према члану 2. Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији АП Војводине, организационе јединице органа државне управе на територији АП Војводине као пуноважне примају поднеске од стране грађана који су састављени на мањинским језицима који су на подручју тог органа у службеној употреби. Према ставу 3.

истог члана Одлуке, ако за то постоји потреба, поднесци се преводе на српски језик о трошку органа и прилажу се списима. Одлука предвиђа у ставу 4. истог члана да ће се на приспела писмена која су састављена на језику који је у службеној употреби поред отиска пријемног штамбиља уписати одговарајућа ознака, која означава језик на којем је писмено написано. У заглављу писмена, која су настала у раду органа на неком од језика који су у службеној употреби, ставља се адекватна словна ознака, која означава језик на којем је писмено написано. Припадник националне мањине, односно говорник мањинског језика, има право да му се обезбеди усмени, односно писмени одговор на језику на којем се обратио органу.

У пракси, у појединим срединама, уочен је недостатак типских формулара који по својој правној природи представљају представке и поднеске у управном поступку у организационим јединицама органа државне управе на подручјима на којима су мањински језици у службеној употреби. У циљу превазилажења такве ситуације и остваривања права говорника мањинских језика, сарадња Министарства унутрашњих послова Владе Републике Србије и Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине АП Војводине, резултирала је превођењем формулара (захтеви за издавање личне карте, возачке дозволе, регистрацију, пријаву пребивалишта, и слично) које грађани попуњавају и предају на шалтерима организационих јединица Министарства унутрашњих послова, за сваки мањински језик који је у службеној употреби на територији АП Војводине. Дистрибуцију тих образаца подручним полицијским управама врши Министарство унутрашњих послова, на основу пријављених потреба. Грађани су о могућности коришћења тих образаца информисани путем медија, преко обавештајних табли у полицијским станицама, као и у непосредним контактима са службеницима.

5.3.2. Подношење докумената на мањинским језицима органима државне управе

Закон о службеној употреби језика и писма у члану 3. прецизира да се службеном употребом, између осталог сматра издавање јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана. Јавна исправа, односно исправа која је од интереса за остваривање права може се подвести под израз «документ» из Повеље. Закон о општем управном поступку у члану 154. став 1. одређује јавну исправу као исправу коју је у прописаном облику издао државни орган у границама своје надлежности, односно предузеће или друга организација у оквиру законом повереног јавног овлашћења, која доказује оно што се у њој потврђује или одређује. Према члану 161. Закона о општем управном поступку органи издају уверења, односно друге исправе (сертификате, потврде и др.) о чињеницама о којима воде службену евиденцију. Уверења и друге исправе о чињеницама о којима се води службена евиденција морају се издавати сагласно подацима из службене евиденције. Закон о општем управном поступку подразумева да таква уверења, односно друге исправе имају значај јавне исправе. Уверења и друге исправе о чињеницама о којима се води службена евиденција издају се странци на усмени захтев, по правилу, истог дана кад је странка затражила издавање уверења, односно друге исправе, а најдоцније у

року од 15 дана од дана подношења захтева, ако прописом којим је установљена службена евиденција није друкчије одређено.

Закон о заштити права и слобода националних мањина предвиђа у члану 11. став 4. да службена употреба мањинских језика, између осталог, подразумева и издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних. Изложене одредбе закона омогућавају да се јавне и друге исправе од интереса за остваривање утврђених права грађана могу издати на мањинским језицима и да њихови издаваоци могу да буду државни, покрајински и локални органи, као и предузећа, установе и организације којима су поверена јавна овлашћења. Издавање појединих видова исправа, односно докумената на мањинским језицима, регулисано је одредбама посебних закона. Тако је, примера ради, Законом о личној карти чланом 9. став 2. предвиђено да се образац личне карте, осим на српском језику, штампа и на мањинским језицима, у складу са законом. Законом о основној школи, чланом 133. став 4. предвиђено је да се, када се настава у основној школи изводи на мањинском језику, јавне исправе које издаје школа, а у које према члану 132. истог Закона спадају ђачка књижица, сведочанство о завршеној основној школи, односно разреду, преводница и уверење о положеном испиту из страног језика, издају и на мањинском језику на коме је извођена настава. Према члану 100. Закона о средњој школи, када се настава изводи на мањинским језицима, јавне исправе које издаје школа, а у које према истом члану Закона спадају ђачка књижица, исписница, уверење, сведочанство и диплома, издају се и на мањинском језику на којем је извођена настава. Према члану 99. став 2. Закона о високом образовању јавне исправе које издаје високошколска установа, а у које спадају студентска књижица (индекс), диплома о стеченом високом образовању и додатак дипломи, када се настава остварује на мањинском језику издају се на обрасцу који је штампан двојезично, на српском језику ћириличним писмом и на мањинском језику на којем се изводи настава.

Према члану 32. Закона о матичним књигама изводи из матичних књига и уверења која се издају на основу матичних књига имају доказну снагу јавних исправа. Одлуком о вишејезичним обрасцима извода из матичних књига и о начину уписа у њих, коју је донела Скупштина АП Војводине предвиђено је у члану 2. да се обрасци извода из матичне књиге и уверења штампају двојезично, на српском језику и на језицима и писмима националних мањина, чији су језици у службеној употребе у општинама на територији Аутономне Покрајине Војводине. У члану 3. предвиђено је да се у општини у којој је у службеној употреби мањински језик, на захтев, изводи из матичне књиге и уверења издају двојезично, на српском језику и на мањинском језику (у одељку 5.3.4. Извештаја наведени су подаци о пракси издавања извода из матичних књига на мањинским језицима).

Документ у смислу члана 10. став 1. подстав а) (iv) Повеље су и судске пресуде и управни акти на мањинским језицима донесени у поступцима који су се водили на мањинским језицима. Сви наведени видови јавних и других исправа, независно од врсте доносиоца, односно издаваоца и независно од врсте поступка у којима су донесени, односно издати, могу да буду пуноважно поднесени органима државне управе, што се изричито предвиђа изложеном одредбом члана 11. став 4. Закона о заштити права и слобода националних мањина. Одлука о ближем

уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији АП Војводине садржи за пријем докумената организационих јединица органа државне управе аналогне одредбе као и за поднеске.

5.3.3. Израђивање нацрта докумената на мањинским језицима од стране управних власти

Управне власти могу да спроводе управни поступак на мањинским језицима, и у том смислу, могуће је да и нацрте докуманата, односно управних аката и исправа које ће донети, односно издати, израђују на мањинским језицима.

5.3.4. Подношење представки на мањинским језицима локалним и регионалним властима

У вези са правним регулисањем усмених и писмених обраћања посредством молби, захтева и других видова представки (application) локалним и регионалним властима важи све што је изложено за подношење представки органима државне управе (одељак 5.3.1. Извештаја).

У пракси, према обавештењима добијеним од органа локалне самоуправе, број усмених и писмених обраћања говорника мањинских језика локалним органима у корелацији је са учешћем говорника мањинских језика у укупној популацији јединица локалне самоуправе. Странке имају право да се органима усмено и писмено обраћају на свом језику и у пракси, за остваривање тог права, осим неких инцидентних случајева, постоје објективне могућности. Управо је употреба мањинских језика најизраженија у обраћању грађана локалним органима и сви органи локалне самоуправе истичу на својим огласним таблама и у зградама обавештења да странке могу своје захтеве и обраћања подносити на мањинском језику који је у службеној употреби, као и захтевати одговоре на том језику. Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је 2005. године први пут расписао конкурсе за расподелу трансферних средстава (5.000.000 динара) општинама у којима је мањински језик у службеној употреби, ради унапређивања вишејезичности и ефикаснијег остваривања права грађана на службену употребу њихових језика. Средства су додељивана за штампање двојезичних образаца који се користе у раду органа управе, припрему одговарајућих компјутерских програма за рад у условима вишејезичности. У 2006. години су средства обезбеђена за ове намене нешто већа (5.650.000), али она и даље не задовољавају све потребе.

Локални органи немају збирне податке о укупном броју обраћања на мањинским језицима у различитим ситуацијама. Подаци се воде по врсти поступка, или у раду појединих локалних органа. Наведени разлози онемогућавају прегледнију слику стања. Ипак, примера ради, у општини Суботица, само у Одсеку за лична стања грађана, у периоду од 2002. до 2006. обраћање на мањинским језицима (мађарски и хрватски) забележено је у 45.117 случајева, у општини Нова Црња дневно се грађани 25 – 30 пута обрате локалним властима на мањинским језицима, у општини Бечеј је око 50% дневног обраћања грађана локалној самоуправи на мањинским језицима, а у општини Прешево је током 2006. било

2.804 обраћања локалним властима на албанском језику. Увид у подношење представки локалним органима на мањинским језицима могуће је посредно остварити на основу података о изводима из матичних књига на мањинским језицима који су доступни за локалне самоуправе на подручју АП Војводине, као и о управним поступцима за промену личног имена и другим врстама статистичких података који су наведени у наредним одељцима Извештаја. Према расположивим подацима, у 2005. на територији АП Војводине, на вишејезичким обрасцима је издато 8.008 извода из матичних књига (1.400 извода више него у претходној години), и то на српско-мађарском 3.983, српско-словачком 1.919, српско-румунском 29, српско-русином 18 и српско-хрватском 2.059. Највише извода на двојезичном обрасцу издато је у општини Суботица 2.711 (1.881 на српско-хрватском и 830 на српско-мађарском) и Бачки Петровац 1.363 (на српско-словачком обрасцу). У истој години на вишејезичким обрасцима је издато 2.133 уверења (536 уверења више него претходне године), и то на српско-мађарском 413, српско-словачком 588, српско-румунском 7, српско-русином 4 и српско-хрватском 1.395. Највише уверења из матичних књига издато је у општини Бечеј (201 на српско-мађарском обрасцу) и Суботица (35 на српско-мађарском и 60 на српско-хрватском). Највише уверења из књиге држављана издато је у општини Суботица (1.029 на српско-хрватском и 36 на српско-мађарском) и у Бачком Петровцу (580 на српско-словачком обрасцу). У 20 јединица локалне самоуправе које у службеној употреби имају и језике националних мањина нису издавана уверења на вишејезичким обрасцима. Расположиви подаци за 2006.¹³ указују на повећање броја јединица локалне самоуправе у којима се издају изводи из матичних књига на територији АП Војводине тако да је:

- у општини Зрењанин из МКР¹⁴ 136, од чега 109 на мађарском, 2 на румунском и 25 на словачком, из МКВ 33, од чега 32 на мађарском и 1 на словачком, из МКУ 18, од чега 17 на мађарском и 1 на словачком;
- у општини Суботица издато из МКР на српско-мађарском обрасцу 1253, на српско-хрватском обрасцу 2.464, из МКВ на српско-мађарском обрасцу 253, а на српско-хрватском обрасцу 420, из МКУ на српско-мађарском обрасцу 287, а на српско-хрватском обрасцу 156;
- у општини Сечањ, из МКР 21, из МКВ 5, а из МКУ 10, сви на мађарском;
- у општини Бачки Петровац, укупно је издато 1.402 извода на словачком језику;
- у општини Житиште из МКР 241, из КМВ 51, МКУ 17, на мањинским језицима;
- у општини Бечеј издато 931 извод на мађарском језику;
- у општини Сента издато 252;
- у општини Ковин издато из МКР 42, из МКВ 9 а из МКУ 1, сви на мађарском језику;
- у општини Шид издато 5 извода на словачком језику;
- у општини Србобран из МКР 8, из МКВ 1, а из МКУ 2;

¹³ Расположиви су подаци за 32 јединице локалне самоуправе. Уколико Комитет захтева могу се накнадно доставити подаци за остале јединице локалне самоуправе

¹⁴ МКР – матична књига рођених, МКВ – матична књига венчаних, МКУ – матична књига умрлих

- у општини Кикинда из МКР 23, из МКВ 6;
- у општини Чока издато 65 извода;
- у општини Бачка Топола из МКР 282, из МКВ 33, а из МКУ 10;
- у општини Кула, на мађарском и русинском, из МКР 102, из МКВ 58, а из МКУ 36;
- у општини Врбас издато 45 извода;
- у општини Бачка Паланка издато 17 извода;
- у општини Вршац издато из МКР 111, из МКУ 1, сви на румунском;
- у општини Сомбор издато из МКР 211, из МКВ 423, а из МКУ 17, сви на мађарском;
- у општини Нови Кнежевац, издато 29;
- у општини Стара Пазова укупно издато 12, сви на словачком;
- у општини Нова Црња издато из МКР 5;
- у општини Кањижа издато из МКР 319, из МКВ 64, а из МКУ 18;
- у општини Бач издато укупно 87 извода;
- у општини Ада укупно издато 118, сви на мађарском језику;
- у општини Оџаци издато укупно 87, на мађарском и словачком;
- у општини Ковачица на словачком издато 68, на мађарском 83, а на румунском 28;
- у Новом Саду издато укупно 370 извода;
- у општини Нови Бечеј издато укупно 62 извода;
- у општини Апатин издато из МКР 19, из МКВ 8, а из МКУ 3.

Према Извештају о спровођењу Повеље који је сачинио Национални савет бошњачке националне мањине у Републици Србији «корисници босанског језика могу на босанском језику пуноважно поднијети усмену или писмену молбу, документ, текст, формулар, или захтјев службама или јавним предузећима чији су оснивачи општине Нови Пазар, Тутин и Сјеница».

Подношење представки на мањинским језицима локалним органима олакшано је и прописивањем знања одговарајућег мањинског језика у актима о систематизацији радних места у појединим општинама на територији АП Војводине. Од укупног броја општина у којима је у службеној употреби мањински језик на територији АП Војводине у већини (19) је, као услов за запошљавање, код одговарајућег броја извршилаца, актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места прописано и познавање одговарајућег мањинског језика. Чак и у оним јединицама локалне самоуправе у којима то није случај (16), изван број извршилаца који раде са странкама или воде управни поступак, поседује знање мањинског језика који је у службеној употреби. У јавности је било мишљења да се прописивањем таквог услова за запошљавање крши уставна гаранција једнаке доступности радних места и функције, те је пред Уставним судом Републике Србије чак иницирано и покретање поступка за утврђивање неуставности члана 13. Статута општине Стара Пазова¹⁵. Уставни суд је у својој

¹⁵ Чланом 13. Статута предвиђено је да су општинска управа, јавне установе и јавна предузећа чији је оснивач општина Стара Пазова, приликом запошљавања дужне да воде рачуна о националном саставу и одговарајућој заступљености из реда националних мањина и о познавању језика који се говори на подручју општине, као и да су те установе обавезне да у својим актима у

Одлуци бр. УИ – 171/2002. донесеној 5. јуна 2003.¹⁶ оценио да не стоје наводи иницијатора, јер је утврђивањем минималног броја радника из редова националних мањина, а тиме и говорника мањинских језика, у односу на укупан број становника општине и истог тог процента у односу на укупан број запослених, питање одговарајуће политике коју води општина и процене целисходности и опредељења доносиоца оспореног Статута, односно Скупштине општине, као и да се оспореном одредбом Статута само разрађује одредба Закона о заштити права и слобода националних мањина, члан 21. и она се односи на грађане који испуњавају законом прописане услове за одређено радно место.

Скупштина АП Војводине је 2003. донела Одлуку о испиту из страног језика и језика националне мањине за рад у органима управе којом се установљава испит као начин провере знања из тих језика, за рад у органима локалне самоуправе и покрајинским органима управе. Уверење о положеном испиту, стечено у складу са том Одлуком, може да се користи за рад у органима управе када је одговарајући ниво знања мањинског језика утврђен као услов за обављање задатака и послова, али може да се користи и код других органа и правних лица када је њиховим актима предевиђено да је за обављање послова потребан одговарајући ниво знања језика.

Поред постојања изложених мера, Национални савет румунске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље указује да «припадници румунске националне мањине нису сразмерно заступљени у органима локалне самоуправе».

5.3.5. Објављивање регионалних докумената на мањинским језицима

У правном систему Републике Србије регионалне власти су власти АП Војводине (видети одељке 2.6. и 2.10. Извештаја). Члан 46. став 3. Статута АП Војводине предвиђа да се Статут, одлуке и општи акти Скупштине, Извршног већа АП Војводине и покрајинског органа управе објављују у «Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине» истовремено са српским језиком и на мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику, односно на језицима који су у службеној употреби на територији АП Војводине. Изложене одредбе односе се на опште акте. Појединачни акти, или исправе покрајинских органа могу да буду донесени, односно издати на мањинским језицима који су у службеној употреби на територији АП Војводине.

5.3.6. Објављивање локалних докумената на мањинским језицима

Статути јединица локалне самоуправе у којима су мањински језици у службеној употреби одређују и објављивање локалних општих аката у службеним гласилима јединица локалне самоуправе. У том смислу, будући да препушта

систематизацији одреде минималан број радника из реда националних мањина који не може да буде мањи од утврђеног процента припадника одређене националне мањине у односу на укупан број становника и истог тог процента у односу на укупан број запослених, уз обавезу приоритетног запошљавања припадника националне мањине док се не постигне наведени проценат, под условом да кандидат испуњава прописане услове приликом запошљавања.

¹⁶ За време важења претходног Устава

јединицама локлане самоуправе да утврде мањинске језике који су у службеној употреби, држава одобрава и охрабрује локалне власти да своје документе објављују на мањинским језицима. Многе јединице локалне самоуправе искористиле су могућност да својим статутима предвиде да се службена гласила која објављују локалне документе објављују и на мањинским језицима који су у службеној употреби (нпр. општине Нови Кнежевац, Сомбор, Бачки Петровац, Бечеј, Сента, Чока, Бачка Топола, Кула, Суботица, Кањижа, Ада, Сјеница, итд). Појединачни правни акти који се доносе у управном поступку од стране локалних органа доносе се на мањинским језицима који су у службеној употреби, уколико су поступци вођени на тим језицима.

5.3.7. Употреба традиционалних облика имена места на мањинским језицима

Устав Републике Србије у члану 79. предвиђа да у срединама где припадници националних мањина чине значајну популацију, *традиционални* локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом мањинском језику.

Закон о службеној употреби језика и писма чланом 3. одређује да се под службеном употребом језика и писма сматра и употреба језика и писма при исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица. Чланом 19. прецизира да на подручјима на којима су у службеној употреби и мањински језици, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују се и на мањинским језицима. Закон о службеној употреби језика и писма чланом 7. одређује да се географски називи и властита имена садржана у јавним натписима не могу замењивати другим називима односно именима, а исписују се на мањинском језику у складу са правописом тог језика.

Законом о заштити права и слобода националних мањина донекле је измењено решење садржано у Закону о службеној употреби језика и писма и одобрена је и охрабрена употреба *традиционалних* облика имена места на мањинским језицима. Чланом 11. ставом 5. одређено је да се на територији јединице локалне самоуправе где је мањински језик у службеној употреби, имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују и на мањинском језику, према њеној *традицији* и правопису. Изложено решење прихвата и нови Устав чија је одредба изложена на почетку овог одељка.

Одлуком о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине одређује се чланом 6. да се на подручјима на којима су у службеној употреби мањински језици називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују на мањинском језику и правопису језика националне мањине и према њеној *традицији*. Ови називи се исписују после текста на српском језику испод или десно од њега у истом облику и истом величином слова. Називи националних савета, друштвених организација, удружења грађана и установа

припадника националних мањина, на територији где је језик те националне мањине у службеној употреби изузетно се могу исписати и пре текста на српском језику. Називи се на мањинском језику исписују и на делу територије јединице локалне самоуправе, у случају да је само на њеној територији мањински језик у службеној употреби.

Чланом 7. Одлуке јавна овлашћења се преносе на националне савете, односно, одређује се да поменуте традиционалне називе на мањинским језицима, утврђује и доставља ради објављивања национални савет одређене националне мањине. Уколико национални савет не утврди поменуте традиционалне називе, утврдиће их Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине у сарадњи са јединицама локалне самоуправе, организаацијама националних мањина и стручњацима за језик, за историју и географију те националне мањине.

Уредбом о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова коју је донела Влада Републике Србије, одређује се да је организациона јединица Републичког геодетског завода у општини односно граду која обавља, у складу са законом, означавање, односно исписивања назива насељених места, улица и тргова, изглед, врста, величина, начин постављања слова, бројева као и друге појединости у вези са таблама на којима су исписани ти називи, Служба за катастар непокретности. Члан 3. став 1. Уредбе одређује да се називи насељених места, улица и тргова исписују у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писма и законом којим се уређују заштита права и слобода националних мањина, у делу којим се уређује службена употреба језика и писма.

Традиционалне називе градова, општина и насељених места на мањинским језицима утврдили су национални савети мађарске, румунске и словачке националне мањине и они су објављени у «Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине» (бројеви 12 и 13/2003). Како Национални савет русинске националне мањине у предвиђеном року није утврдио традиционалне називе насељених места на том језику, Извршно веће је донело Одлуку о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на русинском језику («Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине», бр.6/06).

Одлуком о утврђивању мађарских назива насељених места у Војводини, утврђена је листа традиционалних назива насељених места на *мађарском језику* на територији локалних самоуправа, у којима је мађарски језик у службеној употреби и то:

Ред. бр.	Назив општине на српском језику	Назив насељеног места на српском језику	Назив општине на мађарском језику	Назив насељеног места на мађарском језику
1.	Ада	Ада	Ada	Ada
	Ада	Мол	Ada	Mohol
	Ада	Оборњача	Ada	Völgypart

	Ада	Стеријино	Ada	Valkaisor
	Ада	Утрине	Ada	Törökfalu
2.	Бач	Бач	Bács	Bács
	Бач	Бачко Ново Село	Bács	Bácsújlak
	Бач	Бођани	Bács	Bogyán
	Бач	Вајска	Bács	Vajszka
	Бач	Плавна	Bács	Palona
	Бач	Селенча	Bács	Bácsújfalu
3.	Бачка Топола	Бачка Топола	Topolya	Topolya
	Бачка Топола	Бајша	Topolya	Bajsa
	Бачка Топола	Панонија	Topolya	Pannónia
	Бачка Топола	Средњи Салаш	Topolya	Szurkos
	Бачка Топола	Мићуново	Topolya	Karkatur
	Бачка Топола	Горња Рогатица	Topolya	Falsőroglatica
	Бачка Топола	Бачки Соколац	Topolya	Cserepes
	Бачка Топола	Криваја	Topolya	Krivaja
	Бачка Топола	Гунарош	Topolya	Gunaras
	Бачка Топола	Богараш	Topolya	Bogaras
	Бачка Топола	Кавило	Topolya	Kavilló
	Бачка Топола	Оборњача	Topolya	Völgypart
	Бачка Топола	Томиславци	Topolya	
	Бачка Топола	Победа	Topolya	
	Бачка Топола	Багремово	Topolya	Brazília
	Бачка Топола	Мали Београд	Topolya	Kisbelgrád
	Бачка Топола	Зобнатица	Topolya	Zobnatica
	Бачка Топола	Крађорђево	Topolya	
	Бачка Топола	Ново Орахово	Topolya	Zentagunaras
	Бачка Топола	Његошево	Topolya	

	Бачка Топола	Светићево	Topolya	
	Бачка Топола	Пачир	Topolya	Pacsér
	Бачка Топола	Стара Моравица	Topolya	Bácskossuthfalva
4.	Бечеј	Бечеј	Óbecse	Óbecse
	Бечеј	Бачко Градиште	Óbecse	Bácsföldvár
	Бечеј	Бачко Петрово Село	Óbecse	Péterréve
	Бечеј	Милешево	Óbecse	Drea
	Бечеј	Радичевић	Óbecse	
5.	Бела Црква	Бела Црква	Fehértemplom	Fehértemplom
	Бела Црква	Банатска Паланка	Fehértemplom	Palánk
	Бела Црква	Банатска Суботица	Fehértemplom	Krassószombat
	Бела Црква	Врачев Гај	Fehértemplom	Varázsliget
	Бела Црква	Гребенац	Fehértemplom	Gerebenc
	Бела Црква	Добричево	Fehértemplom	Udvarszállás
	Бела Црква	Дупљаја	Fehértemplom	Temesváralja
	Бела Црква	Јасеново	Fehértemplom	Jaszenova
	Бела Црква	Кајтасово	Fehértemplom	Gajtás
	Бела Црква	Калуђерово	Fehértemplom	Szőlőshegy
	Бела Црква	Крушчица	Fehértemplom	Körtéd
	Бела Црква	Кусић	Fehértemplom	Kusics
	Бела Црква	Црвена Црква	Fehértemplom	Vöröstemplom
	Бела Црква	Чешко Село	Fehértemplom	Csehfalva
6.	Чока	Чока	Csóka	Csóka
	Чока	Врбица	Csóka	Egyházaskér
	Чока	Јазово	Csóka	Hódegyháza
	Чока	Остојићево	Csóka	Tiszaszentmiklós
	Чока	Падеј	Csóka	Padé
	Чока	Санад	Csóka	Szanád

	Чока	Црна Бара	Csóka	Feketetó
	Чока	Банатски Моноштор	Csóka	Kanizsamonostor
7.	Кањижа	Кањижа	Magyarkanizsa	Magyarkanizsa
	Кањижа	Адорјан	Magyarkanizsa	Adorján
	Кањижа	Велебит	Magyarkanizsa	
	Кањижа	Војвода Зимоњић	Magyarkanizsa	
	Кањижа	Мале Пијаче	Magyarkanizsa	Kispiac
	Кањижа	Мартонош	Magyarkanizsa	Martonos
	Кањижа	Мали Песак	Magyarkanizsa	Kishomok
	Кањижа	Ором	Magyarkanizsa	Orom
	Кањижа	Долине	Magyarkanizsa	Völgyes
	Кањижа	Ново Село	Magyarkanizsa	Újfalu
	Кањижа	Трешњевац	Magyarkanizsa	Oromhegyes
	Кањижа	Тотово Село	Magyarkanizsa	Tóthfalu
	Кањижа	Хоргош	Magyarkanizsa	Horgos
8.	Кикинда	Кикинда	Nagykikinda	Nagykikinda
	Кикинда	Банатска Топола	Nagykikinda	Törökpolya
	Кикинда	Банатско Велико Село	Nagykikinda	Szenthubert
	Кикинда	Башаид	Nagykikinda	Basahíd
	Кикинда	Иђош	Nagykikinda	Tiszahegyes
	Кикинда	Мокрин	Nagykikinda	Mokrin
	Кикинда	Наково	Nagykikinda	Nákófalva
	Кикинда	Нови Козарци	Nagykikinda	Nagytószeg
	Кикинда	Руско Село	Nagykikinda	Kisorosz
	Кикинда	Сајан	Nagykikinda	Szaján
9.	Ковачица	Ковачица	Antalfalva	Antalfalva
	Ковачица	Дебељача	Antalfalva	Torontálvásárhely

	Ковачица	Идвор	Antalfalva	Udvar
	Ковачица	Падина	Antalfalva	Nagylajosfalva
	Ковачица	Путниково	Antalfalva	
	Ковачица	Самош	Antalfalva	Számos
	Ковачица	Уздин	Antalfalva	Újzozora
	Ковачица	Црепаја	Antalfalva	Cserépalja
10.	Ковин	Ковин	Kevevára	Kevevára
	Ковин	Баваниште	Kevevára	Homokbálványos
	Ковин	Гај	Kevevára	Gálya
	Ковин	Делиблато	Kevevára	Deliblát
	Ковин	Дубовац	Kevevára	Dunadombó
	Ковин	Шумарак	Kevevára	Emánueltelep
	Ковин	Мало Баваниште	Kevevára	Kisbálványos
	Ковин	Мраморак	Kevevára	Homokos
	Ковин	Плочица	Kevevára	Kevepallós
	Ковин	Скореновац	Kevevára	Székelykeve
11.	Кула	Кула	Kúla	Kúla
	Кула	Крушчић	Kúla	Veprőd
	Кула	Липар	Kúla	Lipár
	Кула	Нова Црвенка	Kúla	
	Кула	Руски Крстур	Kúla	Bácskeresztúr
	Кула	Сивац	Kúla	Szivác
	Кула	Црвенка	Kúla	Cservenka
12.	Мали Иђош	Мали Иђош	Kishegyes	Kishegyes
	Мали Иђош	Ловћенац	Kishegyes	Szikics
	Мали Иђош	Фекетић	Kishegyes	Bácsfeketehegy
13.	Нова Црња	Нова Црња	Magyarcsernye	Magyarcsernye
	Нова Црња	Александрово	Magyarcsernye	

	Нова Црња	Војвода Степа	Magyarcsernye	
	Нова Црња	Радојево	Magyarcsernye	Klári
	Нова Црња	Српска Црња	Magyarcsernye	Szerbecsernye
	Нова Црња	Тоба	Magyarcsernye	Tóba
14.	Нови Бечеј	Нови Бечеј	Törökbecse	Törökbecse
	Нови Бечеј	Бочар	Törökbecse	Bocsár
	Нови Бечеј	Кумане	Törökbecse	Kumán
	Нови Бечеј	Ново Милошево	Törökbecse	Beodra
15.	Нови Кнежевац	Нови Кнежевац	Törökkanizsa	Törökkanizsa
	Нови Кнежевац	Банатско Аранђелово	Törökkanizsa	Oroszlámos
	Нови Кнежевац	Ђала	Törökkanizsa	Gyála
	Нови Кнежевац	Мајдан	Törökkanizsa	Majdány
	Нови Кнежевац	Рабе	Törökkanizsa	Rábé
	Нови Кнежевац	Филић	Törökkanizsa	Firigyháza
	Нови Кнежевац	Подлокањ	Törökkanizsa	Podlokány
	Нови Кнежевац	Сигет	Törökkanizsa	Sziget
	Нови Кнежевац	Српски Крстур	Törökkanizsa	Szerbkeresztúr
16.	Нови Сад	Нови Сад	Újvidék	Újvidék
	Нови Сад	Бегеч	Újvidék	Begecs
	Нови Сад	Будисава	Újvidék	Budiszava
	Нови Сад	Буковац	Újvidék	Bukovác
	Нови Сад	Ветерник	Újvidék	Veternik
	Нови Сад	Каћ	Újvidék	Káty
	Нови Сад	Кисаћ	Újvidék	Kiszács
	Нови Сад	Ковиљ	Újvidék	Kabol
	Нови Сад	Лединци	Újvidék	Ledinci
	Нови Сад	Петроварадин	Újvidék	Pétervárad
	Нови Сад	Руменка	Újvidék	Piros

	Нови Сад	Сремска Каменица	Újvidék	Kamenica
	Нови Сад	Степановићево	Újvidék	
	Нови Сад	Футог	Újvidék	Futak
	Нови Сад	Ченеј	Újvidék	Csenej
17.	Оџаци	Оџаци	Hódság	Hódság
	Оџаци	Бачки Брестовац	Hódság	Szyilberek
	Оџаци	Бачки Грачац	Hódság	Szentfűlöp
	Оџаци	Богојево	Hódság	Gombos
	Оџаци	Дероње	Hódság	Dernye
	Оџаци	Каравуково	Hódság	Karavukova
	Оџаци	Лалић	Hódság	
	Оџаци	Ратково	Hódság	
	Оџаци	Српски Милетић	Hódság	Militics
18.	Пландиште	Пландиште	Zichyfalva	Zichyfalva
	Пландиште	Банатски Соколац	Zichyfalva	Biószeg
	Пландиште	Барице	Zichyfalva	Szentjános
	Пландиште	Велика Греда	Zichyfalva	Györgyháza
	Пландиште	Велики Гај	Zichyfalva	Nagygáj
	Пландиште	Дужине	Zichyfalva	Szécsenfalva
	Пландиште	Јерменовци	Zichyfalva	Ürményháza
	Пландиште	Купиник	Zichyfalva	
	Пландиште	Маргита	Zichyfalva	Nagymargita
	Пландиште	Лаудоновац	Zichyfalva	Laudon
	Пландиште	Марковићево	Zichyfalva	Torontálújfalu
	Пландиште	Милетићево	Zichyfalva	Rárós
	Пландиште	Стари Лец	Zichyfalva	Óléc
	Пландиште	Хајдучица	Zichyfalva	Istvánvölgy
19.	Сента	Сента	Zenta	Zenta

	Сента	Горњи Брег	Zenta	Felsőhegy
	Сента	Торњош	Zenta	Tornyos
	Сента	Богараш	Zenta	Bogaras
	Сента	Кеви	Zenta	Kevi
20.	Сомбор	Сомбор	Zombor	Zombor
	Сомбор	Алекса Шантић	Zombor	Sári
	Сомбор	Бачки Брег	Zombor	Béreg
	Сомбор	Бачки Моноштор	Zombor	Monostorszeg
	Сомбор	Бездан	Zombor	Bezdán
	Сомбор	Гаково	Zombor	Gádor
	Сомбор	Дорослово	Zombor	Doroszló
	Сомбор	Кљајићево	Zombor	Kerény
	Сомбор	Колут	Zombor	Küllöd
	Сомбор	Растина	Zombor	
	Сомбор	Риђица	Zombor	Regőce
	Сомбор	Светозар Милетић	Zombor	Nemesmilitics
	Сомбор	Станишић	Zombor	Órszállás
	Сомбор	Стапар	Zombor	Sztapár
	Сомбор	Телечка	Zombor	Bácsgyulafalva
	Сомбор	Чонопља	Zombor	Csonoplya
21.	Србобран	Србобран	Szenttamás	Szenttamás
	Србобран	Надаљ	Szenttamás	Nádalja
	Србобран	Турија	Szenttamás	Turia
22.	Суботица	Суботица	Szabadka	Szabadka
	Суботица	Бајмок	Szabadka	Bajmok
	Суботица	Мишићево	Szabadka	
	Суботица	Бачки Виногради	Szabadka	Királyhalom
	Суботица	Биково	Szabadka	Békova

	Суботица	Горњи Таванкут	Szabadka	Felsőtavankút
	Суботица	Доњи Таванкут	Szabadka	Alsótavankút
	Суботица	Љутово	Szabadka	Mérges
	Суботица	Хајдуково	Szabadka	Hajdújárás
	Суботица	Шупљак	Szabadka	Ludas
	Суботица	Ђурђин	Szabadka	Györgyén
	Суботица	Келебија	Szabadka	Kelebia
	Суботица	Мала Босна	Szabadka	Kisbosznia
	Суботица	Нови Жедник	Szabadka	Ujzsednik
	Суботица	Стари Жедник	Szabadka	Nagyfény
	Суботица	Палић	Szabadka	Palics
	Суботица	Чантавир	Szabadka	Csantavér
	Суботица	Бачко Душаново	Szabadka	Dusanovó
	Суботица	Вишњевац	Szabadka	Visnyevác
23.	Темерин	Темерин	Temerin	Temerin
	Темерин	Бачки Јарак	Temerin	Járek
	Темерин	Сириг	Temerin	Szőreg
24.	Тител	Тител	Titel	Titel
	Тител	Вилово	Titel	Tündéres
	Тител	Гардиновци	Titel	Dunagárdony
	Тител	Лок	Titel	Sajkáslak
	Тител	Мошорин	Titel	Mozsor
	Тител	Шајкаш	Titel	Sajkásszentiván
25.	Врбас	Врбас	Verbász	Verbász
	Врбас	Бачко Добро Поље	Verbász	Kiskér
	Врбас	Змајево	Verbász	Ókér
	Врбас	Косанчић	Verbász	
	Врбас	Куцура	Verbász	Kucora

	Врбас	Равно Село	Verbász	Újsóvé
	Врбас	Савино Село	Verbász	Torzsa
26.	Вршац	Вршац	Versec	Versec
	Вршац	Ватин	Versec	Versecvat
	Вршац	Велико Средиште	Versec	Nagyszered
	Вршац	Влајковац	Versec	Temesvajkóc
	Вршац	Војводинци	Versec	Vajdalak
	Вршац	Вршачки ритови	Versec	
	Вршац	Гудурица	Versec	Temeskutas
	Вршац	Загајица	Versec	Fürjes
	Вршац	Избиште	Versec	Izbiste
	Вршац	Јабланка	Versec	Almád
	Вршац	Куштиљ	Versec	Mélykastély
	Вршац	Мала Жам	Versec	Kiszám
	Вршац	Мало Средиште	Versec	Kisszered
	Вршац	Марковац	Versec	Márktelke
	Вршац	Месић	Versec	Meszesfalu
	Вршац	Оршац	Versec	Homokdiód
	Вршац	Павлиш	Versec	Temespaulis
	Вршац	Парта	Versec	Párta
	Вршац	Потпорањ	Versec	Porány
	Вршац	Ритишево	Versec	Réthely
	Вршац	Сочица	Versec	Temesszőlős
	Вршац	Стража	Versec	Temesőr
	Вршац	Уљма	Versec	Homokszil
	Вршац	Шушара	Versec	Fejértelep
27.	Зрењанин	Зрењанин	Nagybecskerek	Nagybecskerek
	Зрењанин	Арадац	Nagybecskerek	Aradác

	Зрењанин	Банатски Деспотовац	Nagybecskerek	Ernőháza
	Зрењанин	Бело Блато	Nagybecskerek	Erzsébetlak
	Зрењанин	Ботош	Nagybecskerek	Botos
	Зрењанин	Елемир	Nagybecskerek	Elemér
	Зрењанин	Ечка	Nagybecskerek	Écska
	Зрењанин	Јанков Мост	Nagybecskerek	Jankahíd
	Зрењанин	Клек	Nagybecskerek	Begafő
	Зрењанин	Книћанин	Nagybecskerek	Rezsőháza
	Зрењанин	Лазарево	Nagybecskerek	Lázárföld
	Зрењанин	Лукино Село	Nagybecskerek	Lukácsfalva
	Зрењанин	Лукићево	Nagybecskerek	Zsigmondfalva
	Зрењанин	Меленци	Nagybecskerek	Melence
	Зрењанин	Михајлово	Nagybecskerek	Szentmihály
	Зрењанин	Орловат	Nagybecskerek	Orlód
	Зрењанин	Перлез	Nagybecskerek	Perlasz
	Зрењанин	Стајићево	Nagybecskerek	Óécska
	Зрењанин	Тараш	Nagybecskerek	Tiszatarrós
	Зрењанин	Томашевац	Nagybecskerek	Tamáslaka
	Зрењанин	Фаркаждин	Nagybecskerek	Farkasd
	Зрењанин	Чента	Nagybecskerek	Csenta
28.	Житиште	Житиште	Begaszentgyörgy	Begaszentgyörgy
	Житиште	Банатски Двор	Begaszentgyörgy	Udvarnok
	Житиште	Банатско Вишњићево	Begaszentgyörgy	Vida
	Житиште	Банатско Карађорђево	Begaszentgyörgy	
	Житиште	Бегејци	Begaszentgyörgy	Torák
	Житиште	Међа	Begaszentgyörgy	Párdány
	Житиште	Нови Итебеј	Begaszentgyörgy	Magyarittabé

	Житиште	Равни Тополовац	Begaszentgyörgy	Katalinfalva
	Житиште	Српски Итебеј	Begaszentgyörgy	Szerbittabé
	Житиште	Торда	Begaszentgyörgy	Torda
	Житиште	Хетин	Begaszentgyörgy	Tamásfalva
	Житиште	Честерег	Begaszentgyörgy	Csősztelek

Одлуком о утврђивању традиционалних назива градова, општина и насељених места на румунском језику, утврђују се следећи традиционални називи градова, општина и насељених места на *румунском језику* и према правопису тог језика:

1.	Алибунар	Alibunar
2.	Банатско Ново Село	Satu Nou
3.	Барице	Sân-Ianăș
4.	Торак	Torac
5.	Бела Црква	Biserica Albă
6.	Делиблато	Deliblata
7.	Долово	Doloave
8.	Ечка	Ecica
9.	Глогоњ	Glogoni
10.	Гребенац	Grebenat
11.	Јабланка	Jablanca
12.	Јабука	Iabuca
13.	Јанков Мост	Iancaid
14.	Клек	Clec
15.	Ковин	Cuvin
16.	Киштиљ	Coștei
17.	Локве	Sân-Mihai
18.	Мали Жам	Jamul Mic
19.	Мало Средиште	Pârneaora
20.	Маргита	Mărghita
21.	Марковац	Marcovăt

22.	Месић	Mesici
23.	Мраморак	Maramorac
24.	Николинци	Nicolinț
25.	Омољица	Omolița
26.	Орешац	Oreșăț
27.	Панчево	Panciova
28.	Ритишево	Râtișor
29.	Селеуш	Seleuș
30.	Сочица	Sălcița
31.	Стража	Straja
32.	Уздин	Uzdin
33.	Сутјеска	Sărcia
34.	Владимировац	Petrovasâla
35.	Влајковац	Vlaicovăț
36.	Војводинци	Voivodinț
37.	Вршац	Vârșeț
38.	Зрењанин	Zrenianin

Према Извештају о спровођењу Повеље који је сачинио Национални савет румунске националне мањине «традиционални називи насељених места на румунском језику, где је румунски језик у службеној употреби, не поштују се» што се «нарочито односи на градове».

Олуком о утврђивању традиционалних назива градова, општина и насељених места на словачком језику утврђује се:

Назив на словачком језику	Назив на српском језику
Aradáč	Арадац
Báčska Palanka	Бачка Паланка
Báčsky Petrovec	Бачки Петровац
Bajša	Бајша
Begeč	Бегеч
Biele Blato	Бело Блато
Bol'ovce	Бољевци

Čelarevo	Челарево
Dobanovce	Добановци
Erdevik	Ердевик
Hajdušica	Хајдучица
Hložany	Гложан
Jánošík	Јаношик
Kovačica	Ковачица
Kulpín	Кулпин
Kysáč	Кисач
Lalit'	Лалић
Lug	Луг
L'uba	Љуба
Nový Sad	Нови Сад
Ostojićevo	Остојићево
Padina	Падина
Pivnica	Пивнице
Selenča	Селенча
Silbaš	Силбаш
Slankamenské Vinohrady	Станкаменачки Виногради
Stará Pazova	Стара Пазова
Šíd	Шид
Vojlovica (Pančevo)	Војловица (Панчево)
Zreñanin	Зрењанин

Одлуком о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на *русинском језику* утврђују се традиционални русински називи општина и насељених места:

Српски	Русински
Бачка Топола	Бачка Тополя
Бачки Петровац	Бачки Петровец
Бела Црква	Била Церква

Бикић До	Бикич Дол
Вршац	Вершец
Врбас	Вербас
Госпођинци	Господнци
Ђурђево	Ђурђов
Жабалъ	Жабель
Инђија	Индія
Куцура	Коцур
Кукујевци	Куковци
Крушчић	Крушич
Лаћарак	Латјак
Ново Орахово	Нове Орахово
Оџаци	Оџак
Пивнице	Пинъвиц
Руски Крстур	Руски Керестур
Сивац	Сивец
Сомбор	Зомбор
Сремска Каменица	Сримска Каменица
Сремска Митровица	Сримска Митровица
Сремски Карловци	Сримски Карловци
Стара Бингула	Стара Бингула
Тител	Титель
Црвенка	Червинка
Чуруг	Чурог

Национални савет русинске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље истиче да је «нормативно уређивање службене употребе ... врло добро и да задовољава одредбе члана 10. Повеље», али да «наспрот нормативно добро уређеној материји стоји пракса која не потврђује тако добре резултате». Национални савет у свом Извештају истиче да се називи места на русинском језику поштују, али указује да примена прописа у вези са другим топонимима није потпуна.

Према обавештењима добијеним од Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине у вези са одлукама о традиционалним

називима насељених места «у појединим општинама су ове одлуке погрешно интерпретиране и примена је била условљена њиховим прихватањем и потврђивањем у општинским статутима. У таквим случајевима је интервенисао Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине и дао тумачење да се те одлуке аутоматски примењују након њиховог ступања на снагу, те да се у службеној употреби мањинских језика морају користити називи које је утврдио односни национални савет и није потребна никаква додатна верификација. Утврђени називи су општеприхваћени, са ретким изузецима. Још увек су подељена мишљења око традиционалних мађарских назива за Фекетић, Телечку, Дебелачу и Ковачицу».

Традиционални називи на територији општина Бујановац, Прешево и Медвеђа где је у службеној употреби *албански језик* су:

Велики Трновац - Tërrnoc
Мали Трновац – Mal Tërrnoc
Прешево – Preshevë
Медвеђа – Medvegjë

Традиционални називи на територији општина Нови Пазар и Тутин, где је у службеној употреби *босански језик* су:

Нови Пазар – Novi Pazar
Тутин – Tutin

Табле са називима органа локалне самоуправе, организација и јавних служби, у срединама где су и мањински језици у службеној употреби су у већини случајева исписане и на тим језицима, и при том су назначена седишта органа или организације, јавне службе на традиционалном називу мањинског језика. Уз одговарајућу помоћ и подручне јединице републичких органа, организација и институција су такође поставиле нове табле са својим називима на мањинским језицима, где су за њихова седишта наведени традиционални називи места. Ипак, Национални савет румунске националне мањине истиче да «називи улица, тргова, као и других топонима нису исписани на румунском језику», док Национални савет русинске националне мањине указује да називи улица или јавних предузећа нису исписани на русинском језику у Новом Саду, Жабљу, Шиду, Бачкој Тополи, док Општина Врбас најдоследније спроводи службену употребу језика и писма.

5.3.8. Подношење захтева јавним службама на мањинским језицима

Јавне службе у правном поретку Републике Србије одређене су Законом о јавним службама. У члану 1. Закона, јавном службом се сматрају установе, предузећа и други облици организовања утврђени законом, који обављају делатности односно послове којима се обезбеђује остваривање права грађана односно задовољавање потреба грађана и организација, као и остваривање другог законом утврђеног интереса у одређеним областима.

Члан 3. Закона о јавним службама одређује да се установе оснивају ради обезбеђивања остваривања права утврђених законом и остваривања другог законом утврђеног интереса у области: образовања, науке, културе, физичке културе, ученичког и студентског стандарда, здравствене заштите, социјалне заштите, друштвене бриге о деци, социјалног осигурања, здравствене заштите животиња. За обављање делатности, односно послова утврђених законом у области: јавног информисања, ПТТ саобраћаја, енергетике, путева, комуналних услуга и другим областима одређеним законом, оснивају се предузећа. За обављање делатности, односно послова утврђених законом који се односе на јавно информисање на језицима националних мањина, могу се оснивати установе или предузећа.

Установе, предузећа и други облици организовања за обављање наведених делатности, односно послова могу основати република, аутономна покрајина, град, општина и друга правна и физичка лица, (члан 4. Закона о јавним службама). Јавне службе обављају делатности, односно послове из овог закона на начин којим се обезбеђује уредно и квалитетно, под једнаким условима, остваривање права грађана и организација и задовољавање потреба корисника. Јавне службе уређују начин пружања услуга и њихово коришћење од стране корисника, у складу са законом. (члан 8. Закона о јавним службама). Закон о јавним службама не садржи изричито одредбу о језику на коме се грађани могу обратити јавним службама у циљу остваривања својих права и обавеза, али имајући у виду да јавне службе, када одлучују о правима и обавезама грађана, организација односно корисника својих услуга и када обављају друге послове утврђене законом, одлучују и раде према Закону о општем управном поступку и Закону о службеној употреби језика и писма, то значи да се усмени и писмени захтеви могу поднети и на мањинским језицима.

У појединим општинама у којима је у службеној употреби мањински језик, донете су посебне одлуке, упутства о примени закона и других прописа који регулишу употребу језика и писма националних мањина у јавним службама чији је оснивач скупштина општине.¹⁷ Натписи, инструкције и друга обавештења за грађане треба да буду исписани и на мањинским језицима.

5.3.9. Ангажовање говорника мањинских језика у јавним службама

Како је предвиђено чланом 5. Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине, на подручјима на којима су у службеној употреби мањински језици, органи, организације односно јавне службе које пружају и наплаћују услуге грађанима у области електропривреде, продаје природног гаса, комуналних услуга, поште и телеграфа, обезбеђују корисницима њихових услуга и производа обрасце рачуна, разне потврде и обавештења у вези са њиховим услугама, вишејезично на српском језику и на мањинском језику (језицима). Изложена одредба посредно упућује на ангажовање говорника мањинских језика у јавним службама.

У неким општинама (Суботица, Кањижа, Сента, Прешево) јавна предузећа која пружају комуналне услуге почела су са испостављањем рачуна и разних

¹⁷ У општинама Суботица, Кањижа, Сечањ...

обавештења грађанима и на мањинском језику који је у службеној употреби на њиховој територији. У јавним службама на територијама на којима су мањински језици у службеној употреби, односно у којима је број говорника у укупној популацији велики, велики је и број запослених који говоре мањинске језике.

Појединим међународним уговорима предвиђено је да запослени у јавним предузећима и службама, на одређеним територијама, знају мањинске језике. Тако је Споразумом између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Републике Бугарске о граничној контроли и поступку у железничком саобраћају, чланом 10. став 3. предвиђено да службено и железничко особље домаће државе мора да зна језик који је у службеној употреби у суседној држави, у мери колико је то потребно за обављање службе. Истоветно решење садржано је и у члану 9. став 1. Споразума између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Хрватске о регулисању граничног железничког саобраћаја и члану 10. став 3. Споразума између Савезне владе СР Југославије и Владе Републике Македоније о регулисању граничног железничког саобраћаја. Споразуми о царинској сарадњи који су закључени са Румунијом и Мађарском предвиђају да се захтеви за пружање помоћи подносе на језику замољеног органа, односно на службеном језику друге државе, чиме посредно стварају потребу за ангажовањем особа које говоре те, у Републици Србији, мањинске језике.

5.3.10. Употреба и усвајање породичних имена на мањинским језицима

Устав Републике Србије у члану 79. одређује да припадници националних мањина имају право да на свом језику користе своје име и презиме. Устав у члан 64. предвиђа да свако дете има право на лично име и упис у матичну књигу рођених, а Породични закон чланом 344., који се односи на одређивање личног имена детета, наводи да родитељи имају право да се име детета упише у матичну књигу рођених и на матерњем језику и писму једног или оба родитеља. Према Закону о заштити права и слобода националних мањина, припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине (члан 9. став 1). Закон о матичним књигама одређује у члану 2. да вођење матичних књига обезбеђује општински орган управе надлежан за послове управе, односно надлежни орган у покрајини. Према Закону о личној карти у образац личне карте подаци о презимену и имену уписују се у изворном облику онако како су уписани у изводу из матичне књиге рођених. Подаци о презимену и имену припадника националних мањина паралелно се уписују и по српском правопису и писму. Остали подаци уписују се на српском језику и на мањинском језику у складу са законом (члан 9. став 3. и 4). Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига, чланом 117., предвиђа да се чињенице и подаци уносе у матичне књиге, регистре матичних књига, изводе и уверења из матичних књига на мањинском језику, у складу са важећим прописима. Овим упутством међутим, нису утврђени двојезични обрасци јавних исправа и обрасца евиденције за потребе подручја на којима су у службеној употреби мањински језици, стога је Аутономна Покрајина Војводина, у складу са својима овлашћењима, ближе

уредила то питање доношењем Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине и доношењем Одлуке о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и начину уписа у њих.

Члан 3. Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писма националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине одређује да припадник националне мањине има право да своје лично име и лично име своје деце упише у матичне евиденције у изворном облику, на писму и по правопису свог језика. Уколико је у евиденције из става 1. овог члана лично име припадника националне мањине уписано у изворном облику, то лично име ће се на исти начин уписати и у јавне исправе (личне исправе, изводи из матичних књига и сл.), које му се издају, независно од језика и писма обрасца јавне исправе. Овим се не искључује исписивање личног имена и на српском језику и писму поред имена у изворном облику. Одлука о вишејезичним обрасцима извода из матичних књига и начину уписа у њих у члану 6. наводи да се у изводима из матичних књига и уверењима, упис личног имена припадника националне мањине врши на његовом мањинском језику, с тим да се лично име после тога у загради уписује и на српском језику. Према овој одлуци, у општинама у којима су у службеној употреби и мањински језици, општинска управа издаје на захтев извод из матичне књиге на двојезичном обрасцу. Лично име се уписује у облику у ком је извршен основни упис. Уколико је његово име у матичној књизи уписано само на српском језику, матичар ће упутити странку да може да тражи упис личног имена у матичној књизи у оригиналном облику након спроведеног скраћеног или потпуног управног поступка промене личног имена, па ће матичар по окончању поступка издати одговарајући извод.

Након ступања на снагу поменуте Одлуке, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је израдио Објашњење за примену одлуке и одржао инструктаже и семинаре за раднике органа управе који раде на оваквим пословима. У том циљу и актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места, у појединим општинама, прописано је знање мањинских језика у службеној употреби као услов за запошљавање код одговарајућег броја извршилаца, као и број извршилаца који раде са странкама или воде управни поступак, а знају мањинске језике који су у службеној употреби.

Према подацима Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине у 2003. години, од укупно 1.243 првостепена управна поступака за промену личног имена, на мањинским језицима вођено је 17 поступака (Ада - 14, Бачка Топола - 1 и Кањижа - 2). Сви поступци су вођени на мађарском језику. Од 229 поступака за промену уписа личног имена у матичну књигу рођених, 97 је вођено на мањинским језицима, 94 на мађарском језику, а 3 на хрватском. Општине у којима су ови поступци вођени на мађарском језику су: Ада - 5, Кањижа - 3, Кикинда - 1, Зрењанин - 15, Житиште - 1 и Суботица - 69. У општини Суботица су вођена и 3 поступка на хрватском језику. У 2005. години ради промене личног имена, од укупно 1.290 поступака, 37 је вођено на мањинском језику (36 на мађарском, 1 на румунском). Ради промене уписа личног имена, од укупно 151 управног поступка, на мањинским језицима вођено је 45 (44 на мађарском, 1 на хрватском).

Према расположивима подацима, достављеним од стране локалних органа управе, број уписа у матичне књиге на мањинским језицима, са употребом породичних имена на мањинским језицима је следећи:

У општини Суботица број уписа у матичне књиге рођених (МКР) био је: на мађарском 362 и на хрватском 61, у матичне књиге венчаних (МКВ): на мађарском 178, и на хрватском 1, а у матичне књиге умрлих (МКУ) на мађарском 197. У општини Кањижа уписи у: МКР - 10, МКВ - 47, МКУ - 34, сви на мађарском језику. У општини Ада уписи у: МКР - 22, МКВ - 38, МКУ - 80, сви на мађарском језику. У општини Кула уписи у: МКР - 1, МКВ - 8, МКУ - 10, на мађарском и русинском језику. У општини Бачка Топола уписи у: МКР - 136, МКВ - 41, МКУ - 10, на мађарском, словачком и русинском језику. У општини Кикинда било је 4 уписа у МКВ на мађарском језику. У општини Зрењанин уписи у: МКР - 5 на мађарском и 2 на словачком, МКВ - 1 на мађарском, МКУ - 2 на мађарском. У општини Нови Бечеј извршена су 2 уписа у МК на мађарском језику, а у општини Србобран 1 у МКР на русинском језику. У општини Врбас - 28 уписа у МК на мађарском и русинском језику, а у општини Бечеј 34 на мађарском језику. У општини Житиште упис у: МКР - 17, МКВ - 7, на мађарском и румунском језику. У општини Сомбор уписи у: МКР - 3, МКВ - 4, сви на мађарском језику. У општини Нови Кнежевац било је 5 уписа у МК на мађарском језику, а у општини Сечањ 1 у МКР, такође на мађарском језику. У општини Беочин уписи у: МКР - 2, МКВ - 4, МКУ - 7, на словачком језику. У општини Стара Пазова уписи у: МКР - 5 и МКВ - 2.

У већини општина венчања се обављају на мањинским језицима, уколико постоји захтев оних који су заинтересовани, а тиме се и сва евиденција, као и уписи у МКВ воде односно врше на мањинским језицима, са употребом и усвајањем породичних имена на мањинским језицима.

Средства јавног информисања

1. Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

Изабрани ставови и подставови :**а)**

(iii) омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;

б)

(ii) охрабре или олакшају редовно емитовање радио програма на регионалним или мањинским језицима;

ц)

(ii) охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима;

д) охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио и аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

е)

(i) охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима;

ф)

(ii) примене постојеће мере финансијске подршке и на аудиовизуелну продукцију на регионалним или мањинским језицима.

2. Државе чланице преузимају обавезу да гарантују слободу директног радио и телевизијског програма из суседних земаља, на језику који је исти или сличан регионалном или мањинском језику, као и да се не супростављају реемитовању радио и телевизијских програма из суседних земаља на овом језику. Они се, поред тога, залажу да осигурају да се неће постављати никаква ограничења праву на слободу

изражавања и слободну циркулацију информација у оквиру писане штампе на језику који је исти или сличан регионалном или мањинском језику. Уживање ових слобода, пошто собом носи одговарајуће дужности и одговорности, може да буде подвргнуто таквим формалностима, условљавањима, ограничењима или казнама које су прописане законом и које су нужне у демократском друштву, у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне сигурности, ради спречавања нереда или злочина, ради заштите здравља и морала, ради заштите угледа или ради заштите информација које су примљене у поверењу, или за одржавање ауторитета и непристрасности судства.

3. Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узрти у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

5.4.1. Радио и телевизија – релевантне законске одредбе о јавном сервису

Област радиодифузије у Републици Србији регулисана је Законом о радиодифузији. Према члану 4. т. 1 Закона, радиодифузија је општи појам за радио и телевизију као електронске медије масовне комуникације, која се остварује посредством аналогног или дигиталног преноса текста, говора, звука, непокретних и покретних слика у виду програмских садржаја намењених најширој јавности путем радио таласа или кабловских дистрибутивних система до одговарајућих пријемних уређаја. Истим чланом Закона, предвиђено је у т. 9. да је радиодифузна организација, односно емитер, физичко или правно лице које је регистровано за делатности производње и емитовање радио или телевизијског програма коме је, у складу са тим законом, издата дозвола за емитовање програма. Тачка 9. тог члана, подразумева под јавним радиодифузним сервисом производњу, куповину, обраду и емитовање информативних, образовних, културно-уметничких, дечијих, забавних, спортских и других радио и телевизијских програма који су од општег интереса за грађане, а нарочито у циљу остваривања њихових људских и грађанских права, размене идеја и мишљења, неговања политичке, полне, међунационалне и верске толеранције, као и очувања националног идентитета. Члан 76. Закона предвиђа да су носиоци јавног радиодифузног сервиса у Републици Србији републичка и покрајинске радиодифузне установе које обављају делатност производње и емитовања радио и телевизијског програма и имају посебне обавезе у остваривању општег интереса у области јавног радиодифузног сервиса, утврђене тим законом.

5.4.2. Радио и ТВ програм на мањинским језицима – релевантне законске одредбе

Устав Републике Србије у члану 79. предвиђа да припадници националних мањина имају право на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја. Закон о радиодифузији предвиђа обавезу носилаца јавног радиодифузног сервиса да у циљу остваривања општег интереса, производе и

емитују програме намењене свим сегментима друштва, без дискриминације, водећи при том рачуна, нарочито о специфичним друштвеним групама као што су, између осталог, мањинске и етничке групе, и да уважавају језичке и говорне стандарде, како већинског становништва, тако, у одговарајућој сразмери, и националних мањина, односно етничких група, на подручју на коме се програм емитује, као и да обезбеде задовољавање потреба грађана за програмским садржајима који изражавају културни идентитет, како народа, тако и националних мањина, односно етничких група, кроз могућност да одређене програме или програмске целине, на подручјима на којима живе и раде, прате и на свом матерњем језику и писму. Изложене одредбе омогућавају приказивачима програма из јавног радиодифузног сервиса да понуде садржаје на регионалним или мањинским језицима. Закон у члану 72. предвиђа да је емитер обавезан да производи и емитује програм на српском језику, или да обезбеди да програми који су произведени на страним језицима буду емитовани преведени на српски језик, што се не односи на емитере који производе и емитују програм намењен националним мањинама, као и на делове програма установа јавног радиодифузног сервиса, којима се задовољавају потребе националних мањина у информисању на сопственом језику. Изложене одредбе Закона омогућавају да радио и ТВ програм на мањинским језицима емитују и емитери који не спадају у јавни радиодифузни сервис. Штавише, чланом 5. Закона о јавном информисању предвиђено је да ради остваривања права националних мањина и етничких заједница у информисању на сопственом језику и неговању сопствене културе и идентитета, Република, аутономна покрајина, односно локална самоуправа обезбеђује део средства или других услова за рад јавних гласила на језицима националних мањина и етничких заједница. Тај Закон под јавним гласилом у члану 11. подразумева новине, радио програме, телевизијске програме, сервисе новинских агенција, Интернет и друга електронска издања наведених јавних гласила, као и друга средства јавног информисања која помоћу речи, слике или звука објављују идеје, информације и мишљења намењене јавној дистрибуцији и неодређеном броју корисника. Према члану 14. Закона о јавном информисању, оснивач правног лица које је оснивач јавног гласила може бити свако домаће или страног правно или физичко лице, у складу са законом, али оснивачи јавног гласила не могу бити, ни посредно ни непосредно, држава и територијална аутономија, као ни установа, предузеће и друго правно лице које је у претежном делу у државној својини или које се у целини или претежним делом финансира из јавних прихода, осим уколико је то предвиђено посебним законом којим се уређује област радиодифузије. Изложене одредбе Закона о јавном информисању омогућавају предузимање мера којима држава и друге јавне власти могу да охрабре или олакшају редовно емитовање радио и ТВ програма на мањинским језицима.

5.4.2.1. Пракса охрабривања или олакшавања радио програма на мањинским језицима

У доњим табелама садржани су подаци¹⁸ о мерама којима се охрабрује или олакшава емитовање радио програма на мањинским језицима, како у јавном радиодифузног сервису, тако и од стране емитера који су јавна предузећа¹⁹, или који су у приватној својини.

Албански језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Бујановац Радио Бујановац, Бујановац	6,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (100%), у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 325.935,60 динара за набавку опреме за реализацију пројекта «РТВ Бујановац - Мултиетнички медиј», у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 321.980 динара за техничку опрему
РТВ Прешево Радио Прешево, Прешево	12,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (80%)
Радио Медвеђа, Медвеђа	2 сата недељно и вести 1x дневно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 80.000 динара за реализацију серијала «Животне приче расељених са обе стране линије»
Приватни емитери Емитовање само на албанском језику		
Радио Спектри, Бујановац	24 сата дневно	-
Радио Алди, Прешево	24 сата дневно	-
Радио М, Медвеђа	24 сата дневно	-

¹⁸ Подаци су прикупљени од републичких, покрајинских и локалних органа, као и емитера у анкети коју је спровела Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије у периоду фебруар – април 2007. године

¹⁹ Локална и регионална јавна предузећа треба да буду приватизована

Босански језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Регионална РТВ Радио Нови Пазар, Нови Пазар	30% од 7,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине
Приватни медији Вишејезично емитовање програма		
Радио сто плус, Нови Пазар	5 сати дневно	-
Радио Амаро, Сјеница	12 сати дневно	-

Бугарски језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Србије Републички јавни сервис		
Радио Ниш – програм на бугарском језику, Ниш	до 2005. 3 сата недељно, од 2005. 15 минута дневно	-
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Босилеград, Босилеград	7,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине
РТВ Цариброд Радио Цариброд, Димитровград	4-5 сати дневно	финансирање из буџета Општине
Радио Сурдулица, Сурдулица	3 сата недељно	финансирање из буџета Општине

Мађарски језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад – програм на мађарском језику,	24 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ

Нови Сад		Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ ²⁰
Јавна предузећа Емитовање само на мађарском језику		
Радио Суботица Редакција на мађарском језику, Суботица	24 сата дневно	финансирање из буџета Општине, у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило мађарској редакцији 144.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је Радио Суботици средства у износу од 2.107.000 динара за ТТО и ИНФ
Приватни медији Емитовање само на мађарском језику		
Радио Zepelin, Мужља, СО Зрењанин	24 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 160.000 динара за ТТО
Радио ПМ, Тотово село, СО Кањижа	24 сата дневно	-
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Апатин, Апатин	15 минута дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2005/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 450.000 динара за ТТО
РТВ Радио БаП, Бачка Паланка	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 300.000 динара за ТТО
		финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 410.360 динара за програм на мађарском и покретање програма на

²⁰ Скраћенице у колони 3:

РЕД, ДОТ. – током 2002. и 2003. РТВ Нови Сад је добијао редовне дотације
ОПР. – током 2003. и 2004. обезбеђена су средства за опремање РТВ Нови Сад
за аудио-визуелно покривање рада Извршног већа и Скупштине АП
Војводине, а регионалним електронским медијима обезбеђена су
средства за оснивање и почетак рада
ТТО – од 2005. додељивана су регионалним и општинским медијима средства
на основу конкурса за техничко технолошко унапређење рада
ИНФ – закључени су уговори о информисању јавности о раду Извршног већа и
Скупштине АП Војводине
УНП – од 2006. додељују се средства унапређење програма

Радио Средња Бачка, Бачка Топола	12 сати дневно	словачком језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 417.100 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.224.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Врбас, Врбас	5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.300.000 динара за ТТО
Радио Зрењанин, Зрењанин	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 432.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 670.000 динара
РТВ Инђија Радио Инђија, Инђија	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине
РТВ Ковачица Радио Ковачица, Ковачица	1,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (70%)
Радио Ковин, Ковин	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Кула, Кула	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.563.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Нови Бечеј, Нови Бечеј	25 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Оџаци, Оџаци	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 370.000 динара за ТТО
Радио Сечањ, Сечањ	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара за програм на мађарском и румунском језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 160.500 динара за реализацију

Сечањ		програмских садржаја на мађарском и румунском, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 447.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Сомбор, Сомбор	2 сата дневно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 289.800 динара за емисију «Cross Culture», у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 410.000 динара за ТТО
Радио Србобран, Србобран	8 сати дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 772.600 динара за ТТО
Радио Темерин, Темерин	5 сати дневно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 288.000 динара за пројекат «Мањинска права, европска искуства и српско мађарске везе кроз историју», у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 450.000 динара за ТТО
Вишејезични приватни емитери		
Радио Ада, Ада	88 сата недељно	-
Радио Бачка Топола, Бачка Топола	12 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 636.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио сунце – Глас јужног Баната, Бела Црква	20 минута недељно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара за пројекат «Мултикултуралност 2007»
Радио Бечеј, Бечеј	4 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 50.000 динара за ТТО
Радио Видра, Бечеј	3,5 сати дневно	-
Радио Патак, Вршац	1,5 сати недељно	уговор о пословној сарадњи са Општином
Радио Федра, Зрењанин	дневне вести, 1 сат недељно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио – информативни програм,

		у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио
Панда радио, Кањижа	17 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Бус, Ковин	1,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 340.000 динара за ТТО
Радио Blue, Озаци	0,5 сати недељно	-
City радио, Суботица	6 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 408.000 динара за ТТО
Paligo Radio (Радио Палић), Суботица	2 сата недељно	-
Sity Folk Radio, Суботица	1 сат дневно	-
Yu Eco Radio, Суботица	2-3 сата дневно	-
Радио 90, Хајдуково, СО Суботица	2-3 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 50.000 динара за ТТО
Радио Алфа Мини радио, Суботица	2-3 сата дневно	-

Ромски језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Србије Републички јавни сервис		
Радио Београд – програм на ромском језику, Београд	0,5 сати дневно	-
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад – програм на ромском језику, Нови Сад	2,5 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ

Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Бела Црква, Бела Црква	1 сат, повремено	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 216.730 динара за ТТО
РТВ Бујановац Радио Бујановац, Бујановац	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине 100%, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 325.935,60 динара за набавку опреме за реализацију пројекта «РТВ Бујановац – Мултиетнички медиј» у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 321.980 динара за техничку опрему
РТВ Инђија Радио Инђија, Инђија	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине
Радио Ковин, Ковин	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Крушевац, Крушевац	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 250.00 динара за пројекат «Romano alav»
Радио Нови Бечеј, Нови Бечеј	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Озаци, Озаци	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 370.000 динара за ТТО
Радио Сомбор, Сомбор	1,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 289.800 динара за емисију «Cross Culture», у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 410.000 динара за ТТО
Радио Србобран, Србобран	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 772.600 динара за ТТО
Радио Сурдулица, Сурдулица	3 сата недељно	финансирање из буџета Општине

РТВ Трстеник Радио Трстеник, Трстеник	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине 60%, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 380.000 динара за емитовање емисије «Laško đe»
Приватни медији Емитовање само на ромском језику		
Радио Romano Vilo, Бор	24 сата дневно	-
Радио Ašunen Romalen, Зрењанин	24 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за УНП
Радио Romano Alav, Крушевац	24 сата дневно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара за емисију «Мој завичај, моја земља»
Радио Ром, Обреновац	24 сата дневно	-
Вишејезични приватни емитери		
РТВ Khrlo e Romengo Радио Khrlo e Romengo, Београд	10 сати дневно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 400.000 динара за техничку опрему
Радио Срце, Београд		у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара за емисију «И Београд срце има»
Радио Точак, Ваљево	12 сати дневно	-
Радио Gipson, Врање	12 сати	-
ОК Радио, Врање	1 сат недељно, само у току 2006.	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара за емисију «Šunen e goten»
Радио Д-65, Дероње	2 сата недељно	-
Радио Амаро, Зајечар	3,5 сати дневно	-
РТВ Belle Amie Радио Belle Amie, Ниш	вести 2 x дневно	-
Радио Blue, Оџаци	0,5 сати недељно	-

Ромски радио, Пожаревац	17 сати дневно	-
Радио Лео, Сурдулица	12 сати дневно	-
Радио Гонг, Трговиште	не емитује више програм	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 600.000 динара за промоцију и интеграцију ромске заједнице у информативни систем

Румунски језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад - програм на румунском језику, Нови Сад	44 сата недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Бела Црква, Бела Црква	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 216.730 динара за ТТО
Радио Зрењанин, Зрењанин	1,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 432.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 670.000 динара
РТВ Ковачица Радио Ковачица Ковачица	1,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (70%)
Радио Ковин, Ковин	2 сата дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 100.000 динара за ТТО
Радио Сечањ, Сечањ	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара за програм на мађарском и румунском језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 160.500 динара за реализацију програмских садржаја на мађарском и румунском, у периоду 2002/2006. Покрајински

		секретаријат за информације доделио је средства у износу од 447.000 динара за ТТО и ИНФ
Приватни медији Емитовање само на румунском језику		
Радио Викторија, Вршац	24 сата дневно	уговор о пословној сарадњи са Општином, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 60.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 200.000 динара за ТТО
Вишејезични приватни емитери		
Радио Фар, Алибунар	4 сата дневно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 40.000 динара за емисију на румунском «Културни мозаик», у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 420.000 динара за ТТО
Радио сунце –Глас јужног Баната, Бела Црква	1 сат недељно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара за пројекат «Мултикултуралност 2007»
Радио Патак, Вршац	1,5 сати недељно	уговор о пословној сарадњи са Општином

Русински језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад – програм на русинском језику, Нови Сад	5 сати и 25 минута дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Средња Бачка, Бачка Топола	0,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 410.360 динара за програм на мађарском и покретање програма на словачком језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 417.100 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински

		секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.224.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Врбас, Врбас	5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.300.000 динара за ТТО
Радио Кула, Кула	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.563.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Шид, Шид	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 428.000 динара за ТТО и ИНФ
Вишејезични приватни емитери		
Мултирадио, Нови Сад	0,5 сати недељно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 396.000 динара за Студентски магазин
Радио Blue, Оџаци	0,5 сати недељно	-

Словачки језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад – програм на словачком језику, Нови Сад	до 2005. 5,5 сати дневно, од 2005. - 5 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Бачка, Бач	5 сати недељно	финансирање из буџета Општине (51%), у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.844.964,40 динара за ТТО
РТВ Радио БаП, Бачка Паланка	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 300.000 динара за ТТО

Радио Средња Бачка, Бачка Топола	0,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 410.360 динара за програм на мађарском и покретање програма на словачком језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 417.100 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.224.000 динара за ТТО и ИНФ
Радио Бачки Петровац, Бачки Петровац	24 сата дневно	финансирање из буџета Општине, у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 30.000 динара за подршку информисању на словачком језику, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара за емисије на словачком, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 738.000 динара за ТТО
Радио Зрењанин, Зрењанин	1,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 432.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 670.000 динара
РТВ Инђија Радио Инђија, Инђија	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине
РТВ Ковачица Радио Ковачица, Ковачица	5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (70%)
Радио Кисач, Нови Сад	33 сата недељно	финансирање из буџета Града и МЗ Кисач, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 180.000 динара за ИНФ
Радио Озаци, Озаци	2 сата недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 370.000 динара за ТТО
Радио Стара Пазова, Стара Пазова	5 сати дневно	финансирање из буџета Општине, у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 30.000 динара за дечији радио програм на словачком и 30.000 динара за емисију «Живимо заједно» у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 35.000 динара

Радио Шид, Шид	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 428.000 динара за ТТО
Приватни медији Емитовање само на словачком језику		
Slovensky radio, Падина		-
Вишејезични приватни емитери		
Радио Фар, Алибунар	2 сата недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 420.000 динара за ТТО
Радио сунце –Глас јужног Баната, Бела Црква	20 минута недељно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара за пројекат «Мултикултуралност 2007»
Радио Д-65, Дероње	3 сата недељно	-
Радио Федра, Зрењанин	дневне вести, 1 сат недељно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио – информативни програм, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 96.000 динара за «Еурорадио» мултијезични радио
Радио Blue, Оџаци	0,5 сати недељно	-

Украјински језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
Радио Нови Сад – програм на украјинском језику, Нови Сад	6 сати месечно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа вишејезично емитовање програма		
Радио Врбас, Врбас	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.300.000 динара за ТТО

РТВ Инђија Радио Инђија, Инђија	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 200.000 динара за програм на украјинском језику «Различитости су наша вредност»
Радио Кула, Кула	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.563.000 динара за ТТО и ИНФ
Вишејезични приватни емитери		
Радио Ројал, Сремска Митровица		-

Према мишљењу Националног савета украјинске националне мањине које је изложено у Извештају о спровођењу Повеље „једино је програм Радио Новог Сада који је ... у последње време значајно проширен, професионално и финансијски регулисан“.

Хрватски језик

Емитер	Дужина трајања радио програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Радио Бачка, Бач	0,5 сати недељно	финансирање из буџета Општине (51%), у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.844.964,40 динара за ТТО
РТВ Инђија Радио Инђија, Инђија	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине,
Радио Суботица, Суботица	2 сата дневно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 500.000 динара за серију радијских драма на хрватском језику, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је Радио Суботици средства у износу од 2.107.000 динара за ТТО и ИНФ

5.4.2.2. Пракса охрабтивања или олакшавања ТВ програма на мањинским језицима

У доњим табелама садржани су подаци о мерама којима се охрабрује или олакшава емитовање ТВ програма на мањинским језицима, како у јавном радиодифузном сервису, тако и од стране емитера који су јавна предузећа²¹, или који су у приватној својини.

Албански језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабтивања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Емитовање само на албанском језику		
РТВ Прешево ТВПрешево, Прешево	9,5 сати дневно	финансирање из буџета Општине (80%)
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Бујановац ТВ Бујановац, Бујановац	3 сата дневно	финансирање из буџета Општине (100%)
Приватни емитери Емитовање само на албанском језику		
ТВ Спектри, Бујановац	24 сата дневно	-
ТВ Алди, Прешево	15 сати дневно	-

Босански језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабтивања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
Регионална РТВ ТВ Нови Пазар, Нови Пазар	30% од 17 сати дневно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 1.022.175 динара за техничку опрему

²¹ Локална и регионална јавна предузећа треба да буду приватизована

ТВ Тутин, Тутин	8 сати дневно	финансирање из буџета Општине
--------------------	---------------	-------------------------------

Бугарски језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Цариброд ТВ Цариброд, Димитровград	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 366.390 динара за техничко опремање, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 525.000 динара за техничку опрему

Мађарски језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на мађарском језику, Нови Сад	12 сати дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ ²²
Приватни медији Емитовање само на мађарском језику		
ТВ Мозаик, Нови Сад	24 сата дневно	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара за документарни серијал, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.450.000 динара за ТТО
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		

²² Скраћенице у колони 3:

РЕД, ДОТ. – током 2002. и 2003. РТВ Нови Сад је добијао редовне дотације
ОПР. – током 2003. и 2004. обезбеђена су средства за опремање РТВ Нови Сад за аудио-визуелно покривање рада Извршног већа и Скупштине АП Војводине, а регионалним електронским медијима обезбеђена су средства за оснивање и почетак рада
ТТО – од 2005. додељивана су регионалним и општинским медијима средства на основу конкурса за техничко технолошко унапређење рада
ИНФ – закључени су уговори о информисању јавности о раду Извршног већа и Скупштине АП Војводине
УНП – од 2006. додељују се средства унапређење програма

Express-channel Кабловска ТВ, Бачка Топола	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине
ТВ Бачка, Врбас	прилози и репортаже на мађарском језику	финансирање из буџета Општине
Инфо ТВ, Кањижа	1 сат дневно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 600.000 динара за ТТО
РТВ Ковачица ТВ Ковачица, Ковачица	8 сати недељно	финансирање из буџета Општине (70%), у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 360.000 динара за титловање емисија на мањинским језицима и српском, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.310.785 динара за ТТО и ИНФ
ЦИНК Инфо канал, Нови Кнежевац	10 сати дневно	финансирање из буџета Општине (80%), у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 521.600 динара за ТТО и ИНФ
Регионална РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.830.000 динара за ТТО
Вишејезични приватни емитери		
Кабловска ТВ, Ада	4-6 сати недељно	-
ТВ Банат, Вршац	дневне информативне емисије и програм 0,5 сати недељно	уговор о пословно техничкој сарадњи са Општином
ТВ Сантос, Зрењанин	0,5 сати дневно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 200.000 динара за емисију «Мађарски магазин»
ТВ Озаци, Озаци	0,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.912.300 динара за ТТО и ИНФ
Супер ТВ, Суботица	2 сата дневно, изузев недеље	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 6.440.000 динара за ТТО и ИНФ
		у периоду 2002/2006. Покрајински

YU ECO TV, Суботица	35% програма од 24 сата дневно	секретаријат за информације доделио је средства у износу од 15.534.000 динара за ТТО, ИНФ, УНП
ТВ К23, Суботица	2 сата дневно	-
City TV, Суботица	2 сата дневно	-
КДС Инфо канал, кабловска телевизија Суботица	2 сата дневно	-

Ромски језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на ромском језику, Нови Сад	4 сата недељно и 2 сата месечно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Бујановац ТВ Бујановац, Бујановац	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине 100%
РТВ Ваљево ТВ Ваљево, Ваљево	4 сата месечно	У 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 360.000 динара за информисање Рома у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 360.000 динара за емисију »Еј Romalen«
Регионална РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево	1 сат недељно	финансирање из буџета општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.830.000 динара за ТТО
РТВ Крајина, ТВ Крајина, Неготин	0,5 недељно (од 2007)	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 200.000 динара за емисију »Bibijaku djive«
РТВ Трстеник ТВ Трстеник, Трстеник	1 сат недељно	финансирање из буџета Општине, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара за емитовање

		емисије «Lačno de»
Вишејезични приватни емитери		
РТВ Khrlo e romengo ТВ Khrlo e romenego, Београд	40% од 11,5 сати дневно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 387.000 динара
РТВ Нишава ТВ Нишава, Ниш	7 сати дневно	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 600.000 динара за емисију «Од А до Ш» и у 2006. за трошкове ТВ продукције од 275.401 динара у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 440.000 динара
РТВ Belle Amie ТВ Belle Amie, Ниш	вести 2 x дневно	-
Пи канал, Пирот	1 сат месечно	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 450.000 динара за емисију «Pralipe»
YU ECO TV, Суботица	2 сата недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 15.534.000 динара за ТТО, ИНФ, УНП

Румунски језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на румунском језику, Нови Сад	5,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Ковачица ТВ Ковачица, Ковачица	8 сати недељно	финансирање из буџета Општине (70%), у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 360.000 динара за титловање емисија на мањинским језицима и српском, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.310.785 динара за ТТО и ИНФ
Регионална РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево	1 сат недељно	финансирање из буџета општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.830.000 динара за ТТО

Вишејезични приватни емитери		
ТВ Банат, Вршац	Дневне информативне емисије и програм 0,5 сати недељно	уговор о пословно техничкој сарадњи са Општином

Поред изложених података, Национални савет румунске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље истиче да се „програм на румунском језику емитује само на јавном сервису – РТВ Војводине. На телевизији је дошло до повећања програма (минутаже) без адекватног кадровског и техничког оспособљавања... Чујност и гледаност програма на румунском језику је изузетно лоша, тако да се програм уопште не може квалитетно пратити у јужном Банату, или га не могу пратити две трећине румунског живља“.

Русински језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на русинском језику, Нови Сад	40 минута дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
ТВ Бачка, Врбас	Прилози репортаже на русинском језику	финансирање из буџета Општине
Вишејезични приватни емитери		
ТВ Оџаци, Оџаци	0,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.912.300 динара за ТТО и ИНФ
Сремска ТВ, Шид	0,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 13.920.000 динара за ТТО, ИНФ, УНП

Национални савет русинске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље, указује да у раду редакција у медијима на русинском језику постоје извесни проблеми у које спадају „лоша техничка опремљеност – недостају компјутери и то у редакцијама које имају висок степен утицаја на јавно мњење (редакција у Радио Новом саду и ТВ Нови Сад) недостају дигитални касетофони, фотоапарати, итд.“. Посебно се истичу проблеми у које спадају „неповољна

старосна структура запослених новинара“ и „као објективни проблем... и лоша техничка покривеност радијског и ТВ сигнала на русинском језику, нарочито у Срему.“

Словачки језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на словачком језику, Нови Сад	5,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Приватни медији Емитовање само на словачком језику		
ТВ Петровац, Бачки Петровац	24 сата дневно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 585.000 динара за ИНФ
Јавна предузећа Вишејезично емитовање програма		
РТВ Ковачица ТВ Ковачица	24 сата недељно	финансирање из буџета Општине (70%), у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 360.000 динара за титловање емисија на мањинским језицима и српском, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 4.310.785 динара за ТТО и ИНФ
Регионална РТВ Панчево ТВ Панчево, Панчево	1 сат недељно	финансирање из буџета општине, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 2.830.000 динара за ТТО
Вишејезични приватни емитери		
ТВ Озаци, Озаци	0,5 сати недељно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 1.912.300 динара за ТТО и ИНФ
Сремска ТВ, Шид	0,5 сати недељно	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 200.000 динара за емисију «Словачки магазин», у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 13.920.000 динара за

		ТТО, ИНФ, УНП
--	--	---------------

Украјински језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на украјинском језику, Нови Сад	1 сат месечно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ

Према мишљењу Националног савета украјинске националне мањине које је изложено у Извештају о спровођењу Повеље „тај облик информисања путем телевизије као најјачег медија ни приближно не задовољава интересе и потребе Украјинаца, ни по обиму, учесталости емитовања, као ни статусног положаја програма. Украјински програм је саставни део редакције програма на русинском језику и ван је домашаја Украјинаца, њихових институција и организација, да утичу на програмску шему, кадровска решења и уређивачку политику ових емисија, што треба отклонити.“

Хрватски језик

Емитер	Дужина трајања ТВ програма	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
РДУ Војводине Покрајински јавни сервис		
ТВ Нови Сад – програм на хрватском језику, Нови Сад	1 сат месечно	у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 964.134.250 динара РДУ Војводине за РЕД, ДОТ, ОПР, УНП, ИНФ
Вишејезични приватни емитери		
YU ECO TV, Суботица	2 сата недељно	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 127.774 динара за техничко опрему емисије «ТВ тједник» емисије на хрватском језику, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је средства у износу од 15.534.000 динара за ТТО, ИНФ, УНП

5.4.3. Пракса охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио и аудиовизуелних радова на мањинским језицима

Од 2003. године, на основу члана 5. Закона о јавном информисању, расписује се годишњи јавни конкурс за суфинасирање јавних гласила и програма на језицима мањина. На овај начин се буџетским средствима стимулише производња и дистрибуција аудио или аудиовизуелних радова, где је један од услова конкурса емитовање суфинансираног програма на медију, односно његова дистрибуција.

Доње табеле садрже податке о мерама охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудиовизуелних радова.

Босански језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
Национални савет бошњачке националне мањине	интернет презентација Бошњачког националног вијећа, интернет презентација	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 440.000 динара, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 440.000 динара

Бугарски језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
РТВ Bell amie, Ниш	серијал ТВ емисија на бугарском језику	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 310.000 динара
РТВ Цариброд, Димитровград	набавка камере, тејпа и рачунара за нелинеарну монтажу	у периоду од 2002. до 2006. финансијска подршка Министарства културе, Националног савета бугарске националне мањине и локалне самоуправе

Мађарски језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабтивања или олакшавања производње и дисдистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
Мањинска удружења са територије општине Бач	повезивање с могућим инвеститорима, израда пројеката	финансијска помоћ Општине Бач
КУД «Вечера Шандор», Бачка Паланка	ТВ емисија «Дунакањарај» ТВ емисија «Дунакањарај»	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 165.000 динара, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 120.000 динара
Радио сунце – Глас јужног Баната, Бела Црква	издавање ЦД	суфинансирање Министарства културе и Покрајинског секретаријата за информације
Агенција Тиса, Бечеј	сервисне информације преко CAT-ТРАКТ кабловке ТВ	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 327.000 динара за ТТО и ИНФ
НВО TELEDOM, Нови Итебеј	постављање локалнг листа на интернет	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 30.000 динара за ТТО
Unit Graphics, Нови Сад	Web portal	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 150.000 динара за УНП
«Magyar Szó», Нови Сад	«Нови Web сајт за нове генерације»	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара
НВО Вео дра, Ново Милошево	Web странице села на српском и мађарском језику	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 150.000 динара за УНП
Културно-уметничка друштва са територије Оџаци	снимање видео касета, ЦД	финансијска помоћ Општине Оџаци
НВО Pánnonia Alap, Суботица	независна ТВ продукција	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 500.000 динара за УНП

Ромски језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
УГ «Phralipe», Нови Сад	Радио емисија «Ромкиње и медији»	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 239.200 динара
Развојни центар «Ром», Обреновац	Радио емисија «Једнаке шансе» «Наш радио Ром радио»	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 450.000 динара
Ромски медијски центар, Сента	Web portal	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 400.000 динара за ТТО
НВО «Rani Ваšно»	Web portal	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 100.000 динара за ТТО
Регионална канцеларија Националног савета ромске националне мањине, Шабац	Радио емисија «Амаго Them»	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара
Савез удружења Рома и ТВ Шабац, Шабац	Емисија на ромском «Amarothem»	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 250.000 динара

Румунски језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
Радио сунце – Глас јужног Баната, Бела Црква	издавање ЦД	суфинансирање Министарства културе и Покрајинског секретаријата за информације

Русински језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
Национални савет русинске	Радио емисија «Европска	у 2005. Министарство културе

националне мањине	дилижанса»	конкурсом је доделило 97.328 динара
НИУ «Руске слово», Нови Сад	Агенција Ruthenpress	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 260.550 динара
	Агенција Ruthenpress	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара

Словачки језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
Мањинска удружења са територије општине Бач	повезивање с могућим инвеститорима, израда пројеката	финансијска помоћ Општине Бач
Културно-уметничка друштва са територије општине Бачки Петровац	издавање ЦД и ауди касета	финансијска помоћ Општине Бачки Петровац
Културно-уметничка друштва са територије општине Оџаци	снимање видео касета, ЦД	финансијска помоћ Општине Оџаци

Хрватски језик

Корисник	Пројекат	Мере охрабривања или олакшавања производње и дистрибуције аудио или аудио-визуелних радова
НИУ «Хрватска ријеч», Суботица	ТВ емисија на хрватском језику - «ТВ тједник»	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 400.000 динара

5.4.4. Пракса охрабривања или олакшавања стварања и очувања макар једних новина на мањинским језицима

На основу Закона о јавном информисању, буџетским средствима се редовно финансирају штампани медији на језицима мањина у износу од 30-100% потребних средстава, и то 11 новина на свим језицима прихваћених Повељом (две новине на ромском језику). Новине на мањинском језику које се редовно финансирају излазе недељно, петнаестодневно или месечно (осим на мађарском који је дневни лист). У процесу имплементације Повеље, у складу са надлежношћу јавне власти, упоређивањем обавеза из Повеље и постојећег стања, утврђени су недостаци, као што је изостанак макар једних новина на албанском и босанском језику, што је отклоњено обезбеђењем буџетских средства за покретање и редовно излажење

листа "Перспектива" на албанском језику и "Бошњачка ријеч" на босанском језику од априла 2006. године.

У мере за унапређење информисања могу да се сврстају и стимулисање финансијским и другим средствима излагања подлистова за децу, омладину и жене, као и других специјализованих листова.

Доње табеле садрже податке о мерама охрабривања или олакшавања стварања и очувања новина на мањинским језицима:

Албански језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на албанском језику				
«Perspektiva», Бујановац	информативни, култура, политика	недељник	3.000	у 2006. Министарство културе суфинансирало је износом од 4.300.000 динара (80% тражених средстава)
«Diellori», Бујановац	дечији (од 2007)	месечник, у току школске године	5.000	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 900.000 динара
Билтен, Медвеђа				у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 300.000 динара
«Nari», Врање	информативна ревија	повремено		-
«Filloristi», Прешево	ђачке новине	у току школске године		финансира ОШ «15. новембар», Прешево
«Cisegraku», Црнотинце	ђачке новине	у току школске године		финансира ОШ «22. децембар», Црнотинце

Босански језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на босанском језику				
«Вошњајска гјеџ», Нови Пазар	наука, култура, информативни,	тримесечник	1.000	у 2006. Министарство културе суфинансирало је износом од 1.460.000 динара (60% тражених средстава)
«Kolibri»	дечији	месечник	500-1.000	у 2005. Министарство

«Šer»	сатирикон	месечник	500	културе конкурсом је доделило 240.500 динара
«Revija Sandžak», Нови Пазар	култура, друштвена питања	месечник	2.000-5.000	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 240.000 динара
«Glas islama», Нови Пазар	верски	месечник	2.000	-

Бугарски језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на бугарском језику				
«Братство», Ниш	информативни	недељник	2.000	финансирање из буџета Републике, (у 2006. НИУ «Братство» додељено је 30.000.000 динара - 100% тражених средстава)
«Другарче»	дечији	месечник у току школске године	1.500	финансирање из буџета Републике, (у 2006. НИУ «Братство» додељено је 30.000.000 динара - 100% тражених средстава)
«Мост»	култура, уметност, друштвена питања	двомесечник	800	финансирање из буџета Републике

Мађарски језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на мађарском језику				
«Magyar Szó», Нови Сад	информативни	дневно, изузев недеље	10.000	у периоду 2002/2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у

				износу од 168.289.700 динара (20%)
«Hét Nap», Суботица	породична ревија	недељник	6.000- 7.500	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 413.773 динара за развој рачунарске инфраструктуре, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 85.820 динара за развој фото опреме, у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 69.236.850 динара (60%)
«Közszégi Napló», Бачка Топола	општински дневник (не излази од 2006)	двонедељник	4.500	финансирање из буџета Општине
«Igaz Szó», Ковин	Подлист приватног листа «Мој Ковин»	месечник	350-400	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 130.000 динара за ТТО ²³
«Szó Beszéd», Мали Иђош	информтивни	месечник	700	-
				у 2006. Министарство културе конкурсом

²³ Скраћенице у колони 3:

РЕД, ДОТ. – током 2002. и 2003. РТВ Нови Сад је добијао редовне дотације
ОПР. – током 2003. и 2004. обезбеђена су средства за опремање РТВ Нови Сад
за аудио-визуелно покривање рада Извршног већа и Скупштине АП
Војводине, а регионалним електронским медијима обезбеђена су
средства за оснивање и почетак рада
ТТО – од 2005. додељивана су регионалним и општинским медијима средства
на основу конкурса за техничко технолошко унапређење рада
ИНФ – заклучени су уговори о информисању јавности о раду Извршног већа и
Скупштине АП Војводине
УНП – од 2006. додељују се средства унапређење програма

«Muzslyai Újság», Мужља, СО Зрењанин	информативни	тримесечник		је доделило 200.000 динара у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.00 динара
«Cserneyi Újság», Нова Црња	информативни	тримесечник	800	-
«Képes Ifjúság», Нови Сад	омладински	недељник	10.000	у периоду 2002/2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 19.050.530 динара
«Híd», Нови Сад	култура, наука, друштво	тримесечник		-
«Mezőskalács», Нови Сад	дечији	месечник	6.500	-
«Jó Pajtás», Нови Сад	дечији	недељник	2.300	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 200.000 динара, у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 200.000 динара за ТТО
«Symposion» Нови Сад	култура	четвормесечник	500	-
«Aracs», Нови Сад	култура			у периоду 2002/2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 150.000 динара за ТТО
«Létünk», Нови Сад	култура	тримесечник	500	-
«Családi Kör», Нови Сад	породични	недељник	23.000-25.000	-
«Kisoroszi				у периоду 2002/2006. Покрајински

Hirmondó», Руско село, СО Киkinда				секретаријат за информације доделио је 120.000 динара за ТТО
«Dunatáj», Сомбор	информативни	недељник	500	-
«Üzenet», Суботица	култура		400	-
«Új Kép», Суботица	образовање	месечник, у току школске године	1.500	-
«Temerini Újság», Темерин	информативни	недељник	1.100	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 116.160 динара
«Közszégi Hírlap», Темерин	информативни	месечник	2.500	финансирање из буџета Општине Бачка Топола
«Jó Gazda», Темерин	пољопривреда	месечник	2.000	-
«Tordai Újság», Торда, СО Житиште	информативни	двомесечник	750	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 50.000 динара, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 75.000 динара за ТТО
«Új Kanizai Újság», Тотово село, СО Кањижа	информативни	двонедељник		-
«Fecske», Фекетић	информативни	месечник		у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 11.790 динара, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 50.000 динара за ТТО
«Reformatus Elet»,	верски	месечник	2.000	-

Фекетић				
Вишејезични листови				
«Közszégi Körkép» Општинска панорама, Ада	информативни мађарски /српски 28/ 13-16 /12-15 страна	месечник	1.200	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 64.060 динара за техничку опрему, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 44.000 динара за ТТО
«Бечејски мозаик», Бечеј	информативни српски/ мађарски 16/14/ 2 стране	недељник	1.700	-
«Зрењанин», Зрењанин	информативни српски/ мађарски / румунски/словачки 48/45-47/ 1 недељно /1месечно /1 месечно	недељник	12.000	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 1.100.000 динара за ТТО
«Зрењанинске новине», Зрењанин	информативни подлистак на мађарском језику	недељник	10.000	-
«Ковинске новине», Ковин	информативни српски/ мађарски / румунски 20/19/ 0,5/0,5 страна	месечник	1.500	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 160.000 динара за ТТО
«Кулска комуна», Кула	информативни српски/ мађарски / русињски 16/14/ 1/1 страна	двонедељник	2.000	финансирање из буџета Општине
«Новокнежевачке новине» Нови Кнежевац	информативни српски/ мађарски 12/8/ 4 страна	двонедељник	1.500	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 177.000

				динара за ИНФ
«Чоканска хроника», Чока	информтивни српски/мађарски 12/6/6	месечник	2.000	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 270.000 динара за ТТО

Ромски језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на ромском језику				
«Them», Нови Сад	информативни	двонедељник	1.500	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 26.550.800 динара
«Chavorrengo Them», Нови Сад	дечији	месечник, током школске године	1.500	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 2.860.000 динара
Вишејезични листови				
«Romano Nevire», Београд	магазин, подлистак за жене и децу ромски/српски	месечник	3.500	у 2006. Министарство културе суфинансирало је износом од 5.614.600 динара (100% тражених средстава)

Румунски језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на румунском језику				

«Libertatea», Панчево	информативни	недељник	3.000	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 350.350 динара, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 380.000 динара, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило НИУ 250.000 динара за пројекат «Токови мултикултурализма», у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 70.201.570 динара
«Lumina», Панчево	књижевност, уетност, култура	нередовно	300	-
«Tineretea», Панчево	омладински	месечник	650	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 6.012.120 динара
«Bucuria Copilor», Панчево	дечији	месечно, током школске године	1.200	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 6.012.120 динара
«Tibiscus», Уздин	култура	месечник	1.200	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 108.000 динара, у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 50.000 динара, у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 50.000 динара, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио

				је 95.000 динара за ТТО
«Sematorul», Вршац	верски			-
«Stražerul», Вршац	верски подлистак			-
Вишејезични листови				
«Општинске новости», Алибунар	информативни српски/ румунски / словачки 24/21/2/1 страна, (не излазе од 2006)	месечник	1.200	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 102.741 динара за ТТО
«Вршачка кула», Вршац	информативни српски/ румунски 15/14/1 страна	двонедељник	1.500	финансирање из буџета Општине
«Зрењанин», Зрењанин	информативни српски/мађарски/ румунски /словачки 48/45-47/1 недељно/ 1 месечно / 1 месечно	недељник	12.000	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 1.100.000 динара за ТТО
«Ковинске новине», Ковин	информативни српски/мађарски/ румунски 20/19/0,5/0,5 страна	месечник	1.500	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информацио доделио је 160.000 динара за ТТО
«Огледало - Oglinda», Сечањ	култура српски/ румунски	тримесечник	1.000	-

Национални савет румунске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље истиче да је „традиција започета крајем 19. а нарочито на почетку 20. века довела до тога да су данас Румуни мањински лидери што се тиче локалних штампаних медија. Готово да не постоји село које периодично не издаје своје гласило или публикацију што се односи и на већину румунских организација. Њихов основни проблем је решавање системског финансирања. Скромна средства добијају се од месних заједница, Националног савета румунске националне мањине и других спонзора. Оснивачка права над НИУ „Либертатеа“ из Панчева пренета су

на Национални савет румунске националне мањине. Извршно веће Војводине суфинасира и даље излажење недељника „Либертатеа“ али се издвајају веома мало, или уопште нема средстава и за издаваштво, као и за часопис за књижевност, уметност и културу „Лумина“. Национални савет румунске националне мањине истиче и да је, за разлику од других области „у домену издаваштва књига и часописа ситуација код Румуна из Војводине много боља. Сем НИУ „Либертатеа“ из Панчева постоје још четири издавачке куће Издају се преко 50 периодичних гласила, па готово свако село има своје гласило, а село Торак издаје 5 часописа“.

Русински језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на русинском језику				
«Руске слово», Нови Сад	информативни	недељник		у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 70.201.570 динара
«Захрадтка», Нови Сад	дечији	месечник, у току школске године	1.300	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 6.012.120 динара
«Мак», Нови Сад	омаладински	месечник		у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 6.012.120 динара
«Шветлошч», Нови Сад	књижевност, култура, уметност	тримесечник	400	-
«Календар- Алманах», Нови Сад		годишњак	2.500	-
«Русин», Руски Крстур		3-4 годишње		-
«Дзвони», Руски Крстур	верски	месечник	1.000	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информацио доделио је 155.000 динара за ТТО

Вишејезични листови				
«Кулска комуна», Кула	информативни српски/мађарски/ русински 16/14/1/1 страна	двонедељник	2.000	финансирање из буџета Општине
«Глас савеза» Нови Сад	Гласисло Савеза Русина и Украјинаца у СЦГ русински/украјински 60/30/30	годишњак	300	-

Национални савет русинске националне мањине у свом Извештају о спровођењу Повеље истиче да се „Новинско – издавачка установа „Руске слово“ суочава са проблемом редовног финансирања комплетних трошкова издавачке делатности“.

Словачки језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на словачком језику				
«Нлас L'udu», Нови Сад	информативни	недељник	4.600	у 2006. Министарство културе конкурсом је доделило 180.000 динара за подлистак <i>Obzory</i> , у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 70.023.914 динара
«Petrovské noviny», Бачки Петровац	информативни	двонедељник	2.000	финансирање из буџета Општине
«Klasy», Ковачица	информативни	тримесечник	300	-
«Vzlet», Нови Сад	омладински	месечник	1.600	у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 6.012.120 динара

«Zornička», Бачки Петровац	дечији	месечник, током школске године	1.950	у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 100.000 динара за ТТО
«Novi život», Бачки Петровац	књижевност, култура	месечник	500	-
«Evanjelički Hlasnik», Нови Сад	верски	месечник		-
Вишејезични листови				
«Општинске новости», Алибунар	информативни српски/румунски/ словачки 24/21/2/1 (не излази од 2006)	месечник	1.200	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 102.741 динара за ТТО
«Наша реч», Бачки Петровац	информативни словачки/српски	месечник	4.500	финансирање из буџета Општине
«Зрењанин», Зрењанин	информативни српски/мађарски/ румунски/словачки 48/45-47/1 недељно/ 1 месечно/ 1 месечно	недељник	12.000	финансирање из буџета Општине, у периоду 2002/ 2006. Покрајински секретаријат за информације доделио је 1.100.000 динара за ТТО

Украјински језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на украјинском језику				
«Рідне Слово», Нови Сад	информативни	месечник		у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 180.000 динара за техничку опрему, у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског

				секретаријата за информације у износу од 2.400.000 динара
«Украјинске слово», Нови Сад	култура	тримесечник	500	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило 100.000 динара
Вишејезични листови				
«Глас Савеза», Нови Сад	Гласисло Савеза Русина и Украјинаца у СЦГ русински/украјински 60/30/30	годишњак	300	-

Национални савет украјинске националне мањине указује да је „2005. основана Новинско-издавачка установа на украјинском језику „Ридне слово“. Оснивач је Национални савет украјинске националне мањине у Србији. Ова установа је регистрована за издавање свих облика издаваштва на украјинском језику. Установа издаје информативне новине „Ридне слово“ које редовно финансира Покрајински секретаријат за информације Извршног већа. Новине „Ридне слово“ од јула 2005. редовно излазе једанпут месечно, које углавном задовољавају интерес и потребе за информисањем на украјинском језику и писму у штампаном облику“. Национални савет украјинске националне мањине стоји на становишту да је „у штампаним медијима потребно обезбедити редовно месечно издавање дечијег и омладинског листа, као и периодично издавање часописа за књижевност, уметност и науку.“

Хрватски језик

Новине	Садржај	Периодика	Тираж	Мере охрабривања или олакшавања стварања или очувања новина
Листови на хрватском језику				

«Hrvatska riječ», Суботица	информативни	недељник	1.500	у 2007. Министарство културе конкурсом је доделило НИУ 200.000 динара за омладинске новине, у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 41.523.400 динара
«Hrcko», Суботица	дечији подлистак	месечник, током школске године	1.500	у 2005. Министарство културе конкурсом је доделило 476.100 динара, у периоду 2002/ 2006. субвенције Покрајинског секретаријата за информације у износу од 2.950.000 динара
«Klasije naših ravni», Суботица	књижевност, уметност, наука	двомесечник	500	-
«Glasnik pučke kasine 1878», Суботица	политика, култура, јавни живот	месечник	300	-
«Miroљjub», Сомбор	друштво, култура	тримесечник	900	-

5.4.5. Примена постојећих мера финансијске подршке аудиовизуелној продукцији на мањинским језицима

Од 2003. године, расписује се годишњи јавни конкурс за суфинансирање јавних гласила и програма на језицима мањина. Циљ конкурса је и аудиовизуелна продукција, а право учешћа на конкурсима поред медија имају и независне продукције.

5.4.6. Уклањање баријера слободном протоку информација на мањинским језицима

5.4.6.1. Релевантно законодавство

Устав Републике Србије у члану 79. јамчи припадницима националних мањина право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја, док у члану 80. став 3. предвиђа да припадници националних мањина имају право на несметане везе и сарадњу са сународницима изван територије Републике Србије. Члан 1. став 2. Закона о јавном информисању предвиђа да право на јавно информисање обухвата нарочито слободу изражавања мисли, слободу прикупљања, истраживања, објављивања и ширења идеја, информација и мишљења, слободу штампања и дистрибуције (растурања) новина и других јавних

гласила, слободу производње и емитовања радио и телевизијског програма, слободу примања идеја, информација и мишљења, као и слободу оснивања правних лица која се баве јавним информисањем, док у члану 15. истиче да је дистрибуција домаћих и страних јавних гласила слободна. Члан 17. тог Закона предвиђа да надлежни окружни суд може, на предлог јавног тужиоца, забранити дистрибуцију информације ако утврди да је то неопходно у демократском друштву ради спречавања: позива на насилно рушење уставног поретка, нарушавања територијалног интегритета Републике, пропагирања рата, подстрекавања на непосредно насиље или заговарања расне, националне или верске мржње које представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље, а од објављивања информације непосредно прети озбиљна, непоправљива последица чије се наступање не може спречити на други начин. Слобода реемитовања и директног пријема радио/ТВ програма је у складу са обавезама и правилима Европске конвенције о прекограничној телевизији и Директиве о Теливизији без граница.

5.4.6.2. Пракса

Албански језик

Реемитовање радио и ТВ програма

Радио/Телевизија	Дужина реемитованог програма	Подручје из којег се реемитује програм
РТВ Прешево ТВ Прешево, Прешево	14,5 сати дневно	Косово и Метохија, Албанија
ТВ Алди, Прешево	9 сати дневно	Косово и Метохија, Албанија

Дистрибуција штампаних медија произведених у матичним земљама

Општина	Врста новина, тираж	Подручје у којем су новине произведене
Бујановац	8 дневних новина, 20-60 неколико ревија, 20-60	Косово и Метохија

Босански језик

Реемитовање радио и ТВ програма

Радио/Телевизија	Дужина реемитованог програма	Подручје из којег се реемитује програм
Регионална РТВ ТВ Нови Пазар, Нови Пазар	7 сати дневно	БиХ

ТВ Тутин, Тутин	3 сата дневно	БиХ
--------------------	---------------	-----

Према мишљењу Националног савета бошњачке националне мањине које је изложено у Извештају о спровођењу Повеље „Србија гарантује слободу директног пријема радио и телевизијских емисија које се емитују у сусједним земљама на босанском језику и не противи се поновном емитовању радио и телевизијских емисија из сусједних земаља на босанском језику. Србија се не противи слободном протоку информација у писаној штампи на босанском језику.“

Бугарски језик

Емитовање програма из суседних земаља путем кабловско-дистрибутивног система

Општина	ТВ	Држава
Босилеград	више ТВ програма	Бугарска
Димитровград	БТВ, К1, ББТ, ТВ фолклор, ТВ 7	Бугарска

Мађарски језик

Емитовање програма из суседних земаља путем кабловско-дистрибутивног система

Општина	ТВ	Држава
Ада	Мађар телевизио 1 и 2 (24 сата), Дуна телевизио (24 сата), Телевизио 2 (6-24 сата), РТЛ Клуб програм (6-24) ХИР телевизио (6-24), АТВ телевизио (6-24), Халозат телевизио (6-24)	Мађарска
Апатин	сателитски програм	Мађарска
Бечеј	10 програма	Мађарска

Дистрибуција штампаних медија произведених у матичним земљама

Општина	Увозник	Држава
Ада	Форум, Нови Сад	Мађарска
Бечеј	Elegance Poress, Суботица	Мађарска

Словачки језик

Реemitовање радио и ТВ програма

Радио/Телевизија	Дужина реemitованог програма	Подручје из којег се реemitује програм
Радио Нови Сад- програм на словачком језику, Нови Сад	1-1,5 сати месечно	Словачка
Наша ТВ, Бачки Петровац	сателитски програм	Словачка
ТВ Петровац, Бачки Петровац		Словачка

Хрватски језик

Емитовање програма из суседних земаља путем кабловско-дистрибутивног система

Општина	ТВ	Држава
Апатин	ХРТ	Хрватска

5.4.7. Представљање интереса корисника мањинских језика

Према Закону о заштити права и слобода националних мањина, национални савети националних мањина институционално обезбеђују интересе корисника мањинских језика и у области информисања на мањинским језицима. У процесу доношења одлуке о буџетским средствима која подржавају средства информисања на мањинским језицима неопходна су, и један од основних критеријума су мишљења Националних савета.

Статутом јавног сервиса Србије, чланом 38. утврђена је обавеза Програмског одбора да разматра мишљења и препоруке Националних савета када се ради о програмима на мањинским језицима.

Представљање интереса корисника мањинских језика предвиђено је и Законом о радиодифузији. Чланом 23. Закона предвиђено је да чланове Савета Републичке радиодифузне агенције бира Народна скупштина Републике Србије, на

предлог овлашћених предлагача у које спадају и домаће невладине организације и удружења грађана која се баве заштитом права националних мањина.

Према мишљењу Националног савета бошњачке националне мањине, изложеном у Извештају о спровођењу Повеље, „иако је Србија као потписница Повеље преузела обавезу да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду заштићени или узети у обзир у оквиру тијела која се могу основати у складу са законом, а одговорна су за гарантирање слободе и плурализма медија у Управном одбору Јавног сервиса Србије нема представника мањина, иако они чине готово 18% становника Србије“.

Културне активности и погодности**Изабрани ставови и подставови:**

1. *Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:*
 - а) да охрабре видове изражавања и иницијативе специфичне за регионалне или мањинске језике и да омогуће различите начине приступа уметничким делима произведеним на овим језицима;*
 - б) да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*
 - ц) да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*
 - ф) да охрабре директно учешће представника оних који користе одговарајуће регионалне или мањинске језике у обезбеђивању услова и планирању културних делатности;*
2. *Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.*

5.5.1. Охрабривање изражавања и приступ делима на мањинским језицима**5.5.1.1. Охрабривање изражавања и приступ делима на албанском језику****5.5.1.1.1. Библиотеке**

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи (видети одељак 2.7. Извештаја), средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на

албанском језику и у којима раде припадници албанске националне заједнице. То су:

- Библиотека „14. новембар“, Бујановац: 20.000 књига (од укупно 57.000), од 12 запослених 7 је албанске националности;
- Општинска библиотека „Петар Петровић Његош“, Медвеђа: 2.895 књига (од укупно 35.684);
- Градска библиотека, Прешево: 6.000 књига (од укупно 19.000), 7 запослених су припадници албанске националне мањине.

Охрабривање изражавања и омогућавање различитих начина присуства уметничким делима произведеним на албанском језику, врши се и посредством откупа књига за библиотеке. Министарство културе Републике Србије суфинансира откуп књига на мањинским језицима за библиотеке у вишејезичним срединама.

Примере финансирања у 2005. и 2006. години за албански језик садржи доња табела:

Институција	Библиотека	Намена	Износ
Министарство културе Републике Србије	„14. новембар“, Бујановац	набавка књига на албанском језику	239.000,00
Министарство културе Републике Србије	„Петар Петровић Његош“, Медвеђа	набавка књига на албанском језику	50.000,00

5.5.1.1.2. Позоришта

Аматерско позоришно стваралаштво на албанском језику подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије и из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Представе на албанском језику изводи аматерско позориште које ради у оквиру Културно-уметничког друштва „Абдула Крашница“ из Прешева. Годишње се изведе 5 представа за одрасле и за децу.

Министарство културе Републике Србије је на основу конкурса за пројекте/ програме који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе за 2006. годину, доделило средства КУД „Абдула Крашница“, Прешево за набавку опреме и кореографије у износу од 200.000,00 динара. Тиме су охрабрени видови изражавања на албанском језику и омогућен приступ позоришним делима на албанском језику.

У Прешеву се одржава позоришни фестивал „Дани албанске комедије“, на албанском језику.

Држава даје подршку одржавању фестивала, смотри и сусрета позоришта са представама на албанском језику. Тако је финансијска подршка републичких државних органа у 2006. дата за манифестацију „Дани албанске комедије“ у износу од 300.000,00 динара.

5.5.1.1.3. Културне манифестације

Осим Драмског фестивала „Дани албанске комедије“, најзначајније културне манифестације на албанском језику су: Фестивал рецитатора и Рок фестивал „Ноћ са звездама“.

Министарство културе Републике Србије суфинансирало је поједине културне манифестације припадника албанске мањине којима је охрабрено изражавање и приступ делима на албанском језику и у вези са албанским језиком (примери из периода 2004-2006):

Место	Корисник	Намена	Износ
Бујановац	Културно-уметничко друштво „Коло“	Међународни фестивал фолклора и младих ликовних уметника	250.000,00
Медвеђа	Удружење грађана Културни центар	Пројекат Нове наде	150.000,00

5.5.1.2. Охрабривање изражавања и приступ делима на босанском језику

5.5.1.2.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на босанском језику, а то су:

- Библиотека „Доситеј Обрадовић“, Нови Пазар: 705 књига;
- Библиотека „Мухамед Абдагић“, Сјеница: 100 књига;
- Народна библиотека „Др Ејуп Мушовић“, Тутин: 320 књига.

Охрабривање видова изражавања на босанском језику и омогућавање приступа уметничким делима на босанском језику у раду библиотека врши се и кроз издавачку делатност наведених библиотека. Тако је Народна библиотека „Др Ејуп Мушовић“, Тутин издала 2 збирке песама.

Министарство за људска и мањинска права СЦГ је у 2005. финансијски помогло рад Библиотеке „Доситеј Обрадовић“, Нови Пазар у износу од 200.000,00 динара.

5.5.1.2.2. Културни центри и домови културе

Јавне власти помажу рад културних центара бошњачке мањине кроз активности у вези са босанским језиком. Тако је у 2005. Министарство за људска и мањинска права СЦГ подржало рад Дома Културе у Новом Пазару у износу од 472.000,00 динара и Бошњачки културни центар у износу од 60.000,00 динара. Министарство за људска и мањинска права СЦГ и Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије у 2006. издвојили су 150.000,00 динара за Муслимански културни центар у Суботици.

5.5.1.2.3. Позоришта

Позоришно стваралаштво на босанском језику подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије и из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

У Новом Пазару ради аматерско позориште у оквиру Дома културе „Ослобођење“ - Регионално позориште. До сада је имало премијере 2 представе на босанском језику.

5.5.1.2.4. Издаваштво (литерални радови)

Књиге на босанском језику издаје Центар за бошњачке студије из Тутина. Шест едиција овог издавача су: „Босански језик са елементима националне културе“, „Културна баштина Бошњака“, „Посебна издања“, „Лектира“, „ДВД издања“ и „Бошњачка књижевност“.

5.5.1.2.5. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације на којима се охрабрује изражавање и унапређује приступ делима на босанском језику су: Санџачки књижевни сусрети, Бајрамски концерт илахија и касида, Смотра бошњачких народних игара – СБОНИ, Ликовна колнија „Санџак инспирација уметника“, Фестивал санџачке севдалинке ФЕСС, Манифестација „Сопоћанска виђења“, Октобарски сусрети писаца у Новом Пазару. Наведене манифестације делом се финансијски подржавају из јавних извора.

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет бошњачке националне мањине у сфери културе, „држава Србија дјелимично учествује на подручјима гдје је босански језик у употреби кроз неколико пројеката...“ а „држава не омета одржавање било које културне активности на босанском језику на територији на којој је босански језик у употреби“.

5.5.1.3. Охрабривање изражавања и приступ делима на бугарском језику

5.5.1.3.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на бугарском језику и у којима раде припадници бугарске националне заједнице. То су:

- Народна библиотека „Христо Ботев“, Босилеград: 9.777 књига;
- Народна библиотека „Детко Петров“, Димитровград: 8.240 књига, од 6 запослених 5 говори бугарски као матерњи језик;
- Библиотека „Глигорије Возаревић“, Сремска Митровица: 9 књига.

Охрабривање видова изражавања на бугарском језику и омогућавање приступа уметничким делима на бугарском језику у раду библиотека врши се и кроз издавачку делатност наведених библиотека. Тако је Народна библиотека „Христо Ботев“, Босилеград издала зборник поезије бугарских аутора, Народна библиотека „Детко Петров“, Димитровград - 3 публикације и 2 двојезичне (бугарски и српски).

5.5.1.3.2. Музеји и галерије

Градска галерија у Димитровграду је организатор Међународне ликовне колоније „Погановски манастир“ чији су најредовнији учесници бугарски ликовни уметници. Сарађује са установама културе из Републике Бугарске као што су Удружење ликовних уметника Бугарске, Престоничка библиотека Софија и сл. Рад Галерије суфинансира Министарство културе Републике Србије.

Осим охрабривања изражавања на бугарском језику, приступ уметничким делима у Градској галерији омогућен је и на тај начин што је назив Галерије исписан двојезично (на српском и бугарском језику) а двојезично се штампају и каталози, имена аутора и натписи експоната.

Министарство културе Републике Србије суфинансира рад Градске галерије у Димитровграду.

5.5.1.3.3. Позоришта

Позориште „Христо Ботев“ из Димитровграда изводи представе на бугарском језику. Сваке године позориште има 1 премијеру на бугарском (2002. године „Балкански синдром“, 2003. „Старо село на крају света“, 2004. „Нишан“ и 2005. године „Хамлет у село Доња Паскашија“). Омладинска сцена је 2005. имала

премијеру „Кафић заврзлама“ на бугарском језику. На димитровградској сцени је гостовало 6 позоришта са представама на бугарском језику.

У Димитровграду је 2005. и 2006. године одржан међународни позоришни фестивал „Балкан театар фест“. На фестивалу је изведено укупно 25 представа, од тога 13 на бугарском језику.

5.5.1.3.4. Издаваштво (литерални радови)

Новинско-издавачка установа „Братство“ објављује издања на бугарском језику. Тако је 2002. године објављена 1 књига; 2003. - 1; 2004. - 2; 2005. - 3 и 2006. - 4, међу којима су изабрана дела Детка Петрова у 3 тома.

5.5.1.4. Охрабривање изражавања и приступ делима на мађарском језику

5.5.1.4.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на мађарском језику.

Библиотеке у 28 општина Војводине располажу са фондом од преко пола милиона књига на мађарском језику, што чини 15,65% од укупног броја књига у библиотечкој мрежи Војводине.

Следеће библиотеке располажу библиотечким фондом на мађарском језику:

- Библиотека „Сарваш Габор“, Ада: 27. 015 књига;
- Народна библиотека, Апатин: 10.298 књига (15% на мађарском језику од укупног библиотечког фонда);
- Народна библиотека „Вук Караџић“, Бач: 220 књига;
- Народна библиотека „Вељко Петровић“, Бачка Паланка: 6.072 књиге;
- Народна библиотека, Бачка Топола: набављене нове књиге - 6.216, од укупно 13 запослених радника 9 су припадници мађарске националне мањине;
- Народна библиотека, Бечеј: 39.887 књига (од укупно 98.010), од укупно 3.298 чланова библиотеке 1.466 су припадници мађарске националне мањине, од 18 запослених 11 су припадници мађарске националне мањине;
- Народна библиотека „Данило Киш“, Врбас: 8.061 књига (7,61%);
- Градска библиотека, Вршац: 5.338 књига;

- Библиотека „Бранко Радичевић“, Житиште: 9.709 књига, у периоду 2002-2006. набављено је 1.838 нових књига;
- Градска народна библиотека, Зрењанин: 15.320 књига;
- Народна библиотека „Др Ђорђе Натошевић“, Инђија: 1.138 књига;
- Српска читаоница, Ириг: 179 књига;
- Библиотека „Јожеф Атила“, Кањижа: 37.326 књига (од 56.265 укупног књижног фонда);
- Народна библиотека „Јован Поповић“, Кикинда: 33.212 књига (18,1%), од 18 стручних радника библиотеке 4 су припадници мађарске националне мањине;
- Општинска библиотека, Ковачица: 3.331 књига;
- Библиотека „Вук Караџић“, Ковин: 7.624 књиге;
- Народна библиотека, Кула: 5.558 књига на мађарском језику, запослена су 2 књижничара којима је матерњи језик мађарски;
- Народна библиотека, Мали Иђош: 18.667 књига (од укупно 29.396);
- Народна библиотека, Нови Бечеј: 12.405 књига (21% од укупног књижног фонда);
- Народна библиотека „Бранислав Нушић“, Нови Кнежевац: 13.072 књиге;
- Градска библиотека, Нови Сад: 17.600 књига, у периоду 2002-2006, набављено је 2.146 књиге;
- Народна библиотека „Бранко Радичевић“, Озаци: 1.200 књига;
- Народна библиотека, Пландиште: 41 књига;
- Градска библиотека, Сента: 40.734 књиге (85% укупног књижног фонда);
- Градска библиотека „Карло Бијелицки“, Сомбор: 62.774 књига (18,7%), 2004. набављено је 200, 2005. - 371, 2006. - 504 нове књиге;
- Библиотека „Глигорије Возаревић“, Сремска Митровица: 8 књига;

- Народна библиотека, Србобран: 8.267 књига и 62 књиге у Завичајној збирци;
- Градска библиотека, Суботица: 93.516 књига (од укупно 271.332);
- Библиотека „Сирмаи Карољ“, Темерин: 17.000 књига;
- Народна библиотека „Стојан Трумић“, Тител: 219 књига;
- Културно образовни центар „Чока“ - Библиотека, Чока: 7.187 књига (од укупно 20.245).

Поред финансирања рада јавних библиотека из буџета општина које су оснивачи библиотека, Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансира откуп књига на мађарском језику за библиотеке у вишејезичним срединама чиме се омогућава приступ књижевним делима и на мађарском језику. Тако је у 2005. и 2006. години суфинансисана набавка књига на мађарском језику за Општинску библиотеку, Ковачица у износу од 252.000,00 динара.

Такође се финансира и издавачка делатност библиотека на мађарском језику.

Библиотека Матице српске, Нови Сад годишње издаје Библиографију књига у Војводини (сви наслови објављени у Војводини током године) која се, између осталог, штампа и на мађарском језику.

Покрајински секретаријат за образовање и културу, поред суфинансирања откупа књига на мањинским језицима за библиотеке у вишејезичним срединама, суфинансира и објављивање књига и организацију манифестација библиотека. Примери таквог финансирања у 2005. и 2006. години за мађарски језик су:

Институција	Библиотека	Намена	Износ
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Градска библиотека, Суботица	Објављивање књиге Костолање Дежеа	40.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Градска библиотека Суботица	Организација манифестације Дани Костолање Дежеа	40.000,00

Приступ уметничким делима на мађарском језику олакшан је и у коришћењу књижног фонда Градске библиотеке у Новом Саду. Тако је на централној згради Градске библиотеке постављена табла са именом Библиотеке и на мађарском језику. У Библиотеци се користе чланске карте на мађарском језику.

5.5.1.4.2. Културни центри и домови културе

Издавачка делатност на мађарском језику одвија се и при културним центрима, па је тако Културно-образовни центар „Турзо Лајош“ у Сенти у периоду

2002-2006. година објавио 14 књига на мађарском језику и 2 двојезична ЦД-а. На конкурс „Лепа војвођанска мађарска књига“ награђена су 4 издања.

Ради обезбеђења материјалних услова за неговање и унапређење коришћења језика националних мањина суфинансира се изградња и адаптација значајних објеката културе у којима се културни садржаји презентују на више језика. Суфинансирају се и пројекти текућих поправки, одржавања и опремања објеката културе у вишејезичним срединама, као и у неразвијеним или мање развијеним општинама.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине у периоду 2005-2006. помогао је у обезбеђивању материјалних услова за културне активности на мађарском језику доделом средства културним центрима и домовима културе:

Место	Корисник	Намена	Износ
Кањижа	Образовно-културна установа ЦНЕСА	Израда пројекта Регионалног креативног центра Јожеф Нађ	1.000.000,00
Кула	Мађарско просветно друштво Сентелеки у Сивцу	Поправка објекта	500.000,00
Суботица	Мађарски фолклорни центар	Суфинансирање куповине објекта за седиште Центра	300.000,00
Торда	Месна заједница Торда Општина Житиште	Поправка зграде и набавка опреме за озвучење у сали Дома културе	800.000,00
Фекетић	Месна заједница Фекетић	Поправка Дома културе	2.300.000,00

5.5.1.4.3. Музеји и галерије

У музејима и галеријама омогућено је представљање дела на мађарском језику. Тако је Градски музеј, Бечеј у периоду 2002-2006. набавио дела која имају везе са мађарским језиком и говорницима тог језика:

- за археолошку збирку 15 комада мађарског новца, 159 комада аустроугарског новца и 10 комада ратног мађарског новца;
- за историјску збирку документарни филм снимљен на мађарском језику о препаратору Антал Ласлу, копија слике Арадски мученици, 15 личних карата издатих у Аустроугарској;
- за етнолошку збирку 51 предмет за који се са сигурношћу може рећи да је био у употреби код припадника мађарске националности;
- за ликовну збирку већи број радова аутора мађарске националности, као и више портрета грађана Бечеја мађарске националности.

Приступ уметничким делима у Музеју олакшан је и објављивањем 14 издања (монографија, каталога и сл), двојезично, на мађарском и српском језику. Позивнице и плакати за изложбе се штампају двојезично, као што су и пратеће легенде на изложбама.

У Позоришном музеју Војводине у Новм Саду од штампаних материјала на мађарском језику чува се 41 књига и каталог. У Позоришном музеју Војводине чувају се и следеће уметничке збирке: Легат глумца Јенеа Ференција (плакати, фотографије, лична документа и одликовања); Легат луткара Шандора Хартига (лутке, бисте, скице); поклони појединаца (30 плаката на мађарском језику); историјски документи са премијера изведених у професионалним позориштима Војводине (плакати, програми, монографије); текстови за Алманах позоришта Војводине (текстови на мањинским језицима преведени су на српски језик), називи представа, имена аутора представа и глумаца у оригиналу на мађарском језику.

Приступ експонатима Позоришног музеја Војводине олакшан је на тај начин што су имена аутора у именском регистру свих издања Музеја написана у оригиналу на мањинским језицима, па тиме и на мађарском језику. У Музеју је запослен кустос који говори мађарски језик.

Пројекат Позоришна култура на тлу Војводине од најстаријих времена до наших дана покренут је 2003. године и у оквиру тог пројекта су основане редакције на језицима мањина. Редакција за позоришну културу на мађарском језику је организовала трибину Сећање на Среско мађарско народно позориште. У 2005. години постављена је изложба „Омаж првој позоришној сцени 1945/46“ у Суботици, посвећена првој сезони Мађарског народног позоришта у Суботици.

Часопис за позоришну културу Војвођанска сцена који издаје Позоришни музеј Војводине објављује текстове на мањинским језицима са преводом на српски језик. Објављен је каталог Позоришта Војводине написан на 7 језика, па и на мађарском језику.

У Градском музеју у Суботици музејске збирке по садржају припадају највише мађарској културној баштини. На историјском одељењу 70% архивалија и 50% штампе је на мађарском и немачком језику. На етнолошком одељењу највише грађе долази из мађарског националног круга. У оквиру уметничког фонда постоји Галерија уметника Мађара у Војводини у периоду 1830-1930. Грађа природњачке и археолошке збирке је углавном на мађарском језику.

У Градском музеју у Суботици омогућен је приступ делима на мађарском језику. Назив те установе исписан је и на мађарском језику. Улаз у Градски музеј и службене просторије обележене су вишејезичним натписима. На улазу у Секретаријат Музеја налази се упутство и на мађарском језику којим се странке обавештавају да у Музеју могу службено комуницирати и на мађарском језику, те да на том језику могу добити одговарајућа документа. Приликом јављања на службени телефон одговара се и на мађарском језику.

Сва издања Градског музеја (каталози, позивнице, зборник и сл) издају се и на мађарском језику. Натписи на сталној поставци су исписани и на мађарском језику. Натписи на изложбама које Музеј приређује у оквиру тематске поставке исписују се на и на мађарском језику, а то се односи и на гостујуће изложбе (из других музеја, или из иностранства). Водич и запослени који раде на сталној и тематској поставци говоре и мађарски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу је у 2005. и 2006. години преко расписаних конкурса финансирао различите начине приступа уметничким делима на мађарском језику и у вези са мађарским језиком:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Бачка Топола	Дом културе	Суфинансирање издања каталога Ковачко-коларски музеј	75.000,00
Стара Моравица	Културно-уметничко друштво „Ади Ендре“	Пролећни сусрети војвођанских мађарских културних стваралаца	40.000,00
Суботица	Градски музеј	Интерактивна изложба поводом 120 година од рођења Костолањи Дежеа	60.0000,00

5.5.1.4.4. Архиви

Активности државе на плану управљања архивима кроз финансирање и суфинансирање програмске делатности међуопштинских архива усмерене су на прикупљање, обраду, чување, презентовање и обезбеђивање доступности архивске грађе. Централна установа заштите архивске грађе на територији Републике Србије је Архив Србије у Београду, а на територији АП Војводине Архив Војводине у Новом Саду. Активности које државни органи суфинансирају су: дигитализација архивске грађе, умрежавање архива, публиковање архивске грађе и средстава информисања о архивској грађи (водичи) и изложбе на којима се презентује највреднија архивска грађа на мађарском језику.

Архивску грађу на мађарском језику на чувању у појединим архивима у Србији приказује доња табела:

Архив	Архивска грађа
Историјски архив, Зрењанин	архивски фондови до 1918. претежно на мађарском језику (60 архивских фондова)
Архив Војводине, Нови Сад	већи део грађа настале у периоду од 1861-1918., укупна грађа из периода 1941-1945.
Историјски архив, Сента	33% укупне архивске грађе којом располаже Архив
Историјски архив, Сомбор	86 фондова од укупно 551 фонда
Историјски архив „Срем“, Сремска Митровица	делови архивских фондова „Магистрат Трговишта-Рума“ (1771-1918), „Шидско властелинство - Шид“ (1777- 1895).
Историјски архив, Суботица	око 10% укупне архивске грађе

Приступ архивској грађи Историјског архива у Суботици на мађарском језику олакшан је на тај начин што се назив установе, печат, интерне евиденције коју попуњавају странке и истраживачи, потврде (уверења на основу чињеница садржаних у архивској грађи) и остала документа која издаје Историјски архив у Суботици, могу користити и добити и на мађарском језику. Запослени у Архиву који примају странке и истраживаче користе мађарски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансирао је 2005. године објављивање гласника „Ех Раннониа“ Историјског архива у Суботици, а 2006. године организовање манифестације Архивски дани и научни скуп поводом 500 година Сенте Историјског архива у Сенти.

5.5.1.4.5. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мађинским језицима.

Број позоришта која изводе представе на мађарском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	4
Аматерска позоришта	30

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

Средства по појединачним захтевима поднетим по конкурсима Покрајинског секретаријата за образовање и културу у 2005. и 2006. додељена су за извођење представа на мађарском језику:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Бачка Топола	Аматерска трупа „Мара“, Дом културе	Извођење 2 позоришне представе	30.000,00
Кањижа	Уметничка радионица „Кањишки круг“	Музичко-сценски комад „Последњи пејсаж“, режија Јожеф Нађ	100.000,00
Кикинда	Културно- уметничко друштво Еђешег	Мултимедијална представа „Мадам Батерфлај	40.000,00
Крушчић	Културно- уметничко друштво Кошут Лајош	Извођење позоришне представе	10.000,00
Нови Сад	Салашарско позориште	Премијере 2 позоришне представе	700.000,00
Нови Сад	Новосадско позориште	Извођење 3 представе	350.000,00
Сомбор	Цепно позориште Берта Ференц	Позоришна представа	50.000,00
Суботица	Народно позориште	Представе: Emma; Moliere/ Керmutatok cselszove; Erintetlen; Ibusur	2.308.343,00
Суботица	Народно позориште	Представе: Alom Lako; Murlin murlo; Zazora; Szulamit Zoltan Tibora	2.094.200,00
Суботица	Позориште Костолањи Деже	Представе „Укроћена горопад“ и а „Чекајући Годоа“	350.000,00
Суботица	Позориште за децу	Представа Дечија комедија Беседеш Иштван - Веребеш Ерне	140.000,00
Шид	Културно- просветно друштво Ђура Киш	Представа „Битка код Стаљинграда“	40.000,00

Држава даје подршку одржавању великог броја фестивала, смотра и сусрета професионалних и аматерских позоришта са представама на мађинским језицима.

Најзначајнија позоришна манифестација је Фестивал професионалних позоришта Војводине.

Најзначајније манифестације аматерских позоришта су: Сусрет аматерских позоришта Србије у Кули, Сусрет аматерских позоришних друштава Војводине у Старој Пазови, Фестивал експерименталних сцена Војводине у Суботици, Фестивал малих сцена Војводине у Руском селу, Фестивал аматерских позоришта села Војводине - ФЕДРАС у Сечњу, Фестивал аматерских позоришта војвођанских Мађара (сваке године у другом месту Војводине са већинским мађарским становништвом), Смотра сценског стваралаштва деце Војводине „Мајске игре“ у Инђији, Смотра рецитатора Војводине у Сечњу, Фестивал беседништва „Sirmium lux verbi“ у Сремској Митровици.

Финансијска подршка покрајинских органа позоришним манифестацијама које се организују на мађарском језику приказана је у доњој табели:

Институција	Установа	Намена	Износ
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Дечје позориште, Суботица	Позоришни фестивал у Егери	50.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Новосадско позориште	Такмичење војвођанских мађарских драмских писаца	100.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	КУД Фекетић, Фекетић	Смотра аматерских позоришних група војвођанских Мађара	200.00.00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Културно- уметничко друштво „Еђшег“, Кикинда	Војвођански фестивал аматерских позоришних друштава	160.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Културни савез војвођанских Мађара	Војвођански фестивал аматерских позоришних друштава	80.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	МКУД „Петефи Шандор“, Нови Сад	Смотра дечјих позориштанаца	30.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Друштво рецитатора војвођанских Мађара, Суботица	Покрајинско квалификационо такмичење рецитатора	80.000,00

5.5.1.4.6. Издаваштво (литерални радови)

Издавачком делатношћу на мађарском језику баве се специјализоване издавачке куће. Најважнији издавачи на мађарском језику на територији АП Војводине су:

ЈП „Форум - Издавачка делатност“ објавило је у периоду 2002-2006. 110 наслова на мађарском језику у укупном тиражу од 53.850 примерака и то: 15 књига песама, 15 романа, 11 књига публицистике, 38 студија и есеја, 8 дечјих књига, 1 уметничку монографију, 6 књига из области етнографије и фолклористике, док су преостале књиге монографије, библиографије и лексикони.

Издања издавачке куће „Форум“ из Новог Сада освојила су следеће награде:

- 2002. године књижевне награде „Хид“, „Сирмаи Карољ“ и „Лепа књига 2002“, као и преводилачку награду „Божур“;
- 2003. године књижевне награде „Шинко Ервин“ и „Мараи Шандор“, као и награду Друштва књижевника Војводине „Конц Иштван“;
- 2004. године књижевну награду „Хид“, награду фондације „Паладиум“ и награду „Лепа књига Војводине“;
- 2005. године књижевне награде „Хид“ и „Лепа књига“, као и награду Друштва књижевника Војводине „Конц Иштван“;
- 2006. године књижевну награду „Сирмаи Карољ“.

Издавачка кућа Magyar Szó из Новог Сада која објављује издања на мађарском језику издала је у 2002. - 3 књиге; у 2004. - 3 издања, од којих је једно правописни приручник; у 2005. - 2, једна је српско-мађарски речник о коришћењу стручних израза из области права; у 2006.- 3 књиге.

Издавачка кућа „Агапе“ из Новог Сада, као приватно предузеће, објављује књиге на мађарском језику (мањи део на хрватском, словачком и русинском). Укупан број објављених публикација у: 2002. - 20 наслова; 2003. - 18; 2004. - 16; 2005. - 12 и 2006. 15 наслова.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира издавачку делатност професионалних издавачких кућа на мађарском језику. У 2005. и 2006. години додељена су средства:

Издавачка кућа	Намена	Износ
ЈП „Форум - Издавачка делатност“	Суфинансирање издавачке делатности на мађарском језику	10.750.000,00
ЈП Magyar Szó	Набавка и инсталирање штампарских машина	3.500.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на мађарском језику других издавача:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Нови Сад	Научно друштво војвођанских Мађара	Издавање публикација	200.000,00
Нови Сад	Научно друштво војвођанских Мађара	Издавање књиге др Гуљаш Гизеле	80.000,00
Нови Сад	Друштво за мађарску културу у Југославији	Објављивање 4 појединачне књиге	160.000,00
Сента	Удружење грађана Зетна	Објављивање књиге Иштвана Конца Одабране	40.000,00
Суботица	Научно друштво за хунгаролошка истраживања	Суфинансирање издавања књиге Слојеви и употреба мађарског језика	40.000,00
Суботица	Етнолошко друштво „Киш Лајош“	Припрема издања Војвођанска етнолошка библиографија	60.000,00

Суботица	Етнoлoшкo друштвo „Киш Лaјoш“	Објaвљивaњe Вoјвoђaнскe eтнoлoшкe библиoгрaфијe	90.000,00
Суботица	Етнoлoшкo друштвo „Киш Лaјoш“	Припремa издaњa Вoјвoђaнскe мађaрскe бaјкe	60.000,00
Суботица	Етнoлoшкo друштвo „Киш Лaјoш“	Бeжичнo прикључeњe нa интeрнeт	20.000,00
Суботица	Вoјвoђaнскa хришћaнскa oмлaдинa	Објaвљивaњe књигe Њeис Рудoлфa	20.000,00
Суботица	Отворeни универзитeт	Објaвљивaњe књигe Днeвник Гeзe Чaтa oд 1903-1905.	20.000,00
Тeмeрин	МКУД „Сирмaи Кaрoљ“	Објaвљивaњe збиркe дeчјих пeсaмa	40.000,00
Тoрдa	Клуб Тoрђaнa	Издaвaњe мoнoгрaфијe сликaрa Фeјeш Иштвaнa	80.000,00
Фeкeтић	Културнo-умeтничкo друштвo Фeкeтић	Издaвaњe књигe „Пoрoдицa у вртлoгу дрoгe“	248.000,00

Дeлa нa мађaрскoм јeзикy пoстaју дoступнa ширoј читaлaчкoј публици и прeвoђeњeм. Тaкo јe Пoкрaјински сeкрeтaријaт зa oбрaзoвaњe и културу пoмoгao Издaвaчкoј кyћи „Aгoрa“, Зрeњaнин у изнoсу oд 40.000 динaрa зa прeвoђeњe сa мађaрскoг нa српски јeзик књигe „Црвeни лaв“.

5.5.1.4.7. Филмскa и aудиoвизуeлнa прoдукцијa

У oквиру oгрaничeних мoгућнoсти зa финaнсирaњe филмскe прoдукцијe у зeмљи, пoдстичe сe и пoмaжe снимaњe филмoвa и других aудиoвизуeлних дeлa нa мађaрскoм јeзикy. Тaкo јe нпр. у 2005. гoдини Пoкрaјински сeкрeтaријaт зa oбрaзoвaњe и културу суфинaнсирao:

Мeстo	Назив устaнoвe	Намeнa	Износ
Кaњижa	Филмскa рaдиoницa Синeмa	Снимaњe дoкумeнтaрнoг филмa Гeoгрaфијa нa мађaрскoм јeзикy	300.000,00
Нови Сaд	Културнo-умeтничкo друштвo Мeгaкoрп	Снимaњe дoкумeнтaрнoг филмa Aрaч нa мађaрскoм јeзикy	100.000,00
Нови Сaд	Културнo- умeтничкo друштвo Мeгaкoрп	Снимaњe дoкумeнтaрнoг филмa Хуњaди Јaнoс нa мађaрскoм јeзикy	100.000,00
Нови Сaд	Прoмo Aрт	Суфинaнсирaњe снимaњa крaтких филмoвa нa мађaрскoм јeзикy	30.000,00
Нови Сaд	Новoсaдскo пoзoриштe	Снимaњe рeпeртoарa Mezei Szilard рaди издaвaњa нa дискy	30.000,00
Субoтицa	Пoзoриштe зa дeцy Gyermekszinhaz	Снимaњe дискoвa из прeдстaвa пoзoриштa у пoслeдњих 10 гoдинa	100.000,00

Држaвa пoмaжe и oргaнизaцију филмских фестивaлa сa филмoвимa нa мађaрскoм јeзикy и нa тaј нaчин oмoгућaвa дa oвa дeлa пoстaну дoступнa. Тaкo јe Пoкрaјински сeкрeтaријaт зa oбрaзoвaњe и културу AП Вoјвoдинe 2005. и 2006. гoдинe суфинaнсирao oргaнизaцију, или учeшћe мађaрских удружeњa нa филмским фестивaлимa:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Суботица	Војвођанска омладина	Фестивал Дани мађарског филма 2006.	300.000,00
Суботица	Градска библиотека	Дани кинематографије војвођанских Мађара	30.000,00
Суботица	Суботицафилм	Фестивал Дани мађарског филма 2005.	250.000,00

5.5.1.4.8. Споменици културе у вези са мађарским језиком

Непокретности који су споменици културе могу да буду у вези са мањинским језицима посредством натписа, објашњења, легенди, каталога итд.

Заштитом непокретног културног наслеђа баве се и заводи за заштиту споменика културе који се финансирају из јавних извора. Културна добра су у зависности од свог значаја сврстана у категорије: културна добра, културна добра од великог значаја и културна добра од изузетног значаја. Поред тога, постоје и непокретности под претходном заштитом, односно, оне које се налазе у процедури за утврђивање споменичког својства.

Под заштитом Међуопштинског завода за заштиту споменика културе Суботица, који покрива територију девет општина на северу Војводине, налазе се следећи споменици који су у вези са мађарским језиком:

- Римокатоличка црква Узнесење Богородице у Бачкој Тополи - споменик културе од великог значаја;
- капела на Католичком гробљу у Пачиру - споменик културе;
- Реформаторска црква и парохијска кућа у Пачиру - споменик културе;
- Мађарска реформаторска црква у Старој Моравици - споменик културе;
- Римокатоличка црква Свети Ђорђе у Новом Кнежевцу - споменик културе;
- Место битке код Сенте у Сенти - знаменито место од изузетног значаја;
- Свето тројство у Бајмоку - споменик културе;
- Гробница Беле Фаркаша у Палићу - знаменито место;
- Спомен чесма у Палићу - споменик културе;
- Водице посвећене Великој госпојини, католичка капела у Суботици - споменик културе;
- Капеле на Бајском гробљу у Суботици - споменик културе;
- Громница Иштвана Ивањија у Суботици - знаменито место од великог значаја;
- Гробница Ференца Гала у Суботици - знаменито место од великог значаја;
- Гробница Ернеа Лањија у Суботици - знаменито место од великог значаја;
- Надгробни споменик др Бабијана Малагурског у Суботици - знаменито место;
- Народно позориште у Суботици - споменик културе од великог значаја;
- Јеврејско гробље у Суботици - споменик културе;
- Римокатоличка црква св. Терезија Авилска у Суботици - споменик културе од великог значаја;

- Споменик палим борцима и жртвама фашизма у Суботици - споменик културе;
- Синагога у Суботици - споменик културе од изузетног значаја;
- Градска кућа у Суботици - споменик културе од изузетног значаја;
- Фрањевачки самостан у Суботици - споменик културе од великог значаја;
- Жута кућа у Суботици - споменик културе од великог значаја;
- Римокатоличка црква у Санаду - споменик културе;
- Римокатоличка црква Светог тројства у Чоки - споменик културе од изузетног значаја.

Завод за заштиту споменика културе у Панчеву под својом заштитом има следећа културна добра која су у вези са мађарским језиком:

- Миноритски самостан у Панчеву, општина Панчево - културно добро од великог значаја;
- Црква св. Ане, Вајфертова капела у Панчеву, општина Панчево - културно добро под претходном заштитом (још некатегорисано);
- Римокатоличка црква св. Герхарда Де Сангредо у Вршцу, општина Вршац - културно добро под претходном заштитом;
- Римокатоличка црква св. Терезије Авилске у Ковину, општина Ковин - културно добро под претходном заштитом;

Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансира пројекте којима се доприноси чувању, презентовању, афирмацији и евидентирању културне баштине мађарске мањине, конзервацији и рестаурацији непокретних културних добара што може да подразумева и коришћење мађарског језика, односно приступ споменицима на мађарском језику:

Место	Корисник	Намена	Износ
Купусина	Културно-уметничко друштво Петефи Шандор	Откривање спомен бисте Петефи Шандора	30.000,00
Суботица	Међуопштински завод за заштиту споменика културе	Штампање часописа „Заштитар“	230.000,00
Суботица	Међуопштински завод за заштиту споменика културе	Суфинансирање постављања спомен-табле Имреу Харкаиу на завичајну кућу у Бачкој Тополи	15.000,00
Суботица	Међуопштински завод за заштиту споменика културе	Издавање публикације Развој урбанизма и архитектуре 1918-1941	300.000,00
Суботица	Друштвена организација Арач	Постављање спомен-плоче војвођанском глумцу Патаки Ласлу	30.000,00

5.5.1.4.9. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основана. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини

постоји 140 удружења и културно-уметничких друштава која негују мађарски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава националних мањина и различите манифестације на којима се промовише коришћење мађарског језика као што су:

- суфинансирање рада и редовне делатности културно-уметничких друштава: КУД „Петефи Шандор“ из Добродола, КУД „Петефи Шандор“ из Каћа, КУД „Мора Ференц“ из Чоке, КУД „Петефи Шандор“ из Шатринаца, КУД „Тиски цвет“ из Титела, КУД „Петефи Шандор“ из Марадика, КУД „Вечера Шандор“ из Бачке Паланке, КУД „Срем“ из Сремске Митровице, КУД „Петефи Шандор“ из Будисава;
- учешће Друштва рецитатора војвођанских Мађара из Суботице у Покрајинском квалификационом такмичењу рецитатора и организовање Рецитаторске радионице;
- учешће Културно-уметничког друштва „Петефи Шандор“ из Никинаца на Сремској смотри мађарске народне уметности;
- прослава 60-ог јубилеја Културно-уметничког друштва „Петефи“ из Зрењанина;
- манифестација Недеља мађарског језика у Војводини у организацији Друштва за мађарски језик Војводине из Новог Сада;
- пројекат Дани мађарске културе Културно- уметничког друштва „Фехер Ференц“ из Руменке;
- учешће Војвођанске мађарске омладине из Суботице у манифестацији Дани очувања традиције;
- учешће Културног савеза војвођанских Мађара из Суботице у манифестацији Дани културе војвођанских Мађара;
- учешће Културно-уметничког друштва „Петефи Шандор“ из Новог Сада у Кампу изворног стваралаштва;
- дотирање Сремске смотре културно-уметничких друштава у организацији Савеза мађарских цивилних организација јужне Бачке и Срема;
- такмичење у рецитовању и беседовању Културно-уметничког друштва „Петефи Шандор“ из Будисаве.

5.5.1.4.10. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације мађарске националне заједнице су: Дуриндо и Ђенђешбокчета - смотра народне музике и фолклора; Фестивал дечјих фолклорних ансамбала „Koketanc“; Дечји фестивал народне музике „Szolj sip szolj“; Лингвистички дани Сарваш Габор; Фестивал певаних песама у Сенти; Етноприповедачко такмичење „Kalmanj Lajoš“; Дани културе војвођанских Мађара; Сусрет аматерских позоришних ансамбала војвођанских Мађара; Дани мађарске кинематографије; Дани Костолањи Дежеа; Сусрет фолклораца и вашар народних радиности „Vajdasagi Tanchaztalalkozo es Kirakodovasar“; Позорје фолклора -

међународно такмичење „Neptancosok orszagos bemutat6 szinpada“; ВИВЕ-Фестивал мађарских варошких песама и чардаша.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника, од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на мађарском језику. Тако је на конкурсима 2003. за мађарски језик и мађарску мањину додељено 2.990.000,00, на конкурсима 2004. - 3.743.000,00 на конкурсима 2005. - 3.650.000,00 и на конкурсима 2006. - 4.250.000,00 динара.

5.5.1.5. Охрабривање изражавања и приступ делима на ромском језику

5.5.1.5.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на ромском језику, а то су:

- Библиотека „14. новембар“, Бујановац: 10 књига (од укупно 57.000);
- Градска библиотека, Нови Сад: 42 књиге, у периоду 2002-2006, набављене су 42 књиге;
- Народна библиотека „Бранко Радичевић“, Озаци: 10 књига;
- Библиотека „Глигорије Возаревић“, Сремска Митровица: 3 књиге.

Мали број књига на ромском језику у библиотекама које су основале локалне самоуправе последица је малог броја издатих дела на ромском језику.

5.5.1.5.2. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Министарство културе Републике Србије је на основу конкурса за пројекте/ програме који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе 2005. доделило ромском удружењу „Правале“ из Београда 450.000,00 динара за реализацију пројекта Ромски Рота театар.

Број позоришта која изводе представе на ромском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	-
Аматерска позоришта	3

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

Средства по појединачним захтевима поднетим по конкурсима Покрајинског секретаријата за образовање и културу у 2005. и 2006. за извођење представа на ромском језику додељена су:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Мокрин	Удружење Рома Мокрин	Сценско дело „Кулај“	5.000,00
Нови Карловци	Театар Suno e Rromengo	Представа „Није све како изгледа“	500.000,00
Нови Сад	Удружење ромских студената	Представа „Срећније детињство“	15.000,00

Држава даје подршку одржавању великог броја фестивала, смотре и сусрета професионалних и аматерских позоришта са представама на мањинским језицима. .

Најзначајније манифестације аматерских позоришта су: Сусрет аматерских позоришта Србије у Кули, Сусрет аматерских позоришних друштава Војводине у Старој Пазови, Фестивал експерименталних сцена Војводине у Суботици, Фестивал малих сцена Војводине у Руском селу, Фестивал аматерских позоришта села Војводине - ФЕДРАС у Сечњу, стваралаштва деце Војводине „Мајске игре“ у Инђији, Смотра рецитатора Војводине у Сечњу, Фестивал беседништва „Sirmium lux verbi” у Сремској Митровици.

Финансијска подршка републичких државних органа позоришним манифестацијама које се одржавају на ромском језику приказана је у доњој табели:

Институција	Установа	Намена	Износ
Министарство културе Републике Србије	Национални савет ромске националне мањине	Смотра аматерских позоришних достигнућа Рома	270.000,00
Министарство културе Републике Србије	Национални савет ромске националне мањине	Дечји фестивал	100.000,00

5.5.1.5.3. Издаваштво (литерални радови)

Издавачка кућа „Откровење“ у Београду објавила је 2005. године књигу „ГраMATика ромског језика“ др Рајка Ђурића на ромском и српском језику. У књигу су укључене фонетика, морфологија, синтакса и граматика ромског језика, а намењена је свима који желе озбиљније да изучавају ромски језик, као и ученицима основних и средњих школа, наставницима и лингвистима.

У издању „Политике“ објављена је 2006. године књига др Рајка Ђурића „Историја Рома, пре и после Аушвица“ која је исте године представљена и на Сајму књига у Београду и изазвала толико интересовање да је на овој манифестацији први тираж скоро распродат. Ова социолошко-историјска студија резултат је тридесетогодишњег истраживачког рада аутора.

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на ромском језику, и то:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Вршац	Ромско удружење „Rromane jakha“	Објављивање књиге Драгице Калдараш Песме за децу	30.000,00
Дероње	Асоцијација ромских наставника	Објављивање књиге Рајка - Ранка Јовановића „Хтео бих да будем“	30.000,00
Нови Сад	Издавачка кућа „ТНЕМ“	Финансирање издавачке делатности	125.000,00

5.5.1.5.4. Споменици културе у вези са ромским језиком

Непокретности који су споменици културе могу да буду у вези са мањинским језицима посредством натписа, објашњења, легенди, каталога итд.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира пројекте којима се доприноси чувању, презентовању, афирмацији и евидентирању културне баштине ромске мањине, конзервацији и рестаурацији непокретних културних добара. Тако је учествовао са 200.000,00 динара у финансирању Завода за културу Војводине, Нови Сад за подизање споменичких обележја чувеном ромологу и књижевнику Трифуну Димићу.

5.5.1.5.5. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основан. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини постоји 30 удружења и културно-уметничких друштава националних мањина која негују ромски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава ромске мањине и различите манифестације на којима се промовише коришћење ромског језика, као што су:

- суфинансирање рада и редовне делатности Удружења грађана Рома из Сивца, КПД „Романо суно“ из Дероња;
- прослава десетогодишњице постојања Културног центра Рома „Бели голуб“ из Апатина;
- мултимедијална манифестација ромске културе Културно-просветног друштва Рома „Сунце“;

- ромска културна манифестација „Циганске ватре“ Културно-уметничког друштва „Ром“.

5.5.1.5.6. Културне манифестације

У периоду 2004-2006, Министарство културе Републике Србије суфинансирало је поједине културне манифестације припадника ромске мањине:

Место	Корисник	Намена	Износ
Београд	Хуманитарно удружење „Ромско срце“	Дечји арт камп „Свет по мери деце“	70.000,00
Краљево	Невладина ромска организација „Плави цвет“	Смотра културних достигнућа Рома Краљева	200.000,00
Медвеђа	Ромски центар Медвеђа	Музичко културно стваралаштво Рома	213.000,00
Ниш	Национални савет ромске националне мањине	Смотра културних достигнућа Рома	100.000,00
Ниш	Национални савет ромске националне мањине	Централна прослава поводом Светског дана Рома	170.000,00
Ниш	Национални савет ромске националне мањине	Смотра музичког стваралаштва младих талената Рома	110.000,00
Ниш	Национални савет ромске националне мањине	Смотра фолклорних достигнућа Рома Србије	975.000,00
Нови Сад	Удружење грађана „Phralipe - Нови Сад“	Културна сусретања младих Рома Србије	100.000,00
Нови Сад	Удружење грађана „Phralipe - Нови Сад“	Манифестација „Млади за младе“	100.000,00
Нови Сад	Удружење Рома „Нови хоризонти“	Културна манифестација „Зумбули“	615.000,00

Посебно се финансирају манифестације ромског ликовног стваралаштва. Тако су манифестације ромског ликовног стваралаштва суфинансиране од стране Министарства културе Републике Србије у периоду 2004-2006:

Место	Корисник	Намена	Износ
Ђурђево	Удружење грађана Рома „Напредак“	Ликовна колонија „Циганин и његов сан“	95.000,00
Обреновац	Развојни центар Ром Обреновац	Ликовна колонија „Звездане кочије“	25.000,00
Трстеник	Удружење ликовних уметника Рома Србије	Ликовна колонија Удружења ликовних уметника Рома Србије	28.000,00

Министарство за људска и мањинска права СЦГ и Служба за људска и мањинска права Владе Републике Србије током 2006. подржале су у укупном износу од 651.000,00 динара културна друштва, активности, а посебно манифестације од значаја за ромску националну мањину на којима се користи

ромски језик. Доња табела садржи податке о манифестацијама на којима је коришћен ромски језик:

Место	Намена	Износ
Београд	„Холокауст Рома СЦГ“	260.000,00
Београд	Светски дан Рома	113.000,00
Београд	Светски конгрес Рома	30.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на ромском језику. Тако је на конкурсима 2003. за ромски језик и ромску мањину додељено 120.000,00, на конкурсима 2004. - 500.000,00, на конкурсима 2005. - 500.000,00 и на конкурсима 2006. - 560.000,00 динара.

5.5.1.6. Охрабривање изражавања и приступ делима на румунском језику

5.5.1.6.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на румунском језику, а то су:

- Општинска библиотека „Вук Караџић“, Алибунар: 9.640 књига;
- Градска библиотека, Вршац: 3.085 књига;
- Библиотека „Бранко Радичевић“, Житиште: 4.792 књиге, у периоду 2002-2006. набављена је 151 нова књига;
- Градска народна библиотека, Зрењанин: 78 књига;
- Општинска библиотека, Ковачица: 2.893 књиге;
- Библиотека „Вук Караџић“, Ковин: 3.168 књига;
- Градска библиотека, Нови Сад: 3.357 књига, у периоду 2002- 2006, набављене су 3.099 књига;
- Народна библиотека, Пландиште: 114 књига.

Поред финансирања рада јавних библиотека из буџета општина које су оснивачи библиотека, Покрајински секретаријат за образовање и културу

суфинансира откуп књига на румунском језику за библиотеке у вишејезичним срединама. Тако је у 2005. и 2006. години суфинансирана набавка књига и на румунском језику за Општинску библиореку, Ковачица у износу од 252.000,00 динара.

Такође се финансира и издавачка делатност библиотека на румунском језику.

Библиотека Матице српске, Нови Сад годишње издаје Библиографију књига у Војводини (сви наслови објављени у Војводини током године) која се, између осталог, штампа и на румунском језику.

Приступ уметничким делима на румунском језику олакшан је и у коришћењу књижног фонда Градске библиотеке у Новом Саду. Тако је на централној згради Градске библиотеке постављена табла са именом Библиотеке и на румунском језику. У Библиотеци се користе чланске карте на румунском језику.

5.5.1.6.2. Културни центри и домови културе

Ради обезбеђења материјалних услова за неговање и унапређење коришћења језика националних мањина суфинансира се изградња и адаптација значајних објеката културе у којима се културни садржаји презентују на више језика. Суфинансирају се и пројекти текућих поправки, одржавања и опремања објеката културе у вишејезичним срединама, као и у неразвијеним или мање развијеним општинама.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине у периоду 2005-2006. помогао је у обезбеђивању материјалних услова за културне активности на румунском језику доделом 2.500.000,00 динара Општини Вршац за суфинансирање пројекта рестаурације Дома културе у Стражи.

5.5.1.6.3. Музеји и галерије

У музејима и галеријама омогућено је представљање дела и на румунском језику.

У Позоришном музеју Војводине у Новом Саду од штампаних материјала на румунском језику чува се 16 књиге и каталога. У Позоришном музеју Војводине чувају се и следеће уметничке збирке: историјски документи са премијера изведених у професионалним позориштима Војводине (плакати, програми, монографије); текстови за Алманах позоришта Војводине (текстови на језицима националних мањина преведени на српски језик), називи представа, имена аутора представа и глумаца у оригиналу на румунском језику.

Приступ експонатима Позоришног музеја Војводине олакшан је на тај начин што су имена аутора у именском регистру свих издања Музеја написана у оригиналу на мањинским језицима, па тиме и на румунском језику.

Пројекат Позоришна култура на тлу Војводине од најстаријих времена до наших дана покренут је 2003. године и у оквиру тог пројекта је основана редакција на румунском језику.

Часопис за позоришну културу Војвођанска сцена који издаје Позоришни музеј Војводине објављује текстове на мањинским језицима са преводом на српски језик. Објављен је каталог Позоришта Војводине написан на 7 језика, па и на румунском језику.

Покрајински секретаријат за образовање и културу је у 2005. и 2006. години преко расписаних конкурса финансирао различите начине приступа уметничким делима на румунском језику и у вези са румунским језиком:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Ковачица	Дом културе Доине и Галерија наивне уметности у Уздину	Стални трошкови, Ликовна колонија и недеља културе	190.000,00
Нови Сад	Румунско друштво за етнографију и фолклор	Конзервирање и рестаурација Етнографског музеја Румуна из Војводине	140.000,00
Нови Сад	Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Војводине	Самостална изложба академског сликара Дору Босока	27.000,00
Опово	Народна библиотека	Организовање изложбе слика Пала Дечева	20.000,00
Уздин	Културно- уметничко друштво „Тибискус“	Попуњавање Завичајне збирке Уздина	15.000,00

5.5.1.6.4. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Број позоришта која изводе представе на румунском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	1
Аматерска позоришта	12

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

Средства по појединачним захтевима поднетим по конкурсима Покрајинског секретаријата за образовање и културу у 2005. и 2006. додељена су Народном позоришту „Стерија“ у Вршцу за програмске делатности и припрему 2 премијере на румунском језику, у износу од 2.700.000,00 динара.

Држава даје подршку одржавању великог броја фестивала, смотра и сусрета професионалних и аматерских позоришта са представама на мањинским језицима. Најзначајнија позоришна манифестација је Фестивал професионалних позоришта Војводине.

Најзначајније манифестације аматерских позоришта су: Сустрет аматерских позоришта Србије у Кули, Сустрет аматерских позоришних друштава Војводине у Старој Пазови, Фестивал експерименталних сцена Војводине у Суботици, Фестивал малих сцена Војводине у Руском селу, Фестивал аматерских позоришта села Војводине - ФЕДРАС у Сечњу, Позоришни дани Румуна Војводине (сваке године у другом месту са већинским румунским становништвом), Смотра сценског стваралаштва деце Војводине „Мајске игре“ у Инђији, Смотра рецитатора Војводине у Сечњу, Фестивал беседништва „Sirmium lux verbi” у Сремској Митровици.

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансијски даје подршку позоришним манифестацијама које се организују на румунском језику. Тако је 2006. доделио 355.000,00 динара Савезу аматерских позоришта Румуна за смотру Позоришни дани Румуна.

5.5.1.6.5. Издаваштво (литерални радови)

Новинско-издавачка установа „Либертатеа“ из Панчева специјализована је за издавање књига на румунском језику. У 2002. на румунском језику је објављено 17 књига, од којих је 1 превод са српског; у 2003. - 22 књиге, међу којима и антологију румунске поезије из Србије; у 2004. - 18 књига; у 2005. - 11 књига; у 2006. - укупно 16 књига.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира издавачку делатност професионалних издавачких кућа на румунском језику. У 2005. и 2006. години додељена су средства:

Издавачка кућа	Намена	Износ
Новинско-издавачка установа „Либертатеа“	Суфинансирање издавачке делатности	990.000,00
Новинско-издавачка установа „Либертатеа“	Пројекат Једна издавачка година у једном дану (2005. и 2006)	55.000,00
Новинско-издавачка установа „Либертатеа“	Објављивање 9 појединачних књига	390.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на румунском језику других издавача:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Вршац	Књижевна општина Вршац	Објављивање књиге Еуђеана Чинча - „Румунски музички опуси 20. века“	80.000,00
Нови Сад	Румунско друштво за етнографију и фолклор	Суфинансирање књиге Енциклопедија Румуна у Војводини	183.000,00
Нови Сад	Издавачка кућа „Прометеј“	Објављивање књиге Хармонија Цаелестис	100.000,00

Нови Сад	Матица српска	Уздин монографија насеља	50.000,00
Панчево	Књижевно- уметничко друштво Румуна „Андреј Шагуна“	Објављивање 3 књиге: „Румуни на тлу Панчева“, „Видици венецијанских боја“ и Монографија о културном животу Румуна у Панчеву	90.000,00
Уздин	Културно- уметничко друштво „Тибискус“	Објављивање 7 појединачних књига	265.000,00

5.5.1.6.6. Филмска и аудиовизуелна продукција

Држава помаже и организацију филмских фестивала са филмовима на румунском језику и на тај начин омогућава да ова дела постану доступна. Тако је Покрајински секретаријат за образовање и културу 2005. и 2006. године суфинансирао Румунско друштво за етнографију и фолклор у Новом Саду за учешће на Четвртном међународном фестивалу документарног етно-фолк филма у Торку, са 74.000,00 динара.

5.5.1.6.7. Споменици културе у вези са румунским језиком

Непокретности који су споменици културе могу да буду у вези са мањинским језиком посредством натписа, објашњења, легенди, каталога итд.

Заштитом непокретног културног наслеђа баве се и заводи за заштиту споменика културе који се финансирају из јавних извора. Културна добра су у зависности од свог значаја сврстана у категорије: културна добра, културна добра од великог значаја и културна добра од изузетног значаја. Поред тога, постоје и непокретности под претходном заштитом, односно, оне које се налазе у процедури за утврђивање споменичког својства.

Под заштитом Завода за заштиту споменика културе у Панчеву налазе се следећи споменици који су у вези са румунским језиком:

- Румунска православна црква у Уздину, општина Ковачица - културно добро од изузетног значаја;
- Румунска православна црква у Банатском новом селу, општина Панчево - културно добро од великог значаја;
- Румунска православна црква св. Теодора Тирона у Куштиљу, општина Вршац - културно добро од великог значаја;
- Румунска православна црква св. Николе у Ритишеву, општина Вршац - културно добро од великог значаја;
- Румунска православна црква Вазнесења господњег у Гребенцу, општина Бела Црква - културно добро од великог значаја;
- Румунска православна црква св. Пророка Илије у Ковину, општина Ковин - културно добро под претходном заштитом;
- Водица посвећена ваздвижењу Часног крста у Уздину, општина Ковачица - културно добро под претходном заштитом.

Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансира пројекте којима се доприноси чувању, презентовању, афирмацији и евидентирању културне баштине румунске мањина, конзервацији и рестаурацији непокретних културних добара што може да подразумева и коришћење румунског језика, односно приступ споменицима на румунском језику. Тако је са 300.000,00 динара суфинансиран Међуопштински завод за заштиту споменика културе у Суботици за издавање публикације Развој урбанизма и архитектуре 1918-1941 и на румунском језику.

5.5.1.6.8. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основана. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини постоји 35 удружења и културно-уметничких друштава која негују румунски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава националних мањина и различите манифестације на којима се промовише коришћење румунског језика као што су:

- учешће КУД Тибискус из Уздина на Фестивалу рецитатора Румуна „Благодети“, на Међународном фестивалу поезије „Путеви класја“, на Фестивалу књижевног стваралаштва „Тодор Крецу“ и на Сусретима писаца на банатском дијалекту румунског језика;
- анкета на терену са темом „Стање у народној култури Румуна из Војводине“ Румунског друштва за етнографију и фолклор из Новог Сада;
- научни скуп „Банат - историјска и културна прошлост“ Румунског друштва за етнографију и фолклор из Новог Сада;
- Фестивал сатире и хумора Културног друштва „Викентије Петровић Бокалуц“ из Торка.

5.5.1.6.9. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације румунске националне заједнице су: Међународни фестивал поезије „Путеви Класја“, Међународни симпозијум „Знаменити Банаћани“, Позоришни дани Румуна, Фестивал забавне музике „Младост пева“, Фестивал румунске музике и игара из Војводине.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на румунском језику. Тако је на конкурс 2003. за румунски језик и румунску мањину додељено 1.565.000,00, на конкурс 2004. - 1.700.000,00, 2005. - 1.650.000,00 и на конкурс 2006. - 1.650.000,00 динара.

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет румунске националне

мањине „у домену културних манифестација у покрајини Војводини, има их врло много а организатори су различите асоцијације или институције Румуна. Неретко се дешава да се у току једне календарске године поклапају термини одржавања двеју манифестација сличних или различитих по програмима. Свакако и да код Румуна, све па и најзначајније културне манифестације, као што су Фестивал румунске музике и фолклора или позоришни дани Румуна, болују због недостатка средстава за организацију културних садржаја и несистемског финансирања. Парцијална решења нису довољна. Уз буџетска дотирања увек се апелује на додатне спонзоре и донаторе.“

5.5.1.7. Охрабривање изражавања и приступ делима на русинском језику

5.5.1.7.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на русинском језику. Следеће библиотеке располажу библиотечким фондом на русинском језику и у којима раде припадници русинске националне заједнице:

- Народна библиотека Бачка Топола: набављене нове књиге - 75 књига;
- Народна библиотека „Данило Киш“, Врбас: 2.847 књига (2,68%);
- Народна библиотека, Кула: 4.489 књига, запослен је 1 књижничар коме је матерњи језик русински;
- Градска библиотека, Нови Сад: 340 књига, у периоду 2002-2006, набављено је 9 књига;
- Библиотека „Глигорије Возаревић“, Сремска Митровица: 62 књиге;
- Народна библиотека „Симеон Пишчевић“, Шид: 392 књиге.

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансира издавачку делатност библиотека на русинском језику.

Библиотека Матице српске, Нови Сад годишње издаје Библиографију књига у Војводини (сви наслови објављени у Војводини током године) која се, између осталог, штампа и на русинском језику.

Приступ уметничким делима на русинском језику олакшан је и у коришћењу књижног фонда Градске библиотеке у Новом Саду. Тако је на централној згради Градске библиотеке постављена табла са именом Библиотеке на русинском језику. У Библиотеци се користе чланске карте на русинском језику.

5.5.1.7.2. Музеји и галерије

У музејима и галеријама омогућено је предстаљање дела на русинском језику. Тако се у Позоришном музеју Војводине у Новом Саду од штампаних материјала на језицима мањина чувају књиге и каталози од чега је и 1 на русинском језику. У Позоришном музеју Војводине чувају се и следеће уметничке збирке: историјски документи са премијера изведених у професионалним позориштима Војводине (плакати, програми, монографије); текстови за Алманах позоришта Војводине (текстови на језицима националних мањина преведени на српски језик), називи представа, имена аутора представа и глумаца у оригиналу на русинском језику.

Приступ експонатима Позоришног музеја Војводине олакшан је на тај начин што су имена аутора у именском регистру свих издања Музеја написана у оригиналу на језицима мањина, па тиме и на русинском језику.

Пројекат Позоришна култура на тлу Војводине од најстаријих времена до наших дана покренут је 2003. године и у оквиру тог пројекта је основана редакција на русинском језику.

Часопис за позоришну културу Војвођанска сцена који издаје Позоришни музеј Војводине објављује текстове на мањинским језицима са преводом на српски језик. Објављен је каталог Позоришта Војводине написан на 7 језика, па и на русинском језику.

Покрајински секретаријат за образовање и културу је у 2005. и 2006. години преко расписаних конкурса финансирао различите начине приступа уметничким делима на русинском језику и у вези русинског језика:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Врбас	Уметничка колонија „Ђаради“	Дани ликовног стваралаштва у Руском Крстуру	50.000,00
Нови Сад	Друштво за русински језик, књижевност и културу	Рад Клуба ликовних уметника и Ликовне колоније „Стеван Боднар“	15.000,00

5.5.1.7.3. Архиви

Активности државе на плану управљања архивима кроз финансирање и суфинансирање програмске делатности међуопштинских архива усмерене су на прикупљање, обраду, чување, презентовање и обезбеђивање доступности архивске грађе. Централна установа заштите архивске грађе на територији Републике Србије је Архив Србије у Београду, а на територији АП Војводине Архив Војводине у Новом Саду. Активности које државни органи суфинансирају су: дигитализација архивске грађе, умрежавање архива, публиковање архивске грађе и средстава информисања о архивској грађи (водичи) и изложбе на којима се презентује највреднија архивска грађа на русинском језику.

Архивску грађу на русинском језику на чувању у појединим архивима у Србији приказује доња табела:

Архив	Архивска грађа
Историјски архив „Срем“, Сремска Митровица	„Основна школа - Бикић До“ (1941-1981), „Русинска црква - Шид“ (1811-1916)

5.5.1.7.4. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Број позоришта која изводе представе на русинском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	1
Аматерска позоришта	15

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

Средства по појединачним захтевима поднетим по конкурсима Покрајинског секретаријата за образовање и културу у 2005. и 2006. додељена су за извођење представа на русинском језику:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Врбас	Културно- просветно друштво „Карпати“	Дечија представа „Жутокапа“	110.000,00
Нови Сад	Русинско културно-просветно друштво	Позоришна представа Драмског студија	50.000,00
Руски Крстур	Русинско народно позориште	Премијера 5 представа „Прва дама“, „Далеко је звезда“, „Илузије“, „Велика птица“	5.080.000,00
Руски Крстур	Дом културе Руски Крстур	Представе „Барон Минхаузен“, „Орвелова 1984“	90.000,00

Држава даје подршку одржавању великог броја фестивала, смотра и сусрета професионалних и аматерских позоришта са представама на мањинским језицима. Најзначајнија позоришна манифестација је Фестивал професионалних позоришта Војводине.

Најзначајније манифестације аматерских позоришта су: Сусрет аматерских позоришта Србије у Кули, Сусрет аматерских позоришних друштава Војводине у Старој Пазови, Фестивал експерименталних сцена Војводине у Суботици, Фестивал малих сцена Војводине у Руском селу, Фестивал аматерских позоришта села Војводине - ФЕДРАС у Сечњу, Драмски меморијал „Петар Ризнић- Ђађа“ у Руском Крстуру, Смотра сценског стваралаштва деце Војводине „Мајске игре“ у Инђији, Смотра рецитатора Војводине у Сечњу, Фестивал беседништва „Sirmium lux verbi“ у Сремској Митровици.

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансијски је подржао позоришну манифестацију Фестивал монодраме доделом 70.000,00 динара Матици русинској у Руском Крстуру.

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет русинске националне мањине у области позоришне активности постоје извесни проблеми.

„Почетком 2003. године АП Војводина је покушала да подстакне организован рад позоришних делатности припадника мањина, оснивањем националних позоришта русинске, словачке и румунске националне мањине, финансирајући њихов рад путем пројеката. Овакав уопштен приступ, без дубљег сагледавања културних потреба мањина је још на почетку указао на следеће недостатке:

- организационо техничку условљеност рада позоришта (адекватна и функционална позорница, техничка опремљеност позоришта, непходан кадар у руководећем, уметничком, техничком и општем сектору)
- постпродукцију (презентација позоришне делатности припадницима своје и другим националним заједницама, презентација рада на смотрама, домаћим и међународним фестивалима)
- стимулацију драмског стваралаштва на језику мањинске националне заједнице школовање кадрова неопходних за рад позоришне делатности (на Академији уметности у Новом Саду за сада не постоје класе глуме на словачком, румунском и русинском језику иако је, својевремено када се Академија формирала, један од аргумената за њено оснивање било школовање кадрова за потребе позоришне делатности на језицима мањинских националних заједница). Треба напоменути да су покрајински органи донели препоруку да се на Академији уметности створе услови за отварање класа на језицима мањинских националних заједница јер тренутно та инситуција нема услова за проширење у првом реду због просторних проблема.“

5.5.1.7.5. Издаваштво (литерални радови)

Новинско-издавачка установа „Руске слово“ из Новог Сада објављује књиге на русинском језику. Та кућа годишње издаје 10-12 наслова из области белетристике, историографије и публицистике. На Салону књига у Новом Саду 2003. године овај издавач је добио награду за пројекат изабраних дела академика Јулијана Тамаша.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира издавачку делатност професионалних издавачких кућа на русинском језику. У 2005. и 2006. години додељена су средства:

Издавачка кућа	Намена	Износ
Новинско-издавачка установа „Руске слово“	Суфинансирање издавачке делатности	1.150.000,00

Новинско-издавачка установа „Руске слово“	Објављивање 3 појединачне књиге	80.000,00
---	---------------------------------	-----------

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на русинском језику других издавача:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Нови Сад	Библиотека Матице српске	Објављивање књиге Монографија Русина у Југославији 1918- 1980.	200.000,00
Нови Сад	Друштво за русински језик, књижевност и културу	Издавање публикације Русини у Новом Ораховцу	15.000,00
Нови Сад	Друштво за русински језик, књижевност и културу	Зборник радова Studia Ruthenika, бр.10 и11	60.000,00
Нови Сад	Друштво за русински језик, књижевност и културу	Зборник текстова за предшколску децу „Ластавице“, бр. 2	15.000,00
Руски Крстур	Матица русинска	Објављивање књиге 12 монодрама	40.000,00

Дела на русинском језику постају доступна широј читалачкој публици и превођењем. Тако је Покрајински секретаријат за образовање и културу помогао Издавачкој кући „Прометеј“, Нови Сад у износу од 160.000 динара за превођење са русинског на српски језик књиге Михајла Фејеса „Русини“.

5.5.1.7.6. Филмска и аудиовизуелна продукција

У оквиру ограничених могућности за финансирање филмске продукције у земљи, подстиче се и помаже снимање филмова и других аудиовизуелних дела на русинском језику. Тако је у 2005. години Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансирао са 50.000,00 динара Русинско културно-просветно друштво у Новом Саду за издавање аудио и мултимедијалног диска поводом 70 година рођења композитора Јакима Сивча.

5.5.1.7.7. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основана. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини постоји 15 удружења и културно-уметничких друштава која негују русински језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава националних мањина и различите манифестације на којима се промовише коришћење русинског језика,

као што је манифестација изворног народног стваралаштва Русина и осталих етничких заједница Војводине – Културно-уметничко друштво „Жетва“ из Куцуре.

Министарство за људска и мањинска права СЦГ доделило је 2005. Матици Русинској 200.000,00 динара.

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет русинске националне мањине у сфери културе, у Републици Србији делује 15 културних институција, културно-уметничких друштава и удружења Русина: Дом културе Руски Крстур, Руски Крстур; Русинско народно позориште „Петро Ризнич Ђађа“, Руски Крстур; КУД „Жатва“, Куцура; КПД „Ђура Киш“, Шид; КУД „Тарас Шевченко“, Ђурђево; КУД „Карпати“, Врбас; Русинско културно-просветно друштво, Нови Сад; КУД „Петро Кузмјак“, Ново Орахово; Друштво Русина у Суботици, Суботица; РКУД „Хавријил Костелник“, Кула; Друштво Русина у Сремској Митровици, Сремска Митровица; БЕОДУР (Београдско друштво Украјинаца и Русина), Београд; Матица русинска, Руски Крстур; Друштво за русински језик, књижевност и културу, Нови Сад; Савез Русина и Украјинаца, Нови Сад.

5.5.1.7.8. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације русинске националне заједнице су: Фестивал русинске културе „Црвена ружа“, Костелникова јесен, Драмски меморијал Петра Ризнича Ђађе, Фестивал изворног стваралаштва Русина „Куцурска жетва“, Фестивал дечијег стваралаштва „Веселинка“.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на русинском језику. Тако је на конкурсима 2003. за русински језик и русинску мањину додељено 1.080.000,00, 2004. - 1.300.800,00, 2005. - 1.250.000,00 и 2006. - 1.250.000,00 динара.

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет русинске националне мањине у сфери културе, постоји 12 традиционалних културних манифестација Русина у Србији: „Ружин врт“, фестивал нових русинских песама у народном духу, који се одржава сваког фебруара у Новом Саду; „Пролеће Мафтеја Винаја“, семинар за учитељице из области рецитовања и литерално вече посвећено русинским песницима, који се одржава првог викенда у априлу сваке године у Суботици; Драмски меморијал „Петро Ризнич Ђађа“, фестивал позоришних представа за децу и одрасле, који се одржава сваког априла у Руском Крстур; „Веселинка“, фестивал дечијег стваралаштва (плес, песма, ликовна радионица), који се одржава сваког јуна у Новом Саду; Фестивал русинске културе „Црвена ружа“ (ликовна изложба, нове композиције за децу, дечије песме и фолклор, такмичење за најлепши женски и мушки глас, нове композиције – забавне и народне, смотра фолклора Русина, гостовање ансамбала из иностранства), који се одржава првог викенда у јулу сваке године у Руском Крстур; Ликовна колонија

„Њаради“, која се одржава у првој половини јула сваке године у Руском Крстуру; „Жатва“, фестивал изворног стваралаштва Русина, који се одржава у другој половини јула сваке године у Куцури; Ликовна колонија „ Стеван Боднар“, за децу и одрасле, изложба, која се одржава сваког августа (септембра) у Госпођинцима; „Да се не заборави“, смотра изворних певачких група, која се организује сваког августа у Турђеви; Фестивал монодраме, који се одржава сваког октобра (новембра) у Новом Саду; „Костелникова јесен“, сусрети са писцима у школама, научне трибине из области језика и књижевности, промоције нових књига, представљање књижевног стваралаштва младих, концерти хорске и класичне музике, изложбе ликовних радова, књига ..., која се одржава сваког октобра-новембра у Руском Крстуру, Кули, Врбасу, Суботици, Новом Саду и Куцури; Дани Миколи М. Кочиша, лингвистички дани, сусрети посвећени књижевнику, лингвисти и педагогу Миколи М. Кочишу, који се одржавају 1. децембра сваке године у Новом Саду, а сваке пете године одржава се научна конференција са које се радови објављују у зборнику „Студиа Рутхеника“.

Национални савет русинске националне мањине указује да „иако је последњих година уведена институција конкурса, средства опредељена за програме националних мањина су у изузетно великој диспропорцији, у односу на целокупни буџет за културу“, и додаје:

„Актуелно финансирање културно уметничких друштава, културних институција, манифестација и фестивала од националног значаја врши се из средстава локалне самоуправе, покрајинских секретаријата и делимично (процентуално веома мало) из Министарства за културу Републике Србије. Како се поменута средства перманентно процентуално смањују, то утиче на:

- смањење културних активности националних мањина, чак њихово замирање, нарочито културно-уметничких друштава;
- дотирање, уместо финансирање програма рада културно-уметничких друштава уз образложење да су у питању удружења грађана, а да је обавеза локалне самоуправе да финансира само оне институције чији је оснивач;
- сада се расподела средстава покрајинских органа власти врши према препорукама Савета националних мањина, а та средства су далеко испод изражених потреба за те намене. (Покрајински секретаријати определе крајњу висину средстава за ту намену а Национални савети на основу њих врше прерасподелу и утврђују приоритете). Стога је реално немогуће задовољити све специфичности и потребе без значајнијег учешћа републичког Министарства културе или много већег процента трансферних средстава за те намене.“

5.5.1.8. Охрабривање изражавања и приступ делима на словачком језику

5.5.1.8.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина

обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на словачком језику, а то су:

- Општинска библиотека „Вук Караџић“, Алибунар: 1.152 књиге;
- Народна библиотека „Вук Караџић“, Бач: 800 књига;
- Библиотека „Штефан Хомола“, Бачки Петровац: 60% укупног библиотечког фонда, набављене нове књиге на словачком: 2002. - 901, 2003. - 559, 2004. - 500, 2005. - 1.031, 2006. - 584;
- Народна библиотека „Вељко Петровић“, Бачка Паланка: 4.912 књига;
- Библиотека „Јован Грчић Миленко“, Беочин: 1.660 књига;
- Народна библиотека „Данило Киш“, Врбас: 49 књига (0,04%);
- Градска народна библиотека, Зрењанин: 41 књига;
- Општинска библиотека, Ковачица: 11.361 књига;
- Градска библиотека, Нови Сад: 7.642 књиге, у периоду 2002-2006, набављено је 578 књига;
- Народна библиотека „Бранко Радичевић“, Озаци: 2.200 књига;
- Народна библиотека „Доситеј Обрадовић“, Стара Пазова: 7.016 књига, од 10 запослених 4 говоре словачки као матерњи језик;
- Народна библиотека „Симеон Пишчевић“, Шид: 431 књига.

Поред финансирања рада јавних библиотека из буџета општина које су оснивачи библиотека, Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансира откуп књига на словачком језику за библиотеке у вишејезичним срединама чиме се омогућава приступ књижевним делима на словачком језику. У 2005. и 2006. години суфинансирана је набавка књига на словачком језику, што је приказано у доњој табели:

Институција	Библиотека	Намена	Износ
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Општинска библиотека, Ковачица	Набавка књига и на словачком језику	252.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Библиотека „Штефан Хомола“, Бачки Петровац	Набавка књига	38.300,00

Такође се финансира и издавачка делатност библиотека на словачком језику.

Библиотека Матице српске, Нови Сад годишње издаје Библиографију књига у Војводини (сви наслови објављени у Војводини током године) која се, између осталог, штампа и на словачком језику.

Пристап уметничким делима на словачком језику олакшан је и у коришћењу књижног фонда Градске библиотеке у Новом Саду. Тако је на централној згради Градске библиотеке постављена табле са именом Библиотеке и на словачком језику. У Библиотеци се користе чланске карте на словачком језику.

5.5.1.8.2. Културни центри и домови културе

Ради обезбеђења материјалних услова за неговање и унапређење коришћења језика националних мањина суфинансира се изградња и адаптација значајних објеката културе у којима се културни садржаји презентују на више језика. Суфинансирају се и пројекти текућих поправки, одржавања и опремања објеката културе у вишејезичним срединама, као и у неразвијеним или мање развијеним општинама.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине у периоду 2005-2006. помогао је у обезбеђивању материјалних услова за културне активности на словачком језику доделом средстава културним центрима и домовима културе за њихову адаптацију и поправке:

Место	Корисник	Намена	Износ
Бачка Паланка	Општина Бачка Паланка	Адаптација Културно- уметничког друштва Пивнице	300.000,00
Ковачица	Општина Ковачица	Поправка зграде Дома културе „3. октобар“ (словачки)	330.000,00
Ковачица	Општина Ковачица	Текуће одржавање и материјал за рад Дома културе „3. октобар“	365.000,00
Пивнице	Национални савет словачке националне мањине	Адаптација објекта Културно-уметничког друштва у Пивницама	378.000,00
Стара Пазова	Месна заједница Стара Пазова	Адаптација Словачког дома	500.000,00
Шид	Општина Шид	Поправка објекта Словачког културно-просветног друштва Ердевик	620.810,00

5.5.1.8.3. Музеји и галерије

У музејима и галеријама омогућено је предстаљање дела на словачком језику. Тако се у Позоришном музеју Војводине у Новом Саду од штампаних материјала на језицима националних мањина у Музеју чува 17 књига и каталога на словачком језику. У Позоришном музеју Војводине чувају се и следеће уметничке збирке: историјски документи са премијера изведених у професионалним

позориштима Војводине (плакати, програми, монографије); текстови за Алманах позоришта Војводине (текстови на језицима националних мањина преведени на српски језик), називи представа, имена аутора представа и глумаца у оригиналу на словачком језику.

Приступ експонатима Позоришног музеја Војводине олакшан је на тај начин што су имена аутора у именском регистру свих издања Музеја написана у оригиналу на мањинским језицима, па тиме и на словачком језику.

Пројекат Позоришна култура на тлу Војводине од најстаријих времена до наших дана покренут је 2003. године и у оквиру тог пројекта је основана редакција на словачком језику.

Часопис за позоришну културу Војвођанска сцена који издаје Позоришни музеј Војводине објављује текстове на језицима националних мањина са преводом на српски језик. Објављен је каталог Позоришта Војводине написан на 7 језика, па и на словачком језику. Каталог за изложбу Петровачки позоришни пут написан је двојезично, на словачком и српском језику, као и легенде испод фотографија.

У оквиру међународне сарадње Позоришног музеја Војводине у Братислави (Словачка) је потписан уговор о сарадњи и договорена заједничка изложба са Позоришним институтом и Народним музејом у Братислави под називом Живот Словака ван матице Словачке.

Покрајински секретаријат за образовање и културу је у 2005. и 2006. години преко расписаних конкурса финансирао различите начине приступа уметничким делима на словачком језику и у вези са словачким језиком:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Бачки Петровац	Словачко војвођанско позориште	Суфинансирање конзервације предмета из збирке Позоришног музеја	50.000,00
Бачки Петровац	Словачко војвођанско позориште - Галерија Зузке Медвеђове	Осмо бијенале словачких ликовних уметника	65.000,00
Глозан	Културно- просветно друштво „Једнота“	Друго бијенале ликовног стваралаштва младих аутора	45.00,00
Ковачица	Уметничка галерија Бабка	Каталог за изложбу Панонска минијатура	130.000.00
Ковачица	Дом културе „3. октобар“	Стални трошкови и дотирање Октобарског салона у Галерији наивне уметности	845.000,00

5.5.1.8.4. Архиви

Активности државе на плану управљања архивима кроз финансирање и суфинансирање програмске делатности међуопштинских архива усмерене су на прикупљање, обраду, чување, презентовање и обезбеђивање доступности архивске грађе. Централна установа заштите архивске грађе на територији Републике Србије је Архив Србије у Београду, а на територији АП Војводине Архив Војводине у Новом Саду. Активности које државни органи суфинансирају су: дигитализација архивске грађе, умрежавање архива, публиковање архивске грађе и средстава

информисања о архивској грађи (водичи) и изложбе на којима се презентује највреднија архивска грађа на словачком језику.

Архивску грађу на словачком језику на чувању у појединим архивима у Србији приказује доња табела:

Архив	Архивска грађа
Историјски архив „Срем“, Сремска Митровица	„Словачка евангелистичка аугсбуршке вероисповести црквена општина - Стара Пазова“ (1795-1899)

5.5.1.8.5. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Број позоришта која изводе представе на словачком језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	1
Аматерска позоришта	20

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

Средства по појединачним захтевима поднетим по конкурсима Покрајинског секретаријата за образовање и културу у 2005. и 2006. додељена су за извођење представа на словачком језику:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Бачки Петровац	Словачко војвођанско позориште	Премијере представа: „Мушица“, „Билора комедија ерудита“, „Гусари“, „Арапска ноћ“, „Кривица“	5.000.000,00
Бачки Петровац	Позориште ВХВ	Представа „Госпођица чудновата“	50.000,00
Војловица	Месна организација Матице словачке	Представа „Јаношик“	50.000,00
Ердевик	Словачко културно-просветно друштво Ердевик	Представа „Емилио Карбалидо“	50.000,00
Ковачица	Дом културе „3. октобар“	Премијере позоришних представа	100.000,00

Држава даје подршку одржавању великог броја фестивала, смотра и сусрета професионалних и аматерских позоришта са представама на мањинским језицима. Најзначајнија позоришна манифестација је Фестивал професионалних позоришта Војводине.

Најзначајније манифестације аматерских позоришта су: Сусрет аматерских позоришта Србије у Кули, Сусрет аматерских позоришних друштава Војводине у

Старој Пазови, Фестивал експерименталних сцена Војводине у Суботици, Фестивал малих сцена Војводине у Руском селу, Фестивал аматерских позоришта села Војводине - ФЕДРАС у Сечњу, Сусрет словачких аматерских позоришта Војводине (наизменично у Бачком Петровцу, Старој Пазови и Ковачици), Смотра сценског стваралаштва деце Војводине „Мајске игре“ у Инђији, Смотра рецитатора Војводине у Сечњу, Фестивал беседништва „Sirmium lux verbi” у Сремској Митровици.

Финансијска подршка покрајинских државних органа позоришним манифестацијама које се организују на словачком језику:

Институција	Установа	Намена	Износ
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Аматерско позориште Јанко Чеман	Позоришни фестивал ДИДА	100.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Дом културе Михаљ Бабинка, Падина	Смотра словачких аматерских позоришта	150.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	Позориште ВХВ, Бачки Петровац	Смотра словачких аматерских позоришта	150.000,00
Покрајински секретаријат за образовање и културу	СКУД „Јанко Чмелик“, Стара Пазова	Смотра дечјег драмског стваралаштва	50.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансирао је и пројекат студија глуме Словачког војвођанског позоришта из Бачког Петровца.

5.5.1.8.6. Издаваштво (литерални радови)

Акционарско друштво Штампарија „Култура“ у Бачком Петровцу објављује издања на словачком језику. У периоду 2002-2006. објављено је 75 књига на словачком, 8 књига словачких аутора преведено је на српски језик и 1 књига словачког аутора је објављена на енглеском језику.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира издавачку делатност професионалних издавачких кућа на словачком језику. У 2005. и 2006. години додељена су средства:

Издавачка кућа	Намена	Износ
Акционарско друштво Штампарија „Култура“	Суфинансирање издавачке делатности	1.150.000,00
Акционарско друштво Штампарија „Култура“	Објављивање 5 појединачних књига	160.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на словачком језику других издавача:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Бачки Петровац	Матица словачка	Објављивање књиге Атлас народне културе Словака	40.000,00
Бачки Петровац	Матица словачка	Објављивање књиге Пала Бакоша	
Гложан	Месни одбор Матице Словачке	Објављивање књиге Гложан 1756- 2006.	100.000,00
Падина	Дом културе Михал Бабинка	Објављивање књиге Павлеа Поволнија	10.000,00

Дела на словачком језику постају доступна широј читалачкој публици и превођењем. Тако је Покрајински секретаријат за образовање и културу помогао Издавачкој кући „Агора“, Зрењанин у износу од 50.000 динара за превођење са словачког на српски језик књиге Јана Хрушковског „Човек са протезом“.

5.5.1.8.7. Споменици културе у вези са словачким језиком

Непокретности који су споменици културе могу да буду у вези са мањинским језицима посредством натписа, објашњења, легенди, каталога итд.

Заштитом непокретног културног наслеђа баве се и заводи за заштиту споменика културе који се финансирају из јавних извора. Културна добра су у зависности од свог значаја сврстана у категорије: културна добра, културна добра од великог значаја и културна добра од изузетног значаја. Поред тога, постоје и непокретности под претходном заштитом, односно, оне које се налазе у процедури за утврђивање споменичког својства.

Под заштитом Завода за заштиту споменика културе у Панчеву налази се споменик који је у вези са словачким језиком. То је Словачка евангелистичка црква у Ковачици - културно добро под претходном заштитом.

5.5.1.8.8. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основана. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини постоји 20 удружења и културно-уметничких друштава која негују словачки језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава националних мањина и различите манифестације на којима се промовише коришћење словачког језика, као што су:

- организација Падинских дана културе Дома културе Михал Бабинка из Падине;
- манифестација Светски дан матерњег језика у организацији Међународног етноцентра и Галерије Бабка из Ковачице;

- манифестација Словачке народне свечаности у организацији Матице словачке из Бачког Петровца.

5.5.1.8.9. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације словачке националне заједнице су: Фолклорни фестивал „Танцуј, танцуј“, Дечји фолклорни фестивал „Злата Брана“, Сусрети под липама, Фестивал словачког музичког стваралаштва „Златни кључ“, Међународни фестивал певача солиста „Сусрет у пивничком пољу“, Падински дани културе, Бијенале словачких ликовних уметника у Србији.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на словачком језику. Тако је на конкурсима 2003. за словачки језик и словачку мањину додељено 1.480.000,00, на конкурсима 2004. - 1.760.000,00, на конкурсима 2005. - 1.300.000,00 и на конкурсима 2006. - 1.750.000,00 динара.

5.5.1.9. Охрабривање изражавања и приступ делима на украјинском језику

5.5.1.9.1. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Број позоришта која изводе представе на украјинском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	-
Аматерска позоришта	1

Редовну делатност аматерских позоришта финансирају општине.

5.5.1.9.2. Културне манифестације

Према Извештају о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који је сачинио Национални савет украјинске националне мањине у сфери културе, „украјинска национална заједница у Србији организује низ културних манифестација као што су Фестивал украјинске културе “Калина“, Дани Тараса Шевченка, Дани Ивана Франка, Помен палим борцима Трећег украјинског фронта у Сомбору и Бездану, Помен жртвама великог помора глађу у Украјини, Смотра дечијег стваралаштва, 17. мај – Дан украјинске националне заједнице у Србији, 14. октобар – Дан украјинских хероја, обележавање значајнијих

црквених празника, обележавања разних јувилеја, књижевних вечери, уметничких изложби, предавања и украјинских забавних вечери – балова.

Најприоритетније манифестације од општег значаја за украјинску националну заједницу су традиционални Дани Тараса Шевченка и Фестивал украјинске културе “Калина”. У Кули је манифестација Дани Тараса Шевченка уврштена у програм редовног финансирања као програм од општинског националног значаја што очекујемо и у осталим локалним заједницама, али осим минималних једнократних интервенција нису постојали покушаји да се потребе системски реше.

Организовање Фестивала украјинске културе “Калина” покренуо је Национални савет Украјинаца.“

Национални савет украјинске националне мањине предлаже да се „у циљу решавања дела потреба културних друштава а тиче што се тиче увоза националне ношње, инструмената и друге опреме потребне за рад друштава предлажемо да се, на предлог Националних савета или других меродавних институција, такви предмети ослободе царинских формалности и на тај начин омогући ефикаснији рад културних друштава“.

5.5.1.10. Охрабривање изражавања и приступ делима на хрватском језику

5.5.1.10.1. Библиотеке

Према одредби чл. 10. став 1. тачка 2. Закона о делатностима од општег интереса у области културе, а у вези са чл. 18. став 1. тачка 14. и 15. Закона о локалној самоуправи, средства за рад библиотека чији је оснивач општина обезбеђују се из општинског буџета. Општине финансирају рад библиотека у чијем библиотечком фонду се налазе књиге на хрватском језику. Градска библиотека у Суботици има књижни фонд од 242 књиге на хрватском језику, од укупно 271.332.

Поред финансирања рада јавних библиотека из буџета општина које су оснивачи библиотека, Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансира откуп књига на хрватском језику за библиотеке у вишејезичним срединама чиме се омогућава приступ књижевним делима на хрватском језику. Тако је у 2005. и 2006. години суфинансирана набавка књига на хрватском језику за Хрватску читаоницу у Суботици у износу од 32.000,00 динара.

Такође се финансира издавачка делатност библиотека на хрватском језику. У периоду 2002-2006. Хрватска читаоница у Суботици издала је више књига са тематиком из историје, теорије књижевности, поезије и књига за децу у едицији „Сликовнице“.

5.5.1.10.2. Музеји и галерије

У музејима и галеријама омогућено је представљање дела на хрватском језику. Тако се у Градском музеју у Суботици могу наћи музејске збирке које по садржају припадају и хрватској културној баштини. На историјском одељењу 30% архивалија и 50% штампе је на српском и хрватском језику.

У Градском музеју у Суботици омогућен је приступ делима на хрватском језику. Назив ове установе исписан је и на хрватском језику латиничним писмом. Улаз у Градски музеј и службене просторије обележене су натписима и на хрватском језику. На улазу у Секретаријат Музеја налази се упутство на хрватском језику којим се странке обавештавају да у Музеју могу службено комуницирати и на хрватском језику, као и да на том језику могу добити одговарајућа документа. Приликом јављања на службени телефон одговара се и на хрватском језику. Сва издања Градског музеја (каталози, позивнице, зборник и сл) издају се и на хрватском језику. Натписи на изложбама које Музеј приређује у оквиру тематске поставке исписују се и на хрватском језику, а то се односи и на гостујуће изложбе (из других музеја, или из иностранства). Водич и запослени који раде на сталној и тематској поставци говоре хрватски језик.

5.5.1.10.3. Архиви

Активности државе на плану управљања архивима кроз финансирање и суфинансирање програмске делатности међуопштинских архива усмерене су на прикупљање, обраду, чување, презентовање и обезбеђивање доступности архивске грађе. Централна установа заштите архивске грађе на територији Републике Србије је Архив Србије у Београду, а на територији АП Војводине Архив Војводине у Новом Саду. Активности које државни органи суфинансирају су: дигитализација архивске грађе, умрежавање архива, публикување архивске грађе и средстава информисања о архивској грађи (водичи) и изложбе на којима се презентује највреднија архивска грађа на хрватском језику.

Архивску грађу на хрватском језику на чувању у појединим архивима у Србији приказује доња табела:

Архив	Архивска грађа
Историјски архив „Срем“, Сремска Митровица	„Нижа пучка римокатоличка школа - Марадик“ (1880-1914), „Хрватска задруга за штедњу и предујмове - Сремска Митровица“ (1882-1947), „Хрватски сокол - Рума“ (1906-1929).
Историјски архив, Суботица	око 10% укупне архивске грађе

Приступа архивској грађи Историјског архива у Суботици на хрватском језику олакшан је на тај начин што се назив установе, печат, интерне евиденције коју попуњавају странке и истраживачи, потврде (уверења на основу чињеница садржаних у архивској грађи) и остала документа која Историјски архив у Суботици издаје, могу се користити и добити на хрватском језику. Запослени у Архиву који примају странке и истраживаче користе хрватски језика.

Покрајински секретаријат за образовање и културу суфинансирао је 2005. године објављивање гласника „Ех Рарнониа“ Историјског архива у Суботици, а 2006. године организовање манифестације Архивски дани.

5.5.1.10.4. Позоришта

Позоришно стваралаштво подржава се и унапређује кроз финансирање из буџета Републике Србије, буџета АП Војводине, из општинских буџета (за позоришта чији је оснивач општина), као и конкурсима за доделу средстава за поједине активности и позоришне представе на мањинским језицима.

Број позоришта која изводе преставе на хрватском језику на територији АП Војводине је:

Професионална позоришта	-
Аматерска позоришта	2

5.5.1.10.5. Издаваштво (литерални радови)

Новинско-издавачка установа „Хрватска ријеч“ из Суботице годишње објављује на хрватском језику око 10 књига хрватских аутора са подручја Републике Србије, и то романе, приповетке, збирке песама и монографије.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине суфинансира издавачку делатност професионалних издавачких кућа на хрватском језику. У 2005. и 2006. години додељена су средства:

Издавачка кућа	Намена	Износ
Новинско-издавачка установа „Хрватска ријеч“	Суфинансирање издавачке делатности	525.000,00
Новинско-издавачка установа „Хрватска ријеч“	Објављивање монографије	30.000,00

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је 2005. и 2006. године и пројекте у области издаваштва на хрватском језику других издавача:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Суботица	Матица хрватска	Суфинансирање издања „Крилати момак“	50.000,00
Суботица	Хрватска читаоница	Објављивање књиге о културној историји Хрвата	100.000,00

НИУ „Хрватска ријеч“ су у току 2005. додељена средства у износу од 200.000,00 динара од Министарства за људска и мањинска права СЦГ.

5.5.1.10.6. Споменици културе у вези са хрватским језиком

Непокретности који су споменици културе могу да буду у вези са мањинским језицима посредством натписа, објашњења, легенди, каталога итд.

Заштитом непокретног културног наслеђа баве се и заводи за заштиту споменика културе који се финансирају из јавних извора. Културна добра су у зависности од свог значаја сврстана у категорије: културна добра, културна добра од великог значаја и културна добра од изузетног значаја. Поред тога, постоје и непокретности под претходном заштитом, односно, оне које се налазе у процедури за утврђивање споменичког својства.

Под заштитом Међуопштинског завода за заштиту споменика културе у Суботици, који покрива територију девет општина на северу Војводине налазе се следећи споменици који су у вези са хрватским језиком:

- Римокатоличка црква Узнесење Богородице у Бачкој Тополи - споменик културе од великог значаја;
- Спомен чесма у Палићу - споменик културе;
- Водике посвећене Великој госпојини, католичка капела у Суботици - споменик културе;
- Капеле на Бајском гробљу у Суботици - споменик културе;
- Римокатоличка црква св. Терезија Авилска у Суботици - споменик културе од великог значаја;
- Градска кућа у Суботици - споменик културе од изузетног значаја;
- Фрањевачки самостан у Суботици - споменик културе од великог значаја.

5.5.1.10.7. Културно-уметничка друштва

Делатност културно-уметничких друштава националних мањина финансира се из буџета општина на чијој су територији основана. Могу се финансирати и из донација и буџетских средстава Покрајине и Републике Србије. У АП Војводини постоји 26 удружења и културно-уметничких друштава која негују хрватски језик.

Покрајински секретаријат за образовање и културу помагао је 2005. и 2006. године рад удружења и културно-уметничких друштава националних мањина и различите манифестације на којима се промовише коришћење хрватског језика као што су:

- сусрет песника „Лира наива“ у организацији Хрватске читаонице из Суботице;
- прослава Дани Матице Хрватске у Суботици.

Министарство за људска и мањинска права СЦГ и Служба за људска и мањинска права додели су у 2005. и 2006. ХКПД „Матија Губец“ 160.000,00 динара а Заједници Хрвата 250.000,00 динара.

5.5.1.10.8. Културне манифестације

Најзначајније културне манифестације хрватске националне заједнице су: Колонија сламарки, Дани Матица Хрватске, Сусрет песника „Лира наива“, Дани Балинта Вујкова, Дужијанца.

Покрајински секретаријат за образовање и културу АП Војводине преко редовних конкурса суфинансирао је програме, пројекте, фестивале и смотре

професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника, од значаја за очување националног идентитета и за развој културно уметничког стваралаштва на хрватском језику. Тако је на конкурс 2003. за хрватски језик и хрватску мањину додељено 315.000,00, на конкурс 2004. - 500.000,00, на конкурс 2005. - 500.000,00 и на конкурс 2006. - 560.000,00 динара.

5.5.2. Унапређење приступа мањинских језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.1. Унапређење приступа мађарског језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.1.1. Превођење

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је преводе у области издавачке делатности:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Сента	Удружење грађана Зетна	Превођење са српског на мађарски језик књиге Бошка Крстића Потрага за улицом дивљих кестенова	40.000,00
Суботица	Етнолошко друштво „Киш Лајош“	Превођење са српског на мађарски језик књиге Јована Цвијића „Балканско полуострво и јужнословенске земље“	200.000,00

5.5.2.2. Унапређење приступа ромског језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.2.1. Превођење

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је преводе у области издавачке делатности:

Место	Назив установе	Намена	Износ
Дероње	Асоцијација ромских наставника	Превођење са српског на ромски језик Мирослава Антића „Изабране песме“	30.000,00
Дероње	Културно- просветно друштво „Romano suno“	Превођење са српског на ромски језик „Житија свете Петке“	15.000,00

5.5.2.3. Унапређење приступа румунског језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.3.1. Превођење

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је преводе у области издавачке делатности. Тако је Књижевној општини Вршац додељено 60.000,00 динара за превођење са српског на румунски језик књиге „Родољупци“.

5.5.2.4. Унапређење приступа русинског језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.4.1. Превођење

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је преводе у области издавачке делатности. Тако је Апостолском егзархату за гркокатолике, Руски Крстур суфинансирано превођења Новог завета у износу од 24.500,00 динара.

5.5.2.5. Унапређење приступа словачког језика радовима произведеним на другим језицима

5.5.2.5.1. Превођење

Покрајински секретаријат за образовање и културу финансирао је преводе у области издавачке делатности. Тако су Форуму Словака ФОРС, Нови Сад додељена средства од 50.000,00 динара за превођење са српског на словачки језик књиге „Мала српска есхатологија“.

*Економски и друштвени живот***Изабрани ставови и подставови:**

1. Што се тиче економских и друштвених активности, државе преузимају обавезе да на територији читаве земље:

ц) да се супротставе пракси која има за циљ да обесхрабри употребу регионалних или мањинских језика у вези са економским и друштвеним активностима.

5.6.1. Супротстављање пракси која има за циљ да обесхрабри употребу мањинских језика

У правном поретку Републике Србије не постоје правни акти који садрже одредбе којима се забрањује, отежава или обесхрабрује употреба мањинских језика у вези са економским и друштвеним активностима.

Јавне власти предузимају активности којима се оживљава употреба мањинских језика у економском и друштвеном животу што је најделотворнији начин превентивног супротстављања пракси која би имала за циљ да обесхрабри употребу мањинских језика у вези са економским и друштвеним активностима. Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине покренуо је пројекат «Повратак добрим пословним обичајима – оживљавање вишејезичности» чији је циљ оживљавање вишејезичности у привредно-пословној сфери. Најистакнутијим привредним субјектима на основу утврђених критеријума у које су спадали доследност у вишејезичном исписивању назива, натписа и обавештења и интерес привредног субјекта за употребу језика, додељене су награде «Сунцокрет» и то у конкуренцији на регионалном и локалном нивоу. Свим учесницима који су ушли у ужи избор, а нису добили награду «Сунцокрет» додељена су признања.

Прекогранична размена**Изабрани ставови и подставови:**

Државе чланице преузимају обавезу:

- а) да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;*
- б) у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.*

5.7.1. Примена двостраних и вишестраних аранжмана

Република Србија је по основу сукцесије страна уговорница међународних мултилатералних и билатералних уговора којима се, између осталог, регулише и употреба и заштита регионалних или мањинских језика. То су мултилатерални уговори у области људских и мањинских права, билатерални споразуми о заштити националних мањина и споразуми о културној и просветној сарадњи наведени у одељку 3.2. и 4.1.9. Извештаја. Република Србија у доброј вери испуњава наведене споразуме и спремна је да закључи такве уговоре и са другим заинтересованим земљама.

5.7.2. Олакшавање сарадње регионалних и локалних власти

Република Србија се не противи међународној прекограничној регионалној и локалној сарадњи. Таква сарадња надлежних органа АП Војводине и многих локалних самоуправа несметано се одвија и доприноси добросуседским односима између Републике Србије и суседних држава.